DET KONGELIGE
KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2008–2009)

FOR BUDSJETTÅRET 2009

Utgiftskapitler: 300–342

Inntektskapitler: 3300–3342, 5568

Innhold

Del I

Innledning 9

1 Kulturløftet gjennomføres 11
1.1 Kulturløftets innhold og hovedsatsinger i 2009 11
1.2 Kulturløftet hittil 13
1.3 Overordnede mål, utfordringer og prioriteringer i budsjettforslaget for 2009 14
1.3.1 Kulturpolitikken 14
1.3.2 Film- og mediepolitikken 17
1.3.3 Samfunns- og frivillighets-politikken 17

2 Kirkepolitikken 20

3 Idrettspolitikken 22

4 Forslag til kultur- og kirkebudsjett 24
4.1 Programkategori 08.10 Administrasjon m.m. 24
4.2 Programkategori 08.15 Samfunns- og frivillighetsformål 24
4.3 Programkategori 08.20 Kulturformål 24
4.4 Programkategori 08.30 Film- og medieformål 24
4.5 Programkategori 08.40 Den norske kirke 24

5 Fordeling av spilleoverskudd til kultur- og idrettsformål utenfor statsbudsjettet 25
5.1 Fordeling av spilleoverskudd til kulturformål 25
5.2 Fordeling av spilleoverskudd til idrettsformål 26

6 Samfunnssikkerhet og beredskap 27

7 Oversikt over budsjettforslaget for 2009 28

Del II

Budsjettforslag 33

Programkategori 08.10 Administrasjon m.m. (kap. 300–310) 35
Kap. 300 Kultur- og kirkedepartementet 37
Kap. 3300 Kultur- og kirkedepartementet 40
Kap. 305 Lotteri- og stiftelsestilsynet 40
Kap. 3305 Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser 42
Kap. 5568 Sektoravgifter under Kultur- og kirkedepartementet 43

Programkategori 08.15 Samfunns- og frivillighetsformål (kap. 310–315) 44
Kap. 310 Tilskudd til trossamfunn m.m. 49
Kap. 314 Kultur og samfunn 51
Kap. 315 Frivillighetsformål 53

Programkategori 08.20 Kulturformål (kap. 320-0329) 58
Kap. 320 Allmenne kulturformål 64
Kap. 3320 Allmenne kulturformål 81
Kap. 321 Kunstnerformål 81
Kap. 322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom 85
Kap. 3322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom 91
Kap. 323 Musikkformål 91
Kap. 3323 Musikkformål 99
Kap. 324 Scenekunstformål 100
Kap. 3324 Scenekunstformål 110
Kap. 325 Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer 111
Kap. 3325 Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer 114
Kap. 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål 114
Kap. 3326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål 122
Kap. 328 Museums- og andre kulturvernformål 122
Kap. 3328 Museums- og andre kulturvernformål 133
Kap. 329 Arkivformål 133
Kap. 3329 Arkivformål 137

Programkategori 08.30 Film- og medieformål (kap. 334-337) 138
Kap. 334 Film- og medieformål 150
Kap. 3334 Film- og medieformål 155
Kap. 335 Pressestøtte 156
Kap. 336 Informasjonsberedskap-kringkasting 161
Kap. 337 Kompensasjon for kopiering til privat bruk 161

Programkategori 08.40 Den norske kirke (kap. 340–342) 163
Kap. 340 Kirkelig administrasjon 170
Kap. 3340 Kirkelig administrasjon 180
Kap. 341 Presteskapet 180
Kap. 3341 Presteskapet 183
Kap. 342 Nidaros domkirke m.m. 183
Kap. 3342 Nidaros domkirke m.m. 185
Opplysningsvesenets fond 185

Del III
Andre saker 191

9 Fornyelse-, organisasjons- og strukturendringer i statsforvaltningen 193

10 Likestilling 195

11 Miljøomtale 203

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2009, kapitlene 300–342, 3300–3342, 5568 207

Vedlegg 1
Oversikt over tiltak det foreslås midler til i 2009 under kap. 320, post 74 Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd 215

Vedlegg 2
Oversikt over tiltak det foreslås midler til i 2009 under 78-postene 217

Vedlegg 3
Omtale av ledernes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak 222

Tabelloversikt

Tabell 8.1 Innkjøpsordningene for litteratur – antall innkjøpte titler i 2005, 2006 og 2007 77
Tabell 8.2 Antallet tiltak det ble gitt tilskudd til i 2005, 2006 og 2007 .. 77
Tabell 8.3 Antallet tiltak det ble gitt tilskudd til i 2006 og 2007 79
Tabell 8.4 Norsk kulturfond – avsetning til de ulike kunstområdene 2006-2008 79
Tabell 8.5 Fond for lyd og bilde – fordeling av midler 2006-2007 80
Tabell 8.6 Fordeling av stipend- og garantiinntekter i 2006 og 2007 på de ulike kunstnergruppene 84
Tabell 8.7 Økonomiske nøkkeltall for billedkunstinstitusjoner i 2007 88
Tabell 8.8 Antall besøkende i 2005-2007 ved billedkunstinstitusjoner 88
Tabell 8.9 Antall konserter per fylke fordelt etter type konserter 97
Tabell 8.10 Økonomiske nøkkeltall for tilskuddsinstitusjonene i 2007 98
Tabell 8.11 Antall konserter og publikum i orkesterselskapene 2005-2007 .. 98
Tabell 8.12 Spesifikasjon av publikumstallene i orkesterselskapene 2007 99
Tabell 8.13 Antall arrangementer og publikum i knutepunktinstitusjonene 2005-2007 99
Tabell 8.14 Antall forestillinger per fylke fordelt etter type produksjoner ... 106
Tabell 8.15 Økonomiske nøkkeltall for tilskuddsinstitusjonene i 2007 ... 107

Tabell 8.16 Hovedtall for virksomheten ved Riksteatret og tilskuddsinstitusjonene 2005-2007 108
Tabell 8.17 Spesifikasjon av publikumstallene ved Riksteatret og tilskuddsinstitusjonene 2007 109
Tabell 8.18 Scenekunstinstitusjonenes turnévirksomhet i Norge 2005-2007 110
Tabell 8.19 Fordeling av avleverte papirbaserte arkiver fra statsforvaltningen 135
Tabell 8.20 Fordeling av avleverte papirbaserte arkiver med privat proveniens 136
Tabell 8.21 Antall aviser etter type 140
Tabell 8.22 Tall for NRK AS i perioden 2002-2009 159
Tabell 8.23 NRK AS' inntekter i 2007 161
Tabell 8.24 De kirkelige fellesrådenes inntekter og utgifter i 2006 og 2007 167
Tabell 8.25 Resultat for Opplysningsvesenets fond 2006 og 2007 187

Figuroversikt

Figur 8.1 Andel som har brukt ulike massemedier en gjennomsnittsdag 142
Figur 8.2 Tid brukt på ulike massemedier en gjennomsnittsdag 143
Figur 8.3 Oversikt over antall norske filmer og markedsandelen for norske filmer i ti år 144
Figur 8.4 Produksjonsbudsjettene til filmer som har fått tilskudd, 2004-2007 145
Figur 8.5 Bruk av dataspill en tilfeldig dag 1995-2007. 8-24 år 146
Figur 8.6 Tidsbruk dataspill en tilfeldig dag, 1995-2007. Gjennomsnittlig tid i minutter blant dem som har brukt mediet. 8-24 år 146
Figur 8.7 Gjennomsnittlig deltakelse ved gudstjenester på søn- og helligdager, etter bispedømme 165

DET KONGELIGE
KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2008–2009)

FOR BUDSJETTÅRET 2009

Utgiftskapitler: 300–342

Inntektskapitler: 3300–3342, 5568

Tilråding fra Kultur- og kirkedepartementet av 19. september 2008,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)

Del I
Innledning

1 Kulturløftet gjennomføres

Kunst, kultur, idrett og frivillighet gjør samfunnet rikere og er avgjørende for menneskers livskvalitet, fellesskap og utvikling. Gjennom målrettede tiltak og en generell styrking av kunst-, kultur- og frivillighetsformål på statsbudsjettet, gjennomfører Regjeringen Kulturløftet. Bevilgningene til kunst og kulturformål gis et betydelig løft også i 2009. Målet er at 1 pst. av statsbudsjettet skal gå til kulturformål innen 2014. Med det framlagte budsjettet er vi i rute med opptrappingen av Kulturløftet.

Kulturløftet hever kulturens status som samfunns- og politikkområde. Regjeringen har en visjon om at Norge skal være en ledende kulturnasjon som legger vekt på kultur i alle deler av samfunnslivet. Kunst og kultur har stor verdi i seg selv. Samtidig har satsing på kultur stor betydning for andre samfunnsmål som næringsutvikling og arbeidsplasser, integrering og inkludering, helse, læring og kreativitet.

1.1 Kulturløftets innhold og hovedsatsinger i 2009

Hovedinnholdet i Kulturløftet som det rødgrønne regjeringsalternativet gikk til valg på i 2005 omfatter følgende satsinger fram til 2014:

1. *1 pst. av statsbudsjettet skal gå til kultur*
   Vi mener det vil være umulig å innfri de mange målene på kulturområdet uten at det samtidig skjer en stor økning i bevilgningene til kulturen. Det er behov for en kraftig oppvurdering av den rollen kunsten og kulturen spiller, og vi har som mål at innen 2014 skal om lag 1 pst. av statsbudsjettet gå til kulturformål.
2. *Innføring av kulturlov*
   Regjeringen har foreslått og fått vedtatt en egen kulturlov. Hensikten er ikke å lovregulere kulturfeltet i detalj, men understreke det offentliges ansvar når det gjelder å legge til rette for et godt kulturtilbud. Loven skal bidra til å sikre et mangfold av kulturtilbud over hele landet, og gi kulturen tyngde og status.
3. *Bedre levekår for kunstnere*
   Mange kunstnere har vanskelige arbeidsvilkår. Vi mener derfor at det må gjennomføres en levekårsundersøkelse blant kunstnere.
4. *Kulturskole for alle barn som ønsker det*
   Vi ønsker en sterk satsing på kulturskolene. Det er i dag ikke nok plasser til alle som ønsker å gå i kulturskole. Mange steder i landet er det lange køer. Vi mener derfor at tilbudet skal bygges ut og at målet skal være at kulturskolene skal være for alle. Vi mener at alle barn i Norge som ønsker det, skal få tilbud om plass i kulturskolen med rimelig egenbetaling.
5. *Støtte opp om den norske filmsuksessen*
   Norsk film har opplevd suksess de siste årene både i antall produserte filmer og når det gjelder publikumstall. Denne satsingen må fortsette. Vårt mål er at det skal produseres minst 20 langfilmer og fem kinodokumentarer hvert år, og at 25 pst. av kinobesøket skal være på norske filmer.
6. *Satsing på norsk musikk*
   Vi vil legge til rette for en satsing på norsk musikk. Innkjøpsordningen, digital formidling, støtte til spillesteder, lokale arrangører, festivaler, transport og programutvikling er viktige elementer i denne satsingen.
7. *Et løft for dansekunsten*
   Dansen må få økt anerkjennelse. Vi mener det bør være et mål at alle skal få oppleve profesjonell dansekunst. Det må derfor satses på flere produksjoner og økt formidling. Vi vil at det skal lages en opptrappingsplan for bevilgningene til dans og fri scenekunst, og at det etableres en egen støtteordning for dans under Norsk Kulturråd.
8. *Økt satsing på scenekunst – ny støtteordning for faste grupper*
   Vi mener at teatergrupper og dansevirksomheter/grupper må få mer forutsigbare rammer. Støtten til frie teatergrupper må økes kraftig. Det bør innføres en ny ordning hvor virksomheter og grupper som har fått flerårig støtte under ordningen for fri scenekunst kan løftes ut og få en fast driftsstøtte for en lengre periode.
9. *Økt satsing på det frivillige arbeidet*
   Det legges ned mye arbeid i lag og organisasjoner over hele landet. Det er derfor viktig at disse har best mulig rammevilkår. Frifond-midlene som går til barn og unge er viktige bidrag til lokal aktivitet, og det er viktig at disse fordeles på en måte som ligger nærmest opp til organisasjonenes egne ønsker.

10. *Utvidet kulturell skolesekk – kulturkort for ungdom*
    Den kulturelle skolesekken gir barn og unge over hele landet muligheten til å møte profesjonell kunst og kultur. Vi ønsker at det i forbindelse med evalueringen av skolesekken skal utredes om tilbudet også skal omfatte barnehager og videregående skoler. Vi går også inn for at alle unge skal sikres muligheten til å benytte seg av ulike kulturtilbud ved at det innføres en ordning med kulturkort for ungdom og studenter.
11. *Styrking av det norske språk – økt satsing på norsk litteratur*
    Vi mener det er nødvendig med en offensiv språkpolitikk for å styrke det norske språks posisjon. Norge er et lite språkområde, og er derfor under konstant press. Nynorsk er under et særlig press. Vi er opptatt av at bibliotekene skal gi et godt digitalt tilbud, og går inn for etablering av en digital nasjonal kunnskapsbase. Vi vil styrke innkjøpsordningen for norsk litteratur.
12. *Økt utsmykking av offentlige rom*
    Vi mener utsmykking av det offentlige rom, sammen med økt satsing på kvalitet i arkitektur og design, blir viktig fram mot 2014. Ordningen med utsmykking av offentlige bygg er et godt virkemiddel for å sikre tilgang til kunst i offentlige rom.
13. *Gode vilkår for samisk kultur*
    Sametinget har overtatt forvaltningen av kulturpolitikken på det samiske området. Likevel må vi ta et nasjonalt ansvar for at Sametinget har mulighet til en offensiv kulturpolitikk.
14. *Norge som flerkulturelt land*
    Det er viktig at det flerkulturelle perspektivet synliggjøres på alle felter i kulturlivet. Vi vil at kulturelt mangfold skal bli et grunnleggende premiss i kunst- og kulturpolitikken. Det er derfor viktig at de nasjonale kulturinstitusjonene gjenspeiler dette i sine produksjoner, og at det i tillegg gis støtte til aktører på det flerkulturelle feltet.
15. *Satsing på lokale kulturbygg – og en ny kulturbåt*
    Det er viktig med en god ordning som gjør at kommunene satser på å bygge kulturelle møteplasser. Vi vil utrede nærmere prosjektet om å etablere en kulturbåt for hele kysten fra Halden til Kirkenes. Dette vil bidra til økt kulturformidling.

I tillegg til punktene i Kulturløftet arbeider departementet med store prosjekter, bl.a. å utvikle og fornye nasjonale kulturinstitusjoner, sikre kulturarven gjennom en satsing på en rekke ABM-tiltak, styrke kulturbaserte næringer, fremme likestilling på kulturområdet, styrke forskning på kulturområdet, styrke den landsomfattende kunst- og kulturformidlingen og sikre at alle barn og unge får tilgang til kunst- og kulturopplevelser og en rekke andre saker.

Regjeringen vil synliggjøre det flerkulturelle perspektivet på alle felter i kulturlivet og bidra til å skape bedre møteplasser mellom majoritets- og minoritetskulturer. Mangfoldsåret 2008 har markert det kulturelle mangfoldet som en vesentlig dimensjon i kulturpolitikken. I 2008 ble det bevilget bl.a. 12 mill. kroner i prosjektmidler til flerkulturelle tiltak til fordeling innenfor eksisterende ordninger under Norsk kulturråd, og styrket en rekke institusjoner som arbeider innenfor det flerkulturelle feltet. Samlet innebar forslaget en økning på 36,2 mill. kroner som også videreføres i 2009.

Fra 2009 overføres Arkeologisk museum til Universitetet i Stavanger under Kunnskapsdepartementet. Midlene til Arkeologisk museum skal likevel fortsatt inngå i beregningen av Kulturløftet.

Kultur- og kirkedepartementets budsjettramme foreslås økt med 786,5 mill. kroner, eller 10,2 pst. i forhold til saldert budsjett for 2008. Korrigert for rammeoverføring av Arkeologisk museum til Kunnskapsdepartementet, ville dette gitt en økning på 842,2 mill. kroner.

Det foreslås en samlet nominell økning på 748,3 mill. kroner til oppfølging av Kulturløftet. Dette inkluderer en økning i bevilgningen til kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål under Utenriksdepartementets budsjett på 13,2 mill. kroner. Med økningene i 2006, 2007 og 2008 betyr det at kulturbudsjettet er økt med nærmere 1,9 mrd. kroner siden regjeringsskiftet.

Budsjettopplegget for 2009 innebærer også at noen oppgaver som tidligere ble finansiert over kulturbudsjettet nå dekkes av FILM&KINO. Dette frigjør midler på Kultur- og kirkedepartementets budsjett til ytterligere satsing på film.

Hovedsatsinger i 2009 er:

- 55,1 mill. kroner i økning til frivillighetstiltak
- 98,2 mill. kroner i økning til musikk
- 88,6 mill. kroner i økning til teater og dans
- 51,2 mill. kroner i økning til opera
- 25,7 mill. kroner i økning til billedkunst, kunst i offentlige rom, arkitektur og design m.m.
- 27,6 mill. kroner i økning til kunstnerformål
- 73,5 mill. kroner i økning til språk, litteratur og bibliotek
- 131,5 mill. kroner i økning til museer og kulturvern
- 25,0 mill. kroner i økning til arkiv

- 72,1 mill. kroner i økning til nasjonale kulturbygg
- 8,5 mill. kroner i økning til samiske kulturformål under Sametinget
- 3,0 mill kroner til samiske aviser
- 4,3 mill. kroner i økning til kultur og næringsprosjekter
- 47,7 mill. kroner i økning til film. Samtidig er 2,5 mill. kroner frigjort gjennom FILM&KINOs ansvarsovertakelse. Totalt styrkes filmfeltet med 50,2 mill. kroner.
- 13,2 mill. kroner i økning til kultur-, norgesfremme- og informasjonstiltak på Utenriksdepartementets budsjett (kap. 115).

1.2 Kulturløftet hittil

I løpet av årene 2006-2009 har Regjeringen økt kulturbudsjettet med nærmere 1,9 mrd. kroner. I tillegg har en sentrale kulturmidler som kanaliseres utenfor Kultur- og kirkedepartementets budsjett, bl.a. gjennom overføring fra Norsk Tipping og Fond for utøvende kunstnere, slik at den samlede økningen i den sentrale kulturinnsatsen siden regjeringsskiftet er på mellom 1,9 og 2 mrd. kroner. Økningene er representert gjennom store satsinger innenfor et bredt spekter av kulturlivet.

Musikk har fått en samlet økning på 290 mill. kroner i løpet av disse årene som bl.a. har gått til styrking av symfoniorkestrene, Rikskonsertene og styrking av eksisterende knutepunktinstitusjoner. Nye institusjoner er gitt status som knutepunktinstitusjon, bl.a. Øyafestivalen. Flere musikkordninger under Norsk kulturfond er styrket, deriblant tilskuddsordningen for musikkensembler, tilskuddsordningen for musikkfestivaler og innkjøpsordningen for musikk. I tillegg er det, i tråd med stortingsmeldingen om rytmisk musikk, opprettet tre nye sjangerovergripende ordninger for rytmisk musikk fra 2009: tilskuddsordning for arrangører, tilskuddsordning for musikere og tilskuddsordning for utstyr. Bevilgningene til mange ulike musikktiltak under departementets budsjett er økt, og flere tiltak har fått fast plass på departementets budsjett, bl.a. kammermusikkfestivalene i Oslo, Risør, Stavanger og Trondheim. Nye ordninger er opprettet, bl.a. forsøksordning for profesjonalisering av kor og ordning for innkjøp av musikkinstrumenter for skolekorps.

Scenekunstfeltet er økt med 450 mill. kroner i perioden 2006-2009. Satsingen inkluderer Riksteatret, nasjonale og region-/landsdelsteatre, Den Norske Opera & Ballett, region- og distriktsoperaene og dansetiltak. Den Norske Opera & Ballett har alene fått en økning på 147 mill. kroner for å kunne hevde seg som førsteklasses produsent og formidler av opera og ballett. I tillegg er avsetningene til scenekunst under Norsk kulturråd styrket betraktelig. Dette gjelder tilskuddsordningen for fri scenekunst, den nye ordningen for dans, ordningen for ny norsk dramatikk og ordningen for gjestespill. Det er også opprettet en ny ordning for basisfinansiering av frie scenekunstgrupper for å gi større grad av økonomisk forutsigbarhet. Dansens hus ble åpnet i 2008, og mange tiltak innen dansefeltet er styrket. Peer Gynt-stemnet fikk fra 2008 knutepunktstatus.

I løpet av regjeringsperioden har også institusjoner som jobber innenfor billedkunst og kunsthåndverk, arkitektur og design fått økte bevilgninger. Tiltak som har fått styrket bevilgningene er bl.a. Kunst i offentlige rom (KORO), Nordnorsk kunstnersenter, Office for Contemporary Art Norway (OCA) og Bergen kunsthall. Nasjonalmuseet for kunst har en samlet budsjettramme på 233,5 mill. kroner og dette representerer en samlet økning på 64 mill. kroner siden 2005. Design- og arkitekturfeltet er styrket bl.a. gjennom økte bevilgninger til Norsk Form og ROM for kunst og arkitektur. Bare for budsjettåret 2009 er økningene til billedkunst, arkitektur og design økt med 25 mill. kroner. Det er i tillegg bevilget midler til tiltak for å stimulere næringslivet til å kjøpe inn mer kunst og med dette bidra til utviklingen av samtidskunstfeltet.

På bibliotek- og litteraturfeltet er bevilgningene i perioden økt med 166 mill. kroner. Dette omfatter bl.a. styrking av ulike innkjøpsordninger under Norsk kulturfond. Innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur, både for voksne og barn og unge, innkjøpsordningen for oversatt skjønnlitteratur, innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa, innkjøpsordningen for ny norsk faglitteratur og støtte til tidsskrift og ymse publikasjoner er alle styrket. I tillegg har Språkrådet og Nasjonalbiblioteket fått økte bevilgninger, en internasjonal Ibsen-pris er opprettet, tilskuddet til fengselsbibliotek og flerspråklig bibliotek er økt. Norsk Ordbok 2014 og Riksmålsordboken har fått økte tilskudd i perioden. Tiltak som fremmer nynorsk, deriblant Noregs Mållag og Det Norske Samlaget, er også styrket i perioden. Flere institusjoner som fremmer norsk språk og økt leselyst har fått økte bevilgninger.

I perioden 2006-2009 har tilskuddene til museumsreformen fått en økning på 260 mill. kroner. Museumsreformen innebærer en omfattende strukturendring der en rekke små og mellomstore museer er gått sammen i større enheter regionalt. Nå omfatter det nasjonale museumsnettverket 96 museer. Tidligere utgjorde disse bortimot 350 uavhengige enheter. Reformen har i all hovedsak fun-

gert etter forutsetningene, som en viktig og nødvendig kvalitetsreform for sektoren. Museene har fått større tyngde som samfunnsaktører.

Totalt under denne regjeringen er Arkivverkets bevilgning økt med 63,7 mill. kroner. Økningen omfatter opptrapping av arbeidet med massedigitalisering av arkivmateriale og bevaring av elektronisk arkivmateriale samt økte driftsutgifter i forbindelse med nye bygg.

Nasjonale kulturbygg har fått et løft ved at budsjettrammen for investeringstiltak er økt fra 4,3 mill. kroner i Bondevik II-regjeringens budsjettforslag for 2006 til 141,7 mill. kroner. Kulturbygg som har fått midler er bl.a. Bergen Kunstmuseum, Østsamisk museum i Neiden, Nasjonalt senter for pop og rock, Hamsunsenteret på Hamarøy, nytt konserthus i Stavanger og Teater- og konserthus for Sørlandet.

Regjeringen legger til rette for at barn og unge skal ha tilgang til et kunst- og kulturtilbud som er likeverdig med det de voksne får. Det skal legges til rette for at barn og unge utvikler kulturforståelse, og dette kan nås gjennom bl.a. den kulturelle skolesekken som formidler profesjonelle kunst- og kulturtilbud til elever i grunnskolen. Ordningen videreutvikles i tråd med stortingsmeldingen om skolesekken, og videregående skole innlemmes nå i ordningen. I 2006 ble det satt i gang en prøveordning med kulturkort for ungdom. Ordningen omfatter i alt 10 fylkeskommuner, og tilskudd til alle prøvefylkene blir videreført i 2009. Formålet med ordningen er å gjøre det rimeligere for ungdom å ta del i ulike kunst og kulturtilbud.

Mangfoldsåret 2008 har markert det kulturelle mangfoldet som en vesentlig dimensjon i kulturpolitikken. I 2008 ble det bevilget 36,2 mill. kroner til tiltak knyttet til kulturelt mangfold. Det ble bl.a. bevilget 12 mill. kroner i prosjektmidler til flerkulturelle tiltak til fordeling innenfor eksisterende ordninger under Norsk kulturråd. Alle midlene som ble lagt inn i forbindelse med Mangfoldsåret 2008 videreføres også i 2009. Departementet legger til grunn at institusjoner skal gjenspeile det kulturelle mangfoldet i det norske samfunnet.

Bevilgningene til samiske kulturformål har Regjeringen økt med 29,4 mill. kroner. I tillegg har pressestøtten til samiske aviser økt, flere samiske bygg blir realisert og Riddu Riđđu Festivàla er gitt status som knutepunktinstitusjon fra 2009.

Kulturloven trådte i kraft 1. august 2007, og denne stadfester statens, fylkeskommunenes og kommunenes ansvar for kulturvirksomhet og gjør det til en plikt å sikre at flest mulig har adgang til et mangfoldig kulturtilbud.

Regjeringen har lagt opp til en offensiv satsing på norsk film. Bevilgningen til filmformål er økt med 157 mill. kroner siden regjeringsskiftet. Det skal lages film over hele landet, tilskuddsordningene skal bli mer målrettet og filmarven sikres bedre. Man er nå i ferd med å nå målet om 25 norske spillefilmer i året og 25 pst. markedsandel for norske filmer.

Frivillighetsformål under Kultur- og kirkedepartementets budsjett har økt med ca. 127 mill. kroner i løpet av årene 2006-2009, herav 55,1 mill. kroner foreslått i 2009. Disse midlene innebærer bl.a. opprettelse av 55 nye frivillighetssentraler, en økning i tilskuddet til Frifond, etablering av et frivillighetsregister, forskningsprogram for frivillig sektor og tilskudd til drift av Frivillighet Norge. I tillegg økes bevilgningene til ny tilskuddsordning for musikkutstyr og avsetning til musikkfestivaler under Norsk kulturfond, tilskudd til kjøp av skoleinstrumenter og tilskudd til landsomfattende musikkorganisasjoner. Midlene fordeler seg slik:

- frivillighetssentraler: 8,6 mill. kroner
- Frifond: 5,0 mill. kroner
- ulike frivillighetstiltak: 8,2 mill. kroner
- kultur i inkluderende arbeidsliv: 5,0 mill. kroner
- inkludering og fattigdom: 4,0 mill. kroner
- innkjøp av skolemusikkinstrumenter: 2,5 mill. kroner
- landsomfattende musikkorganisasjoner: 3,0 mill. kroner
- ulike musikk-/dansetiltak: 16,2 mill. kroner
- Norsk teaterråd og avsetning til historiske spill: 2,6 mill. kroner.

1.3 Overordnede mål, utfordringer og prioriteringer i budsjettforslaget for 2009

1.3.1 Kulturpolitikken

De overordnede målene for kulturpolitikken er:

- å legge til rette for at alle kan få tilgang til et bredt spekter av ulike kunst- og kulturtilbud av kunstnerisk og faglig kvalitet
- å sikre den materielle og immaterielle kulturarven fra fortid og samtid som uerstattelig kilde til innsikt, identitet og opplevelse.

Kulturpolitikkens viktigste oppgave er å legge til rette for at alle kan oppleve et mangfold av ulike kulturtilbud og kunstneriske uttrykk og delta i et aktivt kulturliv. Den skapende kunsten bidrar til fornyelse og utvikling for samfunnet og enkeltmennesker ved formidling av et mangfold av kunstopplevelser. Tilgang til kunst- og kulturopplevelser og muligheten til å uttrykke seg gjennom kunst og kultur skal ikke være avhengig av geografi eller sosiale skillelinjer. Et godt kunst- og kulturtilbud

kan ikke løses av markedet alene. Det er nødvendig med et offensivt offentlig engasjement for å sikre bredde og mangfold.

De ulike kunstområdene gir oss personlige opplevelser, gjenkjennelse og nye perspektiver, anerkjennelse og mening, uro og refleksjon, alvor og glede, historisk tilhørighet og ambisjoner for framtiden. Et mangfold av kunstuttrykk og kunstopplevelse gjør samfunnet rikere. Det er derfor et hovedmål for kulturpolitikken å bidra til gode vilkår for å skape, formidle og oppleve skapende kunst.

Det skal legges til rette for at kunstnernes arbeidsvilkår skal styrkes. Det er et mål at flere kan leve av sitt kunstneriske arbeid. En viktig del av dette er å utløse det store næringspotensial som fins innenfor kunst- og kulturfeltet. Det er viktig å sikre opphavsmenns og utøveres rettigheter på kulturfeltet.

Kulturarven er en uerstattelig kilde til innsikt, identitetsbygging og opplevelse. Vi forvalter vår kulturarv på vegne av kommende generasjoner. Derfor er det vårt ansvar at den ikke forringes. Det er viktig å sikre en god museumsstruktur som kan ivareta det brede spekteret av faglige oppgaver et museum må dekke, jf. St.meld. nr. 22 (1999-2000) *Kjelder til kunnskap og oppleving* og Innst. S. nr. 46 (2000-2001).

De nasjonale og regionale kulturinstitusjonene er viktige kulturformidlere. Det er viktig at disse utvikles og fornyes for å tiltrekke seg publikum. Regjeringen styrker også de frie gruppene på scenekunstfeltet. St.meld. nr. 10 (2007–2008) *Knutepunkt. Kriterium for knutepunktstatus og vurdering av gjennomføring av knutepunktoppdraget* ble lagt fram i desember 2007, og i juni 2008 la Regjeringen fram en scenekunstmelding, St.meld. nr. 32 (2007–2008) *Bak kulissene*.

Regjeringen legger til rette for en satsing på norsk musikk. I budsjettforslaget følges dette opp med økt støtte til en rekke tiltak innenfor ulike sjangre. I april 2008 fremmet Regjeringen St.meld. nr. 21 (2007–2008) *Samspill. Et løft for rytmisk musikk*.

Oppbygging og videreutvikling av regionale kompetansemiljøer på kulturfeltet vil øke mangfoldet og den sjangerovergripende nyskapingen i Norge. Samtidig vil de regionale miljøene kunne skape nye arbeidsmuligheter for kunstnere i distriktene.

Regjeringen legger til rette for at barn og unge skal ha tilgang til et kunst- og kulturtilbud som er likeverdig med det de voksne får, og i november 2007 la Regjeringen fram St.meld. nr. 8 (2007–2008) *Kulturell skulesekk for framtida*. Å forstå kunst og kultur er en læringsprosess. Det skal legges til rette for at barn og unge utvikler kulturforståelse – og står rustet til å møte og mestre utfordringene i samfunnet.

Norge er et lite språkområde, og det norske språket er under konstant press. Det er behov for en offensiv språkpolitikk, slik at norsk forblir det foretrukne språk i alle deler av norsk samfunnsliv. Skriftkulturen er bærebjelken i norsk samfunns- og kulturliv.

St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og meining. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk* ble lagt fram i juni 2008.

Regjeringen vil peke på det verdifulle mangfoldet som ligger i det å ha to norske skriftkulturer. Nynorsk og bokmål er formelt likestilt, men reelt har nynorsk likevel vanskeligere vilkår. Det er derfor særlig viktig å sikre nynorsk gode utviklingsmuligheter. Det er nødvendig med en målrettet utvikling av litteraturpolitikken som sikrer nyskaping, mangfold og geografisk spredning innenfor både fag- og skjønnlitteratur.

I budsjettforslaget for 2009 legges det opp til en omfattende satsing på kunst og kultur. Dette omfatter bl.a. følgende hovedprioriteringer under kap. 320-329:

Musikk: 119,6 mill. kroner

- 27,7 mill. kroner i økning til orkestrene
- 8,7 mill. kroner i økning til musikkfestivaler som har knutepunktstatus
- 17,5 mill. kroner i økning til ordninger under Norsk kulturfond, bl.a. tilskuddsordninger for arrangører og musikere
- 10,0 mill. kroner i økning til ny tilskuddsordning for utstyr
- 3,0 mill. kroner i økning til kompetansesentra for rytmisk musikk
- 5,0 mill. kroner i økning til utvikling av Nord-Norsk Symfoniorkester
- 1,0 mill. kroner i økning til Tromsø Symfoniorkester
- 1,5 mill. kroner i økning til Bodø Sinfonietta
- 2,0 mill. kroner i økning til Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge
- 25,7 mill. kroner i økning til enkelte ensembler og en rekke faste musikktiltak
- 17,5 mill. kroner i økning til Rikskonsertene, inkludert 11,1 mill. kroner til frigjøring av spillemidler til kulturell skolesekk i videregående skole

Scenekunst: 142,4 mill. kroner

- 40,2 mill. kroner i økning til Den Norske Opera & Ballett
- 11,0 mill. kroner i økning til region- og distriktsoperatiltak
- 19,1 mill. kroner i økning til de nasjonale teatrene
- 23,0 mill. kroner i økning til de regionale teatrene
- 6,3 mill. kroner i økning til Dansens Hus og andre dansetiltak
- 6,3 mill. kroner i økning til ordninger under Norsk kulturfond
- 11,3 mill. kroner i samlet økning til Riksteatret
- 5,7 mill. kroner i økning til basisfinansiering av frie scenekunstgrupper
- 4,6 mill. kroner i økning til Norsk Scenekunstbruk
- 1,0 mill. kroner i økning til historiske spill/friluftsspill
- 13,9 mill. kroner i økning til andre teatre og scenekunsttiltak

Billedkunst, kunst i offentlige rom, arkitektur og design m.m.: 25,7 mill. kroner

- 4,9 mill. kroner i økning til Kunst i offentlige rom
- 3,8 mill. kroner i økning til formål under Norsk kulturfond
- 1,1 mill. kroner i økning til Nordnorsk kunstnersenter
- 3,6 mill. kroner i økning til tiltak på arkitekturfeltet
- 12,3 mill. kroner i økning til andre kunst- og kunstformidlingstiltak

Kunstnerformål: 27,6 mill. kroner i samlet økning

- 8,0 mill. kroner i økning til kunstnerstipend, 15 nye arbeidsstipend
- 1,1 mill. kroner i økning til statsstipend
- 1,6 mill. kroner i økning til stipend basert på gjennomført kunstutdanning
- 8,3 mill. kroner i økning til garantiinntekter
- 8,6 mill. kroner i økt bevilgning til vederlagsordninger

Språk, litteratur og bibliotek: 73,5 mill. kroner

- 28,2 mill. kroner i økning til Nasjonalbiblioteket, herunder 10,0 mill. kroner til digitalisering
- 4,5 mill. kroner i økning til Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek
- 4,8 mill. kroner i økning til Språkrådet, bl.a. språkmeldingsoppfølging
- 4,0 mill. kroner til tiltak for oppfølging av språkmeldingen
- 2,5 mill. kroner til norsk språkbank
- 14,0 mill. kroner i økning til litteraturtiltak under Norsk kulturfond
- 1,6 mill. kroner i økning til Det Norske Akademis store ordbok
- 1,1 mill. kroner i økning til Den internasjonale Ibsenprisen
- 0,5 mill. kroner i økning til Noregs Mållag
- 2,0 mill. kroner i økning til Det Norske Samlaget
- 10,3 mill. kroner i økning til andre tiltak innen området

Museer og kulturvern: 131,5 mill. kroner

- 104,9 mill. kroner i samlet økning til museer i det nasjonale museumsnettverket
- 11,2 mill. kroner i økning til Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
- 10,9 mill. kroner til Kulturminneåret 2009
- 4,5 mill. kroner i økning til andre tiltak på området

Arkiv: 25,0 mill. kroner

- 24,2 mill. kroner i samlet økning til Arkivverket
- 0,8 mill. kroner i økninger på området

Nasjonale kulturbygg: Økning 72,1 mill. kroner. Bevilgningsforslag i 2009: 141,7 mill. kroner som foreslås fordelt slik:

- 55,0 mill. kroner til Rockheim
- 25,0 mill. kroner til teater- og konserthus for Sørlandet
- 20,0 mill. kroner til konserthus i Stavanger
- 16,0 mill. kroner til Hamsunsenteret
- 8,0 mill. kroner til Norsk Industriarbeidermuseum
- 8,0 mill. kroner til Aulestad
- 5,2 mill. kroner til Aja Samisk Senter
- 2,5 mill. kroner til Østsamisk museum i Neiden
- 2,0 mill. kroner til monument over ofre for hekseprosesser i Finnmark

Allmenne kulturformål, bl.a.:

- 8,5 mill. kroner i økning til samiske kulturformål under Sametinget
- 2,0 mill. kroner i økning under Norsk kulturfond (barne- og ungdomskultur og rom for kunst)
- 3,0 mill. kroner i økning til Nobels fredssenter

Økninger som ble lagt inn til en rekke tiltak og ordninger i forbindelse med Mangfoldsåret 2008 videreføres i budsjettforslaget for 2009. Det gjelder bl.a. i alt 12 mill. kroner som ble lagt inn i ordninger under Norsk kulturfond på 55-poster sammen med økninger til ulike flerkulturelle tiltak og institusjoner.

1.3.2 Film- og mediepolitikken

Regjeringen mener at pressefrihet og godt fungerende medier er en avgjørende forutsetning for ytringsfrihet, rettsikkerhet og et levende demokrati. Statens oppgave er å legge til rette for en velfungerende offentlig dialog. Dette ble i 2004 grunnlovsfestet ved innføringen av det såkalte infrastrukturkravet i ytringsfrihetsbestemmelsen i Grunnloven, jf. § 100, 6. ledd:

> "Det paaligger Statens Myndigheter at lægge Forholdene til Rette for en aaben og oplyst offentlig samtale."

Regjeringens overordnede målsetting på medieområdet slik det er nedfelt i Soria Moria-erklæringen, er å sikre ytringsfrihet, rettssikkerhet og et levende demokrati. For å nå dette vil Regjeringen:

- stimulere til mangfold og kvalitet i norske medier
- føre en politikk som sikrer en sterk allmennkringkasting
- legge til rette for mangfold i medieeierskap
- styrke norsk filmproduksjon
- sørge for likestilling på medieområdet
- bidra til modernisering av samfunnet gjennom digitalisering.

De overordnede målene for mediepolitikken er utdypet i St.meld. nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital framtid*, jf. også St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren*. Regjeringen har gjennom Kulturløftet forpliktet seg til å følge opp den norske filmsuksessen de senere årene. Målene for filmområdet ble gjennomgått i St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren*. Stortinget sluttet seg til disse gjennom behandlingen av Innst. S. nr. 277 (2006-2007). Hovedmålet er et mangfold av film- og fjernsynsproduksjoner basert på norsk språk, kultur og samfunnsforhold, som er anerkjent for høy kvalitet, kunstnerisk dristighet og nyskapning, og som utfordrer og når et stort publikum i Norge og internasjonalt. Dette skal nås gjennom styrket produksjon, solid publikumsoppslutning, kvalitet, mangfold og filmkultur for alle.

Mediene har et klart ansvar for selv å ivareta sin demokratiske funksjon. Dette gjelder spesielt i redaksjonelle spørsmål, der staten av prinsipielle grunner ikke skal gripe inn.

Regjeringen vil stimulere til mangfold og kvalitet i norske medier. Dette er nødvendig for at mediene skal kunne tilby troverdig informasjon som ivaretar behovene til alle grupper i vårt samfunn. Norskprodusert innhold som reflekterer norsk språk, kultur, identitet og norske samfunnsforhold er viktig i denne sammenhengen. Norge er blitt et flerkulturelt samfunn. Det er derfor viktig at også minoritetene har et godt medietilbud. Funksjonshemmedes behov skal også ivaretas. Det er i tillegg fortsatt en sentral oppgave å beskytte barn og unge mot skadelig medieinnhold og gi dem et attraktivt norskspråklig tilbud.

Regjeringen vil legge til rette for et mangfold i medieeierskap og tilstrekkelige økonomiske rammebetingelser, og sørge for at et velfungerende medieetisk system er på plass.

På presseområdet vil Regjeringen gjennom pressestøtten bidra til å opprettholde mangfoldet i avisutgivelser, både i verdiforankring, geografi og innhold. Den mest sentrale målsettingen er å sørge for at det blir utgitt dagsaviser, samiske aviser og publikasjoner på minoritetsspråk. Innenfor denne hovedmålsettingen er det et viktig mål å opprettholde grunnlaget for at det blir utgitt lokalaviser og regionale aviser som både kan fungere som lokale/regionale informasjonsmedier, og som samtidig er alternativer til de store riksavisene.

På kringkastingsfeltet er det regjeringens mål å ha et best mulig allmennkringkastingstilbud i fjernsyn og radio. NRK må sikres som allmennkringkaster. NRKs rolle som formidler av kultur, språk og nasjonal identitet må videreføres. NRKs distriktskontorer skal ha gode utviklingsmuligheter. I lokalradio og lokalfjernsyn bør det være et bredest mulig tilbud, samtidig som disse mediene kan opprettholdes som ytringsmedier også for smale grupper i samfunnet. Det er vesentlig å sikre at hele befolkningen får tilgang til digitale fjernsynssendinger med et bredt og kvalitativt godt tilbud, samtidig som det også gis tilgang til nye tjenester.

Budsjettforslaget for 2009 inneholder bl.a. følgende hovedprioriteringer under kap. 334:

- 34,2 mill. kroner til styrking av tilskuddene til filmproduksjon
- 10,6 mill. kroner i økte tilskudd til regional filmvirksomhet.

1.3.3 Samfunns- og frivillighetspolitikken

Kultur og frivillig innsats gjør samfunnet rikere og er avgjørende for menneskers utvikling, livskvalitet og fellesskap. Gjennom målrettede tiltak og en

generell styrking av kultur- og frivillighetsformål gjennomfører Regjeringen et løft for kulturen og frivillig sektor. Norge skal være en ledende kulturnasjon, og alle skal ha muligheter til kulturopplevelser. Regjeringens visjon er ikke bare en kraftig opptrapping av ressursinnsatsen til kultur og frivillighet. Det er også viktig å styrke kulturens og frivillig sektors betydning i samfunnet.

Kultur og frivillighet har stor verdi i seg selv. Samtidig har satsing på kultur stor betydning for andre samfunnsmål som helse og livskvalitet, næringsutvikling, arbeidsplasser, lokal og regional utvikling og internasjonalt samarbeid. De senere årene har bevisstheten økt rundt hvilken betydning kulturaktiviteter har både for individ og samfunn. Kulturaktiviteter oppfattes som en viktig drivkraft i steds- og byutvikling og i utviklingen av kommuner og regioner. Kultur er uttrykk for verdigrunnlaget og tradisjonene som binder et samfunn sammen i et sosialt fellesskap. Kulturaktiviteter er også en viktig del av arbeidet for økt toleranse og forståelse på tvers av kulturer og befolkningsgrupper.

Det er en utfordring at det er store forskjeller i befolkningen når det gjelder deltakelse i kulturlivet. For eksempel bruker personer med lav inntekt i langt mindre grad enn andre offentlig finansierte kunst- og kulturtilbud. Barn fra husholdninger med lav inntekt deltar i mindre grad i aktiviteter både i fritiden og i skolesammenheng enn andre barn og unge. Samtidig er positiv erfaring med organisasjonsdeltagelse i oppveksten avgjørende for frivillig engasjement i voksen alder. Det er derfor spesielt viktig å rette innsatsen mot barn og unge. Organisasjonssamfunnet rekrutterer ikke fra alle grupper i befolkningen i like stor grad ettersom deltagelse er utdannings- og statusbetinget. Det er derfor et mål å øke deltakelsen i kultur- og organisasjonsliv fra grupper som i dag i liten grad deltar.

Det er en viktig målsetning for regjeringen å gi plass til alle som kan og vil arbeide. Det er ønskelig å redusere sykefraværet, få flere med redusert arbeidsevne inn i arbeidslivet og å få folk til å stå lenger i arbeid. Hovedarenaen for arbeidet med inkluderende arbeidsliv (IA) er arbeidsplassen, og hovedaktørene er arbeidsgiver og arbeidstaker. Kultur kan være et godt virkemiddel for å skape et godt arbeidsmiljø som kan øke trivselen på arbeidsplassen.

Samspillet mellom kultursektoren og næringslivet har fått økt oppmerksomhet de senere år. Kulturnæringene gir viktige bidrag til norsk økonomi, kulturen er en viktig innsatsfaktor i flere tradisjonelle næringer, og kultur er viktig både for lokal og regional utvikling og for profileringen av Norge internasjonalt. Det er en utfordring at saksområdet er bredt, med offentlige og private, små og store aktører innenfor ulike næringer og kulturfelt. Det er et kontinuerlig behov for å følge utviklingen og bidra til å utvikle og spre kunnskap om feltet og aktørene i Norge og internasjonalt.

Tros- og livssyn

Statens fremste oppgave i tros- og livssynspolitikken skal være å styrke og beskytte tros- og livssynsfriheten. I Norge har staten i tillegg en målsetting om å føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk og å aktivt fremme tros- og livssynsmessig virksomhet. Videre er det en målsetting at offentlige myndigheter skal bidra til å fremme dialog, samarbeid og samhandling mellom tros- og livssynssamfunnene både lokalt og nasjonalt. Åpenhet og samtale fremmer gjensidig forståelse og bidrar til respekt for ulikheter og for felles verdier som samfunnet skal bygge på.

Det frivillige Norge

Regjeringen la i St.meld. nr. 39 (2006–2007) *Frivillighet for alle* fram en bred gjennomgang av forholdet mellom staten og frivillig sektor og foreslo en ny og helhetlig frivillighetspolitikk. Regjeringen fikk tilslutning fra Stortinget, jf. Innst. S. nr. 104 (2007–2008).

Det overordnede målet for Regjeringens frivillighetspolitikk er å støtte aktivt opp under utviklingen av et levende sivilsamfunn. Regjeringen vil sikre en helhetlig frivillighetspolitikk gjennom å:

- sikre frivillighetens uavhengighet og mangfold
- legge til rette for at alle kan delta i frivillig arbeid
- sørge for å bedre vilkår for frivillig virke lokalt
- øke kunnskapen og oppmerksomheten om frivillighetens rolle og betydning i samfunnet
- samordne og utvikle statlig frivillighetspolitikk.

Tilskudd til frivillige organisasjoner og sammenslutninger sees i sammenheng med de sektorpolitiske målene de er tenkt å realisere. Derfor er det fortsatt et sektorpolitisk ansvar for frivillig virksomhet i de enkelte departementer, mens Kultur- og kirkedepartementet har det overordnede samordningsansvaret.

Frivillighetspolitikken skal bidra til å tydeliggjøre frivillig sektor som en selvstendig sektor i samfunnet. Regjeringen understreker betydningen av at sektoren har en betydelig grad av egenfinansiering slik at frivilligheten kan utvikle seg på egne vilkår, styrt av frivilligheten selv.

For Regjeringen er det viktig å opprettholde et mangfold av frivillige organisasjoner og sammen-

slutninger for å legge til rette for en bred folkelig deltakelse i det frivillige organisasjonsliv. Frivillige organisasjoner er en nøkkel til sosiale fellesskap og aktiv deltakelse.

Regjeringen vil legge stor vekt på å legge forholdene til rette for frivillig virksomhet.

I St.meld. nr. 39 (2006–2007) la Regjeringen til grunn fire hovedstrategier for å støtte aktivt opp om frivillig sektor og bidra til økt deltakelse:

- bedre rammebetingelser for frivillig sektor
- økt fokus på ressurser til lokal aktivitet og "lavterskelaktivitet"
- økt oppmerksomhet om inkludering og integrering
- styrket kunnskap og forskning.

Regjeringen har i 2008 etablert forskningsprogrammet: "Et virtuelt forskningssenter for sivilsamfunn og frivillig sektor". Ambisjonen er å styrke kunnskapen om sivilsamfunnet og frivillig sektors betydning og rolle i samfunnet, å bidra til å videreutvikle en helhetlig frivillighetspolitikk og styrke frivillig sektor gjennom økt forskningsbasert kunnskap.

Regjeringen vil formelt gi frivillig virksomhet status som egen sektor gjennom etablering av et frivillighetsregister. Det er et mål for Regjeringen å spare både organisasjonene og det offentlige for unødig byråkrati og dobbeltarbeid og å kunne gi systematisk informasjon om frivillig sektor til bruk i politikkutforming og forskning. Frivillighetsregisteret vil være etablert 1. januar 2009.

Budsjettforslaget for 2009 inneholder bl.a. følgende hovedprioriteringer under kap. 314 og 315:

- 8,6 mill. kroner til 25 nye frivillighetssentraler
- 5,0 mill. kroner til styrking av Frifond
- 1,1 mill. kroner til styrking av forskningsprogrammet
- 1,0 mill. kroner til et satellittregnskap for frivillig sektor
- 4,0 mill. kroner til tiltak for å styrke arbeidet med inkludering og fattigdom
- 2,0 mill. kroner til lokale pilot- og dialogprosjekter
- 0,5 mill. kroner til igangsetting av et arbeid for å etablere frivillighetsbevis
- 0,5 mill. kroner til pilotprosjekter for å bedre tilretteleggingen for frivillig aktivitet for mennesker med utviklingshemming
- 2,5 mill. kroner i driftsstøtte til Frikanalen
- 5,0 mill. kroner til norsk-russisk kulturstrategi
- 5,0 mill. til kultur i et inkluderende arbeidsliv
- 0,5 mill. kroner til innsamlingsregister
- 4,3 mill. kroner i økning til kultur- og næringsprosjekter.

2 Kirkepolitikken

Gjennom tusen år har kirke og kristendom bidratt til å forme det norske samfunnet. Kristne trosforestillinger og kristne tradisjoner er fortsatt viktige kilder for identitet og tilhørighet. Regjeringen legger vekt på at Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke, med plass for ulike religiøse behov og teologiske retninger. Kirken skal invitere til tro og fellesskap og være en verdibærer som bidrar til å styrke lokalsamfunn, menneskeverd og internasjonal solidaritet. Den norske kirke skal utvikles videre som en åpen og demokratisk folkekirke.

Hensynet til tros- og livssynsfriheten og prinsippet om likebehandling av alle borgere, uavhengig av tro eller livssyn, er bestemmende både for kirkepolitikken og for religions- og livssynspolitikken. Tros- og livssynsfrihet er en ukrenkelig menneskerett og en grunnleggende verdi i et fritt samfunn. Statens fremste oppgave er å verne om denne friheten gjennom en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk.

St.meld nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke* bygger på det brede forliket om statskirkeordningen som de politiske partiene på Stortinget sluttet seg til gjennom den politiske avtalen av 10. april 2008. Forliket tar hensyn til det økende kulturelle, religiøse og livssynsmessige mangfoldet som preger det norske samfunnet, samtidig som det er enighet om at Den norske kirke fortsatt skal ha en særskilt forankring i lovverket. Det politiske forliket peker fram mot løsere bånd mellom stat og kirke. En viktig forutsetning er at det de nærmeste årene gjennomføres en reform som kan styrke det kirkelige demokratiet.

Målsettingen med en demokratireform er å gi kirkens organer større demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene. Reformarbeidet vil skje med bakgrunn i Bakkevigutvalgets innstilling "Styrket demokrati i Den norske kirke", som ble lagt fram i mai 2008. Innstillingen er på høring blant alle landets menighetsråd og fellesråd og vil bli behandlet av Kirkemøtet 2008. Departementet vil komme tilbake til saken gjennom forslag til endringer i kirkeloven. Det er tatt sikte på at reformen gjennomføres i forbindelse med de kirkelige valgene i 2009 og 2011.

Trosopplæringsreformen har de senere år vært et prioritert område i arbeidet med å videreutvikle Den norske kirke som en åpen og inkluderende folkekirke. Kunnskap om egen tro og religiøs identitet er en viktig forutsetning for gjensidig respekt, dialog og fredelig sameksistens. Utviklingen av et bredt og systematisk anlagt trosopplæringstilbud i menighetene skal bidra til at alle døpte får slik kunnskap, og til at barn og unge kan finne sin plass og tilhørighet i kirken. Ved utgangen av reformens femårige forsøks- og utviklingsfase er mange menigheter involvert i reformen. Målet er at reformen i løpet av de kommende år kan føres ut i alle landets menigheter.

I Den norske kirke skal det i tiden framover gjennomføres flere store reformer. Foruten demokratireformen og trosopplæringsreformen, skal det også gjennomføres en omfattende gudstjenestereform. Forsøks- og utviklingsarbeid som berører kirkens lokale organisering, forvaltning og oppgaveløsning vil fortsette innenfor de rammer som er trukket opp i stortingsmeldingen om staten og Den norske kirke og den politiske avtalen 10. april 2008. Prestetjenesten skal utvikles videre på bakgrunn av prostereformen. Departementet ser den betydelige reformperioden som kirken er inne i, som viktig for å øke engasjementet blant kirkens medlemmer og dermed for kirkens framtid som en åpen og inkluderende kirke. Organisasjonsutvikling, reformer, forsøks- og utviklingsarbeid skal underbygge Den norske kirke som lokalkirke og folkekirke.

Med bakgrunn i den politiske avtalen 10. april 2008 vil finansieringsordningene for kirken fortsatt være basert på bevilgninger over offentlige budsjetter, med hovedfinansiering over kommunebudsjettene. Departementet ser styrkingen av kommuneøkonomien som det viktigste bidraget for en styrket kirkeøkonomi.

Budsjettforslaget for 2009 inneholder følgende hovedprioriteringer:

- 25 mill. kroner i økning til trosopplæring
- 7,5 årsverk, dvs. ca. 5 mill. kroner, til Kirkerådet og bispedømmerådene til demokratireformen
- 2,4 mill. kroner i økning til presteskapet med bakgrunn i prostereformen
- 800 mill. kroner i økt investeringsramme under rentekompensasjonsordningen for kirker

- videreføring av tilskuddsordningen fra Opplysningsvesenets fond til istandsetting av middelalderkirker og andre automatisk fredete kirker
- 5 mill. kroner for å styrke kirke og kultur under kap. 320, post 01
- 2 mill. kroner til drift av nytt medlemsregister for Den norske kirke
- 0,4 mill. kroner i økning til Sjømannskirken
- til etablering av en særskilt sørsamisk menighet foreslås bevilget 0,5 mill. kroner
- til driften av Nidaros pilegrimsgård er det foreslått et statstilskudd på 1,1 mill. kroner
- i tråd med statens kirkelige oppgaveansvar foreslås det statlige tilskuddet til de kirkelige fellesrådene avviklet

3 Idrettspolitikken

En hovedutfordring i den statlige idrettspolitikken er å stimulere til økt aktivitet, både innen breddeog toppidrett. Det er et mål for regjeringen å legge til rette for at flest mulig kan drive idrett og fysisk aktivitet.

De statlige midlene skal først og fremst komme den frivillige, medlemsbaserte idretten til gode, samt stimulere til og legge til rette for utøvelse av egenorganisert fysisk aktivitet. De viktigste virkemidlene er tilskudd til anleggsutbygging og tilskudd til aktivitet i idrettslagene. På denne måten skal departementet bidra til å legge til rette for økt aktivitet både innen bredde- og toppidrett. Primære målgrupper for den statlige idrettspolitikken er barn (6-12 år) og ungdom (13-19 år).

Regjeringen ønsker videre å bidra til et etisk og faglig kvalifisert toppidrettsmiljø slik at toppidretten fortsatt kan være en kulturell identitetsskaper i det norske samfunnet.

Regjeringen er opptatt av økt inkludering og deltakelse, og motvirke alle former for diskriminering innenfor idretten. Det er viktig at alle i størst mulig grad gis muligheter til å delta i organisert idrett, uavhengig av bl.a. kjønn, etnisitet, funksjonsevne, seksuell legning og økonomi. Departementet vil ivareta hensynet til likestilling gjennom både aktivitetstilbud og tilgjengelighet til anlegg.

Tilgjengelighet til idrettsanlegg er en viktig forutsetning for mulighet til å drive fysisk aktivitet. Departementet legger stor vekt på å sikre god planlegging og prioritering innenfor anleggssektoren. Anlegg i lokalmiljøet som stimulerer og tilfredsstiller barns behov for fysisk aktivitet i organiserte eller egenorganiserte former, prioriteres. Når det gjelder ungdom, er det et mål å utvikle anlegg som tilfredsstiller ungdommens behov for utfordringer og variasjon. Ungdom må gis mulighet til å medvirke i utformingen av anlegg. Det er av stor verdi at anleggene fungerer som gode sosiale møteplasser i lokalsamfunnene.

Søknadssummen fra kommunene for 2008 viser at det er vilje lokalt til å prioritere idrettsanlegg. Samspillet mellom idrettslag, kommuner og staten er avgjørende for å få til en vellykket anleggsutbygging. Lokal politisk prioritering er en forutsetning for tilskudd fra spillemidlene.

Regjeringen har gjennom anleggspolitiske programmer i periodene 2003-2006 og 2007-2010 vektlagt bl.a. anleggsutbygging i pressområder, ekstra tilskudd til kostnadskrevende anlegg og støtte til utstyr.

I Soria Moria-erklæringen understrekes viktigheten av fri tilgang til natur og bedre tilrettelegging for fysisk aktivitet. Regjeringen har derfor over spillemidlene til idrettsformål, økt tilskuddet til anlegg for friluftsliv i fjellet og tilskuddet til friluftslivstiltak for barn og ungdom.

Idrett er gitt bred omtale i St.meld. nr. 39 (2006-2007) *Frivillighet for alle*. Her framkommer det bl.a. at regjeringen ved hjelp av tilskudd fra spillemidlene til idrettsformål skal sikre fortsatt gode rammebetingelser for den frivillige, medlemsbaserte idretten. Regjeringen har tatt initiativ overfor Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) og andre frivillige organisasjoner om et folkehelseprosjekt med hensikt å få flere i aktivitet.

Spillemidler til aktivitetsrettede formål blir i første rekke kanalisert gjennom NIF. Medlemstall for 2007 viser at NIF er den største frivillige organisasjonen i Norge. Statens overordede mål med tilskuddet til NIF er:

- bidra til å opprettholde og utvikle NIF som en frivillig medlemsbasert organisasjon
- bidra til å opprettholde og utvikle et godt aktivitetstilbud gjennom den organiserte idretten
- bidra til å bevare og sikre NIF som en åpen og inkluderende organisasjon og til at idrettslagene framstår som arenaer for meningsdannelse og verdifulle rammer for sosialt fellesskap.

De ovennevnte målene er i første rekke knyttet til virksomheten i idrettslagene. Det er lagene som står for idrettsaktiviteter og som er arena for den frivillige innsatsen innenfor idretten. Det er en forutsetning at de organisasjonsledd som mottar tilskudd, retter sin virksomhet inn mot idrettslagenes behov.

Tildelingen av spillemidler til NIF deles inn i fire rammetilskuddsposter; grunntilskudd til NIF sentralt og regionalt, grunntilskudd til særforbund, tilskudd til aktivitet for barn og ungdom samt tilskudd til toppidrett.

Tilskudd til lokale lag og foreninger er en annen viktig kanal for fordeling av spillemidler til

aktivitetsrettede formål. Intensjonen med tilskuddsordningen er å støtte opp om og stimulere til økt aktivitet i den lokale medlemsbaserte idretten. Det er lagenes primæraktiviteter som skal støttes. Tilskuddet blir fordelt av idrettsrådet i den enkelte kommune.

Departementet har videreført ordningen med tilskudd til inkludering i idrettslag (tidligere Storbyprosjektet).

Kultur- og kirkedepartementet har et særlig ansvar for å legge til rette for at grupper med spesielle behov gis et tilbud om idrett og fysisk aktivitet. I den forbindelse støtter departementet NIF i det pågående arbeidet med integrering av funksjonshemmede i de enkelte særforbund.

Arbeidet mot bruk av doping er en sentral oppgave innenfor idrettspolitikken. Den uavhengige stiftelsen Antidoping Norge har som formål å bekjempe doping ved å fremme en ærlig og dopingfri idrett. Antidoping Norge mottar spillemidler til sin virksomhet rettet mot dopingbekjempelse innenfor den organiserte idretten.

Gjennom årlige finansielle bidrag til det internasjonale antidopingorganet World Anti-Doping Agency (WADA) og bidrag til UNESCOs fond for bekjempelse av doping, medvirker departementet til en styrking av det internasjonale antidopingarbeidet.

Norge har også generell internasjonal kontakt på idrettsområdet. For å sikre norsk innflytelse og gjensidig utvikling ivaretar departementet flere bilaterale samarbeidsavtaler på idrettsområdet.

4 Forslag til kultur- og kirkebudsjett

Utgifter fordelt på programkategorier

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
08.10	Administrasjon m.m.	177 219	168 427	178 630	6,1
08.15	Samfunns- og frivillighets-formål	439 584	455 084	529 472	16,3
08.20	Kulturformål	4 465 649	4 851 341	5 413 834	11,6
08.30	Film- og medieformål	880 844	894 656	942 955	5,4
08.40	Den norske kirke			1 408 637	6,9
	Sum utgifter	7 316 162	7 686 992	8 473 528	10,2

4.1 Programkategori 08.10 Administrasjon m.m.

Programkategorien omfatter departementets administrasjonsutgifter og utgifter til spill- og lotteriforvaltningen.

Departementet foreslår en bevilgning på i alt 178,6 mill. kroner i 2009. Dette er en økning på 10,2 mill. kroner eller 6,1 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2008.

4.2 Programkategori 08.15 Samfunns- og frivillighetsformål

Programkategorien omfatter tilskudd til tros- og livssynssamfunn og tilskudd til frivillige organisasjoner og frivillighetssentraler m.m.

Departementet foreslår en bevilgning på i alt 529,5 mill. kroner i 2009. Dette er en økning på 74,4 mill. kroner eller 16,3 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2008.

4.3 Programkategori 08.20 Kulturformål

Programkategorien omfatter bevilgninger til billedkunst, kunsthåndverk, arkitektur, design, kunstnerformål, musikk- og scenekunstformål, språk-, litteratur- og bibliotekformål, museumsformål, kulturvern, arkivformål, kulturbygg samt allmenne kulturformål.

Departementet foreslår en bevilgning på i alt 5 413,8 mill. kroner i 2009. Dette er en økning på 562,5 mill. kroner eller 11,6 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2008.

4.4 Programkategori 08.30 Film- og medieformål

Programkategorien omfatter bevilgninger til filmformål, pressestøtte og midler til drift av statlige virksomheter på film- og medieområdet.

Departementet foreslår en bevilgning på i alt 943,0 mill. kroner i 2009. Dette er en økning på 48,3 mill. kroner eller 5,4 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2008.

4.5 Programkategori 08.40 Den norske kirke

Programkategorien omfatter driftsbevilgninger til Kirkerådet, bispedømmerådene, presteskapet, Det praktisk-teologiske seminar, Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider samt tilskudd til kirkelige formål, bl.a. trosopplæring og Sjømannskirken. Også Opplysningsvesenets fond hører inn under kategorien.

Departementet foreslår en bevilgning på i alt 1 408,6 mill. kroner. Dette er en økning på 91,2 mill. kroner eller 6,9 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2008.

5 Fordeling av spilleoverskudd til kultur- og idrettsformål utenfor statsbudsjettet

Spilleoverskuddet fra 2007 ble i 2008 fordelt med en halvdel til idrettsformål og en halvdel til kulturformål. I tillegg ble det fordelt overgangsmidler for å lette overgangen etter bortfallet av automatinntekter. Midlene til idrettsformål fordeles av Kongen. Av midlene til kulturformål fordeles 2/3 av Stortinget og 1/3 av Kongen. Av midlene som fordeles av Kongen, skal om lag 40 pst. gå til å realisere den kulturelle skolesekken over hele landet, om lag 30 pst. til Frifond og om lag 30 pst. til investeringer og vedlikehold av lokale/regionale kulturelle møteplasser.

5.1 Fordeling av spilleoverskudd til kulturformål

Av spilleoverskuddet i Norsk Tipping AS for 2007 er 416,7 mill. kroner i samsvar med Stortingets vedtak avsatt til kulturformål og fordelt ved kongelig resolusjon 9. mai 2008.

Tabellen nedenfor viser fordelingen i 2008 på de tre hovedområdene:

(i 1 000 kr)

	2008
Den kulturelle skolesekken:	
- lokale tiltak	146 500
- sentrale prosjektmidler	19 500
Sum	167 000
Kulturbygg:	
- desentralisert ordning for tilskudd til kulturhus	49 700
- regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur	75 000
Sum	124 700
Frifond	125 000
Totalt	416 700

Den kulturelle skolesekken er et nasjonalt program for kunst og kulturformidling til barn og unge som omfatter alle kunst- og kulturuttrykk: musikk, scenekunst, film, litteratur, kulturarv, visuell kunst eller en kombinasjon av disse.

Gjennom behandlingen av St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skulesekk for framtida* har Stortinget sluttet seg til forslaget om å endre fordelingsmodellen for å finansiere utvidelsen av Den kulturelle skolesekken til videregående opplæring. Over en periode på to-tre år vil de sentrale spillemidlene og den delen av de lokale midlene som har gått til vitensentrene overføres til fylkeskommunene. Disse midlene samt den delen av de lokale midlene som har gått til en prøveordning i videregående opplæring skal benyttes til å finansiere utvidelsen av ordningen. Midler til sentrale tiltak og vitensentrene skal sees i sammenheng med de ordinære bevilgningene over statsbudsjettet.

I 2008 vil midlene til Den kulturelle skolesekken i grunnskolen utgjøre 122 mill. kroner. Midlene blir fordelt etter en fordelingsnøkkel der variablene elevtall, avstander og kulturell infrastruktur inngår. En tredjedel av midlene forvaltes av fylkeskommunene til regionale formidlingsordninger, en tredjedel fordeler fylkeskommunene videre til kommunene etter fordelingsnøkkelen for kvalitetsutviklingsmidler i grunnopplæringen, og den siste tredjedelen fordeles av fylkeskommunene slik det er mest hensiktsmessig i de enkelte fylkene. I 2008

åpnes det for at alle kommuner eller flere kommuner i et interkommunalt samarbeid kan få tildelt hele sin relative andel av fylkets midler. Av midlene til lokale tiltak blir det benyttet 6 mill. kroner til videreføring av satsingen på de regionale vitensentrene.

I 2008 vil midlene til Den kulturelle skolesekken i videregående opplæring utgjøre 25,5 mill. kroner. Midlene fordeles etter søknad fra fylkeskommunene.

I 2008 vil spillemidler til sentrale tiltak og vitensentre utgjøre til sammen 19,5 mill. kroner, som er en halvering i forhold til 2007. Dette er en konsekvens av innfasingen av den nye finansieringsmodellen for Den kulturelle skolesekken, som innebærer at sentrale tiltak skal finansieres over statsbudsjettet. I 2008 vil Rikskonsertene motta 9,5 mill. kroner til skolekonsertordningen, og vitensentrene vil motta 3 mill. kroner. De resterende 7 mill. kroner går til å videreføre satsingen innenfor områdene scenekunst, visuell kunst og film som kunstform.

Kulturbyggmidlene fordeles med 40 pst. til den desentraliserte ordningen for tilskudd til kulturhus og 60 pst. til ordning for tilskudd til regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur. Tilskuddsandelen utgjør for begge ordningene maksimalt 1/3 av prosjektkostnadene. Fylkeskommunene får tildelt rammer for viderefordeling av tilskudd til kulturhus, mens departementet fordeler midler til regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur. Departementet gir også overordnede premisser for kulturbyggmidlene som delegeres. Fylkeskommunene fastsetter egne retningslinjer, definerer hvilke prosjekter som omfattes av ordningen, og prioriterer prosjekter som får støtte.

I St.prp. nr. 1 (2006-2007) varslet departementet at Regjeringen vil komme tilbake til gjennomgangen av finansieringen av kulturbygg i forbindelse med forvaltningsreformen for regionene. I behandlingen av St.meld. nr. 12 (2006-2007) *Regionale fortrinn-regional framtid* sluttet Stortinget seg til forslaget om at de nye regionene bør få det fulle ansvaret for forvaltningen av spillemidlene til kulturbygg, jf. Innst. S. nr. 166 (2006-2007).

Fra 2005 er tilskuddet til Frifond samlet under Kultur- og kirkedepartementet.

Fra og med 2006 fordeles midlene mellom paraplyorganisasjonene etter forslag fra organisasjonene, i lys av erfaringstall fra foregående år. Dette ga i 2008 en fordelingsnøkkel med 67,5 pst. til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), 26 pst. til Norsk musikkråd og 6,5 pst. til Norsk teaterråd.

5.2 Fordeling av spilleoverskudd til idrettsformål

Det er for 2008 fordelt totalt 1 418 mill. kroner fra Norsk Tipping AS til idrettsformål. Av dette er 1 250 mill. kroner ordinære midler fra overskuddet og 168 mill. kroner overgangsmidler. I henhold til § 10 i lov om pengespill m.v. skal halvdelen av overskuddet til Norsk Tipping AS gå til idrettsformål. Ny tippenøkkel (fordeling av overskuddet) trer i kraft 1. januar 2009, jf. omtale under programkategori 08.10. Tabellen nedenfor viser fordelingen av spilleoverskuddet til idrettsformål i 2008, fordelt ved kongelig resolusjon 25. april 2008.

(i 1 000 kr)

	2008
Idrettsanlegg i kommunene	625 000
Anleggspolitisk program	54 000
Anlegg for friluftsliv i fjellet	11 000
Nasjonalanlegg	15 000
Spesielle anlegg	4 620
Forsknings- og utviklingsarbeid	20 380
Antidopingarbeid	24 800
Fysisk aktivitet og inkludering i idrettslag	10 600
Friluftstiltak for barn og ungdom	5 600
Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité	354 000
Tilskudd til lokale idrettslag og foreninger	125 000
Overgangsmidler	168 000
Sum	1 418 000

6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Kultur- og kirkedepartementet har en begrenset rolle i samfunnssikkerhet- og beredskapsarbeidet. Departementet vurderer likevel løpende risiko og sårbarhet i sitt ansvarsområde.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap vil utføre tilsyn i Kultur- og kirkedepartementet høsten 2008. Departementet vil følge opp eventuelle tilrådinger i rapporten fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

7 Oversikt over budsjettforslaget for 2009

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
	Administrasjon m.m.				
300	Kultur- og kirkedepartementet	109 398	110 496	116 484	5,4
305	Lotteri- og stiftelsestilsynet	67 821	57 931	62 146	7,3
	Sum kategori 08.10	*177 219*	*168 427*	*178 630*	*6,1*
	Samfunns- og frivillighetsformål				
310	Tilskudd til trossamfunn m.m.	146 685	142 257	158 261	11,3
314	Kultur og samfunn			25 940	
315	Frivillighetsformål	292 899	312 827	345 271	10,4
	Sum kategori 08.15	*439 584*	*455 084*	*529 472*	*16,3*
	Kulturformål				
320	Allmenne kulturformål	695 461	500 437	599 009	19,7
321	Kunstnerformål	325 077	336 240	363 862	8,2
322	Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom	303 415	343 309	378 892	10,4
323	Musikkformål	560 802	710 413	807 070	13,6
324	Scenekunstformål	1 059 222	1 225 385	1 357 150	10,8
325	Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer	127 412	114 757	130 193	13,5
326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	484 929	633 260	705 094	11,3
328	Museums- og andre kulturvernformål	675 015	746 707	806 753	8,0
329	Arkivformål	234 316	240 833	265 811	10,4
	Sum kategori 08.20	*4 465 649*	*4 851 341*	*5 413 834*	*11,6*
	Film- og medieformål				
334	Film- og medieformål	536 067	558 708	603 150	8,0
335	Pressestøtte	308 162	298 136	301 895	1,3
336	Informasjonsberedskap-kringkasting	1 800	1 500		-100,0
337	Kompensasjon for kopiering til privat bruk	34 815	36 312	37 910	4,4
	Sum kategori 08.30	*880 844*	*894 656*	*942 955*	*5,4*

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
	Den norske kirke				
340	Kirkelig administrasjon	519 476	508 522	537 384	5,7
341	Presteskapet	785 704	764 985	819 955	7,2
342	Nidaros domkirke m.m.	47 686	43 977	51 298	16,6
	Sum kategori 08.40	*1 352 866*	*1 317 484*	*1 408 637*	*6,9*
	Sum utgifter	*7 316 162*	*7 686 992*	*8 473 528*	*10,2*

I tillegg til de midlene som foreslås bevilget under Kultur- og kirkedepartementets budsjett blir det også foreslått en økning til kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål under Utenriksdepartementet på 13,2 mill. kroner.

Det vil også bli fordelt spillemidler til kulturformål på om lag 416,7 mill. kroner og til samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner på om lag 616,5 mill. kroner i 2009 utenfor statsbudsjettet. Disse midlene vil, i likhet med spilleoverskuddet til idrettsformål, bli fordelt av Kongen.

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01-01	Driftsutgifter	2 267 105	2 240 794	2 344 698	4,6
21-23	Spesielle driftsutgifter	120 040	78 988	142 382	80,3
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	30 542	28 497	27 277	-4,3
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	679 103	757 499	851 292	12,4
70-89	Overføringer til private	4 219 372	4 581 214	5 107 879	11,5
	Sum under departementet	7 316 162	7 686 992	8 473 528	10,2

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
	Administrasjon m.m.				
3300	Kultur- og kirkedepartementet	5 698	60	63	5,0
3305	Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser	908 197	879 424	881 639	0,3
	Sum kategori 08.10	*913 895*	*879 484*	*881 702*	*0,3*
	Kulturformål				
3320	Allmenne kulturformål	1 194	94	98	4,3
3322	Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom	269	217	100	-53,9
3323	Musikkformål	29 201	31 038	32 404	4,4
3324	Scenekunstformål	28 016	16 000	20 000	25,0
3325	Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer	40 758	26 600	36 670	37,9
3326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	21 234	7 650	7 986	4,4
3328	Museums- og andre kulturvernformål	15 219	18 524		-100,0
3329	Arkivformål	17 621	8 333	8 700	4,4
	Sum kategori 08.20	*153 512*	*108 456*	*105 958*	*-2,3*
	Film- og medieformål				
3334	Film- og medieformål	70 851	33 780	34 584	2,4
	Sum kategori 08.30	*70 851*	*33 780*	*34 584*	*2,4*
	Den norske kirke				
3340	Kirkelig administrasjon	43 296	26 525	36 693	38,3
3341	Presteskapet	44 148	17 991	18 782	4,4
3342	Nidaros domkirke m.m.	18 767	13 379	17 468	30,6
	Sum kategori 08.40	*106 211*	*57 895*	*72 943*	*26,0*
	Skatter og avgifter				
5568	Sektoravgifter under Kultur- og kirkedepartementet	12 100	40 145	42 796	6,6
	Sum kategori 08.50	*12 100*	*40 145*	*42 796*	*6,6*
	Sum inntekter	1 256 569	1 119 760	1 137 983	1,6

Oversikt over poster med stikkordet "kan overføres", utenom 30-49 poster:

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Benevnelse	Overført per 01.01.2008	Forslag 2009
310	75	Tilskudd til private kirkebygg		9 804
315	74	Tilskudd til etablering av frivillighetsregister		1 132
320	73	Nasjonale kulturbygg	35 749	141 767
320	74	Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd	5 938	177 125
320	75	Kulturprogram	102	9 056
321	73	Kunstnerstipend m.m.	2 030	107 244
324	21	Særskilte driftsutgifter		59 624
334	71	Filmtiltak m.m.	9 316	19 346
334	75	Medieprogram	3 425	21 851
340	75	Trosopplæring	9 032	150 000
340	76	Tilskudd til forsøks- og utvikl.tiltak i kirken	60	4 000
340	79	Til disposisjon	210	500

Når stipendperioden for enkelte stipendmottakere blir endret bl.a. ved permisjoner, blir bevilgningsbehovet på kap. 321, post 73 redusert i en budsjettermin. Behovet vil øke tilsvarende i senere budsjettermin.

Bevilgningene til kontingenter for departementets deltakelse i EUs kultur- og medieprogrammer bygger på anslag og varierer som følge av valutasvingninger.

Departementets behov for midler under kap. 340, post 79 er vanskelig å forutsi, og behovet varierer fra år til år

For de øvrige postene blir det gitt tilskudd til prosjekter og formål som trenger lang planleggings- og gjennomføringstid. Tilskuddene til disse prosjektene blir normalt utbetalt over flere år.

Antall årsverk under Kultur- og kirkedepartementet per 01.03.2007:

Kap.	Betegnelse	Per 01.03.2008
300	Kultur- og kirkedepartementet	148
305	Lotteritilsynet	55
320	Allmenne kulturformål	47
322	Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom	13
323	Musikkformål	62
324	Scenekunstformål	30
325	Samarbeidstiltak for arkiv, bibliotek og museer	64
326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	406
328	Museums- og andre kulturvernformål	61
329	Arkivformål	229
334	Film- og medieformål	130
340	Kirkelig administrasjon	241
341	Presteskapet	1 375
342	Nidaros domkirke m.v.	50
-	Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond	41
Sum årsverk		2 952

Del II
Budsjettforslag

Programkategori 08.10 Administrasjon m.m. (kap. 300–310)

Utgifter under programkategori 08.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
300	Kultur- og kirkedepartementet	109 398	110 496	116 484	5,4
305	Lotteri- og stiftelsestilsynet	67 821	57 931	62 146	7,3
	Sum kategori 08.10	177 219	168 427	178 630	6,1

Utgifter under programkategori 08.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01-01	Driftsutgifter	167 266	167 645	177 814	6,1
21-23	Spesielle driftsutgifter	6 503	782	816	4,3
70-89	Overføringer til private	3 450			
	Sum kategori 08.10	177 219	168 427	178 630	6,1

Programkategorien omfatter Kultur- og kirkedepartementets administrasjonsutgifter og utgifter til Lotteri- og stiftelsestilsynet.

Pengespill- og stiftelsesområdet

Det overordnede målet for norsk lotteri- og pengespillpolitikk er å sikre at pengespill og lotterier avholdes i betryggende former under offentlig kontroll med sikte på å forebygge negative sosiale konsekvenser av lotterier og pengespill, samtidig som det legges til rette for at lotterier og pengespill kan være en inntektskilde for samfunnsnyttig og humanitært arbeid, idrett og kultur.

Det overordnede målet for norsk politikk innen stiftelsesområdet er å skape trygghet og tillit til stiftelser som organisasjonsform. Stiftelsene er samlet sett en betydelig bidragsyter til formål av ideell, humanitær, kulturell, sosial, utdanningsmessig, økonomisk og annen art.

Tilstandsvurdering

Stortinget vedtok 17. juni 2003 lov om endringer i lotteri- og pengespillovgivningen, jf. Ot.prp. nr. 44 (2002-2003) og Innst. O. nr. 124 (2002-2003). Vedtaket forutsatte at driften av eksisterende utbetalingsautomater ble avviklet, og at Norsk Tipping skulle ha enerett til slik automatdrift. Bakgrunnen for vedtaket var de økende problemene med bl.a. spilleavhengighet som var i ferd med å utvikle seg i deler av befolkningen. Denne uheldige sosiale utviklingen har i all hovedsak vært knyttet til den eksplosive veksten i bruk av pengespillautomater. Ved enerettsmodellen vil automatvirksomheten bli kraftig redusert, samtidig som myndighetene sikres direkte styring og raskt kan gripe inn og endre eventuelle uheldige sider som måtte utvikle seg ved virksomheten.

Automatoperatører anla etter Stortingets vedtak sak for norske domstoler med påstand om at automatreformen var i strid med EØS-avtalen, jf. tidligere redegjørelser til Stortinget, senest i St.prp. nr. 1 (2007-2008). I tillegg anla EFTAs over-

våkingsorgan, ESA, traktatbruddssøksmål mot Norge for EFTA-domstolen i mars 2006. På grunn av disse rettsprosessene måtte gjennomføringen av enerettsmodellen utsettes. I løpet av 2007 kom både EFTA-domstolen og Høyesterett til at automatreformen lovlig kunne gjennomføres. Departementet vedtok våren 2008 spilleregler og oppstillingsvilkår for Norsk Tippings spillterminaldrift. Norsk Tipping starter spillterminalvirksomheten i løpet av høsten 2008.

Den endringen i tippenøkkelen som Stortinget gikk inn for da enerettsmodellen ble vedtatt, vil bli iverksatt fra 2009, jf. omtalen under kap. 3305, post 01 Spilleoverskudd fra Norsk Tipping AS. Den nye fordelingsnøkkelen innebærer at Norsk Tippings overskudd vil bli fordelt med 45,5 pst. til idrett, 36,5 pst. til kultur og 18 pst. til samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner som ikke er tilknyttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komitè (NIF). De organisasjonene som mottok automatinntekter i 2001, vil dermed få en årlig andel av Norsk Tippings overskudd.

I perioden 1. juli 2007 til 31. desember 2008 har de samfunnsnyttige og humanitære organisasjonene som hadde automatinntekter, verken inntekter fra automater eller Norsk Tipping. For å sikre organisasjonene inntekter også i 2008 og opprettholde inntektsnivået til de eksisterende overskuddsmottakerne, vil det bli tildelt 350 mill. kroner ekstra fra Norsk Tippings investeringsfond i 2008. Denne ekstratildelingen vil bli utbetalt til de organisasjonene som hadde automatinntekter i 2001. I tillegg vil det i 2008, ut over beløpet på 350 mill. kroner, bli tilført organisasjonene et beløp på 150 mill. kroner fra veksten i det ordinære spilleoverskuddet til utdeling fra Norsk Tipping. Dette innebærer at samlet utbetaling i 2008 til de organisasjonene som tidligere hadde automatinntekter, vil utgjøre et beløp i størrelsesorden 500 mill. kroner. Fordelingen vil bli foretatt i samsvar med de retningslinjer som ble trukket opp i Ot.prp. nr. 44 (2002-2003), samt Stortingets behandling av denne. Den nærmere framgangsmåten og fordelingen av andelen av midlene til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner utenom idrettsformål framgår av forskrift 23. mai 2008 nr. 480. Når det gjelder den andelen på 168 mill. kroner av disse midlene som skal gå til idrettsformål, ble denne andelen tildelt ved kongelig resolusjon 25. april 2008 sammen med den ordinære tildelingen av spillemidler til idrettsformål i 2008.

Måltallet for samlet utdeling over tippenøkkelen i 2009 og årene framover vil ligge i størrelsesorden 3,4 mrd. kroner per år, noe som vil sikre at eksisterende overskuddsmottakere opprettholder sine tilskudd, samtidig som de nye overskuddsmottakerne fra 2009 får kompensasjon for bortfallet av automatinntekter, jf. St.meld. nr. 39 (2006-2007) *Frivillighet for alle*. I 2009 vil hele beløpet utbetales over den nye tippenøkkelen. I 2009 vil det bli utbetalt om lag 650 mill. kroner fra Norsk Tippings investeringsfond, slik at den samlede utbetalingen herfra i 2008 og 2009 til sammen utgjør 1 mrd. kroner.

Regjeringen vil at de som deltar i Norsk Tippings spill skal kunne bestemme at deler av innsatsen skal gå direkte til et lokalt klubblag, forening, organisasjon eller lignende. Ordningen skal ikke endre hovedfordelingen mellom dagens overskuddsmottakere, men kanalisere en del av overskuddet direkte til lokalnivået. Også organisasjoner som ikke hadde automatinntekter i 2001 og derved i første omgang ikke vil motta midler fra organisasjonenes andel av Norsk Tippings spilleoverskudd, vil kunne bli inkludert i og få midler fra denne planlagte "grasrotandelen". Inntil 5 pst. av innsatsen skal kunne kanaliseres til spillerens forhåndsbestemte formål. Ordningen vil tre i kraft fra 1. mars 2009, og slik at 5 pst. av innsatsen fra 1. januar 2009 kan kanaliseres til spillerens valgte formål. Ordningen krever at ordlyden i pengespilloven § 10 endres noe, og departementet tar sikte på å fremme slikt lovforslag i løpet av høsten 2008.

Stortinget vedtok etter forslag i Ot.prp. nr 44 (2002-2003) at det årlig skal avsettes inntil 0,5 pst. fra Norsk Tippings spilleoverskudd til forskning, informasjon, forebygging og kompetanseheving i forhold til spilleavhengighet. Regjeringen har på den bakgrunn avsatt 12 mill. kroner av spilleoverskuddet til disse formålene i 2008.

Mer generelt informasjonsarbeid om pengespillproblemer blir ivaretatt av Lotteri- og stiftelsestilsynet. Tilsynet har en sentral rolle i gjennomføringen av Handlingsplanen mot pengespillproblemer, som ble vedtatt for en tre-årsperiode i april 2005 og som skal evalueres i løpet av 2008.

Etter at forbudet mot de privatdrevne gevinstautomatene trådte i kraft 1. juli 2007, har Hjelpelinjen for spilleavhengige merket en stor nedgang i antall henvendelser. Hittil i år utgjør henvendelser om poker over halvparten av henvendelsene til Hjelpelinjen. Departementet fremmet 19. september 2008 et forslag om å forby betalingsformidling for pengespill som ikke har norsk tillatelse, for å hindre at pengespill som ikke godkjennes og kontrolleres av norske myndigheter får økt utbredelse i Norge og øker risikoen for pengespillproblemer i befolkningen, jf. Ot.prp. nr. 80 (2007-2008).

På stiftelsesområdet står utviklingen av stiftelsesregisteret sentralt. Det er Stiftelsestilsynet som fører stiftelsesregisteret.

Utfordringer og strategier

Den største utfordringen i 2009 vil være den videre gjennomføringen av enerettsmodellen for spilleterminaler i regi av Norsk Tipping. Norsk Tippings spillterminaler skal sikre et samfunnsmessig forsvarlig spilletilbud og ikke medføre negative sosiale konsekvenser.

En rekke land i Europa har økt fokus på spilleavhengighet på grunn av økende forekomst av slike problemer, bl.a. i forhold til spill på internett. Samtidig har Storbritannia og flere mindre jurisdiksjoner i Europa gjennomført liberale regelverk for slik spillformidling. EU-kommisjonen har åpnet saker mot en rekke EU-land med påstand om at deler av deres pengespillregulering er i strid med EU-retten. Departementet vil fortsette samarbeidet med de andre nordiske landene, samt med spillemyndigheter i andre land, om å følge og vurdere den videre utvikling av EU-retten på dette området.

Målet for Stiftelsesregisteret er at dette i løpet av 2009 ferdigutvikles og oppdateres til å kunne drives som et funksjonelt og offentlig tilgjengelig stiftelsesregister med alle landets stiftelser innregistrert.

Kap. 300 Kultur- og kirkedepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	109 398	110 496	116 484
	Sum kap. 300	109 398	110 496	116 484

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Departementets hovedoppgaver er knyttet til utvikling og gjennomføring av den statlige politikken på kultur-, medie-, kirke-, idretts- og frivillighetsfeltet.

Bevilgningen skal dekke departementets egne lønns- og driftsutgifter.

Det omfattende arbeidet med å reformere den statlige politikken på de ulike områdene vil fortsette også i 2009. Opptrappingen av Kulturløftet er i rute. Det vil også i 2009 bli lagt fram for Stortinget en rekke forslag til endringer på ulike felter av departementets ansvarsområde.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som departementet får i merinntekter under kap. 3300, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Rapport 2007

På kulturområdet var de viktigste administrative arbeidsoppgavene:

- oppfølging av kulturløftet med basis i regjeringserklæringen
- oppfølging av St.meld. nr. 7 (2005-2006) *Målbruk i offentleg teneste*, jf. Innst. S. nr. 98 (2005-2006)
- oppfølging av St.meld. nr 22 (2004-2005) *Kultur og næring*, jf. Innst. S. nr. 230 (2004-2005), utarbeidelse av handlingsplan for kultur og næring
- arbeidet med Kulturloven ble igangsatt. Kulturloven trådte i kraft 1. august 2007
- løpende behandling av byggesaker på kulturfeltet - husleiefinansierte prosjekter, tilskudd til nasjonale kulturbygg og spillemidler til kulturbygg
- arbeidet med landsverneplan for kultursektoren ble påbegynt
- utredning av behov for kulturbåt for hele kysten
- gjennomføring av evalueringen av samelovens språkregler
- arbeid med kulturdelen av stortingsmeldingen om samepolitikken
- innlemmelse av Snåsa kommune i forvaltningsområde for samisk språk
- gjennomføring av utredning av feltet tradisjonelt håndverk
- fastsettelse av forskrift til lov av 18.mai 1990 nr. 11 om stadnamn m.m.
- oppfølging av museumsreformen
- innlemmelse av sekretariatet ved Bunad- og folkedraktrådet i Valdresmusea
- ratifikasjon av Unesco-konvensjon om vern av den immaterielle kulturarv
- endring av forskrift til lov av 9. juni 1978 om kulturminner i forbindelse med ratifikasjon av Unesco-konvensjon om tiltak for å forby og

hindre ulovlig import og eksport av kulturgjenstander og ulovlig overføring av eiendomsrett til kulturgjenstander
- anbudskonkurranse for leieavtale for det nasjonale senteret for pop og rock (Rockheim) ble gjennomført. Brattørkaia AS ble valgt som utleier og Rockheim skal ligge i det gamle Mellageret på Brattørkaia
- innhentet omfattende kjønnsstatistikk på kulturfeltet. Det ble avholdt et likestillingsseminar på kvinnedagen
- det ble ansatt en nasjonal koordinator for Mangfoldsåret 2008 og gjennomføringen av Mangfoldsåret ble iverksatt
- St. meld. nr. 10 (2007-2008) *Knutepunkt - Kriterium for knutepunktstatus og vurdering av gjennomføring av knutepunktoppdrag* ble lagt fram for Stortinget
- prøveordningen med kulturkort for ungdom ble videreført og utvidet for å innlemme nye fylkeskommuner
- arbeidet med en stortingsmelding om scenekunst ble påbegynt
- videreutvikling av utbyggingsprosjektet for Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
- oppfølging av St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skulesekk for framtida* og utvidelse av skolesekk-ordningen til videregående skole
- utarbeidet fjerde periodiske rapport til Europarådet om Norges etterlevelse av pakten om regions- eller minoritetsspråk
- fremmet forslag til endring i § 23 i lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, jf. Ot.prp. nr. 49 (2007-2008). Formålet med lovendringen er å sikre behovet for å regulere og dokumentere utførsel av gjenstander som har betydning for Norges kulturarv
- gjennomført evaluering av ABM-utvikling
- et utvalg ble nedsatt høsten 2007 til å gjennomgå tilskuddsordningene innenfor kulturfeltet og herunder en gjennomgang av tilskudd til rytmisk musikk. Delrapport om rytmisk musikk ble lagt fram i februar 2008 og sendt på høring. På bakgrunn av rapporten og høringssvarene ble St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk* lagt fram i april 2008. Sluttrapport om tilskuddsordninger på kulturfeltet ble lagt fram i juni 2008 og sendt på høring
- St.meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene* ble lagt fram
- sluttrapport fra undersøkelsen av inntekts- og arbeidsforhold for kunstnere ble lagt fram og sendt på høring.

De viktigste administrative arbeidsoppgavene på medieområdet var:

- framleggelse av stortingsmelding om film, jf St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren - For det norske filmløftet*, jf. Innst. S. nr. 277 (2006-2007) og oppfølging av denne, bl.a. opprettelse av et nytt Norsk filminstitutt operativt fra 1. april 2008
- framleggelse av stortingsmelding om kringkastingspolitikken, jf St.meld. nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital fremtid*, jf. Innst. S. nr. 24 (2007-2008)
- framleggelse av en stortingsmelding om NRKs allmennkringkastingsplikter, jf. St.meld. nr. 6 (2007-2008) NRK-plakaten – *"Noe for alle. Alltid"* og Innst. S. nr. 169 (2007-2008)
- framleggelse av odelstingsproposisjon om lov om redaksjonell frihet i medier, jf. Ot.prp. nr. 19 (2007-2008) og Innst. O. nr. 36 (2007-2008)
- arbeid med endringer i forskrift til åndsverksloven, bl.a. om endringer i reglene om eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring av ånds verk i arkiv, bibliotek og museer m.v., samt visse endringer i reglene om tvangslisens for framstilling og bruk av opptak for funksjonshemmede. Endrede forskrifter trådte i kraft 1. januar 2008.
- arbeid med forslag om endringer i kringkastingsloven og -forskriften om reglene som gjelder abonnentvalg i kabelnett, et høringsnotat ble sendt ut i mars 2007
- arbeid med forslag til endring av forskriftsreglene for lokalradio pga. nye prinsipper for utlysing, og tildeling av konsesjon og for lokalfjernsyn som følge av etablering av et digitalt bakkenett for fjernsyn - høringsnotat ble sendt ut i november 2007. Endrede forskrifter trådte i kraft 1. mai 2008
- framleggelse av St.meld. nr. 14 (2007-2008) *Dataspill*
- arbeid med forslag til endringer i lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting om bl.a. økt uavhengighet for Medietilsynet på kringkastingsfeltet, forbud mot reklame på NRKs teksttv-sider, hjemmel for kontroll av abonnentregistre mot NRKs register over lisensbetalere, forhåndsgodkjenning av NRKs nye medietjenester. Høringsrunden er avsluttet og saken er under arbeid i departementet
- arbeid med utkast til forskrifter om tilskudd til filmformål, høringsnotat ble sendt ut i juli 2008
- arbeid med forskrift om tilskudd til filmfestivaler - forskriften trådte i kraft 23. mai 2008
- arbeid med utkast til endringer i forskrift om tilskudd til samiske aviser – endringen trådte i kraft 13. juni 2008 med virkning for tildeling av pressestøtte for 2008
- deltakelse i internasjonalt arbeid, herunder samarbeid med EU, Europarådet og WIPO.

De viktigste administrative arbeidsoppgavene på kirkens område var:
- videreføring av prostereformen
- arbeid med nytt personalreglement for prester i Den norske kirke og revidert forskrift om tilsetting av menighetsprester
- videreføring og nyetablering av tilskuddsordninger for istandsetting av kirkebygg
- videreføring av trosopplæringsreformen
- innføring av nytt lønns- og personalsystem (SAP) i underliggende virksomheter
- St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke*
- utarbeidelse av Ot.prp. nr. 60 (2007-2008) *Om lov om endring i lov 7. juni 1996 om Opplysningsvesenets fond.*

Departementets viktigste oppgaver på idrettsområdet var:
- forvaltning av spilleoverskuddet fra Norsk Tipping AS til idrettsformål
- fordeling av tilskudd til bygging og rehabilitering av idrettsanlegg i kommunene samt oppfølging av departementets anleggspolitiske program
- dialog med Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) vedrørende søknad og rapportering samt forbundets økonomi
- videreføring av tilskuddsordning til lokale idrettslags arbeid for barn og ungdom og tilskuddsordning til inkludering i idrettslag
- arbeid innenfor antidopingfeltet
- introduksjon av nytt elektronisk system for idrettsanleggsregistrering
- kvalitetssikring av NIFs søknad om statsgaranti ved eventuelle olympiske og paralympiske leker i Tromsø i 2018.

Det er etablert en egen avdeling for samfunns- og frivillighetsformål i departementet. Departementets administrative oppgaver på frivillighetsfeltet var:
- etablering av Frivillighetsregisteret i samarbeid med Brønnøysundregistrene
- etablering av forskningsprogrammet "Virtuelt senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor" – kontrakt og avtaler ble inngått med Institutt for samfunnsforskning og Rokkansenteret ved Universitetet i Bergen
- oppfølging av tiltakene i Frivillighetsmeldingen
- oppfølging og kontroll av tilskudd til frivillighetssentraler – det ble gitt tilskudd til 18 nye frivillighetsssentraler våren 2008. På landsbasis er det nå 318 sentraler
- arbeid med løpende saker på tros- og livssynsområdet
- arbeid med saker i tilknytning til kultur og næring og nordområdene.

På spill- og lotteriområdet har arbeidsoppgavene vært dominert av de omfattende rettslige prosessene statens pengespillpolitikk har blitt utsatt for, både når det gjelder lovligheten av den generelle pengespillpolitikken og motstanden mot avviklingen av det sosialpolitisk uheldige automatregime. Dette har nå fått sin løsning ved at EFTA-domstolen 14. mars 2007 i dom aksepterte at Norsk Tipping kan gis enerett til drift av utbetalingsautomater. Høyesterett kom 26. juni 2007 til at Norsk Tipping enerett til drift av utbetalingsautomater ikke er i strid med Norges EØS-rettslige forpliktelser. Fra 1. juli 2007 ble gevinstautomatene forbudt og fjernet fra markedet. Det har i tillegg vært gjennomført en rekke tiltak for å sikre en nedgang i omfanget av pengespillproblemer. En befolkningsundersøkelse som gjennomføres i 2008 vil måle den samlede effekten av tiltakene. Det vil bli utarbeidet en ny handlingsplan for å sikre ytterligere reduksjon og forebyggelse av pengespillproblemer.

Kap. 3300 Kultur- og kirkedepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Ymse inntekter	2 200	60	63
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 065		
18	Refusjon av sykepenger	1 433		
	Sum kap. 3300	5 698	60	63

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder inntekter i forbindelse med seminarer, konferanser m.m., jf. kap. 300, post 01.

Kap. 305 Lotteri- og stiftelsestilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	57 868	57 149	61 330
21	Spesielle driftsutgifter	6 503	782	816
70	Tiltak mot pengespillproblemer, *kan overføres*	3 450		
	Sum kap. 305	67 821	57 931	62 146

Kapitlet omfatter den statlige virksomheten Lotteri- og stiftelsestilsynet, jf. omtalen under programkategoriinnledningen.

Mål for 2009

Det legges til grunn følgende mål for Lotteri- og stiftelsestilsynets virksomhet:

1. Forvalte det norske lotterimarkedet:
   - håndheve begrensingene i tilgangen til lotterimarkedet og behandle andre saker etter lotteriloven med forskrifter
   - forvalte tilskudd i henhold til fastsatte forskrifter
   - gi relevant informasjon og service til aktører, publikum og myndigheter.
2. Føre tilsyn og kontroll med det norske lotteri- og pengespilltilbudet:
   - føre tilsyn og kontroll med statlige lotterier og pengespill i samsvar med instruks
   - føre kontroll og tilsyn med private lotterier og bruken av lotterimidler i samsvar med lov og forskrift
   - avdekke ulovlig lotteri- og pengespillvirksomhet.
3. Bidra til forsvarlig utvikling av lotteri- og pengespilltilbudet i Norge:
   - bidra til å gjennomføre regjeringens handlingsplan mot pengespillproblemer
   - vurdere risikoeksponering i enkeltspill
   - bidra med forslag til endringer i lotteri- og pengespillovgivningen.
4. Føre tilsyn og kontroll med at forvaltningen av stiftelsene skjer i samsvar med stiftelsens vedtekter og stiftelsesloven.
5. Yte service på stiftelsesområdet gjennom veiledning og informasjon både overfor stiftelsene og publikum.
6. Treffe vedtak i medhold av stiftelsesloven.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under denne posten skal dekke lønns- og driftsutgiftene for Lotteri- og stiftelsestilsynet. Bevilgningen skal også dekke tilsynets utgif-

ter til oppgaver som utføres av Statens innkrevingssentral, samt utgifter knyttet til Brønnøysundregistrene. Det er videre avsatt midler til drift av Hjelpelinjen, Lotterinemnda og utredningstjenester i regi av departementet m.m.

Utgiftene til lotterirelaterte oppgaver skal i sin helhet dekkes ved refusjon og gebyrer som påleggs driftsleddet i spill- og lotterimarkedet, jf. kap. 3305, postene 02 Gebyr-lotterier og 03 Refusjon. Løsning av arbeidsoppgaver etter stiftelsesloven er forutsatt dekket fullt ut av avgifter og gebyrer etter stiftelsesloven, jf. kap. 3305, post 04 Gebyr-stiftelser og kap. 5568, post 71 Årsavgift-stiftelser.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Lotteri- og stiftelsestilsynet får i merinntekter under kap. 3305, post 03 Refusjon, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under denne posten dekker utgiftene ved Lotteri- og stiftelsestilsynets oppdragsvirksomhet. Bevilgningen kan bare nyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som tilsynet får i merinntekter under kap. 3305, post 07 Inntekter ved oppdrag, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Rapport 2007

Mål 1:

Forvalte det norske lotterimarkedet

Rapport

Stortinget sluttet seg i 2003 til departementets forslag i Ot.prp. nr. 44 (2002-2003) om å oppheve reglene for utbetalingsautomater og gi Norsk Tipping AS enerett til oppstilling av slike automater fra 2005. Flere av automatoperatørene stevnet i 2004 staten for retten og påstod at Stortingets vedtak var i strid med EØS-avtalen. I løpet av 2007 kom både EFTA-domstolen og Høyesterett til at automatreformen ikke stred mot Norges EØS-rettslige forpliktelser og at den derfor kunne gjennomføres. Fra 1. juli 2007 trådte forbudet mot privatdrevne gevinstautomater i kraft. Norsk Tipping iverksetter fra høsten 2008 sitt nye spilltilbud med terminalspill, i samsvar med Stortingets forutsetninger i 2003. Lotteri- og stiftelsestilsynet vurderte i 2007 hvilke konkrete krav som bør gjelde for Norsk Tippings spillterminaldrift for at den skal være et forsvarlig pengespilltilbud og i samsvar med Stortingets forutsetninger for automatreformen. Fra 2006 til 2007 sank bruttoomsetningen i det norske pengespillmarkedet med om lag 11 mrd. kroner, fra 38,2 mrd. kroner i 2006 til ca. 27,4 mrd. kroner i 2007, hovedsakelig på grunn av gevinstautomatforbudet fra 1. juli 2007.

Mål 2:

Føre tilsyn og kontroll med det norske lotteri- og pengespilltilbudet

Rapport

I 2007 hadde Lotteritilsynet omfattende oppgaver med å kontrollere avviklingen av det tidligere automatmarkedet. Over 5 200 tidligere oppstillingssteder for slike automater ble kontrollert, og kun en ulovlig oppstilt automat funnet. På bakgrunn av departementets anmodning om å ha en mer offensiv håndheving av norsk lotteri- og pengespillregelverk overfor pengespill som tilbys via internett og andre elektroniske kanaler, har Lotteritilsynet trappet opp dette tilsynsarbeidet i 2007.

Mål 3:

Bidra til forsvarlig utvikling av lotteri- og pengespilltilbudet i Norge

Rapport

Handlingsplanen mot pengespillproblemer ble vedtatt i 2005 for en treårsperiode. Tiltakene i handlingsplanen er i stor grad finansiert ved avsetninger fra Norsk Tippings spilleoverskudd, jf. pengespilloven § 10 andre ledd. Av tiltak som ble iverksatt i henhold til planen i 2007, kan nevnes framleggelsen av en ny befolkningsundersøkelse av spilleatferd og spilleproblemer. Undersøkelsen ble utført av SINTEF Helse på oppdrag av Lotteritilsynet. Undersøkelsen er utformet slik at resultatene skal være sammenliknbare med resultatene av befolkningsundersøkelsen utført av SIRUS i 2002. Undersøkelsen viste ingen store endringer i omfanget av pengespillproblemer i befolkningen siden 2002-undersøkelsen. Hjelpelinjen for spilleavhengige har vært et permanent tilbud fra 1. januar 2005. Telefontjenesten blir utført av tilsatte ved Sykehuset Innlandet HF Sanderud, mens Lotteritilsynet er prosjektansvarlig for gjennomføring og budsjett. Hjelpelinjen mottok i 2007 1 393 seriøse anrop, og merket en nedgang i antall henvendelser etter at de privatdrevne gevinstautomatene forsvant 1. juli 2007. På Helse- og omsorgsdepartementets ansvarsområde har det også vært gjennomført tiltak i henhold til Handlingsplanen i 2007,

som bl.a. opplæring av sosial- og helsepersonell om spilleproblemer.

Som tidligere, har Lotteritilsynet i 2007 vurdert alle forslag til nye og endrede pengespilltilbud i forhold til om tilbudene vil gi økt risiko for pengespillproblemer og om kontrollmulighetene er forsvarlige.

Mål 4:

Forvalte stiftelsesområdet

Rapport

Fra 1. januar 2007 var alle stiftelser pliktige til å være registrert i stiftelsesregisteret som føres av Stiftelsestilsynet. Tallet på stiftelser i registeret nådde 8 800 i løpet av 2007. Saksmengden i Stiftelsestilsynet var stabilt høy gjennom hele året. Ca. 5 000 saker kom inn i 2007. Overgangsreglene for tilpassing til stiftelsesloven gikk ut 1. januar 2007. Dette førte til at Stiftelsestilsynet også i 2007 hadde svært mange søknader om vedtektsendring. Videre har sanering av stiftelser med lite kapital og sovende stiftelser, medført svært stor saksmengde året gjennom Stiftelsestilsynet har i 2007 i større grad fokusert på tilsynsarbeidet. I løpet av 2007 passerte Stiftelsestilsynet 200 åpnede tilsynssaker.

Kap. 3305 Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Spilleoverskudd fra Norsk Tipping AS	833 333	833 333	833 333
02	Gebyr-lotterier	37 980	4 400	4 485
03	Refusjon	10 802	40 749	42 842
04	Gebyr-stiftelser	18 826	160	163
07	Inntekter ved oppdrag	6 755	782	816
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	30		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	140		
17	Refusjon lærlinger	91		
18	Refusjon av sykepenger	240		
	Sum kap. 3305	908 197	879 424	881 639

Post 01 Spilleoverskudd fra Norsk Tipping AS

Fra 2009 skal spilleoverskuddet fra Norsk Tipping fordeles i henhold til den nye tippenøkkelen som Stortinget vedtok i 2003. Spilleoverskuddet skal fordeles med 45,5 pst. til idrettsformål, 36,5 pst. til kulturformål og 18 pst. til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner som hadde inntekter fra gevinstautomater i 2001, utenom idrettsorganisasjoner. Samtlige spillemidler til idrettsformål og samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner skal fordeles av Kongen. Av midlene til kulturformål skal 2/3 fordeles av Stortinget og 1/3 av Kongen.

På samme måte som for spillemidler til idrettsformål og samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner, må tildelingen av spillemidler til kulturformål utenfor statsbudsjettet fordeles ved kongelig resolusjon etter at det enkelte års spilleoverskudd er fastsatt i forbindelse med Norsk Tippings årsmøte. Den resterende delen av spilleoverskuddet til kulturformål i 2009 blir inntektsført i statsbudsjettet etter at Norsk Tipping AS' regnskap for foregående spilleår er godkjent i årsmøtet. Utgifter til kulturformål blir på samme måte som for andre statsutgifter, bevilget over statsbudsjettet. Det er ikke direkte sammenheng mellom utgiftene til kulturformål og størrelsen på de årlige spilleoverskuddene fra Norsk Tipping AS.

I tillegg til det ordinære spilleoverskuddet, legger departementet opp til å tilføre midler fra Norsk Tippings investeringsfond slik at samlet overskudd til fordeling via tippenøkkelen blir 3 425 mill. kroner i 2009. Dette gir en fordeling til idrettsformål

på 1 558,4 mill. kroner, til kulturformål 1 250,1 mill. kroner og til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner, utenom idrettsorganisasjoner, på 616,5 mill. kroner.

Det er lagt til grunn at de 10 største humanitære organisasjonene (10 H) som hadde automatinntekter i 2001, hver får tildelt en fast prosentandel av de 18 pst. til samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner, jf. Ot.prp. nr. 44 (2002-2003) tabell 4.2 og Innst. O. nr. 124 (2002-2003). Blindeforbundet og Norsk Folkehjelp har overfor departementet påpekt at automatinntektene til deres lokallag ikke var medregnet i grunnlaget for prosentberegningen. Departementet vil derfor gjennomgå grunnlaget for kompensasjonsberegningen og melde tilbake til Stortinget på egnet måte.

Departementet vil avsette inntil 0,5 pst. av spilleoverskuddet for 2008 til fordeling i 2009 til forskning, informasjon, forebygging og behandling av spilleavhengighet. Fordeling av de avsatte midlene mellom ulike tiltak vil bli fastsatt av Kongen, jf. pengespilloven § 10 annet ledd.

Post 02 Gebyr - lotterier

Posten gjelder inntekter fra gebyrer for bl.a. behandling av søknader om godkjenning og autorisasjon av aktører i lotterimarkedet, jf. kap. 305, post 01.

Post 03 Refusjon

Posten gjelder refusjoner for utgiftene ved kontroll av spillene til Norsk Rikstoto og Norsk Tipping AS, jf. kap. 305, post 01.

Post 04 Gebyr - stiftelser

Posten gjelder registreringsgebyret som stiftelser må innbetale ved første gangs registrering i stiftelsesregisteret, jf. § 3 i forskrift 21. desember 2004 nr 1793 om stiftelsesloven. Posten omfattet inntil 2007 også årsavgiften for stiftelser, som nå blir inntektsført under kap. 5568, post 71 Årsavgift-stiftelser. Gebyrinntektene skal sammen med årsavgiften for stiftelser dekke kostnader ved drift av Lotteri- og stiftelsestilsynets virksomhet etter stiftelsesloven, herunder driften av stiftelsesregisteret.

Post 07 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter i forbindelse med oppdragsvirksomheten ved Lotteri- og stiftelsestilsynet, jf. kap. 305, post 21.

Kap. 5568 Sektoravgifter under Kultur- og kirkedepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Avgift til tiltak mot pengespillproblemer	12 100		
71	Årsavgift-stiftelser		11 840	13 840
72	Inntektsuavhengig vederlag TV2		28 305	28 956
	Sum kap. 5568	12 100	40 145	42 796

Kapitlet omfatter årsavgift fra stiftelser og inntekstuavhengig vederlag fra TV2.

Budsjettforslag 2009

Post 71 Årsavgift-stiftelser

Posten gjelder den årlige avgiften alle stiftelser registrert i stiftelsesregisteret må betale i henhold til § 4 i forskrift 21. desember 2004 nr 1793 om stiftelsesloven. Inntekten fra avgiften anslås til 13,8 mill. kroner. Inntektene fra årsavgiften skal sammen med gebyret for registrering av stiftelser, jf. kap. 3305, post 04 Gebyr-stiftelser, dekke kostnadene ved Lotteri- og stiftelsestilsynets virksomhet etter stiftelsesloven, jf. kap. 305, post 01.

Post 72 Inntektsuavhengig vederlag fra TV2

Posten gjelder det inntektsuavhengige vederlaget fra TV2, som t.o.m. 2007 ble budsjettert under kap. 3334, post 71.

Som en del av konsesjonsvilkårene til TV2 ble vederlaget fastsatt til 25 mill. kroner og skal betales 1. juli hvert år. Vederlaget skal justeres for endringer i konsumprisindeksen. Vederlaget for 2008 som skal innbetales i 2009 anslås til 28,9 mill. kroner. For 2007 er det i 2008 innbetalt 28 mill. kroner.

Programkategori 08.15 Samfunns- og frivillighetsformål (kap. 310–315)

Utgifter under programkategori 08.15 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
310	Tilskudd til trossamfunn m.m.	146 685	142 257	158 261	11,3
314	Kultur og samfunn			25 940	
315	Frivillighetsformål	292 899	312 827	345 271	10,4
	Sum kategori 08.15	439 584	455 084	529 472	16,3

Utgifter under programkategori 08.15 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
70-89	Overføringer til private	439 584	455 084	529 472	16,3
	Sum kategori 08.15	439 584	455 084	529 472	16,3

Programkategorien omfatter tilskudd til tros- og livssynssamfunn, tilskudd til private kirkebygg, tilskudd til kultur og samfunn og tilskudd til frivillige organisasjoner og frivillighetssentraler m.m.

Hovedmål og hovedsatsinger

Statsbudsjettet for 2009 er et godt frivillighetsbudsjett. Som et ledd i kulturløftet er det funnet rom for en rekke nye tiltak på frivillighetsområdet, samtidig som det er realøkninger på en rekke eksisterende poster. Det er også en økt satsing på å fremme kulturens bidrag for å nå samfunnsmål på områder som helse og livskvalitet, næringsutvikling, arbeidsplasser, lokal og regional utvikling og internasjonalt samarbeid. Av nye tiltak kan nevnes kultur som et element i arbeidet med et inkluderende arbeidsliv og inkluderings- og fattigdomstiltak for å øke kultur- og organisasjonsdeltagelsen blant grupper som er underrepresenterte. På eksisterende poster foreslås det bl.a. en vesentlig økning i bevilgningene til etablering og drift av frivillighetssentraler.

Regjeringen ser frivillig sektor som en grunnpilar for demokrati og et godt velferdssamfunn. Det er viktig å ivareta frivillighetens uavhengighet, der frivillig sektor kan utvikle seg på egne vilkår, styrt av frivilligheten selv. Det er et hovedmål å stimulere til økt deltakelse og engasjement fra grupper som i dag faller utenfor det frivillige organisasjonslivet.

Regjeringen la i St.meld. nr. 39 (2006–2007) *Frivillighet for alle* fram fire hovedstrategier for å støtte opp om frivillig sektor og bidra til økt deltagelse:

- bedre rammebetingelser for frivillig sektor
- økt fokus på ressurser til lokal aktivitet og "lavterskelaktivitet"
- økt oppmerksomhet om inkludering og integrering
- styrket kunnskap og forskning.

Organisasjonsfrihet og tros- og livssynsfrihet er grunnleggende rettigheter i det norske samfunnet. Statens fremste oppgave på dette området er å styrke og beskytte tros- og livssynsfriheten. Tro,

religion og livssyn er positive verdier for den enkelte og for samfunnet og kan binde sammen og skape fellesskap i et pluralistisk samfunn.

Tilstandsvurdering og utviklingstrekk

Omfanget av frivillig arbeid er anslått til 113 500 årsverk, og anslagsvis 58 pst. av den voksne befolkningen utfører frivillig arbeid i løpet av et år. Dette er en høy prosentandel i internasjonal sammenheng. Frivillig sektors bidrag til nasjonaløkonomien ligger likevel omtrent på det europeiske gjennomsnittet ettersom det norske organisasjonssamfunnet består av en stor andel små lokallag uten betalte ansatte og med små økonomiske ressurser. Av anslagsvis 115 000 frivillige organisasjoner er det ca. 60 000 organisasjoner som har færre enn 50 medlemmer, ingen ansatte og under kr 50 000 i årlig omsetning. I tillegg kommer en mengde frivillig aktivitet av mer uorganisert og ad hoc-preget karakter.

Dagens frivillige organisasjoner i Norge består av gamle folkebevegelser, tradisjonsrike sosiale og humanitære organisasjoner, nye sosiale bevegelser, interesseorganisasjoner, fagbevegelse, idrettslag, fritids- og kulturorganisasjoner m.v. Et viktig kjennetegn ved tradisjonelle norske frivillige organisasjoner er at de aller fleste har hatt en formell demokratisk oppbygning med basis i lokale foreninger, som har sikret det enkelte medlem en rett til representasjon og ytring. Helt siden de første frivillige organisasjonene ble stiftet i Norge har et dominerende trekk vært at aktiviteten samtidig er lokal, regional og nasjonal. Lokallagene har vært grunnstammen i organisasjonenes indre demokrati. Ved at de geografiske nivåene er koblet sammen har de norske frivillige organisasjonene vært viktige mellomliggende strukturer mellom enkeltmennesker og det politisk systemet. Dette har vært viktig for den demokratiske funksjonen til de frivillige organisasjonene og har bidratt til sosial integrasjon på tvers av nivåer, i et land med store geografiske avstander og vanskelige kommunikasjonsforhold.

Den frivillige innsatsen i Norge og i Norden for øvrig er svært omfattende. De nordiske landene peker seg ut internasjonalt både når det gjelder antall medlemskap i frivillige organisasjoner, aktivt medlemskap og frivillig arbeid. Frivillige organisasjoner er en større og viktigere del av sivilsamfunnet enn i de fleste andre land. Fagforeninger og yrkesorganisasjoner, idretts-, hobby- og ungdomslag står sterkere i Norge enn i mange andre land. Videre er sosiale og humanitære organisasjoner sterkere i Norge enn i det øvrige Vest-Europa. Imidlertid står nyere sosiale bevegelser som for eksempel miljø- og dyrevernbevegelsen svakere i Norge enn ellers i Norden og Vest-Europa. Deltakelse i freds- og kvinnebevegelsen ligger omtrent på det europeiske gjennomsnittet. Anti-globaliseringsbevegelsen er også svak målt i antall medlemmer i Norge.

Økende individualisering synes å ha bidratt til en dreining i organisasjonenes formål, ideologi og arbeidsform. Det organiserte sivilsamfunnet ser i økende grad ut til å være en arena for sosial aktivitet og utfoldelse av personlige interesser. Disse endringene kommer til syne i etableringer av nye typer organisasjoner og lavere oppslutning for enkelte etablerte organisasjoner. Et annet utviklingstrekk er at frivillig innsats i større grad ser ut til å skje utenfor de tradisjonelle organisasjonene og er mer uformell og ad hoc-preget. Den såkalte "festivalfrivilligheten" er et godt eksempel på frivillig innsats som er ad hoc-preget og som vanligvis har utspring i personlige interesser.

Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelser viser at siden 1980 har det totale antall organisasjonsmedlemskap vært stabilt, mens det gjennomsnittlige antall medlemskap for ungdom er blitt redusert med 30 pst. siden 1980. Videre viser levekårsundersøkelsene at andelen av befolkningen med aktive medlemskap er redusert. Nedgangen har vært størst i den yngste aldersgruppen, mens pensjonister opprettholder et høyt aktivitetsnivå i etablerte organisasjoner. Samtidig har det skjedd en økning i andelen i befolkningen som deltar frivillig, uavhengig av alder. Det er en tendens til at også tradisjonelle organisasjoner opplever at det er lettere å rekruttere frivillige til avgrensede oppgaver enn til forpliktende og langvarige styreverv.

Samlet sett kan det se ut til at systemet som det norske organisasjonssamfunnet har vært basert på – individuelt medlemskap, frivillighet som en funksjon av medlemskapet og hierarkisk organisering som binder sammen lokale lag – muligens er i ferd med å svekkes noe. Det betyr ikke nødvendigvis at det totale omfanget av frivillig aktivitet blir mindre, men at aktiviteten tar nye former. Frivillig arbeid generelt gir positive sosiale ringvirkninger og bygger opp under samfunnets sosiale kapital.

Tros- og livssynsfrihet er en grunnleggende rettighet i et fritt samfunn. Dette innebærer at individene har rett til å gi uttrykk for og leve i tråd med den tro eller det livssyn de selv ønsker. Tros- og livssynsfriheten er også en kollektiv frihet som omfatter retten til å komme sammen om religiøse og livssynsmessige formål og til å delta i religiøse ritualer sammen med andre. Tros- og livssynsfriheten omfatter både forsamlingsfrihet og retten til å organisere et felles religiøst liv mer generelt. Om lag 400 000 personer tilhører i dag andre tros- og livssynssamfunn enn Den norske kirke. Livssyns-

samfunn med mer enn 500 medlemmer og trossamfunn utenfor Den norske kirke har rett til statlig og kommunalt tilskudd per medlem som tilsvarer de offentlig budsjetterte utgiftene til Den norske kirke justert for medlemstall. Dette sikrer en stor grad av økonomisk likebehandling av tros- og livssynssamfunn i Norge.

Utfordringer og satsinger

Regjeringen legger vekt på at det skal være enkelt å engasjere seg i frivillig arbeid og enkelt for frivillige organisasjoner å forholde seg til det offentlige. En utfordring i den sammenheng er å sikre frivilligheten gode og forutsigbare rammebetingelser. En annen utfordring er den sosialt skjeve rekrutteringen til det frivillige organisasjonslivet. For eksempel har personer med innvandrerbakgrunn, personer med begrensede økonomiske ressurser og personer med nedsatt funksjonsevne lavere deltakelse i frivillige organisasjoner enn den øvrige befolkningen. Det er derfor viktig å legge til rette for at flere deltar.

Det er dokumentert at de med lav inntekt i langt mindre grad enn andre bruker offentlig finansierte kulturtilbud, og at grupper med høy inntekt og lang utdanning deltar mer aktivt enn grupper med lav inntekt og kort utdanning i frivillige organisasjoner. Barn fra husholdninger med lav inntekt deltar i mindre grad i aktiviteter i fritiden enn andre barn og unge. Tilgang til kulturopplevelser og muligheten til å uttrykke seg gjennom kultur skal ikke være avhengig av geografi og sosiale skillelinjer. Det er derfor et mål å øke deltakelsen i kultur- og organisasjonsliv til grupper som i liten grad deltar i dag.

Samspillet mellom kultursektoren og næringslivet har fått økt oppmerksomhet de senere år. Kulturliv og næringsliv vil ofte ha ulikt syn på hvordan disse to sektorene bør forholde seg til hverandre. Bakgrunn og målsetninger for innsats på feltet kan være forskjellig, og samspillet mellom kultur- og næringssektorene er derfor ikke uten utfordringer. Dette saksområdet er bredt og komplekst, med offentlige og private, små og store og ulike typer aktører innenfor ulike næringer og kulturfelt. Det er et kontinuerlig behov for å følge utviklingen og bidra til å utvikle og spre kunnskap om feltet og aktørene i Norge og internasjonalt. Det er også ønskelig å bidra til det offentlige ordskiftet rundt temaet kultur og næring. Her vil både fysiske og virtuelle møteplasser og nettverk ha en viktig funksjon. Det viser seg ofte vanskelig å sikre finansiering av kulturnæringer, særlig i etableringsfasen. Dette kan knytte seg til innretningen av det offentlige virkemiddelapparatet og til risikosituasjonen i forhold til forventet avkastning på private investeringer. Kultur- og næringsfeltet er komplekst og berører flere deler av kulturliv og næringsliv. Innsatsen for å utnytte potensialet i dette skjæringsfeltet vil måtte skje i samarbeid på tvers av sektorer og fagområder, i samspill mellom kultursektor og næringsliv og mellom offentlige og private aktører.

Frivillighetsfeltet

Frivillige organisasjoner tilføres 1 mrd. kroner ekstra i årene 2008 og 2009 - en frivillighetsmilliard - som kompensasjon for tapte inntekter fra spilleautomater. Nye spillterminaler skal, sammen med de andre spilltilbudene, bidra til at den økte utbetalingen fra Norsk Tipping skal bli varig. Den nye tippenøkkelen vil bli innført fra 1. januar 2009. Denne fordelingsnøkkelen innebærer at Norsk Tippings overskudd vil bli fordelt med 45,5 pst. til idrett, 36,5 pst. til kultur og 18 pst. til samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner som ikke er tilknyttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF). Denne fordelingen vil bli lagt til grunn ved fordelingen til formålene i 2009.

Videre kan frivilligheten få midler gjennom "grasrotordningen". Grasrotordningen innbærer at fra og med 2009 vil de som deltar i Norsk Tippings spill kunne bestemme at 5 pst. av innsatsen skal gå direkte til et lag, en forening eller en organisasjon som driver lokal aktivitet, som ikke er fortjenestebasert. Ordningen vil tre i kraft 1. mars 2009, og slik at 5 pst. av innsatsen fra 1. januar 2009 kan kanaliseres til spillerens valgte formål.

Frivillighetssentralene er viktige møtesteder for frivillig innsats, deltakelse og tilhørighet i nærmiljøet. De har stor bredde i sosiale omsorgstiltak så vel som kultur-, fritids- og nærmiljøaktiviteter. Frivillighetssentralene har gjort det enklere for mange å delta i frivillig arbeid. Sentralene går nye veier for å engasjere folk til lokal frivillig innsats. En aktiv og inviterende holdning kombinert med konkrete oppgaver knyttet til frivilliges ønsker og interesser har gitt resultater. I tillegg er sentralene møteplasser som gir muligheter for de som har tid til overs på dagtid. Det er flere hjemmeværende, trygdede og arbeidsledige aktive i frivillighetssentralene enn i de tradisjonelle frivillige organisasjonene. Frivillighetssentralene har som mål å samarbeide med de positive kreftene som finnes lokalt: ulike lag og foreninger, menigheter, offentlige myndigheter og enkeltpersoner. Å knytte kontakter, utvikle nettverk og koble de som har noe til felles, er viktige og nyttige oppgaver for å stimulere og utvikle lokalt frivillig virke. I 2009 vil det bli åpnet 25 nye sentraler. Det vil bli lagt vekt på at

sentralene i enda større grad skal utvikles til å være et knutepunkt i nærmiljøet.

Frifond er en tilskuddsordning rettet mot barn og unge, og formålet er å stimulere til aktivitet og deltakelse på lokalt nivå. Ordningen er en viktig del av Regjeringens satsing på aktivitetsskaping blant barn og unge. Fordelingen av Frifond-midler skjer gjennom tre paraplyorganisasjoner, Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, Norsk musikkråd og Norsk teaterråd, jf. omtale under pkt. 5.1 fordeling av spilleoverskudd til kulturformål. Dette sikrer at midlene fordeles med utgangspunkt i de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonenes egne premisser.

Det vil bli etablert et frivillighetsregister fra 1. januar 2009. Formålet med registeret er å spare både organisasjonene og det offentlige for unødig byråkrati og dobbeltarbeid og å gi systematisk informasjon om frivillig sektor til bruk i politikkutforming og forskning. Et frivillighetsregister vil innebære at en får et statistikkgrunnlag som gjør det mulig å følge og analysere utviklingen på feltet. En enhetlig statistikkbase vil også gjøre det enklere å sammenlikne sektorens utvikling med tilsvarende sektorer i andre land.

Det skal lages et satellittregnskap for frivillig sektor. Et satellittregnskap er et tilleggsregnskap til nasjonalregnskapet, der formålet er å belyse en gitt sektor som er dårlig dekket i det ordinære nasjonalregnskapet. Satellittregnskapet vil gi betydelig økt kunnskap om den økonomiske betydningen av frivillig sektor.

Det er behov for økt kunnskap og forskning om frivillig sektor, frivillig arbeid og deltakelse. Regjeringen har derfor etablert forskningsprogrammet: "Virtuelt forskningssenter for sivilsamfunn og frivillig sektor". Senteret har følgende overordnede mål:

- lede og gjennomføre et forskningsprogram på sivilsamfunn og frivillig sektor
- fungere som nettverk og møteplass for forskere på feltet
- bidra til at forskningsarbeidet på feltet blir mer synlig gjennom å etablere nettsider, en kunnskapsbank og arrangere seminarer.

Ambisjonen er å styrke kunnskapen om sivilsamfunnet og frivillig sektors betydning og rolle i samfunnet, bidra til å videreutvikle en helhetlig frivillighetspolitikk og styrke frivillig sektor gjennom økt forskningsbasert kunnskap. Følgende hovedtemaer vil bli belyst:

- perspektiver på deltakelse
- endringsprosesser i frivillig sektor
- hvordan statlige rammevilkår og finansieringsordninger påvirker utviklingen i frivillige organisasjoner/frivillig sektor.

Oppfølgingen av Kulturmomsutvalget og spørsmålet om merverdiavgift og frivillig sektor

Det vises til Finansdepartementets omtale i St.prp. nr. 1 (2008–2009) Skatte-, avgifts- og tollvedtak, der det bl.a. heter:

> "Regjeringen vil øke satsingen på frivillig sektor i årene framover. Frivillighet Norge har antydet at deres forslag til medføre om lag 1 mrd. kroner i økt støtte til frivillig sektor.
>
> Regjeringen ønsker å trappe opp støtten med opp mot 1 mrd. kroner over noen år. I forbindelse med opptrappingen av støtten til frivillig sektor i de enkelte statsbudsjettene, vil Regjeringen også ta stilling til hvordan støtten skal fordeles mellom ulike virkemidler innenfor statsbudsjettet."

Kultur og næring

Nærings- og handelsdepartementet utarbeidet i 2007 i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet og Kultur- og kirkedepartementet en handlingsplan for kultur og næring, jf. St.meld. nr. 22 (2004–2005) Kultur og næring. Handlingsplanen skal møte utfordringene på dette feltet gjennom ulike tiltak som berører flere departementers ansvarsområder. Handlingsplanens tiltak finansieres over budsjettene til Nærings- og handelsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Utenriksdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Flere av tiltakene gjennomføres i et samspill mellom aktører i det kulturpolitiske, næringspolitiske og distrikts- og regionalpolitiske virkemiddelapparatet.

Handlingsplanen inneholder konkrete næringsutviklingstiltak, tiltak for å styrke kulturbasert næringsutvikling, satsninger i forhold til utlandet, kunnskapsformidling og utvidelse av kunnskapsgrunnlaget bl.a. gjennom forskning og ulike utredninger. Kulturnæringene gir viktige bidrag til norsk økonomi, kulturen er en viktig innsatsfaktor i flere tradisjonelle næringer, og kultur er viktig både for lokal og regional utvikling og for profileringen av Norge internasjonalt. Saksområdet er bredt, med offentlige og private, små og store aktører innenfor ulike næringer og kulturfelt. Det er et kontinuerlig behov for å følge utviklingen og bidra til å utvikle og spre kunnskap om feltet og

aktørene i Norge og internasjonalt. Her har gode møteplasser og nettverk en viktig funksjon.

Under en rekke kapitler på Kultur- og kirkedepartementets budsjett gis det tilskudd til næringstiltak. Kultur- og kirkedepartementet bidrar konkret gjennom arrangørstøtten til klubber og festivaler, tilskudd til Norsk skuespillersenter og Norsk Form. Departementet gir midler til kulturbasert næringsutvikling basert på tradisjonshåndverk og bidrar til utenlandsrettede tiltak til Music Export Norway og Office of Contemporary Art Norway. Kunnskapsformidlingen styrkes gjennom økt tilskudd til Forum for Kultur & Næringsliv. Budsjettforslaget inneholder også andre tiltak som er rettet mot næringsaspekter eller som har indirekte næringsrelaterte virkninger. Dette gjelder for eksempel støtte til NORLA, tiltak på filmområdet og tilskudd til festivaler eller kulturbygg.

Kultur i inkluderende arbeidsliv

Det er en viktig målsetning for Regjeringen å gi plass til alle som kan og vil arbeide. Det er et mål å redusere sykefraværet, få flere med redusert arbeidsevne inn i arbeidslivet og å få folk til å stå lenger i arbeid. Hovedarenaen for arbeidet med inkluderende arbeidsliv (IA) er arbeidsplassen, og hovedaktørene er arbeidsgiver og arbeidstaker. Kultur kan være et godt virkemiddel for å skape et godt arbeidsmiljø som kan øke trivselen på arbeidsplassen. Kultur- og kirkedepartementet vil samarbeide med Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet og ha en dialog med aktører i kultur- og arbeidsliv. Det vil bli satt i gang et arbeid for å konkretisere de områdene der kulturfeltet kan inngå i samspill med helse- og omsorgssektoren på IA-området.

Norsk-russisk kulturstrategi

Regjeringens nordområdesatsning har som overordnet mål å skape bærekraftig vekst og utvikling med sikte på å sikre levedyktige lokalsamfunn, å utnytte mulighetene til økt internasjonalt samarbeid, samt å ivareta norske interesser i nordområdene. Også kulturpolitikken er viktig i denne sammenheng, bl.a. for å videreutvikle folk-til-folk-samarbeidet i nordområdene. Økt satsing på kultursamarbeid i nordområdene, og særlig med Russland vil være viktig. Det brede folkelige engasjementet som kjennetegner samarbeidet i Barentsregionen vil bli styrket gjennom Kulturløftet. Kulturprogrammet Barentskult er et viktig samarbeidsprosjekt mellom de tre nord-norske fylkeskommunene, Utenriksdepartementet og Kultur- og kirkedepartementet.

Det vil i samarbeid med russiske myndigheter bli utarbeidet en egen kulturstrategi. Det vil bli satset på et økt samarbeid innen musikk og dans, museumsområdet, litteratur, teater og film, bl.a. gjennom hospiterings- og utvekslingsprosjekter, oversettelser og festivaler. Folk-til-folk-samarbeidet vil også omfatte frivillig sektor og tiltak innenfor samisk kultur.

Den kulturelle spaserstokken

Den kulturelle spaserstokken er en oppfølging av St.meld. nr. 25 (2005–2006) *Mestring, muligheter og mening. Framtidas omsorgsutfordringer* fra Helse- og omsorgsdepartementet. Den kulturelle spaserstokken skal gi eldre et bredt og profesjonelt kulturtilbud og er basert på at kommunene kan søke departementet om midler til relevante prosjekter og tiltak. Gjennom økt samarbeid mellom kultursektoren og omsorgssektoren skal det på denne måten legges til rette for og utvikles gode kunst- og kulturprosjekter lokalt for eldre.

Øvrige satsinger

Selv om frivillig sektor framstår som vital og mangfoldig, er det en tendens til at den sosiale rekrutteringen er skjevere enn tidligere. Dette kan tyde på at den brede rekrutteringen til organisasjonene er i ferd med å svekkes. Dette er et trekk i flere vestlige land, der velstående, høyt utdannede borgere deltar aktivt i organisasjons- og frivillige aktiviteter, mens særlig innvandrerbefolkningen typisk deltar i liten grad. Det er derfor viktig med inkluderingstiltak som sikrer en fortsatt bred rekruttering til frivillig arbeid. Det foreslås totalt 4 mill. kroner til inkluderings- og fattigdomstiltak.

Det foreslås for 2009 et driftstilskudd på 2,5 mill. kroner til Frikanalen. Frikanalen skal være et ikke-kommersielt fjernsynstilbud i det digitale bakkenettet ved at frivillige organisasjoner skal få sendetid på rimelige vilkår.

Det foreslås 2 mill. kroner til lokale pilotprosjekter for å finne fram til ulike strategier for et mest mulig fruktbart samarbeid mellom kommune og frivillig sektor og dialog mellom frivillige organisasjoner på tros- og livssynsområdet.

Det foreslås 0,5 mill. kroner til et arbeid for å etablere et frivillighetsbevis. Et frivillighetsbevis skal dokumentere innsatsen og arbeidet som gjøres av deltakere i frivillig arbeid.

Det foreslås 0,5 mill. kroner til pilotprosjekter for bedre tilrettelegging av frivillig aktivitet for mennesker med utviklingshemming, jf. St.meld. nr. 39 (2006–2007) *Frivillighet for alle*.

Tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke

Retten til "fri religionsutøvelse" er nedfelt i Grunnloven. Dette er ytterligere utdypet i lov om trudomssamfunn og ymist anna, som ble vedtatt i 1969. I henhold til § 1 i denne loven har alle rett til å drive religiøs virksomhet alene eller sammen med andre og å etablere trossamfunn når rett og sømmelighet ikke blir krenket. Norge er dessuten forpliktet gjennom Europarådets konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene, FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og FNs internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter til å ivareta tros- og livssynsfriheten.

Statens fremste oppgave i tros- og livssynspolitikken skal være å styrke og beskytte tros- og livssynsfriheten. I Norge har staten i tillegg en målsetting om å føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk og å aktivt fremme tros- og livssynsmessig virksomhet. Dette er et uttrykk for at tro og livssyn blir ansett som et fellesgode i samfunnet. Videre er det en målsetting at offentlige myndigheter skal bidra til å fremme dialog, samarbeid og samhandling mellom tros- og livssynssamfunnene både lokalt og nasjonalt. Åpenhet og samtale fremmer gjensidig forståelse og bidrar til respekt for ulikheter og for felles verdier som samfunnet skal bygge på.

Inkludering

Økt deltagelse fra den delen av befolkningen som har innvandrerbakgrunn er et viktig mål for Regjeringen, både i forhold til kulturaktiviteter og frivillig virksomhet. Det er bl.a. viktig å bygge videre på de erfaringene som er gjort med Mangfoldsåret 2008, der det kulturelle mangfoldet har vært markert som en vesentlig dimensjon i kulturpolitikken. Det er et mål at Mangfoldsåret er starten på en utvikling der stimulering av mangfold blir et markant og gjennomgående trekk ved norsk kulturpolitikk. Det er en forutsetning at institusjoner som mottar tilskudd skal legge vekt på perspektiver og utfordringer knyttet til kulturelt mangfold.

Det er viktig å inkludere innvandrerbefolkningen i frivillig organisasjonsarbeid. Særlig gjelder dette de tradisjonelle hierarkiske organisasjonene. Samtidig er det viktig at dette skjer på innvandrernes egne premisser. De frivillige organisasjonene må selv komme fram til konkrete tiltak som kan øke organisasjonsdeltakelsen blant denne gruppen. Et konkret tiltak i den sammenheng er tilskudd til inkluderingsarbeid i regi av Frivillighet Norge.

Hovedprioriteringer 2009:

- 8,6 mill. kroner til 25 nye frivillighetssentraler
- 5,0 mill. kroner til styrking av Frifond
- 1,1 mill. kroner til styrking av forskningsprogrammet
- 1,0 mill. kroner til et satellittregnskap for frivillig sektor
- 4,0 mill. kroner til tiltak for å styrke arbeidet med inkludering og fattigdom
- 2,0 mill. kroner til lokale pilot- og dialogprosjekter
- 0,5 mill. kroner til igangsetting av et arbeid for å etablere frivillighetsbevis
- 0,5 mill. kroner til pilotprosjekter for å bedre tilretteleggingen for frivillig aktivitet for mennesker med utviklingshemming
- 2,5 mill. kroner til driftsstøtte til Frikanalen
- 5,0 mill. kroner til norsk-russisk kulturstrategi
- 5,0 mill. kroner til kultur i et inkluderende arbeidsliv
- 0,5 mill. kroner til innsamlingsregister
- 4,3 mill. kroner i økning til kultur- og næringsprosjekter

Kap. 310 Tilskudd til trossamfunn m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn, *overslagsbevilgning*	125 897	127 617	143 408
75	Tilskudd til private kirkebygg, *kan overføres*	16 690	9 804	9 804
76	Tilskudd til råd for tro og livssyn	4 098	4 836	5 049
	Sum kap. 310	146 685	142 257	158 261

Kapitlet omfatter tilskudd til:
- trossamfunn etter lov 13. juni 1969 nr. 25 om trudomssamfunn og ymist anna
- livssynssamfunn etter lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn
- privateide kirkebygg
- Norges kristne råd
- Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn
- Islamsk Råd Norge
- prosjekter for å styrke interreligiøs dialog.

Mål for 2009

Det legges til grunn følgende mål:
1. føre en aktivt støttende tros- og livssynspolititikk og aktivt fremme tros- og livssynsmessig virksomhet
2. fremme dialog, samarbeid og samhandling mellom tros- og livssynssamfunnene både lokalt og nasjonalt.

Budsjettforslag for 2009

Post 70 Tilskudd til tros- og livssynssamfunn, overslagsbevilgning

Tilskuddsordningen har hjemmel i lov, jf. lov 13. juni 1969 nr. 25 om trudomssamfunn og ymist anna og lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn. Tilskuddet skal være av en slik størrelse at det om lag svarer til tilskuddet staten bevilger til Den norske kirke justert for medlemstall. Det blir gitt tilskudd per medlem. Satsene for statlig og kommunalt tilskudd beregnes på grunnlag av de årlig budsjetterte utgiftene til Den norske kirke etter fradrag for visse utgifter, herunder merutgifter som følge av fredede eller vernede kirkebygg og utgifter til kirkegårder, krematorier og gravkapeller. Samfunnene skal hvert år sende årsrapport og årsregnskap til fylkesmannen, som sender rapport til departementet.

Kultur- og kirkedepartementet foreslår at tilskuddsordningen videreføres i 2009, i samsvar med gjeldende lover. I henhold til lov 13. juni 1969 nr. 25 om trudomssamfunn og ymist anna og lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn kan det kreves fødselsnummer for alle tilskuddsberettigede medlemmer av tros- og livssynssamfunn, jf. Ot.prp. nr. 9 (2003–2004) *Om lov om endringar i lov 13. juni 1969 nr. 25 om trudomssamfunn og ymist anna og lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn* og Innst. O. nr. 24 (2003–2004). Brønnøysundregistrenes kontroll av fødselsnummer gir grunnlag for korrekt beregning av det enkelte tilskuddet. Det kontrolleres for dobbeltmedlemskap i det enkelte tros- eller livssynssamfunn og for dobbeltmedlemskap i ett eller flere andre trossamfunn og i Den norske kirke. Opplysninger om medlemskap i tros- og livssynssamfunn regnes som sensitive personopplysninger. Tros- og livssynssamfunnene får derfor ikke innsyn i hvilket annet tros- eller livssynssamfunn samfunnets medlemmer eventuelt også står oppført i.

Det foreslås bevilget totalt 143,4 mill. kroner i 2009.

Post 75 Tilskudd til private kirkebygg, kan overføres

Formålet med bevilgningen er å gi trossamfunn utenfor Den norske kirke og private stiftelser og frivillige organisasjoner innenfor Den norske kirke anledning til å kjøpe eller bygge kirkebygg med lavere egenfinansiering. Det blir gitt tilskudd per kvadratmeter til nybygg, kjøp av lokaler eller utvidelse av lokaler. Det er regler for største og minste tilskuddsareal.

Bevilgningen foreslås videreført med samme beløp som i 2008.

Post 76 Tilskudd til råd for tro og livssyn

Regjeringen ser det som viktig å bidra til å fremme dialog, samarbeid og samhandling mellom tros- og livssynssamfunnene både lokalt og nasjonalt. Tilskuddene til Norges kristne råd og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn foreslås derfor økt med kr 100 000 hver. Tilskuddet på 0,4 mill. kroner til lokale dialogtiltak, administrert av Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, videreføres. Tilskuddet til Norges kristne råd blir etter dette 2 mill. kroner og tilskuddet til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn 1,7 mill. kroner. Videre foreslås det å videreføre tilskuddet til Islamsk Råd Norge med 0,5 mill. kroner. Det er også satt av midler til drift av Brønnøysundregistrenes system for beregning av tilskuddsbeløp til tros- og livssynssamfunn, jf. omtale under post 70.

Det foreslås bevilget totalt 5 mill. kroner i 2009.

Rapport for 2007

Tilskudd til tros- og livssynssamfunn

Fra og med 2005 utbetales det tilskudd bare for de medlemmene av tros- og livssynssamfunn som har gyldig fødselsnummer. Fra og med 2006 er det ikke utbetalt tilskudd for medlemmer som tilhører mer enn ett tros- eller livssynssamfunn eller som tilhører både Den norske kirke og et tros- eller livssynssamfunn utenfor Den norske kirke. Kultur- og kirkedepartementet betalte i 2007 ut om lag 125 mill. kroner for mer enn 388 000 medlemmer i tros- og livssynssamfunn.

Tilskudd til private kirkebygg

Det ble bevilget 9,8 mill. kroner til tilskudd til privateide kirkebygg i 2007.

Kultur- og kirkedepartementet mottok 50 søknader om tilskudd, hvorav 40 oppfylte tilskuddskravene. Det ble til sammen utbetalt nærmere 16,7 mill. kroner til de ulike trossamfunnene som fikk innvilget arealtilskudd i den samlede søknadsrunden for 2006 og 2007.

Kap. 314 Kultur og samfunn

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
71	Kultur og næringsprosjekter			5 500
72	Norsk-russisk kulturstrategi m.m.			5 000
75	Kultur i inkluderende arbeidsliv			5 000
76	Den kulturelle spaserstokken			10 440
	Sum kap. 314			25 940

Kapitlet omfatter midler til kultur og næring, utvikling av en norsk-russisk kulturstrategi, fremme av kulturens betydning for å realisere et inkluderende arbeidsliv og tilskuddsordningen Den kulturelle spaserstokken.

Mål for 2009

Det legges til grunn følgende mål:

1. styrke og videreutvikle kulturbasert næringsutvikling lokalt og regionalt og bidra til å utvikle kunnskapsgrunnlaget på kultur- og næringsfeltet
2. styrke kultursamarbeidet med Russland.
3. styrke arbeidet for å bruke kultur for å bedre helse- og arbeidsevne og inkludering i arbeidslivet
4. gi eldre et bredt og profesjonelt kulturtilbud.

Budsjettforslag for 2009

Post 71 Kultur og næringsprosjekter

I St.meld. nr. 22 (2004–2005) *Kultur og næring* ble det for første gang gitt en bred beskrivelse av utviklingstrekk og sammenhenger i kultur- og næringsfeltet i Norge. I meldingen redegjøres også for utfordringer på området. Regjeringens handlingsplan for kultur og næring ble lagt fram i 2007 og er en oppfølging av stortingsmeldingen, jf. Innst.S. nr. 230 (2004–2005). Handlingsplanen inneholder en rekke tiltak for å utnytte potensialet for verdiskaping som ligger i skjæringsfeltet mellom kultur og næring. Det er satt i verk tiltak for å utvikle kulturnæringene og styrke kulturbasert næringsutvikling, tiltak for kunnskapsformidling og utvikling av kunnskapsgrunnlaget om kultur- og næringsfeltet, samt tiltak rettet mot kultur som element i lokal og regional utvikling. Handlingsplanens tiltak på Kultur- og kirkedepartementets område videreføres og styrkes i 2009.

Som oppfølging av handlingsplanen har Kultur- og kirkedepartementet arbeidet med å utvikle tiltak som kan stimulere næringslivet til å kjøpe inn mer kunst av samtidige kunstnere og med dette bidra til utviklingen av samtidskunstfeltet samt bedre kunstnernes arbeids- og levekår. Det har vært nedsatt en arbeidsgruppe som har utarbeidet forslag til tiltak. I budsjettet foreslås det 1 mill. kroner til gjennomføring av ulike stimuleringstiltak.

Det er et stort behov for å utvikle kunnskap om ulike relasjoner mellom kultursektoren og næringslivet. Det foreslås å styrke kunnskapsformidlingen gjennom å øke tilskuddet til Forum for Kultur & Næringsliv til 1,5 mill. kroner. Dette forumet er en møteplass og informasjonskanal for kultur og næringsliv.

Regjeringen ønsker å styrke innsatsen for kultur og næring ved å bidra til konkrete prosjekter på kultur- og næringsområdet. Tiltakene skal balansere kulturfaglige og økonomiske hensyn.

Det vil bli lagt vekt på å høste erfaringer fra og utvikle kunnskap innenfor ulike deler av kultur- og næringsfeltet. Innsatsen vil bli sett i sammenheng med øvrige virkemiddelaktørers tiltak og aktiviteter rettet mot kultur- og næringsfeltet. Det arbeides i Nordisk ministerråd med å utnytte potensia-

let i kulturnæringene. Styrkingen av innsatsen for kultur og næring vil bli sett i sammenheng med dette arbeidet.

Totalt foreslås det for 2009 en økning på 4,3 mill. kroner til tiltak for kultur og næring.

Post 72 Norsk-russisk kulturstrategi m.m.

Styrking av kultursamarbeidet med Russland er en viktig del i Regjeringens nordområdesatsing. Et økt samarbeid på kulturområdet kan bidra til å fremme forståelse og kommunikasjon, skape møteplasser og nettverk mellom landene og bygge tillit og åpne for samarbeid også på andre samfunnsområder. Kulturutveksling og andre former for kultursamarbeid er med på å skape gjensidig innsikt og respekt på tvers av geografiske skillelinjer.

Folk-til-folk-samarbeidet og kulturdimensjonene i Regjeringens nordområdestrategi har ledet til økt samarbeid i Barentsregionen, og en rekke tiltak har ført til nærmere kontakt og utveksling mellom miljøer i Nord-Norge og Nordvest-Russland. Det vil bli utarbeidet en norsk-russisk kulturstrategi i samarbeid med det russiske kulturministeriet og med fylkene i Nord-Norge og Nordvest-Russland.

Kulturprogrammet Barentskult har som målsetting å bidra til realisering av større kunst- og kulturprosjekter i norsk og russisk del av Barentsregionen. Programmet skal stimulere gode, nyskapende kunst- og kulturfaglige prosjekter og skal involvere både norske, russiske og andre nasjoners kunstnere. Programmets primære målgruppe er norske og russiske utøvende kunstnere, samt profesjonelle kulturinstitusjoner og aktører. Ved å etablere et program innenfor områder som musikk, scene- og visuell kunst, herunder film og fjernsyn, vil en direkte og indirekte stimulere til etablering av kulturarbeidsplasser i nord. Barentskult finansieres i dag av Barentssekretariatet, de tre nord-norske fylkeskommunene og Utenriksdepartementet. Det foreslås 1 mill. kroner til Kultur- og kirkedepartementets deltakelse i programmet.

Pikene på broen er et kunst- og kulturutviklingsselskap i Kirkenes. Selskapet gjennomfører en rekke ulike prosjekter og aktiviteter knyttet til folk-til-folk-samarbeid og innenfor ulike deler av kunstfeltet. Pikene på broen drifter bl.a. den årlige festivalen Barents Spektakel, samtidskunstprosjektet Barentstriennalen og stipendiatprogrammet BAR International. Målet er å skape arenaer for samhandling mellom kunst, kultur og næring i Barentsområdet. For å sikre grunnlaget for virksomheten i Pikene på broen foreslås et driftstilskudd på 0,5 mill. kroner. Det forutsettes at fylkeskommunale og kommunale myndigheter deltar i finansieringen av tiltaket. Det vises også til at Pikene på broen har fått tilsagn om prosjektstøtte fra Norsk Kulturråd for 2009 og 2010 og prosjektstøtte fra Utenriksdepartementet. Driftstilskuddet fra Kultur- og kirkedepartementet under dette kapitlet kommer i tillegg til disse tilskuddene.

Samovarteatret arbeider med teater i hele Barentsområdet. Teatret har utviklet et samarbeidsnettverk over hele regionen, og det har også forgreninger til Baltikum og Kaukasus. Utøvere fra nettverket engasjeres i teatrets internasjonale produksjoner, som fokuserer på kunstneriske uttrykk fra grenseregioner. Det foreslås 0,75 mill. kroner til styrking av virksomheten. Det forutsettes at fylkeskommunale og kommunale myndigheter deltar i finansieringen av tiltaket.

Styrkingen av kultursamarbeidet med Russland vil bli sett i sammenheng med arbeidet med prosjekter knyttet til nordområdene i regi av Nordisk ministerråd og Barentsrådet. Innsatsen vil omfatte tiltak for å skape arenaer og møteplasser som tilrettelegger for dialog, utveksling og samarbeid mellom miljøer i Nord-Norge og Nordvest-Russland. Tiltak skal også fremme kulturbasert utvikling lokalt, innen arkitektur, design, reiseliv og andre kulturbaserte næringer i nordområdene for å bidra til å styrke samarbeidsnettverket mellom Russland og Norge. Det foreslås totalt 5 mill. kroner på denne posten.

Den norsk-russiske kulturstrategien omfatter også tiltak finansiert under kap. 115, post 70 under Utenriksdepartementets budsjett.

Post 75 Kultur i inkluderende arbeidsliv

Det er en viktig målsetning for Regjeringen å gi plass til alle som kan og vil arbeide. Det er et mål å redusere sykefraværet, å få flere med redusert arbeidsevne inn i arbeidslivet og å få folk til å stå lenger i arbeid. Hovedarenaen for arbeidet med inkluderende arbeidsliv (IA) er arbeidsplassen, og hovedaktørene er arbeidsgiver og arbeidstaker. Kultur kan være et godt virkemiddel for å skape et godt arbeidsmiljø som kan øke trivselen på arbeidsplassen.

Kultur- og kirkedepartementet vil samarbeide med Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet og ha en dialog med aktører i kultur- og arbeidsliv. Det vil bli satt i gang et arbeid for å konkretisere de områdene der kulturfeltet kan inngå i samspill med helse- og omsorgssektoren på IA-området. Dette arbeidet vil bli koordinert med andre tiltak på IA-området. Det vil bli gitt støtte til enkeltprosjekter som kan gi erfaringer med økt kunnskap om bruk av kultur for å styrke innsatsen for et inkluderende arbeids-

liv. Det foreslås 5 mill. kroner til dette arbeidet i 2009 over Kultur- og kirkedepartementets budsjett.

Post 76 Den kulturelle spaserstokken

Kultur er et nødvendig element i en helhetlig omsorgstjeneste, og gjennom Den kulturelle spaserstokken skal eldre få et kulturtilbud som holder høy, profesjonell kulturfaglig kvalitet.

Den kulturelle spaserstokken er en oppfølging av St.meld. nr. 25 (2005–2006) *Mestring, muligheter og mening. Framtidas omsorgsutfordringer*. Ordningen ble etablert i 2007 og skal gi eldre et bredt og profesjonelt kulturtilbud og gi eldre og pleietrengende mulighet til å oppleve kunst- og kulturinntrykk innen alle sjangre. Gjennom økt samarbeid mellom kultursektoren og omsorgssektoren skal det legges til rette for og utvikles gode kunst- og kulturprosjekter. Midlene skal nyttes til profesjonell kunst- og kulturformidling av høy kvalitet etter modell fra Den kulturelle skolesekken.

Det foreslås økt samarbeid mellom kultursektoren og omsorgstjenesten gjennom økt finansiering av kulturaktiviteter. Opptrapping av kulturtiltak fra 2009 med sterkt fokus på frivillig sektor er et sentralt punkt i avtalen om konkretisering av Omsorgsplan 2015 mellom Kristelig Folkeparti, Venstre og regjeringspartiene i Stortingets helse- og omsorgskomité. Som en oppfølging av avtalen foreslår Regjeringen en økning på 5 mill. kroner til Den kulturelle spaserstokken. Helse- og omsorgsdepartementet øker sitt tilskudd til 10 mill. kroner, og Kultur- og kirkedepartementet viderefører sitt tilskudd på 10 mill. kroner, slik at det totalt foreslås 20 mill. kroner for 2009.

Rapport 2007

Den kulturelle spaserstokken

Ordningen ble etablert i 2007. I 2007 ble alle landets kommuner invitert til å søke om midler til Den kulturelle spaserstokken. I alt 239 kommuner søkte om tilskudd. Søknadene viste et omfattende engasjement og stor bredde i kulturtiltak for eldre. Det ble gitt tilskudd til 67 kommuner i alle landets fylker til ulike typer arrangementer og tiltak innen ulike kulturområder. Kommunene er pålagt å rapportere på gjennomførte tiltak. I 2007-budsjettet ble bevilgningen ført under kap. 320, post 78.

Kap. 315 Frivillighetsformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner	183 951	188 070	196 345
71	Tilskudd til frivillighetssentraler	75 101	81 977	90 584
72	Tilskudd til frivillig virksomhet for barn og unge	25 617	30 000	35 000
73	Tilskudd til sekretariat for frivillige organisasjoners interessepolitiske virksomhet	2 280	3 280	3 424
74	Tilskudd til etablering av frivillighetsregister, *kan overføres*	3 000	3 000	1 132
75	Tilskudd til inkluderings- og fattigdomstiltak			4 000
77	Tilskudd til forskningsprogram på sivilsamfunn og frivillig sektor			4 654
79	Ymse frivillighetsformål	2 950	6 500	10 132
	Sum kap. 315	292 899	312 827	345 271

Kapitlet omfatter midler til kompensasjon for merverdiavgift på tjenester, tilskudd til frivillighetssentraler, tilskudd til frivillig virksomhet (Frifond), tilskudd til sekretariat for frivillige organisasjoners interessepolitiske virksomhet (Frivillighet Norge), tilskudd til etablering av et frivillighetsregister og midler til ymse frivillighetsformål. Det vises for øvrig til omtale under del I pkt. 5 fordeling av spilleoverskudd til kultur- og idrettsformål utenfor statsbudsjettet.

Mål for 2009

Det legges til grunn følgende mål:
1. sikre frivillighetens uavhengighet og mangfold
2. legge til rette for at alle kan delta i frivillig arbeid
3. sørge for bedre vilkår for frivillig virke lokalt
4. øke kunnskapen og oppmerksomheten om frivillighetens rolle og betydning for samfunnet
5. samordne og utvikle statlig frivillighetspolitikk.

Budsjettforslag for 2009

Post 70 Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner

Det foreslås en bevilgning på 196,3 mill. kroner til kompensasjon for merverdiavgift på tjenester i 2009.

Ordningen ble innført for å kompensere for merutgifter som de frivillige organisasjonene fikk ved merverdiavgiftsreformen av 1. juli 2001. Kompensasjonsordningen er utformet slik at den enkelte organisasjon må velge å søke enten på grunnlag av dokumenterte utgifter eller etter en sjablonordning. Sjablonordningen innebærer at frivillige organisasjoner med mer enn ett organisasjonsledd kan søke om momskompensasjon kun ved å oppgi momsrelevante driftskostnader for sentralleddet. De vil så motta et kompensasjonsbeløp som er beregnet ut fra disse driftskostnadene. Denne muligheten eksisterer fordi organisasjoner med mange lokallag ofte vil ha vanskelig for å legge fram dokumentasjon for alle organisasjonsledd.

Dersom bevilgningen ikke rekker til full kompensasjon, vil den prosentvise avkortning være lik for alle som søker om kompensasjon. I 2007 ble det etter en tilleggsbevilgning på 3,7 mill. kroner ikke nødvendig å foreta avkorting av kompensasjonsbeløp. Kompensasjonen tildeles i etterkant, og budsjettforslaget for 2009 gjelder kompensasjonen for merverdiavgift på tjenester for 2008. Departementet legger til grunn at bevilgningsforslaget for 2009 i utgangspunktet skal dekke påløpte kostnader. Forvaltningen av ordningen er lagt til Lotteri- og stiftelsestilsynet, med Lotterinemnda som klageinstans. Det er opprettet en referansegruppe med representanter for de frivillige organisasjonene. Som for 2008 er det innenfor foreslått bevilgning avsatt 0,75 mill. kroner til Lotteri- og stiftelsestilsynets administrasjon av ordningen, jf. kap. 305 og 3305. I tillegg kan mindre administrasjonskostnader i departementet bli dekket under denne posten.

Som et ledd i arbeidet med spørsmålet om merverdiavgiftskompensasjon får Kultur- og kirkedepartementet gjennomført en kartlegging av inntekter og utgifter i frivillige organisasjoner. Formålet med kartleggingen er å få fram et bedre faktagrunnlag om hvordan utgifter til merverdiavgift fordeler seg på ulike typer frivillige organisasjoner og hvor stor andel dette utgjør av det totale regnskapet. Det er særlig fokus på hvilken betydning utgifter til merverdiavgift har for mindre lag og organisasjoner.

Det vises for øvrig til omtale under programkategori 08.15 og St.prp. nr. 1 (2008–2009) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak*.

Post 71 Tilskudd til frivillighetssentraler

Formålet med bevilgningen er å legge til rette for lokalt engasjement og å skape gode vilkår for frivillig innsats lokalt. Bevilgningen skal dekke det statlige tilskuddet til eksisterende frivillighetssentraler og til opprettelse av nye sentraler. Frivillighetssentralene kan eies av kommuner, frivillige organisasjoner, foreninger, andelslag eller stiftelser.

Frivillighetssentralen er en lokalt forankret møteplass og samhandlingsarena for frivillig virke. Sentralen skal legge vekt på tverrfaglig samarbeid med frivillige organisasjoner, lag/foreninger og det offentlige på lokalt plan. Frivillighetssentralene skal ha en universell utforming og være et kontaktsenter for alle som ønsker å delta i frivillig virksomhet uansett alder, kjønn, økonomisk status og etnisk tilhørighet. Frivillighetssentralen skal være en aktiv støttespiller for å skape gode levende lokalmiljø og koordinere lokalt engasjement, nærmiljøutvikling og et kulturelt mangfold.

I St.meld. nr. 39 (2006–2007) *Frivillighet for alle* heter det at Regjeringen vil legge til rette for fortsatt utvikling av frivillighetssentraler til sektorovergripende nærmiljøsentraler og stimulere til etablering av nye sentraler. Regjeringen foreslår bevilget 90,6 mill. kroner til frivillighetssentralene i 2009. Dette vil gi rom for å justere tilskuddsnivået til de 318 eksisterende sentralene med kr 15 000, opprette 25 nye sentraler i 2009, samt noe midler til å videreutvikle sentralene som samhandlingsarena for lokalt frivillig virke.

Post 72 Tilskudd til frivillig virksomhet

Bevilgningen skal gå til barn og unges kulturaktiviteter på lokalt nivå. Frifondordningen er en tilskuddsordning rettet mot frivillige organisasjoner og privatpersoner. Midlene fordeles gjennom de tre paraplyorganisasjonene Norsk musikkråd, Norsk teaterråd og Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner.

Midlene fordeles mellom de tre paraplyorganisasjonene etter forslag fra organisasjonene i lys av

erfaringstall fra foregående år. I 2008 ble midlene fordelt med 67,5 pst. til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, 26 pst. til Norsk musikkråd og 6,5 pst. til Norsk teaterråd. I tillegg kommer midler fra overskuddet til Norsk Tipping AS som ventelig vil utgjøre om lag 125 mill. kroner til fordeling i 2009. Spillemidlene vil bli fordelt mellom paraplyorganisasjonene i samme forhold som midler til ordningen over statsbudsjettet. 70-95 pst. av de totale midlene skal fordeles til lokallag gjennom sentralledd og anslagsvis 5–30 pst. til lokallag og grupper uten sentralledd.

Det er paraplyorganisasjonenes ansvar å fordele midlene videre, behandle eventuelle klager, samt å rapportere til departementet om bruken av midlene på lokalt nivå. Det fastsettes fra statens side ikke detaljerte kriterier for den videre fordelingen av midlene utover de generelle føringene i tilskuddsbrevene. Kontroll og oppfølging av tilskuddsordningen fra statens side vil gjelde paraplyorganisasjonenes forvaltning av midlene. I tråd med St.meld. nr. 39 (2006–2007) *Frivillighet for alle* vil noe midler bli nyttet til en evaluering av Frifondordningen. Denne evalueringen skal i første rekke omhandle i hvilken grad målene for ordningen blir nådd og hvilke resultater ordningen gir.

I St.prp. nr. 61 (1999–2000) *Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000* er det fastsatt maksimale andeler for administrasjonsutgifter for viderefordeling av Frifondmidler. De tre paraplyorganisasjonene har pekt på at administrasjonen av ordningen i dag er unødvendig arbeidskrevende, fordi arbeidsverktøyene er utformet for en mindre omfattende tilskuddsordning. Det foreslås derfor at de tre paraplyorganisasjonene i tillegg til de ordinære administrasjonsutgiftene kan benytte inntil 2 mill. kroner av ubrukte midler fra tidligere år til fornying av administrasjonssystemene.

I St.meld. nr. 39 (2006–2007) *Frivillighet for alle* heter det at regjeringen vil styrke Frifondordningen, bl.a. med sikte på å stimulere til økt innsats i arbeidet med integrering og inkludering. Det foreslås på denne bakgrunn en bevilgning på 35 mill. kroner. Dette er en økning på 5 mill. kroner i forhold til 2008.

Post 73 Tilskudd til sekretariat for frivillige organisasjoners interessepolitiske virksomhet

Frivillige organisasjoners interessepolitiske arbeid, nettverksbygging og erfaringsutveksling er viktige bestanddeler i et demokrati. Tilskuddet går til Frivillighet Norge, og midlene skal brukes til drift av et sekretariat, som skal bistå medlemsorganisasjonene når det gjelder bl.a. myndighetskontakt og organisasjonsdrift, samt til arbeidet med å øke bevisstheten om integrering av innvandrere.

En forutsetning for bevilgningen er at organet er bredt sammensatt og at medlemskapet i Frivillighet Norge er åpent for alle frivillige organisasjoner som driver frivillig virke på ikke-kommersiell/ikke-offentlig basis i Norge. Tilskuddet inkluderer også midler til utdeling av en årlig frivillighetspris.

Tilskuddet til Frivillighet Norge foreslås økt med kr 100 000, slik at tilskuddet for 2009 utgjør 3,4 mill. kroner.

I tråd med St.meld. nr. 39 (2006–2007) *Frivillighet for alle* ble det i 2008 gitt et tilskudd til en prosjektstilling ved Frivillighet Norge, for å øke bevisstheten i de tradisjonelle norske frivillige organisasjonene om integrering av innvandrere. Dette arbeidet videreføres og styrkes i 2009, jf. omtale under post 75.

Post 74 Tilskudd til etablering av frivillighetsregister, kan overføres

Etablering av et frivillighetsregister vil gi foreninger, stiftelser og aksjeselskap som er selvstendige rettssubjekter en rett til å registrere seg under forutsetning av at de driver frivillig virksomhet og at virksomheten ikke er fortjenestebasert. Frivillige foreninger og lag som lar seg registrere skal gi opplysninger om aktivitetsområde, vedtekter og regnskap. Ansvaret for utvikling, etablering og drift av et frivillighetsregister er lagt til Brønnøysundregistrene, jf. Ot.prp. nr. 55 (2006–2007) *Om lov om register for frivillig virksomhet*. Frivillighetsregisteret skal settes i drift fra 1.januar 2009. Det påregnes noe etableringskostnader også i 2009.

Nødvendig bevilgning til drift av registeret er innarbeidet i Nærings- og handelsdepartementets budsjettforslag for 2009 og dekkes av tilsvarende inntekter. Det vil som forutsatt bli lagt opp til en insentivordning for å inspirere organisasjonene i startfasen av registreringsarbeidet.

Det foreslås en bevilgning på 1,1 mill. kroner.

Post 75 Inkluderings- og fattigdomstiltak

Det er dokumentert store forskjeller i befolkningen når det gjelder deltakelse i kulturlivet. Personer med lav inntekt bruker i langt mindre grad enn andre offentlig finansierte kunst- og kulturtilbud. Barn fra inntektsfattige husholdninger deltar i mindre grad i aktiviteter i fritiden enn andre barn og unge.

Organisasjonssamfunnet rekrutterer ikke fra alle grupper i befolkningen i like stor grad. En stor majoritet er engasjert i frivillig arbeid og har til-

gang på uformelle nettverk, mens andre står utenfor. Samfunnsdeltakelse er utdannings- og statusbetinget. Høyinntekts- og høystatusgrupper er overrepresentert blant aktive i organisasjonslivet. En sentral utfordring er å involvere de som i dag i liten grad deltar i kultur- og organisasjonsliv. Positiv erfaring med organisasjonsdeltakelse i oppveksten er avgjørende for aktiviteten i voksen alder, og det er derfor spesielt viktig å rette innsatsen mot barn og unge.

1 mill. kroner foreslås stilt til rådighet til prosjektmidler for Frivillighet Norge for å styrke inkluderingsarbeidet i de tradisjonelle norske frivillige organisasjonene. Regjeringen foreslår totalt 4 mill. kroner til tiltak for å styrke arbeidet med inkludering og fattigdom. Inkluderingsbegrepet favner videre enn innvandrere og omfatter alle grupper og individer som faller utenfor fellesskapet. Formålet med bevilgningen er å øke lokal kultur- og organisasjonsdeltakelse blant grupper som er underrepresenterte.

Post 77 Tilskudd til forskningsprogram på sivilsamfunn og frivillig sektor

Det foreslås å styrke forskningsinnsatsen på frivillighetsfeltet. Det er i 2008 etablert et forskningsprogram over tre år. For 2008 er det avsatt i underkant av 5 mill. kroner inkl. 1,4 mill. kroner under Barne- og likestillingsdepartementets budsjett. Målet med programmet er å øke og utvikle kunnskapen om sektorens betydning og rolle i samfunnet. Forskningsprogrammet skal særlig se på deltakelse i frivillig virksomhet, endringsprosessene som skjer i frivillig sektor og hvordan statlige finansieringsordninger og øvrige rammevilkår påvirker utviklingen i frivillig sektor. Økt forskningsinnsats på feltet vil bidra til å utvikle en helhetlig frivillighetspolitikk og være et ledd i å styrke frivillig sektor gjennom økt forskningsbasert kunnskap.

Det foreslås 4,6 mill. kroner over Kultur- og kirkedepartementets budsjett for 2009. Det kan være aktuelt å utvide de økonomiske og tidsmessige rammene for senteret, bl.a. ved at flere departementer deltar.

Post 79 Ymse frivillighetsformål

Bevilgningen skal dekke utgifter til Frikanalen, satellittregnskap, frivillighetsbevis, lokale pilotprosjekter, særlige tiltak for funksjonshemmede, utgifter knyttet til etablering av et innsamlingsregister m.v., jf. St.meld. nr. 39 (2006–2007) *Frivillighet for alle*.

Frikanalen skal være et ikke-kommersielt fjernsynstilbud i det digitale bakkenettet ved at frivillige organisasjoner skal få sendetid på rimelige vilkår. Det foreslås et driftstilskudd på 2,5 mill. kroner i 2009 som er første ordinære driftsår for kanalen.

Det er behov for økt kunnskap om frivillig sektors samfunnsøkonomiske betydning. For å imøte komme dette behovet vil det i samarbeid med Statistisk sentralbyrå bli utarbeidet et satellittregnskap for frivillig sektor. Et satellittregnskap er et tilleggsregnskap til det ordinære nasjonalregnskapet med formål å belyse den økonomiske betydningen av en spesifikk sektor. Et slikt regnskap kan bl.a. inneholde informasjon om frivillig sektors bidrag til BNP, den økonomiske aktiviteten innen sektoren og verdiberegninger av frivillig arbeid og dugnadsinnsats. Det foreslås 1 mill. kroner til utarbeidelse av et satellittregnskap.

Det foreslås 0,5 mill. kroner til å sette i gang et arbeid for å etablere et frivillighetsbevis. Et frivillighetsbevis skal dokumentere innsatsen og arbeidet som gjøres av deltakere i frivillig arbeid. Beviset skal synliggjøre hva den frivillige innsatsen har bestått i og hva slags kompetanse den frivillige har tilegnet seg. Et frivillighetsbevis er en anerkjennelse av det arbeidet som gjøres av frivillige i ulike sammenhenger og den kompetansen som bygges opp gjennom frivillig deltakelse.

Det foreslås 1 mill. kroner til lokale pilotprosjekter for å finne fram til ulike strategier for et mest mulig fruktbart samarbeid mellom kommune og frivillig sektor. Prosjektene skal synliggjøre gode kontaktpunkter mellom frivillige organisasjoner og kommunene, hvordan samarbeidet etableres og hvordan kontakten vedlikeholdes. For å gjennomføre tiltaket vil det bli etablert et samarbeid med KS. Det forslås 1 mill. kroner for å styrke lokale dialogprosjekter mellom ulike frivillige organisasjoner på tros- og livssynsområdet, jf. omtale under kap. 310, post 76.

Det foreslås 0,5 mill. kroner til pilotprosjekter for bedre tilrettelegging av frivillig aktivitet for mennesker med utviklingshemming, jf. St.meld. nr. 39 (2006–2007) *Frivillighet for alle*.

Bevilgningen på posten skal også dekke tilskudd til etablering av et innsamlingsregister, jf. Ot.prp. nr.47 (2006–2007) *Om lov om registrering av innsamlinger*. Formålet med registeret er å medvirke til at midler som gis til innsamlinger i størst mulig grad gir et overskudd til beste for det oppgitte formålet med innsamlingen.

I tillegg er det nødvendig for departementet å kunne disponere midler for å dekke uforutsette behov som måtte oppstå i budsjetterminen. Enkelte utredningsoppgaver m.v. for departementet vil bli dekket over denne posten.

Rapport 2007

Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner

Kompensasjonen tildeles i etterkant, og tildelingen i 2007 gjaldt kompensasjon for 2006.

Av fordelt kompensasjon for 2007 har 56 pst. gått til søkere på dokumentert grunnlag, mens 44 pst. har gått til søkere på sjablongrunnlag.

I alt 448 organisasjoner søkte i 2007 om midler fra ordningen mot 437 i 2006. Av disse fikk totalt 404 organisasjoner tildelt 183,3 mill. kroner i kompensasjon. Året før fikk 380 søkere tildelt 161,7 mill. kroner. Økningen fra 2006 til 2007 på om lag 21,6 mill. kroner skyldes i hovedsak følgende forhold:

- flere organisasjoner har oppfylt vilkårene for å få kompensasjon
- høyere søknadsbeløp
- større aktivitet i de frivillige organisasjonene
- justeringer i retningslinjene for ordningen.

Tilskudd til frivillighetssentraler

I 2007 ble det opprettet 26 nye sentraler, og ved utgangen av året var det 300 frivillighetssentraler. Alle sentralene avgir en årlig aktivitetsrapport. Rapportene er et viktig bidrag for å få kunnskap om ulike former av lokal frivillighet, samhandlingsarenaer og utfordringer på lokalt plan.

Det har vært gjennomført flere evalueringer av frivillighetssentralene, og i 2007 utarbeidet Institutt for samfunnsforskning rapporten "Sivile eierformer" på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet. Hensikten med rapporten var å analysere forholdet mellom eier- og driftsformer. Undersøkelsen viste at i 2006 var nærmere 60 pst. av frivillighetssentralene eid av frivillige organisasjoner mens knappe 40 pst. var kommunale. Blant de ikke-kommunale sentralene oppga 14 pst. å være andelslag, 19 pst. stiftelser og 22 pst. foreninger, mens 4 pst. hadde andre eierformer.

Tilskudd til frivillig virksomhet (Frifond)

For 2007 ble det bevilget 25,6 mill. kroner over statsbudsjettet til Frifond. I tillegg utgjorde tilskuddet fra spillemidler 125 mill. kroner.

Midlene er i 2007 fordelt mellom paraplyorganisasjonene med 69 pst. av midlene til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), 25,5 pst. til Norsk musikkråd og 5,5 pst. til Norsk teaterråd.

LNU fordelte i 2007 om lag 99 mill. kroner til 100 organisasjoner, med 9 747 lokallag og 407 245 medlemmer. Under Frifond barn og unge (lag og grupper som ikke står tilknyttet noen landsdekkende organisasjon) mottok LNU 2107 søknader om støtte. 906 søknader fikk innvilget støtte på til sammen 8,1 mill. kroner, som utgjør 8,3 pst av LNUs totale tilskudd.

Norsk musikkråd fordelte i 2007 om lag 32 mill. kroner til 16 organisasjoner, med 3 134 lokallag. Under Frifond musikk (lag og grupper på musikkkområdet som ikke står tilknyttet noen landsdekkende organisasjon) mottok Norsk musikkråd 2 210 søknader om støtte. 1 176 søknader fikk innvilget støtte på til sammen 5,6 mill. kroner, som utgjør 17,5 pst. av Norsk musikkråds totale tilskudd.

Norsk teaterråd mottok i 2007 580 søknader hvorav 374 ble innvilget tilskudd på til sammen 8,5 mill. kroner.

Tilskudd til sekretariat for frivillige organisasjoners interessepolitiske virksomhet

I 2007 var 149 organisasjoner medlemmer i Frivillighet Norge. Sekretariatet holder løpende kontakt med myndighetene, er saksbehandler for styret, deltar i nettverks- og arbeidsgrupper og tilbyr rådgivning og veiledning til medlemsorganisasjonene. Frivillighet Norge deler på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet ut en nasjonal frivillighetspris.

Programkategori 08.20 Kulturformål (kap. 320-0329)

Programkategorien omfatter bevilgninger til billedkunst, kunsthåndverk, arkitektur, design, kunstnerformål, musikk- og scenekunstformål, språk-, litteratur- og bibliotekformål, museums- og andre kulturvernformål, arkivformål, kulturbygg og allmenne kulturformål.

Utgifter under programkategori 08.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
320	Allmenne kulturformål	695 461	500 437	599 009	19,7
321	Kunstnerformål	325 077	336 240	363 862	8,2
322	Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom	303 415	343 309	378 892	10,4
323	Musikkformål	560 802	710 413	807 070	13,6
324	Scenekunstformål	1 059 222	1 225 385	1 357 150	10,8
325	Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer	127 412	114 757	130 193	13,5
326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	484 929	633 260	705 094	11,3
328	Museums- og andre kulturvernformål[1]	675 015	746 707	806 753	8,0
329	Arkivformål	234 316	240 833	265 811	10,4
	Sum kategori 08.20	4 465 649	4 851 341	5 413 834	11,6

[1] Arkeologisk museum i Stavanger overføres fra 2009 til Kunnskapsdepartementet. Uten denne tekniske endringen ville forslaget for 2009 under kap. 328 vært 862,4 mill. kroner, dvs. en økning på 15,5 pst.

Utgifter under programkategori 08.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01-01	Driftsutgifter	975 473	1 000 417	1 012 849	1,2
21-23	Spesielle driftsutgifter	70 795	49 553	102 652	107,2
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	30 542	28 497	27 277	-4,3
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	385 506	436 962	495 955	13,5
70-89	Overføringer til private	3 003 333	3 335 912	3 775 101	13,2
	Sum kategori 08.20	4 465 649	4 851 341	5 413 834	11,6

Departementet foreslår en bevilgning for 2009 på i alt 5 413,8 mill. kroner. Dette er en økning på 562,5 mill. kroner eller 11,6 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2008.

Kulturløftet

Punktene i Kulturløftet, jf. Hovedinnledningen, angir kulturpolitikkens hovedretning og satsinger. Det viktigste punktet er at 1 pst. av statsbudsjettet skal gå til kulturformål innen 2014.

Kulturløftet hever kulturens status som samfunns- og politikkområde. Regjeringen har en visjon om at Norge skal være en ledende kulturnasjon som legger vekt på kultur i alle deler av samfunnslivet. Kunst og kultur har stor verdi i seg selv. Samtidig har satsing på kultur stor betydning for andre samfunnsmål som næringsutvikling og arbeidsplasser, integrering og inkludering, helse, læring og kreativitet.

Tilstandsvurdering – utfordringer og strategier

På oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet har Telemarksforsking-Bø gjennomført en undersøkelse av inntekts- og arbeidsforhold for kunstnere. Rapporten fra undersøkelsen ble lagt fram i juni 2008. Kunstnerundersøkelsen gir en kartlegging, beskrivelse og analyse av arbeids- og inntektsforhold for yrkesaktive kunstnere gjennom en landsomfattende representativ undersøkelse. Rapporten fra kunstnerundersøkelsen ble sendt på høring med frist 31. oktober for høringsuttalelser.

Regjeringen legger til rette for at barn og unge skal ha tilgang til et kunst- og kulturtilbud som er likeverdig med det de voksne får, og i november 2007 la Regjeringen fram St.meld. nr. 8 (2007–2008) *Kulturell skulesekk for framtida*. Å forstå kunst og kultur er en læringsprosess. Det skal legges til rette for at barn og unge utvikler kulturforståelse – og står rustet til å møte og mestre utfordringene i samfunnet.

I 2006 ble det satt i gang en prøveordning med kulturkort for ungdom. Ordningen omfatter i alt 10 fylkeskommuner, og tilskudd til alle prøvefylkene blir videreført i 2009. Formålet med ordningen er å gjøre det rimeligere for ungdom å ta del i ulike kunst- og kulturtilbud.

Kunst- og kulturinstitusjoner med et betydelig offentlig tilskudd – med unntak av institusjoner innenfor det nasjonale museumsnettverket og arkivverket – inngår i det funksjonsdelingssystemet som ble etablert på midten av 1990-tallet. I dette systemet er institusjonene kategorisert i nasjonale institusjoner, region-/landsdelsinstitusjoner og knutepunkt. Regjeringen la i desember 2007 fram en stortingsmelding om knutepunktene, St.meld. nr. 10 (2007-2008) *Knutepunkt – Kriterium for knutepunktstatus og vurdering av gjennomføring av knutepunktoppdraget*. Meldingen gir knutepunktbegrepet et fornyet innhold ved å presisere kulturansvaret og oppdraget som følger av det offentlige tilskuddet til virksomheter med status som knutepunkt. Stortinget behandlet meldingen i mars 2008, jf. Innst. S. nr. 168 (2007-2008).

Regjeringen la i april 2008 fram en stortingsmelding om rytmisk musikk, St.meld. nr. 21(2007-2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk*. Meldingen omfatter pop, rock, jazz, folkemusikk og verdensmusikk samt alle undersjangre. Med meldingen har regjeringen ønsket å legge til rette for at rytmisk musikk likestilles med andre musikkuttrykk hva gjelder anerkjennelse og betydning. Sjangrene som meldingen omfatter, har et bredt publikum og betyr mye for folks kulturopplevelser. Sjangrene bidrar også til viktig nyskaping og utvikling. Derfor må de ha en plass i kulturpolitikken som likeverdig med andre musikksjangre. Meldingen legger opp til en satsing som er framtidsrettet, og som sikrer gode vilkår for utøvere og for arrangører og sikrer et mangfoldig tilbud av rytmisk musikk med høy kvalitet til flest mulig. Stortinget behandlet meldingen i juni 2008, jf. Innst. S. nr. 295 (2007-2008).

Regjeringen la i juni 2008 fram en stortingsmelding om scenekunst, St.meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene*. Hovedfokus for stortingsmeldingen er tilgjengelighet til og finansiering av scenekunsten i Norge. Målet er et profesjonelt scenekunsttilbud i alle fylker. Scenekunst er en fellesbetegnelse for flere kunstarter. Med bakgrunn i eksisterende infrastruktur og finansieringsordninger er framstillingen i hovedsak bygget opp omkring teater, opera og dans. Dette gjelder både for den institusjonsbaserte og den frie scenekunsten. Viktige tema for meldingen er bl.a. fornyelse, mangfold og likestilling.

Norge er et lite språkområde, og det norske språket er under konstant press. Det er behov for en offensiv språkpolitikk, slik at norsk forblir det foretrukne språk i alle deler av norsk samfunnsliv. Skriftkulturen er bærebjelken i norsk samfunns- og kulturliv.

St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og meining. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk* ble lagt fram i juni 2008.

Over Kultur- og kirkedepartementets budsjett skjer tildeling av tilskudd dels av departementet, dels av underliggende instanser og dels av ikkestatlige virksomheter og organisasjoner. Departementet nedsatte i oktober 2007 et utvalg ledet av Lene Løken, med mandat til å gjennomgå tildeling av statstilskudd til kulturformål. Utvalget leverte i juni 2008 sin sluttrapport til Kultur- og kirkedepartementet. Løken-utvalgets rapport er sendt ut på en bred høringsrunde med frist 1. september.

Grunnlaget for den statlige politikken innenfor arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet i årene framover vil fortsatt være de utfordringer og planer som ble skissert i abm-meldingen, St.meld. nr. 22 (1999-2000). I Soria Moria-erklæringen heter det at regjeringen vil følge opp den vedtatte opptrappingsplanen for arkiv, bibliotek og museum og starte arbeidet med en plan for sikring og bevaring av museumssamlingene.

ABM-utvikling skal drive et samlet, operativt utviklingsarbeid med utgangspunkt i nasjonal samordning og faglig gjennomtenkte løsninger både på tvers av tradisjonelle sektorgrenser og for arkiv-, bibliotek- og museumssektoren hver for seg. Samtidig har institusjonen til dels omfattende oppgaver av mer forvaltningsmessig karakter. Det er derfor en krevende utfordring å innfri de forventninger og realisere de muligheter som denne institusjonen har skapt når det gjelder prosjektbasert utviklings- og utredningsarbeid. I 2008 gjennomførte Difi på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet en evaluering av ABM-utvikling. Difi konkluderer i rapporten med at det er oppslutning om institusjonen i sin nåværende form, og at både brukere og samarbeidspartnere finner det formålstjenlig med et felles utviklingsorgan for abm-sektoren. Rapporten konkluderer også med at ABM-utvikling har gjort et godt arbeid når det gjelder gjennomføringen av de kulturpolitiske og sektorfaglige intensjonene som ble lagt til grunn for etableringen. Samtidig konstaterer departementet at store ressurser innenfor abm-feltet går til ABM-utvikling. Det vil derfor være naturlig å vurdere ABM-utviklings rolle i den kommende stortingsmeldingen om bibliotek. Rapporten ble sendt på høring i juli 2008 med høringsfrist 1. oktober, og høringsrunden vil være utgangspunktet for videre oppfølging av evalueringen.

Visjonen for Nasjonalbiblioteket er å utvikle seg til et multimedialt kunnskapssenter. Et sentralt tiltak vil være å øke lagringskapasiteten og styrke infrastrukturen i det digitale sikringsmagasinet. Videre vil det arbeides med utvikling av tilgjengelige og brukervennlige publikumstilbud, herunder program for reell og virtuell formidling. Nasjonalbiblioteket skal også være et kompetansesenter for kunnskapsorganisering, bibliografier, bibliotekrelatert IKT, digital bevaring og opphavsrett.

ABM-utviklings utredning "Bibliotekreform 2014" foreslår en reform av biblioteksektoren. Reformen knyttes til konkrete tiltak innenfor målområdene innhold og tjenester, struktur og organisering, kompetanse og forskning. Utredningen ble sendt på bred høring. Som oppfølging av bibliotekutredningen tar regjeringen sikte på å legge fram en stortingsmelding om bibliotek og en stortingsmelding om digitalisering av kultur- og kunnskapskildene. I budsjettforslaget for 2009 er Nasjonalbiblioteket styrket med 10 mill. kroner til digitaliseringsarbeidet, herunder etablering av et pop- og rockarkiv og gjennomføring av prosjektet Musikkarv. Videre er det lagt inn vesentlige økninger til innkjøpsordningene for litteratur samt til Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek og bibliotektjenester i fengsler. Det er også satt av 3 mill. kroner som vil bli fordelt senere til oppfølging av bibliotekmeldingen.

Arkivverket har de siste årene opplevd en sterk økning i arbeidsmengden, bl.a. som følge av omfattende omstillinger i offentlig sektor, nødvendig kartlegging av bevaringsverdig elektronisk arkivdanning, oppfølging av arkivloven m.m. Det har de siste årene vært nødvendig å prioritere oppgraderinger av de bygningsmessige rammevilkårene for Arkivverket. Dette har i betydelig grad gått på bekostning av andre prioriterte mål og oppgaver for etaten, bl.a. utfordringer knyttet til sikring av elektronisk arkivmateriale for ettertiden. Det ble lagt inn en generell styrking av Arkivverket i budsjettet for 2008. I budsjettforslaget for 2009 har det vært nødvendig å prioritere økte husleie-, drifts- og investeringsutgifter som følge av utvidelse av lokalene ved Riksarkivet/Statsarkivet i Oslo, Samisk arkiv i Kautokeino og Statsarkivet i Bergen.

En statusrapport om bevarings- og formidlingssituasjonen for privat og offentlig arkivmateriale av lokalt og regionalt opphav ble lagt fram i juni 2007. Kartleggingen viser bl.a. at bevarte og tilgjengelige arkiv i for liten grad representerer en helhetlig og representativ samfunnsdokumentasjon. Viktige samfunnssektorer er for svakt dokumentert og det er store regionale skjevheter. Det er bl.a. sikret for lite materiale fra de større bedriftsarkivene og det er gjort lite med sikte på å kunne ta hånd om elektroniske privatarkiver.

2008 er det sjuende året museumsreformen pågår. Den innebærer store endringer i en sektor som i liten grad har vært vant til omstrukturering. Det samlede inntrykk er likevel at det utvises stort engasjement både av ansatte og museumsstyrer, og at samfunnet omkring i større grad enn tidligere er opptatt av museenes innhold og videre utvikling. Et tydelig museumslandskap har nå avtegnet seg, i tråd med abm-meldingens målsetting om færre og sterkere enheter i hvert fylke. Reformen er inne i en svært viktig avsluttende fase, der sammenslåtte enheter skal fungere som arbeidsfellesskap med faglig innhold og kvalitet i sentrum. Museumsreformen som organisatorisk reform anses i hovedsak fullført i og med statsbudsjettet for 2009. Det vil også senere være positivt om det skjer konsolideringer mellom museer der dette gir faglig og administrativt utbytte. Hovedfo-

kus etter 2009 vil være en generell profesjonalisering og faglig kvalitetsheving av museene, med sikte på at de skal være aktive og aktuelle samfunnsinstitusjoner og håndtere og formidle samlingene til beste for samfunnet og det alminnelige publikum. Det er i budsjettforslaget for 2009 lagt opp til en vesentlig styrking av museumsfeltet. Bevilgningen til museene i det nasjonale museumsnettverket økes med til sammen 105 mill. kroner i 2009.

ABM-utvikling har i løpet av åtte år gjennomført en landsdekkende tilstandsvurdering av museumssamlinger. Undersøkelsen viser at det er stort etterslep innen samlingsforvaltning ved museene, 55 pst. av gjenstandssamlingene er vurdert å være i "ikke tilfredsstillende" eller "dårlig" stand. ABM-utviklings sluttrapport ventes i løpet av høsten 2008 og vil være et viktig grunnlagsdokument for det videre arbeidet med sikring og bevaring av samlingene.

2009 er markeringsår for kulturminner, og Miljøverndepartementet og Kultur- og kirkedepartementet står sammen som arrangører. Kulturminneåret 2009 har dagliglivets kulturminner som hovedtema, og både den materielle og immaterielle kulturarven skal markeres. ABM-utvikling og museene som mottar tilskudd fra Kultur- og kirkedepartementet vil være sentrale aktører i markeringen. Vi viser i denne sammenheng til den store satsingen på museumsfeltet i 2009. Kultur- og kirkedepartementet vil i tillegg bidra med til sammen nær 11 mill. kroner til tiltak i forbindelse med kulturminneåret, herunder drift av sekretariatet i Norges kulturvernforbund, prosjektmidler, åpningsarrangement og flere særskilte tiltak.

UNESCO-konvensjonen om vern av immateriell kulturarv ble ratifisert av Norge 17. januar 2007, jf. St.prp. nr. 73 (2005-2006) *Om samtykke til ratifikasjon av UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven*. Konvensjonen legger grunnlaget for en mer systematisk innsats for å dokumentere og fremme immaterielle kulturuttrykk som dans, musikk, tradisjonell håndverkskunnskap m.m. i Norge, men også gjennom internasjonale prosjekter i samarbeid med bl.a. utviklingsland.

Våren 2008 har det vært gjennomført en bred høring vedrørende oppfølgingen av UNESCOs konvensjon om immateriell kulturarv. Høringen viser at feltet står overfor utfordringer med hensyn til å bygge opp bevisstheten omkring begrepet immateriell kulturarv. Kultur- og kirkedepartementet vil i første omgang gi ABM-utvikling i oppgave å lage en overordnet oversikt over aktuelle fagmiljøer og kulturarvsområder som dekkes av konvensjonen. Oversikten skal dekke konvensjonens listekrav gjennom å vise hvem som forvalter den immaterielle kulturarven på overordnet nivå. Det er behov for å definere begreper og klargjøre hvilke områder som skal tilregnes den immaterielle kulturarven i Norge. Videre må en kartlegge hva som faktisk finnes av registreringer og dokumentasjon og definere udekkede felt, historisk og i vår egen samtid, hvor det er nødvendig med særskilte tiltak. Det må også utarbeides en oversikt over immateriell kulturarv med særlig vernebehov.

I lys av UNESCOs konvensjon om immateriell kulturarv gjennomførte Kultur- og kirkedepartementet i 2007 en utredning av feltet tradisjonelt håndverk. Utredningen og høringen viser at feltet har utfordringer når det gjelder koordinering, utdanning og næringsutvikling. Det er i budsjettforslaget for 2009 lagt inn 1 mill. kroner til oppfølging av utredningen.

Nasjonalmuseet for kunst har behov for større og bedre egnede lokaler, og det gjennomføres nå nødvendige planprosesser for å skaffe museet tilfredsstillende bygningsforhold. En tilleggsutredning av Vestbanen som lokaliseringsalternativ for et nytt, samlet museumsanlegg ventes ferdigstilt høsten 2008. Når alle forhold er avklart, vil departementet lyse ut en åpen, internasjonal arkitektkonkurranse.

Samisk språk og kultur er vesentlig styrket de siste årene. Midler til samiske kulturformål overføres til og forvaltes av Sametinget, og for 2009 foreslås bevilgningen til Sametinget økt med 8,5 mill. kroner, jf. kap. 320, post 53 Samiske kulturformål. Til sammen er bevilgningen til samiske kulturformål under Sametinget økt med 29,4 mill. kroner under denne regjeringen. Videre foreslås tilskuddet til samiske aviser økt med 3 mill. kroner, jf. kap. 335, post 75. Riddu Riđđu-festivalen er gitt knutepunktstatus fra 2009 og det er foreslått et tilskudd på 1,5 mill. kroner til festivalen, jf. kap. 323, post 72. I forbindelse med at Samisk arkiv får nye lokaler er det foreslått en økning av driftsbevilgningen til Arkivverket på 2,2 mill. kroner og investeringsmidler på 1,2 mill. kroner, jf. kap. 329, postene 01 og 45. Det er også foreslått tilskudd til byggeprosjektene ved Aja Samisk senter og Østsamisk museum i Neiden, jf. kap. 323, post 73.

For en bredere omtale av samisk kulturpolitikk vises det til stortingsmeldingen om samepolitikken, som ble lagt fram i mai i år.

I St.prp. nr. 1 (2006-2007) varslet Kultur- og kirkedepartementet at muligheten for å etablere en kulturbåt for hele kysten vil bli utredet i 2007. Utredningen er gjennomført. Departementet vil legge fram en rapport i løpet av høsten.

Hovedprioriteringer i 2009

Budsjettforslaget for 2009 innebærer en økning på 562,5 mill. kroner under programkategori 08.20. Korrigert for tekniske endringer/overføringer til/fra andre departement og kategorier under programområde 08, blir økningen 626,7 mill. kroner.

Det er lagt inn økninger bl.a. til følgende kulturformål:

Musikk: 119,6 mill. kroner

- 27,7 mill. kroner i økning til orkestrene
- 8,7 mill. kroner i økning til musikkfestivaler som har knutepunktstatus
- 17,5 mill. kroner i økning til ordninger under Norsk kulturfond, bl.a. tilskuddsordninger for arrangører og musikere
- 10,0 mill. kroner i økning til ny tilskuddsordning for utstyr
- 3,0 mill. kroner i økning til kompetansesentra for rytmisk musikk
- 5,0 mill. kroner i økning til utvikling av Nord-Norsk Symfoniorkester
- 1,0 mill. kroner i økning til Tromsø Symfoniorkester
- 1,5 mill. kroner i økning til Bodø Sinfonietta
- 2,0 mill. kroner i økning til Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge
- 25,7 mill. kroner i økning til enkelte ensembler og en rekke faste musikktiltak
- 17,5 mill. kroner i økning til Rikskonsertene, inkludert 11,1 mill. kroner til frigjøring av spillemidler til kulturell skolesekk i videregående skole

Scenekunst: 142,4 mill. kroner

- 40,2 mill. kroner i økning til Den Norske Opera & Ballett
- 11,0 mill. kroner i økning til region- og distriktsoperatiltak
- 19,1 mill. kroner i økning til de nasjonale teatrene
- 23,0 mill. kroner i økning til de regionale teatrene
- 6,3 mill. kroner i økning til Dansens Hus og andre dansetiltak
- 6,3 mill. kroner i økning til ordninger under Norsk kulturfond
- 11,3 mill. kroner i samlet økning til Riksteatret
- 5,7 mill. kroner i økning til basisfinansiering av frie scenekunstgrupper
- 4,6 mill. kroner i økning til Norsk Scenekunstbruk
- 1,0 mill. kroner i økning til historiske spill/friluftsspill
- 13,9 mill. kroner i økning til andre teatre og scenekunsttiltak

Billedkunst, kunst i offentlige rom, arkitektur og design m.m.: 25,7 mill. kroner

- 4,9 mill. kroner i økning til Kunst i offentlige rom
- 3,8 mill. kroner i økning til formål under Norsk kulturfond
- 1,1 mill. kroner i økning til Nordnorsk kunstnersenter
- 3,6 mill. kroner i økning til tiltak på arkitekturfeltet
- 12,3 mill. kroner i økning til andre kunst- og kunstformidlingstiltak

Kunstnerformål: 27,6 mill. kroner i samlet økning

- 8,0 mill. kroner i økning til kunstnerstipend, 15 nye arbeidsstipend
- 1,1 mill. kroner i økning til statsstipend
- 1,6 mill. kroner i økning til stipend basert på gjennomført kunstutdanning
- 8,3 mill. kroner i økning til garantiinntekter
- 8,6 mill. kroner i økt bevilgning til vederlagsordninger

Språk, litteratur og bibliotek: 73,5 mill. kroner

- 28,2 mill. kroner i økning til Nasjonalbiblioteket, herunder 10,0 mill. kroner til digitalisering
- 4,5 mill. kroner i økning til Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek
- 4,8 mill. kroner i økning til Språkrådet, bl.a. til språkmeldingsoppfølging
- 4,0 mill. kroner til tiltak for oppfølging av språkmeldingen
- 2,5 mill. kroner til norsk språkbank
- 14,0 mill. kroner i økning til litteraturtiltak under Norsk kulturfond
- 1,6 mill. kroner i økning til Det Norske Akademis store ordbok
- 1,1 mill. kroner i økning til Den internasjonale Ibsenprisen
- 0,5 mill. kroner i økning til Noregs Mållag
- 2,0 mill. kroner i økning til Det Norske Samlaget
- 10,3 mill. kroner i økning til andre tiltak innen området

Museer og kulturvern: 131,5 mill. kroner

- 104,9 mill. kroner i samlet økning til museer i det nasjonale museumsnettverket

- 11,2 mill. kroner i økning til Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
- 10,9 mill. kroner til Kulturminneåret 2009
- 4,5 mill. kroner i økning til andre tiltak på området

Arkiv: 25,0 mill. kroner

- 24,2 mill. kroner i samlet økning til Arkivverket
- 0,8 mill. kroner i økninger på området

Nasjonale kulturbygg: Økning 72,1 mill. kroner. Bevilgningsforslag i 2009: 141,7 mill. kroner som foreslås fordelt slik:

- 55,0 mill. kroner til Rockheim
- 25,0 mill. kroner til teater- og konserthus for Sørlandet
- 20,0 mill. kroner til konserthus i Stavanger
- 16,0 mill. kroner til Hamsunsenteret
- 8,0 mill. kroner til Norsk Industriarbeidermuseum
- 8,0 mill. kroner til Aulestad
- 5,2 mill. kroner til Aja Samisk Senter
- 2,5 mill. kroner til Østsamisk museum i Neiden
- 2,0 mill. kroner til monument over ofre for hekseprosesser i Finnmark

Allmenne kulturformål, bl.a.:

- 8,5 mill. kroner i økning til samiske kulturformål under Sametinget
- 2,0 mill. kroner i økning under Norsk kulturfond (barne- og ungdomskultur og rom for kunst)
- 3,0 mill. kroner i økning til Nobels fredssenter

Økninger lagt inn til en rekke tiltak og ordninger i forbindelse med Mangfoldsåret 2008 videreføres i budsjettforslaget for 2009. Det gjelder bl.a. i alt 12 mill. kroner som ble lagt inn i ordninger under Norsk kulturfond på 55-poster sammen med økninger til ulike flerkulturelle tiltak og institusjoner.

Forutsetninger for statlig tilskudd

Det er en forutsetning for statlig tilskudd at tilskuddsinstitusjoner har kontinuerlig drift og kan vise til virksomhet i samsvar med de fastsatte målene. Det er videre en forutsetning at institusjonene følger de lover og regler som gjelder for arbeidslivet.

Finansieringen av region-/landsdelsinstitusjonene og knutepunktinstitusjonene, jf. kap. 322, kap. 323, kap. 324 og kap. 328, er delt mellom staten og regionen. Det er en forutsetning for statstilskuddet at regionen bevilger sin andel, jf. forslag til vedtak V, nr. 1, 2 og 3. Vilkårene for statlig tilskudd til drift av disse institusjonene blir fastsatt etter samråd med de regionale bidragsyterne. Ytterlige vilkår for driftstilskudd må godkjennes av departementet.

Institusjonene må sikre at driften er økonomisk forsvarlig, herunder at likviditeten i institusjonene er god, at bygninger og utstyr blir vedlikeholdt, og at det blir avsatt tilstrekkelige midler til fri egenkapital som sikkerhet mot uforutsette kostnads- og inntektssvingninger.

Det vil ikke bli gitt statlig støtte til gjeldssanering. Et eventuelt årsunderskudd må dekkes gjennom overføringer fra fri egenkapital eller over driftsbudsjettet i påfølgende budsjettår. I særskilte tilfeller kan det gis anledning til å dekke inn årsunderskuddet over en lengre tidsperiode enn ett år. Departementet vil i den sammenheng skjerpe kravene til institusjonenes økonomistyring og kontroll.

Institusjonene skal målrette virksomheten og utvikle styringssystemer som sikrer god kunstnerisk, faglig og publikumsmessig måloppnåelse, og som gir god ressursforvaltning. Reduksjon i tilskuddet vil bli vurdert dersom disse kravene ikke ivaretas på en tilfredsstillende måte.

Viktige hensyn som skal ivaretas i institusjonene

Barn og unge

Det er et mål å gi alle barn og unge et kulturtilbud som er likeverdig med det de voksne får. Alle tilskuddsinstitusjonene bør derfor utvikle former og formidlingstiltak særlig rettet mot denne gruppen. Slik vil det tilrettelegges for at barn og unge får opplevelser og kunnskap som kan danne grunnlag for deres egne kreative aktiviteter og kulturforståelse.

Egeninntekter

Alle tilskuddsmottakere skal utnytte sitt egeninntektspotensiale og må aktivt arbeide for å utvikle sine inntektskilder. Det er derfor viktig at institusjonene sikrer finansieringen av sin virksomhet også gjennom andre bidrag enn det offentlige tilskuddet. Departementet vil følge opp dette i dialog med den enkelte virksomhet.

Likestilling

Tilskuddsinstitusjonene skal sikre en jevn rekruttering av kvinner og menn. Dette er et viktig siktemål både når det gjelder ledende, kunstneriske, faglige, administrative og tekniske stillinger. Også

ved sammensetning av styrer, råd og utvalg må likestillingsperspektivet hensyntas.

Mangfold

Det er en forutsetning at institusjoner som mottar tilskudd skal legge vekt på de perspektiver og utfordringer som knytter seg til kulturelt mangfold. Mangfoldsåret 2008 har markert det kulturelle mangfoldet som en vesentlig dimensjon i kulturpolitikken. Det legges til grunn at institusjoner skal gjenspeile det kulturelle mangfoldet som finnes i det norske samfunnet.

Kap. 320 Allmenne kulturformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	42 698	43 804	53 322
50	Norsk kulturfond	300 134		
51	Fond for lyd og bilde	25 000	26 075	27 222
52	Norges forskningsråd	2 287	4 287	4 476
53	Samiske kulturformål	47 405	53 543	61 993
55	Norsk kulturfond		39 631	39 901
73	Nasjonale kulturbygg, *kan overføres*	37 423	69 700	141 767
74	Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd, *kan overføres*	128 950	138 749	177 125
75	Kulturprogram, *kan overføres*	8 220	10 590	9 056
78	Ymse faste tiltak	34 088	42 305	29 794
79	Til disposisjon, *kan nyttes under post 01*	11 903	10 400	30 000
82	Nobels Fredssenter	17 353	21 353	24 353
83	Stavanger europeisk kulturhovedstad	40 000	40 000	
	Sum kap. 320	695 461	500 437	599 009

Kapitlet omfatter Norsk kulturråd, Norsk kulturfond og Fond for lyd og bilde. Videre omfatter kapitlet bevilgninger til kulturbygg, Nobels Fredssenter, deltakelse i EUs kulturprogram, prosjekter på kulturområdet under Norges forskningsråd, samiske kulturformål, ulike faste tiltak og departementets disposisjonspost for ulike engangstiltak.

Tilskuddet til Den kulturelle spaserstokken og til Forum for Kultur & Næringsliv som i 2008 ble bevilget under post 78 er fra 2009 teknisk overført til kap. 314 Kultur og samfunn, jf. omtale under programkategori 08.15 Samfunns- og frivillighetsformål.

Mål for 2009

Det legges til grunn følgende mål:

1. legge til rette for at alle kan få tilgang til og delta i et mangfold av ulike kunst- og kulturtilbud av høy kvalitet
2. bidra til igangsetting av nyskapende og eksperimentelle prosjekter
3. bidra til å fremme produksjon og formidling av innspillinger i lyd og bilde
4. bidra til oppføring av kulturbygg som har en nasjonal oppgave, en landsomfattende funksjon eller en viktig landsdelsfunksjon.

I tillegg til ovennevnte mål, vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretakelse av likestilling og mangfoldsperspektiv – som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Midler til Norsk kulturfond er fra 2008 bevilget under de relevante fagkapitlene. For 2009 er det foreslått en samlet økning på 46,2 mill. kroner hensyntatt at tilskudd til historiske spill er overført til post 74, tilskudd til kunstkritikk.no er overført til kap. 322, post 78 og at tilskudd til Ad Opera er overført til kap. 324, post 73, jf. egen omtale under

kapittel og post. I tillegg er særskilte midler bevilget i forbindelse med Mangfoldsåret 2008 videreført i 2009 med 12 mill. kroner.

Et departementsnedsatt utvalg under ledelse av direktør Lene Løken har 5. juni 2008 lagt fram rapporten "Forenklet, samordnet og uavhengig. Om behov for endringer i tilskuddsforvaltningen for kunst- og kulturfeltet". Det vises til programkategoriomtalen når det gjelder omtale av rapporten og departementets oppfølging.

Det foreslås bevilget til sammen 386,5 mill. kroner til Norsk kulturfond fordelt slik:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Kap. 320 Allmenne kulturformål, post 55 Norsk kulturfond	39 631	39 901
Kap. 322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlige rom, post 55 Norsk kulturfond	16 076	19 829
Kap. 323 Musikkformål, post 55 Norsk kulturfond	93 743	114 969
Kap. 324 Scenekunstformål, post 55 Norsk kulturfond	56 910	61 485
Kap. 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål, post 55 Norsk kulturfond	125 120	139 114
Kap. 328 Museums- og andre kulturvernformål, post 55 Norsk kulturfond	8 838	11 227
Sum	340 318	386 525

Mottakere av betydelige tilskudd fra Norsk kulturfond i 2008 vil fra 2009 motta et samlet tilskudd fra Kultur- og kirkedepartementet under annet kapittel/post. Som følge av dette er Norsk kulturråds handlingsrom under de enkelte kapitler økt.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Norsk kulturråd forvalter Norsk kulturfond samt tilskudd til en rekke faste tiltak. Norsk kulturråds administrasjon er også tillagt sekretariatsfunksjonen for Fond for lyd og bilde og Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere. Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter for Norsk kulturråd, inkludert sekretariatsfunksjonene samt en del kostnader knyttet til utredninger, kulturstatistikk og andre oppgaver i departementets regi.

Kirke og kultur har i Norge vært sammenvevd gjennom århundrene. Også i dag ser vi at det finnes en rekke tangeringspunkter mellom kirke og kulturliv, og kunstnere er involvert i kirken gjennom utstillinger, konserter og gudstjenester. Kirken er en fremtredende konsertarrangør og forvalter noen av de beste spillesteder i landet. 900 kirkemusikere er sentrale i Norges profesjonelle musikkliv. Folkekirkens framtid er nært knyttet til at kirken kan framstå som en troverdig kulturaktør og medspiller. En av hovedkonklusjonene i Den norskes kirkes melding *"Kunsten å være kirke"* fra 2005 var at det er et sterkt behov for økt kompetanse i forhold til kulturfeltet i kirken. Kultur- og kirkedepartementet vil legge til rette for at kompetansen innen Den norske kirke økes på kulturfeltet og vil gi bispedømmene og Kirkerådet bemanning til å møte disse utfordringene. Hovedhensikten skal være å inspirere til økt kulturvirksomhet i et samspill mellom ulike kulturaktører fra det brede kulturliv, koordinere aktiviteter og bygge den kirkelige kulturkompetansen. Det vil også være en sentral oppgave å koordinere og videreformidle kompetansen fra de ulike kirkelige kulturfestivaler i Norge. Alt i alt vil dette kunne gi en mer målrettet og strategisk satsing på kulturfeltet innen Den norske kirke. 5 mill. kroner foreslås bevilget til dette formål. Det presiseres at disse midlene ikke skal være en ny produksjons- eller tilskuddsordning, men tilføre kirken kompetanse og kapasitet til å gjøre bruk av eksisterende ordninger innenfor kunst- og kulturfeltet.

Det er lagt inn midler til drift av Mangfoldssekretariatet og til prosjekter i regi av sekretariatet fram mot avviklingen i 2009. Det er videre lagt inn midler til utredninger som oppfølging av Løkenutvalgets sluttrapport, St. meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill - Et løft for rytmisk musikk* og St.meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene*.

Det foreslås 1 mill. kroner til et forprosjekt for å utvikle en felles internettportal for tilskudd fra ulike kilder som bl.a. Norsk kulturfond, Fond for lyd og bilde og Fond for utøvende kunstnere. Departementet vil arbeide videre med en nærmere samordning av forvaltningen av tilskuddsordningene under de tre instansene, jf. St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill - Et løft for rytmisk musikk*.

Ansvaret for å stimulere til produksjon av ny scenekunst for barn og unge utenfor institusjo-

nene, danne nettverk, tilrettelegge for kompetanseutvikling og faglig veiledning samles fra 2009 i Norsk Scenekunstbruk, jf. St. meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skulesekk for framtida* og Innst. S. nr. 200 (2007-2008).

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Norsk kulturråd får i merinntekter under kap. 3320, post 01 Ymse inntekter og regnskapsførte inntekter under kap. 3320, post 03 Refusjon, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 51 Fond for lyd og bilde

Fondets midler skal nyttes til å fremme produksjon og formidling av innspillinger i lyd og/eller bilde og skal støtte tiltak som stimulerer til nyskapende virksomhet. Tiltak som stimulerer utviklingen av en levende barne- og ungdomskultur og kulturelt mangfold skal vektlegges.

Ved innføring av EU-direktivet om opphavsrett er det etablert en kompensasjonsordning med individuell fordeling til rettighetshavere, jf. omtale under kap. 337 Kompensasjon for kopiering til privat bruk, post 70.

Det ble i Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) *Om endringer i åndsverksloven* varslet at departementet vil vurdere nødvendige endringer i Forskrift om tilskudd fra Fond for lyd og bilde for å inkludere rettighetshavere til tekst, fotografi og billedkunst. Denne gruppen rettighetshavere er ikke inkludert i den individuelle ordningen. Et utkast til ny forskrift for Fond for lyd og bilde, som inkluderer rettighetshavere til tekst, fotografi og billedkunst, ble sendt på høring høsten 2007 med høringsfrist i januar 2008. Som følge av departementets arbeid med St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill - Et løft for rytmisk musikk*, som ble lagt fram våren 2008 og Løkenutvalgets rapport om forvaltningen av tilskudd, har departementet utsatt fastsettelse av ny forskrift om Fond for lyd og bilde for å kunne foreta en helhetlig vurdering av forskriften i lys av dette arbeidet, jf. programkategoriomtalen.

Post 52 Norges forskningsråd

Posten omfatter bevilgninger til prosjekter på kulturområdet under Norges forskningsråd. Et nytt femårig kulturforskningsprogram ble iverksatt i 2008 for perioden 2008-2012.

Programmet skal bidra til å få fram grunnleggende forskning som kan belyse problemstillinger knyttet til kulturell verdsetting – hvordan kulturelle uttrykk og fenomener tilskrives verdi og hvordan de omformes og bestrides gjennom dynamiske prosesser. Dette har stor relevans både for kunstfeltet og for arkiv, bibliotek og museum.

Post 53 Samiske kulturformål

Midler til samiske tiltak under Kultur- og kirkedepartementets budsjett er samlet under denne posten, med unntak av midler til bygging av lokaler for samiske institusjoner og tiltak under kap. 320, post 73, midler til Samisk bibliografi under kap. 326, post 01, midler til samiske filmproduksjoner under kap. 334, post 72, midler til Riddu Riđđu Festivála som er foreslått som knutepunkt under kap. 323, post 72 og midler til samiske aviser under kap. 335, post 75. I tillegg er det bevilget midler til drift og utstyrsinvestering i Samisk arkiv, jf. kap. 329, postene 01 og 45.

Midlene skal dekke følgende formål: samiske musikkfestivaler, samiske kunstnerstipend og stipendkomitévederlag, utstillingsvederlag til samiske kunstinstitusjoner, Beaivváš Sámi Teáhter, stedsnavntjenesten og oppfølging av samisk språklov, samisk spesialbibliotek, mobil bibliotektjeneste og samiske museer.

Bevilgningen under post 53 overføres til og blir disponert av Sametinget.

Kultur- og kirkedepartementet mener det er viktig å styrke samisk kultur. Det foreslås derfor en økning på 8,5 mill. kroner for 2009. Kultur- og kirkedepartementet har bl.a. merket seg at Sametinget varsler særskilte behov på museumsfeltet. Til sammen er bevilgningen på denne posten til samiske kulturformål økt med 29,4 mill. kroner under denne regjeringen.

Tilskuddet til samiske aviser foreslås økt med 3,0 mill. kroner, jf. kap. 335, post 75.

Tilskuddet til tidsskriftet Nourtanaste er økt til 0,45 mill. kroner og er fra 2009 overført fra kap. 335, post 75 til denne posten.

Riddu Riđđu Festivála er gitt knutepunktstatus fra 2009, og det er foreslått et tilskudd på 1,5 mill. kroner, jf. kap. 323, post 72. I forbindelse med at Samisk arkiv får nye lokaler er det foreslått en økning av driftsbevilgningen til Arkivverket på 2,2 mill. kroner og investeringsmidler på 1,2 mill. kroner, jf. kap. 329, post 01 og 45. Det er også foreslått tilskudd til byggeprosjektene ved Ája Samisk Senter og Østsamisk museum i Neiden, jf. kap. 320, post 73.

Post 55 Norsk kulturfond

Fondet har som formål å stimulere skapende virksomhet innenfor litteratur og kunst, verne om kulturarven og formidle kulturgodene til så mange som mulig. I arbeidet med å forvalte Norsk kulturfond legger Norsk kulturråd vekt på å støtte nyskapende kunst og stimulere nye kunstneriske uttrykksformer, nye formidlingsmåter og kulturelt mangfold. Viktige forsøks- og utviklingsprosjekter skal evalueres.

For å oppnå en gjennomgående struktur er det fra 2008 bevilget midler til Norsk kulturfond under de relevante fagkapitlene på post 55 Norsk kulturfond. Avsetningene omfatter i hovedsak midler til definerte tilskuddsordninger innenfor de respektive fagområdene.

Departementet legger til grunn at institusjoner og virksomheter som mottar fast årlig statstilskudd selv tar ansvar for å skape rom innenfor sine budsjetter for tiltak som kan fremme forsøk og utvikling i egen virksomhet. Som hovedregel skal slike virksomheter derfor ikke kunne søke Norsk kulturråd om tilskudd.

Tabellen under viser avsetningen til tverrfaglige satsinger og ymse prosjekter under kap. 320 Allmenne kulturformål i 2008 og hva som foreslås bevilget til disse formålene i 2009:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Kulturbygg, rom for kunst	15 185	16 185
Forskning og utvikling, egne initiativ samt formidling	2 086	2 178
Barne- og ungdomskultur	13 780	14 780
Andre formål	8 580	6 758
Totalt	39 631	39 901

Avsetningen til Kulturbygg, rom for kunst er økt med 1 mill. kroner. Den særskilte avsetningen til tiltak i forbindelse med Mangfoldsåret 2008 foreslås videreført.

Avsetningen til barne- og ungdomskultur er økt med 1 mill. kroner. I tillegg foreslås den særskilte avsetningen til tiltak i forbindelse med Mangfoldsåret 2008 videreført med 2,1 mill. kroner.

Tilskudd til prosjektet Ad Opera, som i 2008 ble gitt fra avsetningen til Andre formål, er fra 2009 bevilget under kap. 324 Scenekunstformål, post 73 Region- og distriktsopera.

Post 73 Nasjonale kulturbygg, kan overføres

Under denne posten gis det tilskudd til bygninger og lokaler for institusjoner og tiltak som har en nasjonal oppgave, en landsomfattende funksjon eller en viktig landsdelsfunksjon. Byggeprosjektene skal dekke behovet for forsvarlig areal, økt funksjonalitet, og/eller økt sikkerhet gjennom planlegging, ombygging og/eller nybygg. Bygningene skal ha høy arkitektonisk kvalitet.

I behandlingen av søknader om tilskudd blir det krevd redegjørelse for hvordan tiltaket ivaretar formålene, det kulturfaglige grunnlaget for byggeprosjektet, samarbeidet med andre institusjoner som ivaretar formålet og eventuelle aktiviteter ut over hovedformålet.

Hovedregelen er at den statlige finansieringsandelen ikke skal overstige 60 pst. av det offentlige tilskuddet.

Søknader om tilskudd skal redegjøre for eieransvar og driftsfinansiering. Nye institusjoner skal i tillegg redegjøre for styring og organisering. Gjennomførings- og fullfinansieringsansvaret skal være dokumentert. Organiseringen av byggherrefunksjonen vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Bevilgningsforslag 2009

Kultur- og kirkedepartementet foreslår for 2009 en bevilgning på 141,7 mill. kroner. I tillegg foreslår departementet en tilsagnsramme på 647,8 mill. kroner utover bevilgningen for 2009, jf. forslag til vedtak III.

(i mill. kroner)

Prosjekter	Vedtaks-år	Samlet tilskudd	Tidligere bevilget	Forslag 2009	Gjenstår til senere år
Østsamisk museum	2002	42,0	39,5	2,5	
Norsk Industriarbeidermuseum	2006	21,0	13,0	8,0	
Ája Samisk Senter	2006	22,0	4,5	5,2	12,3
Nasjonalt senter for pop og rock	2007	90,0	35,0	55,0	
Kilden Teater- og konserthus for Sørlandet	2005	408,0	2,0	25,0	381,0
Nytt konserthus i Stavanger	2005	250,0		20,0	230,0
Hamsunsenteret	2007	32,0	1,0	16,0	15,0
Monument over ofre for heksеprosesser	2006	3,8	1,8	2,0	
Aulestad		17,5		8,0	9,5
Sum				141,7	647,8

Østsamisk museum i Neiden

Kostnadsrammen er fastsatt til 42 mill. kroner. Statsbygg er byggherre. Bygget skal stå ferdig i løpet av 2008, og Østsamisk museum skal da starte innflyttingen. Det gjenstår å bevilge 2,5 mill. kroner for 2009. Beløpet skal gå til bl.a. utstillinger og inventar.

Norsk Industriarbeidermuseum

Departementet har lagt grunn at ombyggingsprosjektet skal gjennomføres innenfor en ramme på 21 mill. kroner i tilskudd fra staten, jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007). I tillegg har Tinn kommune gitt 2 mill. kroner i tilskudd og Telemark fylkeskommune 1 mill. kroner, dvs. den finansierte rammen er 24 mill. kroner. Statsbygg er byggherre. Staten har hittil bevilget 13 mill. kroner. Det gjenstår å bevilge 8 mill. kroner. Kostnadene i prosjektet har utviklet seg slik at prosjektet må reduseres i forhold til de opprinnelige ombyggingsplanene. Prosjektet vil bli nærmere gjennomgått for å avklare hvordan det kan videreføres før avsetningen for 2009 kan bli utbetalt.

Ája Samisk Senter

Statsbygg er byggherre. Prosjektet omfatter nye lokaler for museumsvirksomheten og det samiske biblioteket. Prosjektet skal gjennomføres innenfor en ramme på 22 mill. kroner i tilskudd fra departementet. Det foreslås 5,2 mill. kroner til videre prosjektering og byggestart.

Nasjonalt senter for pop og rock, Rockheim

Det nasjonale opplevelsessenteret for pop og rock skal åpnes august 2009. Senteret ligger i det gamle mellageret på Brattørkaia i Trondheim. Ved hjelp av det fremste innen formidlingsteknologi og interaktivitet skal senteret formidle norsk pop- og rockhistorie. Av det samlede nettoareal på 3 325 kvm. vil halvparten være formidlingslokaler. I tillegg skal senteret innholde en konsertscene, kafé, mediatek, butikk, verksteder m.m. Barn og ungdom vil få egne undervisningsrom i senteret. Investeringene i det virtuelle innholdet, utstillinger, attraksjoner og utstyr har en ramme på 90 mill. kroner. Det gjenstår å bevilge 55 mill. kroner. Se også omtale under kap. 328.

Kilden Teater- og konserthus for Sørlandet

Teater- og konserthuset for Sørlandet skal bygges og eies av selskapet Kilden Teater- og Konserthus for Sørlandet IKS, som eies av Kristiansand kommune og Vest-Agder fylkeskommune. Utbyggingen er delt i tre delprosjekter: infrastruktur, parkeringshus og teater- og konserthuset Kilden. Byggingen av infrastruktur og parkeringshus er igangsatt. Byggingen av Kilden er planlagt til perioden januar 2009 til desember 2011. Arealet for Kilden inkludert verkstedbygg er planlagt til 15 635 kvm. brutto. Kostnadsrammen er 1 350 mill. kroner i prisnivå januar 2008. Rammen for det statlige tilskuddet er 408 mill. kroner. Det foreslås 25 mill. kroner i tilskudd i 2009.

Nytt konserthus i Stavanger

Konserthuset skal bygges og eies av selskapet Nytt konserthus i Stavanger IKS, som eies av Stavanger kommune og Rogaland fylkeskommune. Detaljprosjekteringen er igangsatt. Byggestart er planlagt til februar 2009 og ferdigstillelse i løpet av 2011. Arealet for konserthuset er planlagt til 13 800 kvm. brutto. Kostnadsrammen er på 1 225 mill. kroner. Rammen for det statlige tilskuddet er 250 mill. kroner. Det foreslås 20 mill. kroner i tilskudd i 2009.

Hamsunsenteret

Hamsunsenteret i Hamarøy skal formidle Knut Hamsuns liv og forfatterskap. Senteret skal omfatte utstillingsarealer, bibliotek, lesesal, kafé og auditorium. Det planlagte arealet er 2 270 kvm. brutto. Nordland fylkeskommune er byggherre. Kostnadsrammen på 120 mill. kroner er fullfinansiert med 69 mill. kroner fra Nordland fylkeskommune, 32 mill. kroner fra staten, 7 mill. kroner fra Hamarøy kommune og 12 mill. kroner i andre bidrag. Byggingen er igangsatt og bygget skal etter planen åpnes for publikum til 150-årsjubileet for Knut Hamsuns fødsel i august 2009. Det foreslås 16 mill. kroner i investeringstilskudd i 2009. Det vil da gjenstå å bevilge 15 mill. kroner.

Hamsunsenteret skal organiseres som en del av Salten Museum, som inngår i det nasjonale museumsnettverket, jf. omtale under kap. 328, post 70.

Monument over ofre for hekseprosesser

Som en del av prosjektet Nasjonale turistveger planlegges et minnesmerke i Vardø over ofre for hekseprosessene fra 1598 til 1692. Minnesmerket omfatter en kunstnerisk installasjon og en minnehall med informasjon om ofrene for hekseprosessene. Prosjektet har en kostnadsramme på 16 mill. kroner. Det skal etter planen ferdigstilles høsten 2009. Kultur- og kirkedepartementet har tidligere bevilget 1,8 mill. kroner. Det foreslås ytterligere 2 mill. kroner under forutsetning av at det gjenstående finansieringsbehovet kan dekkes med tilskudd lokalt og regionalt.

Aulestad

Hovedhuset på Aulestad, Karoline og Bjørnstjerne Bjørnsons hjem, har store skader. Maihaugen, som forvalter den statlige eiendommen, har kartlagt skadene og legger til grunn at råtne bygningsdeler må skiftes ut snarest mulig for å gjenopprette hovedkonstruksjonen og bæresystemet. Dette arbeidet er igangsatt. I tillegg må vinduer og overflater restaureres, og det elektriske anlegget erstattes. Maihaugen har kalkulert de samlede kostnadene til utbedring av hovedhuset til 17,5 mill. kroner. Det foreslås 8 mill. kroner i ekstraordinært vedlikeholdstilskudd for 2009.

Kultur- og kirkedepartementet vil ta det fulle økonomiske ansvaret for istandsettingen av hovedbygningen på Aulestad og legger til grunn at denne skal være i god stand innen Bjørnson-markeringen i 2010. Gårdsanlegget på Aulestad omfatter imidlertid også flere andre bygninger der det samlede utbedrings- og oppgraderingsbehovet anslås til om lag 25 mill. kroner. I disse bygningene vil det også dreie seg om tilrettelegging for ulike kulturaktiviteter som vil kunne få en betydelig bruksverdi for regionen. For disse bygningene forutsetter departementet derfor substansiell medvirkning både fra Oppland fylkeskommune og Gausdal kommune.

Investeringsplan for nasjonale kulturbygg

Formål og innhold

Det foreligger et stort udekket behov for bygninger og lokaler, og mange urealiserte kulturbyggplaner og prosjekter. For å få et bedre beslutningsgrunnlag for tilskudd til nasjonale kulturbygg, har departementet de seneste årene lagt fram en investeringsplan for kulturbygg.

I tillegg til å være et styringsdokument i beslutninger om kulturbygginvesteringer de nærmeste årene, skal planen gi en oversikt over prosjekter som er aktuelle også senere. Planen skiller således mellom prosjekter med bevilgningsforslag for 2009, prioriterte prosjekter de nærmeste årene, og andre prosjekter i alfabetisk rekkefølge. Den oppdateres hvert år og presenteres for Stortinget i de årlige budsjettproposisjonene.

Tilskudd til investeringstiltak i perioden etter 2009 vil avhenge av bl.a. status i planlegging og finansiering, realiserbarhet, tilskuddsbehov og størrelsen på bevilgningene i det enkelte år i perioden.

Kultur- og kirkedepartementet må ta forbehold om at noen av prosjektene som kan være aktuelle fra 2010 og senere nå er i utrednings- eller planleggingsfasen. Først når nødvendig informasjon om prosjektet og dokumentasjon av ansvar foreligger, vil departementet i forbindelse med den årlige budsjettbehandlingen ta stilling til kostnadsrammer og statlig finansiering. Omtalen av prioriterte prosjekter de nærmeste årene etter 2009 og andre prosjekter vil derfor måtte justeres.

Tilskudd til prosjekter i 2009

For 2009 er det foreslått tilskudd til følgende nasjonale kulturbygg: Østsamisk museum, Norsk Industriarbeidermuseum, Ája Samisk Senter, Nasjonalt senter for pop og rock, Kilden Teater- og konserthus for Sørlandet, nytt konserthus i Stavanger, Hamsunsenteret, Monument over ofre for hekseprosesser og Aulestad, jf. omtale ovenfor.

Prioriterte prosjekter de nærmeste årene

Hvilke andre prosjekter som kan prioriteres de nærmeste årene er avhengig av bl.a. status i planleggingen av prosjektene, realiserbarhet ut fra disse planene, finansiering og de årlige bevilgninger på budsjettposten nasjonale kulturbygg. Det legges opp til at følgende prosjekter prioriteres de nærmeste årene etter 2009:

Vadsø museum – Ruija kvenmuseum (Varanger museum) mangler lokaler for utstillinger om bl.a. kvenenes kultur og historie, gjenstandsmagasin og verksted. Museet er planlagt i tilknytning til bibliotek, og det er planer om etablering av privatarkiv i samme bygg. Det er gjennomført arkitektkonkurranse. Konkurranseforslaget er bearbeidet slik at revidert arealramme er netto 1 450 kvm. Prosjektkostnaden for bygget er estimert til 84 mill. kroner. Utstillingene er estimert til 10 mill. kroner. Vadsø kommune har søkt staten om 45 mill. kroner i tilskudd til bygget, og 5,5 mill. kroner til utstillingen.

Utbyggingen av Agder naturmuseum og botaniske hage gjennomføres i tre byggetrinn. De to første byggetrinnene ble i hovedsak finansiert av Kristiansand kommune. Byggetrinn 3 vil omfatte magasiner, undervisningsrom med auditorium og elevverksted, rom for temporære utstillinger og en ny driftsavdeling med produksjonsveksthus og tilhørende arbeidsrom, lager, kontorer og personalrom. Dette gir netto arealbehov på 2 420 kvm. Utbyggingen er beregnet til 78,7 mill. kroner. Av dette skal 29,6 mill. kroner dekkes av Kristiansand kommune og Vest-Agder fylkeskommune. Det er søkt om 49,1 mill. kroner i tilskudd fra Kultur- og kirkedepartementet.

Bok- og blueshuset i Notodden er planlagt til 3 370 kvm. netto. Det skal inneholde utstillinger, bibliotek, bluesklubb, auditorium, øvingsrom, musikkstudio, butikk, kafé og kontorer. Notodden kommune har vedtatt å gjennomføre prosjektet innenfor 128 mill. kroner. Kommunen har lagt til grunn å finansiere halvparten av kostnadene, og stiller i tillegg tomt til disposisjon. Byggestart planlegges til 2009 og ferdigstillelse i 2010.

Sogn og Fjordane kunstmuseum leier i dag lite egnede lokaler, og har behov for nye lokaler. Museet planlegger oppføring av et nytt bygg på 2 500 kvm. Prosjektet skal bl.a. inneholde utstillingsarealer, verksted og kontorer. De samlede kostnadene for prosjektet er estimert til 75 mill. kroner. Det er i finansieringsplanen lagt opp til 13 mill. kroner i tilskudd fra Førde kommune og 27 mill. kroner fra Sogn og Fjordane fylkeskommune, mens det søkes om 35 mill. kroner fra staten. ABM-utvikling anbefaler at en vurderer felles magasin for kunst- og kulturhistoriske museer i Sunnfjord, jf. Sunnfjord Museums planer under Andre prosjekter.

Nordvestsamisk museumssiida har utarbeidet rom- og funksjonsprogram for Samisk kunstmuseum. Det planlegges ombygging av eksisterende bygning og netto 1011 kvm. nybygg. Programmet omfatter utstillinger, kafé, auditorium, kontorer og magasiner.

Haugesund kommune planlegger et sørvissenter ved Haraldshaugen, monumentet for Harald Hårfagres samling av riket. I tillegg planlegges en utstilling i Karmsund Folkemuseum om monumentet og en sti med informasjonsplakater fra museet til monumentet. Kostnadene til prosjektene er beregnet til 12 mill. kroner. Det er søkt om 6 mill. kroner i statstilskudd.

Aust-Agder kulturhistoriske senter mangler hensiktsmessige arealer for rasjonell og effektiv utføring av sine oppgaver. Det planlegges i den sammenheng et nybygg i tilknytning til det eksisterende senteret på Langsæ. Romprogrammet omfatter et samlet bruttoareal på vel 13 000 kvm., derav nybygg ca. 9 300 kvm. Aust-Agder fylkeskommune har søkt staten om 60 pst. av investeringene med unntak av 1 500 kvm. knyttet til den interkommunale arkivordningen. De samlede prosjektkostnadene er beregnet til 238 mill. kroner mens det søkes om 127 mill. kroner fra staten. Regional finansiering er vedtatt. Forprosjekt er igangsatt. Bygget planlegges ferdig desember 2012.

Verdensarvsenteret for bergkunst – Alta Museum IKS har planlagt utvidelse av museumsbygningen. Det foreslåtte romprogrammet på brutto 4 380 kvm. omfatter tiltak i den eksisterende bygningen og 1 869 kvm. nybygg. Det planlegges nye utstillingsarealer, publikumsarealer, auditorium, kontorer, magasiner og driftsrom. Finnmark fylkeskommune og Alta kommune har søkt Kultur- og kirkedepartementet om investeringstilskudd.

Stiklestadmuseene avdeling Stjørdal planlegger ny museumsbygning i tilknytning til helleristningsfeltet i Hegra. Romprogrammet på 1 500 kvm. omfatter bl.a. utstillinger, butikk, kafé og kontorer. Kostnadene er estimert til 48 mill. kroner. Planen omfatter også tiltak i uteområdene. Stiklestadmuseene har søkt departementet om 19,2 mill. kro-

ner i tilskudd. Arkitektkonkurransen er gjennomført.

Norsk Bergverksmuseum har byggeplaner for magasin og andre museumsfunksjoner. Kultur- og kirkedepartmentet legger til grunn at statlig tilskudd til prosjektet må forutsette betydelig lokal og regional finansiell medvirkning. Departementet forutsetter dessuten at Norsk Bergverksmuseum aktivt medvirker til løsninger som vil innebære konsolidering med andre museer i regionen.

Andre prosjekter

Kultur- og kirkedepartementet gjør oppmerksom på at planene som er listet opp under dette punktet varierer i graden av bearbeiding og avklaring, fra ideer til prosjekterte tiltak. Departementet tar forbehold om at byggesakene ikke er ferdigbehandlet. Listen må derfor ses på som illustrasjon på hvilke typer prosjekter som ønsker statlig finansiering. I alfabetisk rekkefølge foreligger følgende ideer og planer:

Institusjon	Tiltak
Arne Ekeland-galleri	Utstillingsarena
Bymuseet i Bergen – Hordamuseet	Båthall - utstilling og bevaring
De Heibergske Samlinger, Sogn Folkemuseum	Nytt reiselivsmuseum i Balestrand
Domkirkeodden, Hamar	Fellesmagasin for museer i Hedmark
Follo Museum	Nytt museum/trebåtsamling i Asker
Fredrikstad Museum	Ombygging av "Tøihuset" til museum
Halti, Nordreisa	Kvenkultursenter
Ibsen/Hamsun-senter, Grimstad	Nytt litteraturhus
Lofotr Vikingmuseet, Vestvågøy	Utvidelse av museet
Maihaugen, Lillehammer	Magasin for arkiv, bibliotek og museer i Oppland
Museet Kystens Arv, Rissa	Båthall
Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, Tr.heim	Tilbygg for tekstilkunst
Nordmøre Museum, Kristiansund	Nytt regionmagasin
Norsk Folkemuseum, Oslo	Oppgradering av bygninger og nye utstillinger
Norsk Folkemuseum, Oslo	Verksted og lager
Norsk Luftfartsmuseum, Bodø	Ny luftfartsutstilling
Operaen i Kristiansund	Distriktsoperaens hus
Ringve Museum, Trondheim	Utvidelse av museet
Science Center Østfold	Nytt lærings- og opplevelsessenter
Sogn og Fjordane kunstmuseum	Sørvisbygg til Astruptunet
Stavanger Museum	Ny administrasjonsbygning
Sunnfjord Museum, Førde	Utvidelse med bl.a. magasiner
Saviomuseet, Kirkenes	Nytt bygg
Telemark Museum, Skien	Nybygg med bl.a. utstillinger, bibliotek, auditorium og kontorer
Telemark og Vestfold Regionteater, Skien	Nye lokaler i ombygde industrilokaler
Várdobáiki, Evenes/Skånland	Lokaler for samisk senter
Vestnorsk Bergkunstsenter Ausevik, Flora	Nytt bergkunstsenter
Vest-Telemark Museum	Nytt museumsbygg

Gjennom de ordinære budsjettsøknadene er Kultur- og kirkedepartementet i tillegg kjent med foreløpige planer om investeringstiltak ved en rekke kulturinstitusjoner. Dels gjelder dette planer og ideer som må utvikles mer eller vurderes nærmere av relevant fagmyndighet før de kan presenteres i investeringsplanen, og dels gjelder det planer og tiltak som departementet vil vurdere i forhold til den delen av spillemidlene som vil gå til regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur. Listen inneholder ikke kulturhus/flerbrukshus som bare vurderes i forhold til spillemidlene.

Statlige kulturbygg

I tillegg til prosjekter som omfattes av investeringsplanen bevilges det midler under Fornyings- og administrasjonsdepartementets kap. 1580 Bygg utenfor husleieordningen, til bl.a. nytt operahus. Under Fornyings- og administrasjonsdepartementets kap. 2445 Statsbygg bevilges midler til statlige bibliotek, kunstmuseum og arkiv. Følgende statlige kulturbygg gjennomføres eller planlegges:

Operahusprosjektet

Rapport for 2007

Bygget ble i all hovedsak ferdigstilt høsten 2007. For tekniske og teatertekniske fag var ferdigstillelsen forsinket i forhold til planlagt framdrift. Dette skyldtes bl.a. at underleverandør av teaterteknisk utstyr ikke klarte å overholde avtalte frister, fordi leveransene lå i grenseland rent kompetansemessig.

Den Norske Opera & Ballett tok i bruk kulisseverksteder og orkesterprøvesalen med tilliggende rom som planlagt i august/september 2007. Tilbakemeldingen fra brukerne av orkesterprøvesalen vedrørende akustiske forhold var svært positive. Arbeid med å gjennomføre akustiske målinger i salene ble påbegynt. Testing og opplæringsprogram for Operaens og Statsbyggs driftspersonell ble startet.

Det var meget høy aktivitet i november og desember for å ferdigstille og tilrettelegge for Operaens innflytting.

Status for 2008

Den Norske Opera & Balletts personale flyttet inn i huset 7. januar 2008. I foajeen og sceneområdene pågikk sluttarbeider fram til åpningsgallaen 12. april. Forsinkelsen av de teatertekniske leveransene medførte at noen arbeider først ble utført i juli og august under Operaens ferieavvikling. Den planlagte opplæring har pågått fram til september 2008, men det vurderes om omfanget av opplæring bør økes.

Ved utgangen av august 2008 var det utbetalt i overkant av 4 110 mill. kroner. Prosjektet har totalt forpliktet 4 136 mill. kroner, som er i henhold til godkjent styringsramme når 74 mill. kroner til kommersielle lokaler holdes utenfor. Prosjektets bindende kostnadsramme utgjør 4 356 mill. kroner. Differansen på 220 mill. kroner utgjør den overordnede usikkerhetsavsetningen.

Det gjenstår fremdeles noen arbeider for å ferdigstille operahuset i henhold til byggeprogram, arbeidsmiljøkrav m.v., samt arbeider relatert til uttesting, feilretting og reklamasjoner. Det er tett dialog med entreprenører for å gjennomføre sluttoppgjør, men det forventes ikke at alle sluttoppgjør vil være gjennomført i 2008.

Hovedaktiviteter i 2009

Resterende sluttoppgjør forventes gjennomført i første kvartal 2009. Dessuten vil dokumentasjon av prosjektfasen arkiveres hensiktsmessig og erfaringsoverføring bli foretatt.

Nasjonalmuseet for kunst

Statsbygg fullførte i 2007 ombyggingen av den tidligere bankbygningen på Bankplassen 3 i tilknytning til en ny paviljong tegnet av arkitekten Sverre Fehn. Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design overtok bygget i desember 2007, og det nye arkitekturmuseet åpnet for publikum 6. mars 2008.

I tilknytning til det avsluttende arbeidet med kvalitetssikring av utbyggingsprosjektet til Nasjonalmuseet for kunst, har Kultur- og kirkedepartementet satt i gang en detaljert tilleggsutredning av Vestbanen som lokaliseringsalternativ for et nytt, samlet museumsanlegg. Statsbyggs gjenervervelse av tomteareal på Vestbanen, sammen med tomter som allerede var i statens eie, vil kunne gi plass til et nytt museumsbygg her. Tilleggsutredningen ventes ferdigstilt høsten 2008. Når alle forhold er avklart, vil departementet utlyse en åpen, internasjonal arkitektkonkurranse, etter planen tidlig i 2009.

Nasjonalmuseet har til dels svært vanskelige forhold i sine nåværende bygninger. Forholdene er av en slik art at tilfredsstillende forhold kun kan oppnås ved at planene om et nytt museumsanlegg realiseres. Det vises for øvrig til omtale av Nasjonalmuseet under kap. 322, post 73.

Eidsvollsbygningen

Det er behov for å rehabilitere Eidsvollsbygningen til slik den framsto da grunnlovsforsamlingen trådte sammen i 1814. Statsbygg har registrert bygningens tekniske tilstand, gjennomført historiske og konservatortekniske undersøkelser, registrert brukerfunksjoner og gjennomført mulighetsstudier. Statsbygg har på denne bakgrunn foreslått tiltak. Kultur- og kirkedepartementet vil i samråd med Fornyings- og administrasjonsdepartementet høsten 2008 vurdere hvordan de foreslåtte tiltakene skal følges opp.

Saemien Sijte

Saemien Sijte har musealt ansvar for den sørsamiske kulturen. I den forbindelse har institusjonen behov for utvidelse av lokalene med bl.a. en ny permanent utstilling. I tillegg planlegges kontorer som kan leies ut til andre samiske institusjoner. Prosjektet skal finansieres av Nord-Trøndelag fylkeskommune og Snåsa kommune (infrastruktur) i tillegg til statlige bevilgninger over Statsbyggs budsjett. Institusjonene som skal lokaliseres i den nye bygningen skal betale husleie, som over tid vil dekke Statsbyggs kostnader ved prosjektet. Kultur- og kirkedepartementet har gitt Statsbygg i oppdrag å utarbeide forprosjekt med kostnadsramme, finansieringsplan og framdriftsplan på bakgrunn av et romprogram på netto 1 449 kvm., som omfatter funksjoner for Saemien Sijte og som Kultur- og kirkedepartementet kan gi husleietilskudd til. Jf. for øvrig omtale i St.meld. nr. 28 (2007-2008) Samepolitikken, kap. 14.6.1, side 158.

På grunnlag av vedtak i styret for Saemien Sijte om ny lokalisering, er det gjennomført arkeologiske undersøkelser av den aktuelle tomten. Statsbygg har igangsatt arbeidet med byggeprogram. Departementet vil orientere Stortinget om status i prosjektet i budsjettsammenheng.

Arkiv

Statsbygg er byggherre for utvidelsen av fjellmagasinene ved arkivanlegget i Oslo. Den nye fjellhallen ferdigstilles våren 2009.

Nye lokaler for Samisk Arkiv vil være en del av Samisk Vitenskapsbygg i Kautokeino. Statsbygg er byggherre. Bygget skal etter planen være ferdig våren 2009.

Departementet har lagt til grunn at magasinbehovet ved Statsarkivet i Bergen inntil videre løses ved leie av eksterne lokaler.

Statsbygg har utredet mulige lokaliseringer for nye lokaler for Statsarkivet i Hamar.

Post 74 Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd, kan overføres

Under denne posten er det ført opp midler til tiltak på områdene allmenne kulturformål, billedkunst og kunsthåndverk, musikk og scenekunst. Oversikt over tiltak det foreslås midler til for 2009 under denne posten, følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg I. Forvaltningsansvaret for tilskudd til tiltakene på denne posten er lagt til Norsk kulturråd.

Tilskuddsordningen for kulturhistoriske film- og videoopptak foreslås avviklet fra 2009. Det forutsettes at avsetningen til kulturverntiltak under kap. 328, post 55 også kan gå til kulturhistoriske film- og videoopptak, jf. omtale under denne posten.

I tråd med St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk* og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 295 (2007-2008) er det fra 2009 opprettet tre nye sjangerovergripende tilskuddsordninger for det rytmiske musikkfeltet: tilskuddsordning for arrangører, tilskuddsordning for musikere og tilskuddsordning for utstyr.

Det er under denne posten foreslått midler til tilskuddsordningen for utstyr. Formålet med ordningen er å sikre tilgang til øvingslokaler over hele landet og gode tekniske vilkår for framføring av rytmisk musikk.

Ordningen foreslås etablert fra 2009 med 36,5 mill. kroner basert på en økning på ca. 10 mill. kroner samt omdisponering av midler som for 2008 ble bevilget under denne posten til Musikkverkstedsordningen og til NorgesNettet. Statlig tilskudd til Musikkverkstedsordningen og NorgesNettet vil med dette bli avviklet.

Som omtalt i St.meld. nr. 21 (2007–2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk*, vil departementet gå inn for å slå sammen tilskuddet til NorgesNettet og Musikkverkstedsordningen i en stor ordning for øvingslokaler og utstyr til både scener og øvingslokaler for rytmisk musikk, forvaltet av Norsk kulturråd. Den endelige utformingen av tilskuddsordningen vil bli utformet i et samarbeid med berørte parter. Departementet legger stor vekt på at eksisterende kompetanse for innkjøp og forvaltning av utstyr til scener og øvingslokaler blir ivaretatt og videreført, og kommer feltet til gode. NorgesNettet og Norsk musikkråd, som arbeider med fordelingen av midlene i Musikkverkstedsordningen, har en slik viktig kompetanse.

Som en overgangsordning for 2009, skal fordelingen av midler skje i samråd med departementet.

For å sikre god tilgang til øvingslokaler over hele landet, vil det for 2009 bli avsatt 10 mill. kroner innenfor ordningen til et betydelig antall mindre øvingslokaler (musikkbinger). Det forutsettes

en finansiering av tiltaket som også innebærer lokalt/regionalt tilskudd. For 2009 skal musikkmiljøet i Bergen ved BRAK - Bergen Rock Aktører ha 1 mill. kroner til øvingslokaler med videre etter brannen i Skuteviksbodene. Det årlige tilskuddet til drift av BRAK er økt med 0,3 mill. kroner for å utvide tilbudet til flere musikksjangrer.

Tilskudd til opplæring, som tidligere ble gitt fra Musikkverkstedsordningen, skal fra 2009 bli vurdert under tilskudd til barn og unges kulturaktivitet på lokalt nivå under kap. 315 Frivillighetsformål, post 72 Tilskudd til frivillig virksomhet – Frifond, Norsk musikkråd.

I tråd med St. meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill - Et løft for rytmisk musikk* og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 295 (2007-2008) foreslås en avsetning på 3 mill. kroner til drift av etablerte regionale kompetansesentra for rytmisk musikk fra 2. halvår 2009. Det er en forutsetning for statlig tilskudd at regionale tilskuddsparter bidrar med minimum 40 pst. av samlet offentlig tilskudd. Midlene blir fordelt etter søknad til departementet.

Statlig tilskudd til regionale jazzsentra videreføres og skal nyttes til kompetanseutvikling og drift av virksomhetene. Tilskuddet til Sørnorsk jazzsenter er økt med 1 mill. kroner. Tilskuddet til Midtnorsk jazzsenter er økt for bl.a. å tilpasse et tilskudd på 0,1 mill. kroner til Jazzcamp for unge kvinnelige instrumentalister som for 2008 fikk tilskudd under kap. 323, post 78.

I tillegg til et tilskudd til Music Export Norway foreslås 1 mill. kroner i økning til satsing for norsk musikk internasjonalt slik at totalt ca. 3,1 mill. kroner er tilgjengelig for formålet.

Som omtalt i St.meld. nr. 21 (2007–2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk*, vil Kultur- og kirkedepartementet i samarbeid med Utenriksdepartementet som sentral aktør vurdere muligheter for å samordne ulike tilskudd for å fremme norsk musikk i utlandet, bl.a. hvordan utenlandsprofileringen av norsk musikk kan samordnes, basert på bl.a. utenlandsvirksomheten i Rikskonsertene, MIC Norsk musikkinformasjon, Music Export Norway, Utenriksdepartementet og elementer av tilskudd som i dag forvaltes av Norsk kulturråd. Når det gjelder MIC Norsk musikkinformasjon, vil gjennomgangen også omfatte de andre virksomhetsområdene som blir finansiert med tilskudd fra Kultur- og kirkedepartementet. Formålet er å vurdere hvilke oppgaver MIC bør utføre med statlige midler.

Det foreslås et tilskudd til Union Scene på 1 mill. kroner til utvikling av aktivitet med spesiell vekt på mangfoldsdimensjonen.

Tilskudd til landsomfattende musikkorganisasjoner foreslås økt med 3mill. kroner. Ansvaret for fordelingen av tilskuddet, som i 2008 ble fordelt av Norsk kulturråd, foreslås overført til Norsk musikkråd. Musikkrådet må lage en god fordelingsordning for midlene, for eksempel gjennom et fordelingsutvalg. Tilskudd skal fordeles til landsomfattende musikkorganisasjoner uavhengig av medlemskap i Norsk musikkråd.

Tilskuddet til Norsk Folkemusikk- og Danselag er økt med 0,8 mill. kroner, hvorav 0,5 mill. kroner skal deles likt med Landslaget for Spelemenn i forbindelse med sammenslåingsprosessen mellom disse to organisasjonene.

Tilskuddet til Norsk nettverk for Teknologi, Akustikk og Musikk (NOTAM) foreslås økt med 1 mill. kroner. Det legges opp til en gjennomgang av NOTAM bl.a. med tanke på styrking av den faglige virksomheten, jf. St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk*.

Det Åpne Teater i Oslo har med støtte av Norske Dramatikeres Forbund lagt fram et forslag om å utvikle et Dramatikkens Hus, og det er redegjort for forslaget i St. meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene*, kapittel 9.3.2.5. Departementet støtter utviklingen av et Dramatikkens hus for å styrke norsk og samisk dramatikk, og det er i budsjettforslaget for 2009 lagt inn 2 mill. kroner til arbeidet med å etablere et Dramatikkens hus med sikte på igangsetting av virksomheten fra 2010. Tilskuddet på 2 mill. kroner er teknisk lagt til Det Åpne Teater.

Tilskuddsordningen for basisfinansiering av frie scenekunstgrupper innen dans og annen scenekunst er økt med 5,7 mill. kroner til 12 mill. kroner for å gjøre det mulig å innpasse flere grupper i ordningen. Ved etablering av ordningen i 2007 fordelte Norsk kulturråd midlene på to scenekunstgrupper og ga tilsagn om tilskudd for fire år. Departementet slutter seg til at tilsagn kan gis for inntil fire år. Norsk kulturråd skal fastsette tilskuddets størrelse etter en vurdering av tilskuddsbehovet.

Når det gjelder Østfold Teater, Studium Actoris og Folk-i-gata-festivalen vises det til St. meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene* og den forestående vurderingen av hvorledes scenekunsttilbudet i Østfold kan bli styrket. Det er teknisk plassert 1 mill. kroner under Østfold Teater til utvikling av scenekunst i Østfold.

Tilskuddsordningen for historiske spill er overført fra kap. 320, post 55 og økt til 3 mill. kroner. Ansvaret for å fordele midlene er lagt til Norsk teaterråd, jf. kap. 324, post 78.

Det foreslås et tilskudd på 1 mill. kroner til Yehudi Menuhin Internasjonale Fiolinkonkurranse som arrangeres i Oslo i 2010.

Tilskuddet til Ungdommens kulturmønstring er økt med 0,5 mill. kroner til bl.a. vurdering av framtidig organisering.

Det foreslås økt tilskudd til følgende tiltak:

- Du Store Verden: 0,2 mill. kroner
- Center for Afrikansk kulturformidling: 0,1 mill. kroner
- Tou Scene: 0,1 mill. kroner
- Trondheim elektroniske kunstsenter TEKS: 0,5 mill. kroner
- Produksjonsnettverk for elektronisk kunst PNEK, 0,46 mill. kroner
- Birka: 0,2 mill. kroner
- tilskudd til innkjøp av skolekorpsinstrumenter: 2,5 mill. kroner
- Samspill International Music Network: 0,3 mill. kroner
- Ny Musikk: 0,27 mill. kroner
- Valdres Sommersymfoni: 0,26 mill. kroner
- Ole Bull Akademiet: 0,25 mill. kroner
- Ungdomssymfonikerne er økt med 0,2 mill. kroner
- Trondheim International Music Academy & Competition: 0,2 mill. kroner
- Norsk Komponistforening- trykking av noter: 0,1 mill. kroner
- Cosmopolite Scene: 0,1 mill. kroner
- Figurteater Nordland: 0,4 mill. kroner
- Nordic Black Theater: 0,3 mill. kroner
- Stamsund Internasjonale Teaterfestival: 0,2 mill. kroner
- Assitejs barne- og ungdomsfestival: 0,1 mill. kroner
- Norsk dramatikkfestival: 0,1 mill. kroner.

Følgende tiltak, som tidligere har fått støtte fra denne posten, foreslås overført til de kapitler og poster som framgår av oversikten under:

- CODA Oslo International Dance Festival til kap. 324, post 75
- Norsk Revyfaglig Senter/Norsk Revyfestival til kap. 324, post 78
- tilskudd til forsøk med klubbstøtte som i 2008 som ble bevilget under denne posten, er fra 2009 omdisponert og inngår i den nye sjangerovergripende tilskuddsordningen for arrangører, jf. omtale under kap. 323, post 55
- tilskudd til folkedanssatsingen i Norges Ungdomslag blir fra 2009 kanalisert gjennom Rådet for folkemusikk og folkedans, jf. kap. 323, post 78
- tilskudd til Oktoberdans blir fra 2009 kanalisert gjennom BIT Teatergarasjen, jf. kap. 324, post 78.

Post 75 Kulturprogram, kan overføres

Norge deltar i EUs kulturprogram, Culture Programme 2007-2013, jf. St.prp. nr. 45 (2006-2007) og Innst. S. nr. 179 (2006-2007).

Programmet fremmer et felleseuropeisk kulturområde gjennom utvikling av kulturelt samarbeid mellom kunstnere, kulturarbeidere og kulturinstitusjoner og skal stimulere til framvekst av europeisk medborgerskap.

Programmet omfatter hele kulturfeltet. Gjennom norsk deltakelse i EUs kulturprogram får norske aktører anledning til samarbeid med aktører fra alle medlemslandene i EU- og EFTA-landene samt fra kandidatland til medlemsskap i EU.

Norsk kulturråd er kulturkontaktpunkt (Cultural Contact Point) for EUs kulturprogram med ansvar for informasjon og søknadshjelp i den daglige kontakten med kulturaktører vedrørende programmet. Norge deltar også med en representant i forvaltningskomiteen for programmet.

EØS/EFTA-landenes finansielle bidrag til EUs kulturprogram fastsettes i henhold til EØS-avtalens artikkel 82. Bidraget skal dekke Norges andel av EØS/EFTA-landenes bidrag til EUs budsjett for programkostnader for Kulturprogrammet i det tredje året av programperioden. De årlige utgiftene innenfor rammen av Norges samlede bidrag til programmet vil variere. Det tas forbehold om EUs endelige budsjettvedtak og endringer i utgiftene som følge av valutasvingninger.

Post 78 Ymse faste tiltak

Posten omfatter midler til en rekke faste tiltak. Oversikt over tiltak det foreslås midler til for 2009 under denne posten følger som trykt vedlegg til denne proposisjonen, jf. vedlegg 2.

For å bidra til å gi initiativtakerne til en internasjonal biennal samtidskunstfestival, Ultima Oslo Contemporary Music Festvival og Nationaltheatret i Oslo et godt grunnlag for å starte planleggingen og forberedelse av festivalen, foreslo departementet i budsjettproposisjonen for 2008 en tilsagnsfullmakt på 8 mill. kroner med sikte på bevilgning til festivalen i 2009. Vilkårene var at festivalen skulle ha bred forankring i de offentlig støttede kunstinstitusjonene i Oslo og at festivalen i størst mulig grad skulle bygge på eksisterende ressurser, samt at den etablerte fordelingsnøkkelen for tilskuddet til Ultima blir videreført ved at Oslo kommune, eventuelt i et samarbeid med Akershus fylkeskommune, påtar seg å dekke minimum 40 pst. av det offentlige tilskuddet til festivalen. Det går fram av notat av 2. september 2008 fra Ultima, Nationaltheatret og Nasjonalmuseet til departementet om eta-

blering av en internasjonal samtidskunstfestival fra 2009 at arbeidet med den planlagte festivalen ennå ikke er tilstrekkelig bredt forankret i de offentlig støttede kunstinstitusjonene i Oslo. Departementet er videre underrettet om at Oslo kommune for 2009 ikke har gitt tilsagn om å dekke minimum 40 pst. av det offentlige tilskuddet til festivalen. Forutsetningen for å oppfylle tilsagnsfullmakten og yte bevilgning til festivalen for 2009 er således ikke til stede. Det er på denne bakgrunn ikke lagt inn forslag om tilskudd for 2009 til en samtidskunstbiennale i Oslo. Departementet vil følge det videre arbeidet med planene om en slik festival og komme tilbake til Stortinget dersom det skulle vise seg at planen kan realiseres et senere år. Departementet har i 2009 heller valgt å styrke Samtidsfestivalen ved Nationaltheatret og Ultima, se respektive kapitler.

Det er lagt inn 0,75 mill. kroner til kulturtiltak i regi av Voksenåsen, Norges nasjonalgave til Sverige som takk for hjelpen under 2. verdenskrig, og 0,2 mill. kroner i økt tilskudd til Norsk kulturforum.

Tilskuddet til Norske Festivaler BA er økt til 0,5 mill. kroner som bidrag til å finansiere foreningens kompetanseutviklingsprosjekt. Det er en forutsetning at Norske Festivaler gjennom økte medlemsinntekter selv bidrar til å realisere prosjektet.

I tilskuddet til Norsk teater- og orkesterforening er det lagt inn midler til å utvikle opplegg for evaluering av måloppnåelse, jf. St. meld. nr. 10 (2007-2008) *Knutepunkt*.

Departementet tar sikte på å gjennomgå virksomheten til folkeakademiene i samarbeid med Folkeakademienes Landforbund.

Post 79 Til disposisjon

Bevilgningene på kulturbudsjettet utenom denne posten er i sin helhet bundet til bestemte mottakere eller tilskuddsordninger. Det er imidlertid nødvendig for departementet å kunne disponere midler for å dekke uforutsette behov av særskilt karakter som oppstår i budsjettåret. Eksterne søknader om enkelttilskudd og prosjektstøtte vil normalt bli oversendt Norsk kulturråd for behandling.

Post 82 Nobels Fredssenter

Til styrking av drift og økt aktivitetsnivå for Nobels Fredssenter foreslås en økning på 3 mill. kroner.

Hoveddelen av driftsutgiftene, utstillinger og fornyelse av disse, særskilte arrangementer og andre aktiviteter, forutsettes fremdeles dekket ved andre inntekter.

Rapport 2007

Mål

For 2007 ble det lagt til grunn følgende mål:

- legge til rette for at alle kan få tilgang til et stabilt mangfold av ulike kunst- og kulturtilbud av kunstnerisk og faglig kvalitet
- sikre den materielle og immaterielle kulturarven fra fortid og samtid som uerstattelig kilde til innsikt, identitet og opplevelse.

Rapport

Norsk kulturråd

Innledning

Ved siden av innkjøpsordningene for litteratur, billedkunst og fonogram går fondsmidlene i hovedsak til prosjekter etter søknad. I tillegg tar Norsk kulturråd selv initiativ til prosjekter. I tildelingene er det lagt særlig vekt på å støtte nyskapende kunst, nye kunstneriske uttrykksformer og å stimulere til nye formidlingsmåter for kunst og kultur.

Antallet søknader til Norsk kulturfond var 5 877 i 2007, hvorav 2 346 eller 40 pst. mottok tilskudd. Tildelingene utgjorde 34 pst. av søknadsbeløpet til fondet som helhet. Justert for innkjøpsordningene for litteratur, var tildelingsprosenten 24 pst. i 2007 og 26 pst. i 2006.

Antallet prosjekter som knyttet seg til videreutvikling av det kulturelle mangfoldet var 164 i 2007 med en samlet tildeling på 20,6 mill. kroner. Tilsvarende tall for 2006 var 152 prosjekter med en samlet tildeling på 14,5 mill. kroner.

Litteratur

Målet er å sikre et bredest og best mulig tilbud av nye bøker innenfor gitte sjangrer, av allmenne kulturtidsskrift og nye norske tegneserier. Tilskuddene til litteraturformål er i stor grad knyttet til innkjøpsordninger for litteratur, hvorav ordningene for innkjøp av ny norsk skjønnlitteratur til voksne, barn og unge utgjør de største avsetningene. Tabellen under viser innkjøp i 2007 sammenlignet med innkjøp i 2006 og 2005.

Tabell 8.1 Innkjøpsordningene for litteratur – antall innkjøpte titler i 2005, 2006 og 2007:

	2005	2006	2007
Innkjøpsordningen for skjønnlitteratur – voksne	197	216	205
Innkjøpsordningen for skjønnlitteratur – barn/unge	128	121	128
Innkjøpsordningen for oversatt skjønnlitteratur	65	70	70
Innkjøpsordningen for faglitteratur barn/unge	20	19	20
Innkjøpsordningen for sakprosa	32	50	49

Av 70 titler under ordningen for oversatt skjønnlitteratur, ble sju titler oversatt til norsk fra de største minoritetsspråkene i Norge. Under avsetningen for tidsskrift fikk 52 tidsskrift støtte, hvorav 4 i tema- og språkvalg representerte et minoritetsperspektiv.

Nye formidlingsformer er tatt i bruk. I 2007 åpnet ABM-utvikling, medfinansiert av Norsk kulturråd, nettstedet www.ønskebok.no. Nettstedet tilbyr lesere fra 10 til 16 år søkemuligheter blant innkjøpte barne- og ungdomsbøker de siste fem årene, som er til utlån i nærmeste folkebibliotek.

Den nye avsetningen til litteraturfestivaler fra 2007 ble fordelt til 14 litteraturfestivaler og lignende arrangement.

Musikk

Hovedmålet på musikkområdet er å støtte skapende og utøvende virksomhet på et høyt kunstnerisk nivå. Videreutvikling av ulike kunstarenaer har vært et viktig satsingsområde de seneste årene.

I 2007 mottok Norsk kulturråd 2 325 søknader, hvorav 783 fikk tilskudd. Tildelingene utgjorde 28 pst. av søknadsbeløpet. Tilsvarende tall for 2006 var 1 942 søknader, hvorav 557 ble innvilget. Tildelingene i 2006 utgjorde 26 pst. av søknadsbeløpet.

Tabell 8.2 Antallet tiltak det ble gitt tilskudd til i 2005, 2006 og 2007

	2005	2006	2007
Festivaler	59	66	80
Ensembler	74	94	109
Innkjøpte fonogram	123	130	157
Bestillingsverk	82	83	112
Kirkemusikk	26	31	24
Turné- og arrangørstøtte for rock - og populærmusikk	136	160	178
Flerkulturelle musikktiltak	32	38	36

Kulturrådet gir også tilskudd til utviklingsprosjekter. 70 prosjekter mottok slik støtte i 2007. I tillegg ble det gitt tilskudd til 64 innspillinger av musikk.

Billedkunst og kunsthåndverk

Målet er å styrke kvaliteten og mangfoldet i samtidskunsten. Det er også et mål å styrke formidlingen slik at den profesjonelle kunsten når et større publikum og får en tydeligere plass i offentligheten.

Prioriterte områder har vært kunst og offentlighet, kunstproduksjon og kunstformidling, en internasjonal kunstarena, kunst og digital teknologi, samt forskning og bevaring.

Av 676 søknader fikk 219 tilskudd i 2007. Tilsvarende tall for 2006 var 677 søknader og 235 tilskudd. I 2005 mottok Norsk kulturråd 694 søknader og det ble gitt 299 tildelinger.

Tildelingene i 2007 utgjorde 19 pst. av samlet søknadsbeløp. I 2006 utgjorde tildelingene 20 pst. av samlet søknadsbeløp.

Kulturvern

Innenfor avsetningen til kulturvern hadde Kulturrådet i 2007 som mål å stimulere prosjektbasert arbeid med bevaring, dokumentasjon og formidling av materiale som gir grunnlag for økt kunnskap om kultur og levemåter i Norge. Norsk kulturråd hadde også som mål å dokumentere og formidle endringsprosesser og den historiske dimensjonen i samfunnsutviklingen fram til i dag. Kunstprosjektet "Museale forstyrrelser" ble etablert i 2007. Målet er å skape nye kunstverk og tiltak som inviterer til refleksjon rundt historie, kulturarv og kulturarvinstitusjoner.

I 2007 ble det behandlet 175 søknader, hvorav 80 fikk tilskudd. I 2006 var antallet søknader 290 og antallet tildelinger 166. I 2005 ble det totalt gitt tilskudd til 156 prosjekter.

I 2007 var 30,5 pst. av bevilgningene relatert til kulturelt mangfold. Tilsvarende tall for 2006 og 2005 var hhv. 19,1 pst. og 22,7 pst.

Rom for kunst

Norsk kulturråd har prioritert tilskudd til bygg og rom for produksjon og formidling av profesjonell kunstnerisk virksomhet innenfor scenekunst, billedkunst/design, kunsthåndverk, litteratur og musikk.

Det ble i 2007 søkt om tilskudd til 92 prosjekter, hvorav 43 fikk tilskudd. Tilsvarende tall for 2006 var 88 søknader og 37 tilskudd. For 2005 mottok Kulturrådet 80 søknader, hvorav 42 fikk tilskudd.

Særlige satsingsområder er prosjekter med vekt på infrastruktur for uavhengige produksjoner/prosjektbasert kunst, nye uttrykk og medier, samt tverrfaglige og sjangeroverskridende prosjekter. Det ble i 2007 gitt tilskudd til to prosjekter som bidrar til kulturelt mangfold i kunst- og kulturfeltet.

Barne- og ungdomskultur

Målet er å bidra til igangsetting av nyskapende kunst- og kulturprosjekter og å stimulere til økt kvalitet i kunst- og kulturtilbudene til barn og unge over hele landet. Norsk kulturråd har i 2007 lagt vekt på nyskapende kunstprosjekter for de yngste barna og økt kunnskap og refleksjon om kunst for barn og unge for å gi området en styrket plass i offentligheten. Videre har arenaer som kan stimulere til økt dialog og samarbeid mellom kunstnere og aktører med barnefaglig kompetanse vært prioritert.

Utviklingsarbeidet har i 2007 vært rettet mot visuell kunst og den flerårige satsingen "Kunstløftet". Av 242 søknader i 2007, fikk 121 tilskudd. Antallet søknader i 2006 var 238, hvorav 103 mottok tilskudd. Tilsvarende tall for 2005 var 315 søknader og 95 tilskudd.

Tildelingene i 2007 utgjorde 26 pst. av samlet søknadssum i 2007. For 2006 utgjorde tildelingene 28 pst.

Scenekunst og dans

Norsk kulturråd har et ansvar for scenekunsten utenfor de faste institusjonene. Særlige satsingsområder har vært å styrke scenekunstens rolle og rom i offentligheten, å styrke produksjon og dokumentasjon av scenekunst og å heve kvaliteten på scenekunst for og blant barn og unge. Målet er å øke bevisstheten om og refleksjon rundt scenekunst, å kartlegge initiativ og ideer som innvirker direkte på tendenser i feltet og å stimulere til målrettet utforskning, produksjon og formidling.

På scenekunstområdet ble det i 2007 behandlet 991 søknader. For 2006 og 2005 var antallet søknader hhv. 817 og 826. Av behandlede søknader i 2007 utgjorde søknader til produksjon av dans 9,6 pst. mot 11,2 pst. i 2006.

Det ble gitt tilskudd til totalt 294 prosjekter, hvorav 12 prosjekter med barn og unge som målgruppe. Kulturelt mangfold er et satsingsområde og 23 prosjekter fikk tilskudd til slike formål under avsetningene for fri scenekunst, dans og scenetekst.

Tildelingene i 2007 utgjorde 19 pst. av samlet søknadssum. I 2006 var tildelingsprosenten 21 pst.

35 prosjekter fikk tilsagn for 2008, 3 prosjekter fikk i tillegg tilsagn for 2009 og 1 prosjekt fikk tilsagn for 2010. I tildelingene ble det lagt vekt på flerårige prosjekter, sjangerspredning innenfor feltet, nyrekruttering og geografisk spredning.

Totalt i 2007 ble det vist 1158 forestillinger innen scenekunst, hvorav 326 var danseforestillinger og 865 forestillinger for barn og unge. Disse forestillingene fikk produksjonstilskudd fra Norsk kulturråd i perioden 2004-2007.

Tabell 8.3 Antallet tiltak det ble gitt tilskudd til i 2006 og 2007:

	2006	2007
Tilskuddsordningen for fri scenekunst - teater	66	72
Tilskuddsordningen for fri scenekunst - dans	44	45
Tilskuddsordningen for ny norsk dramatikk og annen scenetekst	38	14
Tilskuddsordningen for gjestespill	60	52
Historiske spill /friluftspill	23	16

Forskning, utredning og evaluering

Målet for virksomheten er å knytte langsiktige perspektiver og ambisjoner til Kulturrådets forskningsinnsats med sikte på å øke forskningens relevans og nytte for rådets arbeid. Utredningene skal fange opp, undersøke og analysere større saksforhold, tendenser og endringsprosesser i kulturlivet. Alle faste støtteordninger og budsjettavsetninger skal evalueres med jevne mellomrom. Prosjekter som har mottatt støtte på mer enn 1 mill. kroner evalueres for å gi kunnskap om resultater og erfaringer fra forsøksprosjekter og flerårige programmer der Kulturrådet har bidratt med finansieringen. Det er initiert og produsert forskningsbaserte utredninger og evalueringer av ulike typer og format i 2007.

Norsk kulturråd tildelte i 2007 midler i tråd med følgende hovedfordeling, vedtatt ved kongelig resolusjon:

Tabell 8.4 Norsk kulturfond – avsetning til de ulike kunstområdene 2006-2008

(i 1 000 kr)

	2006	2007	2008
Litteratur	90 798	96 802	107 220
Tidsskrift[1]	2 809	3 809	17 900
Musikk	77 267	86 787	93 743
Billedkunst og kunsthåndverk	16 333	14 454	16 076
Kulturvern	15 808	8 474	8 838
Barne- og ungdomskultur	9 294	11 294	13 780
Scenekunst:			
- frie sceniske grupper	20 500	21 200	23 111
- andre tiltak scenekunst	9 024	10 429	15 486
Dans	16 000	16 599	18 313
Rom for kunst/andre formål	29 194	30 286	25 851
Sum	287 027	300 134	340 318

[1] Bevilgningen til enkeltpublikasjoner ble fra 2008 overført med 12,9 mill. kroner til kap. 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål, post 55 Norsk kulturfond mot tilsvarende reduksjon under kap. 335 Pressestøtte, post 76 Tilskudd til ymse publikasjoner.

Fond for lyd og bilde

Bevilgningen til Fond for lyd og bilde for 2007 var på 25 mill. kroner mill. kroner, mens tildelinger fra fondet i 2007 var på vel 26,6 mill. kroner. Differansen skyldes tilbakeføring av midler fra ikke fullførte prosjekter.

Midlene ble i 2007 fordelt på 546 prosjekter. Samlet søknadssum til fondet var på vel 245 mill. kroner. Sammenlignbare tall for 2006 var 572 prosjekter og en samlet søknadssum på 277 mill. kroner.

Andel av samlet støtte rettet mot barn og unge og kulturelt mangfold var hhv. 16,6 pst. og 8 pst. i 2007. Sammenlignbare tall for 2006 var 20 pst. og 9 pst.

Midlene til Fond for lyd og bilde er de siste to år fordelt på følgende måte:

Tabell 8.5 Fond for lyd og bilde – fordeling av midler 2006-2007

(i 1 000 kr)

	2006	2007
Fonogramproduksjon	5 559	6 561
Video/film	6 240	7 386
Musikk	3 508	4 155
Tekst	1 554	1 847
Scene	2 633	3 112
Til disposisjon for styret	4 110	3 573
Sum	23 604	26 634

Norges forskningsråd

Kultur- og kirkedepartementet har i perioden 2003 til 2007, ved siden av Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet, bevilget årlige midler til Norges forskningsråds programsatsing innenfor humaniora, Program for kulturforskning. Totalt har programmet bevilget midler til 25 forskningsprosjekt.

Programmets overordnede mål har vært å utvikle allmenn og teoretisk forståelse av samfunn og kultur, samt å synliggjøre og styrke de humanistiske kulturfagenes samfunnsrelevans. Med en vidtfavnende prosjektportefølje, har programmets relevans for utviklingen av kultursektorforståelsen vært begrenset.

Program for kulturforskning ble avviklet våren 2008 og avløst av et nytt femårig kulturforskningsprogram, Kulturell verdsetting. Overgangen ble markert med en større avslutningskonferanse arrangert av Forskningsrådet i mai 2008.

Samiske kulturformål

Bevilgningen til samiske kulturformål er økt med totalt 21,4 mill. kroner over de siste tre årene. Formålet med økningen er å bedre Sametingets mulighet til å drive en aktiv kulturpolitikk.

Nasjonale kulturbygg

Statsbygg har hatt byggherreansvaret for byggeprosjektene for Østsamisk museum i Neiden i Sør-Varanger kommune, Norsk Industriarbeidermuseum i Tinn kommune og Ája Samisk Senter i Kåfjord kommune.

Byggingen av Østsamisk museum ble igangsatt sommeren 2007. Arealene blir utformet med vekt på fleksibilitet i bruken. Rom for temporære utstillinger vil også kunne brukes til undervisning og kulturarrangementer. Prosjektet ved Norsk Industriarbeidermuseum vil gi rom for nye utstillinger. Vernemyndighetene har stilt strenge krav til ivaretakelse av kulturminneverdier, noe som skaper utfordringer for brukervennligheten. I arbeidet for økt funksjonalitet vektlegges universell utforming, behov for lyddemping i nytt rom for utstillinger, branntekniske løsninger og framtidig drift og vedlikehold. Utbyggingen ved Ája Samisk Senter vil gi arealer for fast museumsutstilling, temporære utstillinger og samisk bibliotek.

Gjennom konkurranser om byggeoppdragene søker en å ivareta kravet til høy arkitektonisk kvalitet. Rådgivere og totalentreprenør for Norsk Industriarbeidermuseum ble kontrahert høsten 2007. Arkitekt og rådgivergruppe for Ája Samisk Senter er valgt etter åpen anbudskonkurranse.

Stavanger europeisk kulturhovedstad

Stavanger og omegn er utpekt av EU til å være europeisk kulturhovedstad i 2008 sammen med Liverpool. Tiltaket har en totalramme på 300 mill. kroner. Stortinget fattet 16. juni 2003 følgende vedtak, jf. St.prp. nr. 69 (2002-2003) og Innst. S. nr. 248 (2002-2003):

> ”Stortinget samtykker i at Kultur- og kirkedepartementet gir tilsagn til Stavanger og Sandnes kommuner samt Rogaland fylkeskommune om et statstilskudd på inntil en tredjedel av

driftsutgiftene ved gjennomføring av det europeiske kulturhovedstadsåret, dersom Stavanger-regionen tildeles status som europeisk kulturhovedstad i år 2008. Støtten er begrenset oppad til 100 mill. kroner og fordeles over årene 2006-2008."

Tilskuddet i 2006 var på 20 mill. kroner, i 2007 på 40 mill. kroner og i 2008 på 40 mill. kroner. Som en forberedelse til selve året ble 2007 Stemmens år, med prosjekter som fokuserte på stemmer og ytringer. Kulturhovedstadsåret ble offisielt åpnet 12. januar 2008.

Kap. 3320 Allmenne kulturformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Ymse inntekter	106	94	98
03	Refusjon	223		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	2		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	302		
18	Refusjon av sykepenger	561		
	Sum kap. 3320	1 194	94	98

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder inntekter ved Norsk kulturråd, jf. kap. 320, post 01.

Post 03 Refusjon

Posten gjelder refusjon fra EU i forbindelse med Norsk kulturråds arbeid som kontaktpunkt for EUs kulturprogram, jf. kap. 320, post 01.

Kap. 321 Kunstnerformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	14 552	15 126	16 210
72	Stipend basert på gjennomført kunstutdanning, *overslagsbevilgning*	13 610	13 306	14 891
73	Kunstnerstipend m.m., *kan overføres*	94 773	99 214	107 244
74	Garantiinntekter, *overslagsbevilgning*	93 998	93 431	101 787
75	Vederlagsordninger	108 144	115 163	123 730
	Sum kap. 321	325 077	336 240	363 862

Kapitlet omfatter statsstipend, stipend basert på gjennomført kunstutdanning, stipend og garantiinntekter til kunstnere og vederlag til stipendkomiteene. I tillegg omfatter kapitlet bibliotekvederlag, visningsvederlag, utstillingsstipend og vederlag for framføring av musikk i gudstjenester og seremonier i Den norske kirke og øvrige trossamfunn.

Mål for 2009

Det legges til grunn følgende mål:

1. legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende kunstliv

2. sikre opphavsmenn vederlag for offentlig bruk av åndsverk gjennom de kollektive kulturpolitiskbaserte vederlagsordningene.

En undersøkelse av kunstnernes aktivitet, inntekts- og arbeidsforhold er til alminnelig høring med frist 31. oktober 2008, jf. kategoriomtalen.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke utgiftene til statsstipendiater. Departementet fremmer forslag om nytt statsstipend til Tore Berg, Helgard Mahrdt og Tor Bomann-Larsen.

Virkningstidspunktet for lønnsoppgjøret for statsstipendiatene, som nå er 1. desember, samordnes med virkningstidspunktet for lønnsmottakere i staten, som er 1. mai.

Post 72 Stipend basert på gjennomført kunstutdanning, overslagbevilgning

Bevilgningen under posten går til stipend basert på gjennomført kunstutdanning. Stipendet tildeles alle studenter som er berettiget til studiefinansiering fra Statens lånekasse for utdanning og som uteksamineres fra de utdanningsinstitusjonene som omfattes av forskrift om stipend basert på gjennomført kunstutdanning. Stipendet utgjør 26,6 pst. av den årlige basisstøtten som studenter i fulltidsutdanning kan få gjennom Lånekassen, multiplisert med antall år i det normerte studieløpet for den respektive utdanningen. Studenter som tar avkortet utdanningsløp kan også på nærmere vilkår og etter særskilt søknad tildeles avkortet stipend.

Statens kunstnerstipend, som er sekretariat for Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere, administrerer ordningen. Statens kunstnerstipend baserer stipendtildelingen på innsendte opplysninger fra de aktuelle utdanningsinstitusjonene og fra Statens lånekasse for utdanning.

Departementet vil gjennomgå forskriften om stipend basert på gjennomført kunstutdanning, bl.a. med sikte på å vurdere og inkludere kunstutdanninger som i dag ikke omfattes av forskriften. Det tas sikte på at en ny forskrift får virkning for studenter som uteksamineres våren 2009. I den forbindelse foreslås posten økt med 1 mill. kroner.

Post 73 Kunstnerstipend m.m., kan overføres

Bevilgningen under denne posten går til æresstipend/-lønn, stipend for eldre fortjente kunstnere, arbeidsstipend, arbeidsstipend for yngre/nyetablerte kunstnere, diversestipend, samt fire stipend til nordiske forfattere.

221 ordinære arbeidsstipend og 167 arbeidsstipend for yngre/nyetablerte kunstnere videreføres fra 2008. Det foreslås i tillegg opprettet 15 nye arbeidsstipend. Utgiftene til de nye arbeidsstipendene utgjør ca. 3 mill. kroner. Av dette beløpet dekkes 0,9 mill. kroner ved omdisponering av midler fra fire ledige garantiinntekter. Arbeidsstipendets størrelse foreslås økt fra kr 176 000 til kr 186 000.

Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere skal ved innstilling om kvotefordeling ta hensyn til forskjeller i kunstnergruppenes inntekter, jf. undersøkelsen av kunstnernes aktivitets-, inntekts- og arbeidsforhold.

Stipendkomiteene innstiller antall stipend og stipendbeløp innenfor de rammene som er gitt og de maksimumsbeløpene som departementet har fastsatt for diversestipend.

To æresstipend og én æreslønn à kr 200 000 utbetales i 2009.

Det er regnet med 281 stipend for eldre fortjente kunstnere. Stipendet er på kr 20 000.

Bevilgningen dekker også vederlag til de ulike stipendkomiteene som gir sakkyndig innstilling til Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere om fordeling av midlene.

Post 74 Garantiinntekter, overslagsbevilgning

Gjennom garantiinntektsordningen gis kunstnere tilsagn om inntekt fram til pensjonsalder, under forutsetning av at kunstneren opprettholder sin kunstneriske aktivitet. Maksimal garantiinntekt svarer til lønnstrinn 1 i statens lønnsregulativ og utbetales til de som ikke har egeninntekt som overstiger fribeløpet. For kunstnere som har hatt høyere egeninntekt, reduseres utbetalingen av garantiinntekt med 65 pst. av den del av egeninntekten som overstiger fribeløpet.

Av ledige garantiinntekter foreslås fire omdisponert til nye arbeidsstipend i 2009, jf. omtale under post 73. Det vil bli videreført garantiinntekt til om lag 503 kunstnere.

Post 75 Vederlagsordninger

Posten omfatter bibliotekvederlag, visningsvederlag, utstillingsstipend og vederlag for framføring av musikk innen Den norske kirke og øvrige trossamfunn.

Bibliotekvederlag

Staten betaler et årlig kollektivt vederlag for utnyttelse av verk som er utgitt her i landet og som disponeres til utlån i offentlige bibliotek. Ordningen er regulert i lov av 29. mai 1987. Bibliotekvederlaget er et kulturpolitisk tiltak som skal stimulere til skapende arbeid, i første rekke forfattervirksomhet. Vederlaget fordeles til godkjente fond som forvaltes av opphavsmannsorganisasjoner innenfor de områdene loven omfatter. Fondene fordeler vederlaget videre til opphavsmenn, bl.a. som stipend etter søknad. Fondene tildeler midler etter retningslinjer godkjent av departementet. Fordelingen mellom fondene avtales mellom de forhandlingsberettigede opphavsmannsorganisasjonene. Gjeldende avtale om bibliotekvederlag ble inngått november 2007 for perioden 2008-2011.

Visningsvederlag

Staten betaler årlig et kollektivt vederlag for offentlig visning av norsk og samisk billedkunst, fotografisk kunst og kunsthåndverk i offentlige eller offentlig støttede institusjoners eie. Ordningen er regulert i lov av 28. mai 1993.

Vederlaget fordeles til godkjente fond som forvaltes av opphavsmannsorganisasjoner innen de områder loven gjelder. Det ble i 2007 inngått ny avtale om visningsvederlag for perioden 2008-2010. Avtalen fornyes deretter automatisk for ett år av gangen inntil den sies opp skriftlig.

Utstillingsstipend

Norsk kulturråd administrerer ordningen som skal gi billedkunstnere, kunsthåndverkere og fotografer bedre betingelser i deres arbeid med utstillinger og heve kvaliteten og styrke profesjonaliteten i utstillingsvirksomheten i kommuner og fylkeskommuner.

Vederlag for musikk brukt i gudstjenester m.m.

Det inngås årlig avtale mellom Kultur- og kirkedepartementet og TONO om vederlag for framføring av musikkverk med eller uten tekst som skjer innen Den norske kirke og øvrige trossamfunn. Vederlaget omfatter framføring ved alle gudstjenester og seremonier, jf. bestemmelsene i åndsverkloven om at en rettighetshaver har krav på et vederlag av den ansvarlige når et verk gjøres tilgjengelig for allmennheten.

Rapport 2007

Mål

For 2007 ble det lagt til grunn følgende mål:

– legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende kunstliv.

Rapport

Statsstipendiater

Ved inngangen til 2007 var det 37 aktive stipendiater i statsstipendiatordningen. Tre stipendiater gikk ut av ordningen i løpet av året. Én stipendiat hadde permisjon. I tillegg mottok 9 stipendiater over 67 år et fast stipendbeløp i henhold til tidligere ordning.

Stipendiatene avgir årlig rapport om sitt arbeid til departementet.

Stipend basert på gjennomført utdanning

Stipend basert på gjennomført kunstutdanning tildeles ferdig uteksaminerte kunststudenter fra en rekke høyere norske kunstutdanningsinstitusjoner. Totalt antall tildelinger i 2007 var 230. Stipendbeløpet var på kr 21 652 multiplisert med antall år i det normerte studieløpet.

Kunstnerstipend og garantiinntekter

Det ble opprettet 2 nye ordinære arbeidsstipend i 2007, slik at totalt antall var 221. 167 arbeidsstipend for yngre/nyetablerte kunstnere ble videreført i 2007. Stipendbeløpet for begge stipendtyper var på kr 168 500. I 2007 ble det bevilget nærmere 12,5 mill. kroner til diversestipend.

Det ble fordelt 38 garantiinntekter til erstatning for kunstnere som var gått ut av ordningen.

Tabell 8.6 Fordeling av stipend- og garantiinntekter i 2006 og 2007 på de ulike kunstnergruppene:

	Antall		Antall			(i 1000 kr)
	Garanti-inntekter 2006	Garanti-inntekter 2007	Arbeids-stipend[1] 2006	Arbeids-stipend[1] 2007	Diverse stipend 2006	Diverse stipend 2007
Billedkunstnere	267	267	103	103	2 381	2 521
Kunsthåndverkere	98	98	49	49	1 620	1 620
Skjønnlitterære forfattere	39	39	55	55	1 451	1 451
Barne- og ungdomsbokforfattere	10	10	8	8	528	528
Dramatikere	2	2	7	7	465	465
Oversettere	2	2	6	6	381	381
Faglitterære forfattere	3	3	2	2	73	73
Musikere/sangere/dirigenter	20	20	30	30	1 175	1 250
Komponister	12	12	13	13	313	313
Populærkomponister	1	1	13	13	449	499
Skuespillere	10	10	20	20	624	624
Sceneinstruktører	2	2	5	5	192	192
Scenografer	2	2	4	4	166	166
Teatermedarbeidere					51	51
Dansekunstnere	21	21	24	24	598	598
Kritikerlagene				1	97	97
Journalister					58	58
Fotografer	9	9	11	12	344	344
Filmkunstnere	2	2	14	14	381	431
Arkitekter	3	3	1	1	65	65
Interiørarkitekter	3	3			60	60
Diverse andre	1	1	15	15	460	460
Folkekunstnere			6	6	204	204
Sum	507	507	386	388	12 136	12 451

[1] Gjelder både arbeidsstipend og arbeidsstipend for yngre/nyetablerte kunstnere

Vederlag

Hovedmålet for vederlagsordningene har vært å sikre opphavsmenn vederlag for offentlig bruk av åndsverk.

I 2007 ble det utbetalt nær 72,2 mill. kroner i bibliotekvederlag. Gjeldende avtale mellom staten og 23 opphavsmannsorganisasjoner om bibliotekvederlag for perioden 2008-2011 ble inngått i november 2007 etter mekling hos Riksmeklingsmannen. Avtalen fastsetter et vederlag for 2008 med en årlig økning på 4 pst. i perioden 2009-2011.

I 2007 ble det fordelt 30,6 mill. kroner som visningsvederlag til godkjente fond. Fordelingen av vederlagsmidlene fra fondene foretas av de forhandlingsberettigede organisasjonene.

Det ble overført 1,56 mill. kroner i vederlag til TONO i 2007 for framføring av musikk ved gudstjenester og seremonier.

I 2007 ble det gitt tilskudd på til sammen 3,8 mill. kroner til utstillingsstipend som ble fordelt av Norsk kulturråd.

Kap. 322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	10 716	11 130	13 003
50	Kunst i offentlige rom	10 680	12 739	15 739
55	Norsk kulturfond		16 076	19 829
72	Knutepunktinstitusjoner	2 809	3 595	4 745
73	Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design	198 795	222 343	233 589
75	Offentlig rom, arkitektur og design	25 219	25 353	28 969
77	Henie Onstad Kunstsenter	6 930		
78	Ymse faste tiltak	48 266	52 073	63 018
	Sum kap. 322	303 415	343 309	378 892

Kapitlet omfatter den statlige virksomheten Kunst i offentlige rom (KORO) (tidligere Utsmykkingsfondet for offentlige bygg), stiftelsen Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design og knutepunktinstitusjonen Nordnorsk kunstnersenter. Disse institusjonene har ansvar for formidling av billedkunst, kunsthåndverk og/eller design og arkitektur. Videre omfatter kapitlet avsetning til billedkunst og kunsthåndverk under Norsk kulturfond og en rekke mindre institusjoner og tiltak som formidler billedkunst og kunsthåndverk. Innenfor kapitlets område faller også utstillingsvederlag og tiltak rettet mot offentlig rom, arkitektur og design.

Mål for 2009

Det legges til grunn følgende mål:

1. sikre at flest mulig får tilgang til, kunnskap om, forståelse og opplevelse av billedkunst, kunsthåndverk, design og arkitektur av god kvalitet
2. sikre at det samles inn, forskes på og bevares et kvalitativt godt utvalg av objekter innenfor billedkunst, kunsthåndverk, design og arkitektur
3. styrke produksjon, kunstnerisk bredde og nyskapning av kunst i offentlige rom
4. bedre sikrings- og bevaringsforholdene av kunstsamlingene i henhold til nødvendige oppdaterte sikrings- og bevaringsplaner.

I tillegg til ovennevnte mål vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretakelse av likestilling og mangfoldsperspektiv – som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2009

I 2009 er bevilgningen til billedkunst, kunst i offentlige rom, arkitektur og design økt med 25 mill. kroner. Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design har i perioden 2006-2009 fått en økning på 64 mill. kroner og har nå en samlet budsjettramme på 233,5 mill. kroner.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter til - Kunst i offentlige rom (KORO). KORO er statens fagorgan for kunst i offentlige rom, og planlegging, gjennomføring og kvalitetssikring av kunstprosjekter i offentlige rom er kjernen i virksomheten. KORO arbeider for mangfold og nyskapning i kunstproduksjonen som når et bredt sammensatt publikum i byer og distrikter over hele landet.

Bevilgningen er foreslått økt med 1,9 mill. kroner til styrking av arbeidet med forvaltning av kunst produsert med statlige midler, herunder utvikling av kunstdatabasen.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som institusjonen får i merinntekt under kap. 322, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 50 Kunst i offentlige rom

Bevilgningen skal benyttes til produksjon av kunst i kommunale og fylkeskommunale bygg, herunder offentlige uterom, samt til innkjøpsordningen for leiebygg og eldre statsbygg. Midler til kunstproduksjon i statlige bygg tildeles av Fornyings- og administrasjonsdepartementet gjennom Statsbygg og kommer i tillegg til rammen under post 50. I til-

legg kommer byggeprosjekter som finansieres over Kultur- og kirkedepartementets budsjett under kap. 320, post 73, der midler til kunstproduksjon blir avsatt som en del av kostnadsrammen.

Bevilgningen foreslås økt med 3 mill. kroner til generell styrking av kunstordningene.

Departementet fremmer forslag om at KORO får fullmakt til å gi tilsagn om tilskudd til kunstproduksjon for inntil 13 mill. kroner ut over bevilgningen i 2009, jf. forslag til vedtak III.

Post 55 Norsk kulturfond

Fra 2008 er tilskuddsordninger til billedkunst og kunsthåndverk under Norsk kulturfond lagt til kap. 322, jf. omtale under kap. 320, post 55. Posten omfatter midler til ulike tiltak innenfor feltet, bl.a. prosjektstøtte innenfor billedkunst og kunsthåndverk, midler til kunst og ny teknologi, midler til kulturelle endringsprosesser og samtidskunst, utstyrsstøtte i fellesverksteder og utstillingsstøtte til kunstnere i etableringsfasen.

Bevilgningen under posten er foreslått økt med til sammen 3,75 mill. kroner. Økningen omfatter bl.a. 1,5 mill. kroner til prosjektstøtte innenfor billedkunst og kunsthåndverk, 0,5 mill. kroner til utstyrsstøtte i fellesverksteder og 0,5 mill. kroner til utstillingsstøtte til kunstnere i etableringsfasen. Videre er det lagt inn 1 mill. kroner til kunstfestivaler.

Den særskilte avsetningen på 1 mill. kroner til mangfoldstiltak i forbindelse med Mangfoldsåret 2008 er foreslått videreført i 2009.

Post 72 Knutepunktinstitusjoner

Tilskuddet skal dekke driftsutgifter for knutepunktinstitusjonen Nordnorsk kunstnersenter, herunder også vel 1,2 mill. kroner øremerket Lofoten internasjonale kunstfestival (LIAF). Tilskuddet foreslås økt med totalt 1,1 mill. kroner, bl.a. til dekning av flytteutgifter og økt husleie for Nordnorsk kunstnersenter. Det er en forutsetning for tilskuddet at Nordnorsk kunstnersenter og LIAF inngår et tett samarbeid, bl.a. med hensyn til tekniske og administrative løsninger.

I samsvar med planen som ble lagt fram i St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skulesekk for framtida*, skal spillemidler fra Den kulturelle skolesekken innfases på statsbudsjettet som en del av det ordinære tilskuddet. Dette tilsvarer en økning på kap. 322, post 72 på i alt 0,3 mill. kroner.

Post 73 Nasjonalmuseet for kunst

Nasjonalmuseet skal være landets fremste institusjon for samling, bevaring, dokumentasjon, forsking og formidling av billedkunst, kunsthåndverk, arkitektur og design. Nasjonalmuseets kjerneansvar består i å være en nasjonal kunnskapsbank og en serviceinstitusjon for de visuelle kunstartene i hele landet med ansvar for landsdekkende formidlingsprogrammer. Gjennom nær samhandling med de regionale kunstinstitusjonene og en bred internasjonal kontaktflate, skal museet både ta vare på kulturarven innenfor sine fagområder og være en nyskapende møteplass for opplevelse, forståelse og ivaretakelse av de visuelle kunstartene.

Nasjonalmuseet har de siste årene gjennomgått flere interne omorganiseringer og har møtt utfordringer knyttet både til spørsmål om faglig organisering og arbeidsmiljø. Etter at museets direktør forlot stillingen i august 2008, er Nasjonalmuseet inne i en interimsperiode med en konstituert daglig leder. Vedtektene er nå endret, slik at departementet heretter skal oppnevne tre styremedlemmer, inkludert styreleder. Departementet ser dette som positivt og tror det vil bidra til klarere ansvarsforhold og klarere forankring for Nasjonalmuseet som en sentral nasjonal kulturinstitusjon. Det tas sikte på å få på plass nytt styre og ny direktør så snart som mulig. Det er også igangsatt interne prosesser for å finne løsninger på de organisatoriske og arbeidsmiljørelaterte problemene ved institusjonen.

Nasjonalmuseets viktige samfunnsoppgave kan ikke løses på en tilfredsstillende måte dersom institusjonen ikke gis bedre bygningsmessige rammevilkår. For å løse det presserende behovet for bedre og større lokaler for Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design, har staten kjøpt tomteareal på Vestbanen fra Oslo kommune. Det utredes nå en bygningsløsning på Vestbanen som skal romme alle funksjonene til museet med tanke på at Nasjonalmuseet skal flytte hele sin aktivitet til Vestbanen. Dette utredningsarbeidet vil bli gjenstand for en ekstern kvalitetssikring. Forutsatt at kvalitetssikringen gir grunnlag for å gå videre med et utbyggingsprosjekt på Vestbanen, vil det bli utlyst en arkitektkonkurranse om prosjektet så snart som mulig.

Post 75 Offentlig rom, arkitektur og design

Midlene under denne posten skal i hovedsak dekke driften av Norsk Form og prosjekter institusjonen har ansvaret for. Bevilgningen omfatter også tilskudd til stiftelsen ROM for kunst og arkitektur samt til enkelte andre tiltak og prosjekter innenfor feltet offentlig rom, arkitektur og design.

Gjennom regjeringens handlingsplan for kultur og næring, som ble lagt fram sommeren 2007, tas det bl.a. sikte på å styrke norsk design. Norsk Form har en viktig rolle i dette arbeidet. Norsk Form og Norsk Designråd er samlokalisert i Norsk Design- og Arkitektursenter (DOGA) og utgjør sammen en arena for formidling av og debatt om design, samtidsarkitektur, byplanlegging og byutvikling. Som oppfølging av ett av tiltakene i handlingsplanen for kultur og næring har Nærings- og handelsdepartementet og Kultur- og kirkedepartementet i 2008 fått gjennomført en utredning vedrørende samarbeidet mellom Norsk Designråd og Norsk Form. I utredningen, som ble levert i juli 2008, anbefales det et formalisert og konkretisert samarbeid mellom de to stiftelsene på enkelte områder.

Departementet foreslår en samlet bevilgning på 29 mill. kroner under denne posten. Det er lagt inn en økning på 2 mill. kroner til styrking av tiltak innenfor arkitekturfeltet. Videre foreslås 2 mill. kroner fra fjorårets avsetning til regionale designtiltak omdisponert til arkitekturfeltet. Til sammen 4 mill. kroner settes dermed av til arkitekturformål og vil bli fordelt senere.

I tillegg foreslås det 0,5 mill. kroner til styrking av aktiviteten til ROM for kunst og arkitektur.

Tilskuddet til designtreffet BeyondRisør videreføres på samme nivå.

Post 78 Ymse faste tiltak

Under denne posten er det ført opp midler til ulike faste tiltak innenfor feltet formidling av billedkunst og kunsthåndverk. Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til i 2009 under denne posten, følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 2.

Det er lagt inn følgende økninger i bevilgningsforslaget for 2009:

- Bomuldsfabriken Kunsthall: 0,25 mill. kroner til styrking av driften
- Landsforeningen Norske Malere: 0,5 mill. kroner til styrking av formidlingsvirksomheten
- Norsk Billedhoggerforening: 0,1 mill. kroner til styrking av driften, herunder formidlingsvirksomheten
- Norske Billedkunstnere: 0,5 mill. kroner til arbeidet med å digitalisere stipendbehandlingen
- Norske Grafikere: 0,25 mill. kroner til styrking av driften
- Norske Kunstforeninger: 0,5 mill. kroner til styrking av ordningen med frakt-, prosjekt- og utstyrsstøtte
- Norske Kunsthåndverkere: 0,8 mill. kroner til styrking av utenlandssatsingen
- Norske tekstilkunstnere: 0,3 mill. kroner til styrking av formidlingsarbeidet og utvikling av nettsidene
- Office for Contemporary Art Norway (OCA): 1,9 mill. kroner til arbeidet med å stimulere interessen for norsk kunst i utlandet
- SKINN – samorganisasjonen for kunstformidling i Nord-Norge: Som ledd i nordområdesatsingen styrkes institusjonen med 0,5 mill. kroner til formidlingsutviklende tiltak
- Stiftelsen Fotogalleriet: 0,2 mill. kroner til styrking av driften
- Tegnerforbundet: 0,1 mill. kroner til styrking av driften
- Nettsted for unge kunstnere Trafo.no: 0,1 mill. kroner, bl.a. til utvikling av nye kunstuttrykk som dataspill
- Vestfossen kunstlaboratorium: 0,5 mill. kroner til styrking av formidlingsarbeidet og til internasjonalt samarbeid.

I tillegg økes tilskuddene til Bergen Kunsthall med 1,1 mill. kroner og Unge Kunstneres Samfund (UKS) med nær 0,3 mill. kroner. Det foreslås også et tilskudd på 0,6 mill. kroner til nettstedet kunstkritikk.no som drives av Norsk kritikerlag. Departementet legger til grunn at disse institusjonene selv tar ansvar for å skape rom innenfor sine budsjetter for tiltak som kan fremme forsøk og utvikling i egen virksomhet, og de skal som hovedregel derfor ikke kunne søke Norsk kulturråd om tilskudd.

Kultur- og kirkedepartementets tilskudd til Nordisk kunstnarsenter Dalsåsen økes med nær 1,7 mill. kroner som skal kompensere for at driftstilskuddet fra Nordisk Ministerråd faller bort. Institusjonen gjennomførte ved årsskiftet de nødvendige organisatoriske endringer som fulgte av at den ikke lenger skulle ligge under Nordisk Ministerråd, noe som var et resultat av endringene i det nordiske kultursamarbeidet. Tilskuddet fra Kultur- og kirkedepartementet skal dekke drift og aktiviteter ved senteret.

Inngåelse av avtale om forsikringsansvar

Ordningen med statlig forsikringsansvar i forbindelse med større utenlandske utstillinger har stor kulturpolitisk betydning. Ordningen innebærer at Kongen kan inngå avtaler om forsikringsansvar i forbindelse med større utenlandske utstillinger innenfor en totalramme for nye og gamle garantier. Ordningen sparer norske institusjoner for utgifter til forsikringspremie, hvilket innebærer at det kan arrangeres store og interessante utenlandske utstillinger i Norge. Det er stor interesse for ord-

ningen, som gir norske museer og gallerier mulighet til å vise store utenlandske utstillinger av høy kvalitet. Departementet foreslår at rammen for det samlede forsikringsansvaret i 2009 settes til 4 000 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV. Dette er en videreføring av rammen for 2008.

ABM-utvikling administrerer ordningen. Forslag om forsikringsansvar på over 10 mill. kroner må avgjøres av Kongen. Forsikringsansvar under 10 mill. kroner avgjøres av Kultur- og kirkedepartementet.

Utstillingsinstitusjonene har et egenandelsansvar på 0,2 mill. kroner. Departementet har ikke fått krav om utbetaling så lenge ordningen har eksistert.

På bakgrunn av spørsmål om tolkning og praktisering av regelverket, har Kultur- og kirkedepartementet foretatt en gjennomgang av regelverket. Forslag til endringer har vært på høring. Departementet tar sikte på å fastsette nytt regelverk i løpet av høsten 2008.

Rapport 2007

Mål

For 2007 ble det lagt til grunn følgende mål:

- å legge til rette for at alle kan få tilgang til et stabilt mangfold av ulike kunst- og kulturtilbud av kunstnerisk og faglig kvalitet
- å øke utsmykking av offentlige rom og styrke billedkunsten

Rapport

Nøkkeltall

Tabell 8.7 Økonomiske nøkkeltall for billedkunstinstitusjoner i 2007:

(i 1 000 kr)

Tiltak	Statstilskudd (KKD)	Reg. driftstilskudd	Andre inntekter	Driftskostnader	Driftsres.	Årsresultat	Egenkapital	Antall årsverk
Nordnorsk Kunstnersenter	2 809	1204	1183	5036	160	169	213	6
Nasjonalmuseet	198 795		21 929	208 243	12 481	14 050	67 468	155
Henie Onstad	6 930	9 139	9 211	24 710	570	1 381	65 988	17

Kilde: Institusjonenes årsrapporter/årsmeldinger og årsregnskap

Store deler av institusjonenes driftsmidler er knyttet opp til faste utgifter som lønninger, husleie, løpende vedlikehold og drift av bygninger og samlinger. Aktiviteten og de økonomiske resultatene kan variere fra et år til et annet.

Tabell 8.8 Antall besøkende i 2005-2007 ved billedkunstinstitusjoner:

	Antall besøkende[1]		
Institusjon	2005	2006	2007
Nasjonalmuseet[2]	784 826	618 609	586 437
Nordnorsk Kunstnersenter [3]	9 021	5805	4 376
Henie Onstad Kunstsenter	57 666	29 880	58 293
Totalt	851 513	656 294	649 106

1 Institusjonene har ulike systemer for å registrere antall besøkende på utstillingsarrangementer. Dessuten holdes en del arrangementer i fellesrom som kulturhus, sykehus, biblioteker, foajéer, parker o.l., noe som gjør det vanskelig å registrere eksakte besøkstall. Noen institusjoner viser til at besøkstallene antakelig er høyere enn oppgitt. Utover dette varierer besøkstallene fra år til år, avhengig av typen utstillinger som tilbys.

2 Nedgangen etter 2005 må bl.a. sees i sammenheng med at den store satsingen "Kyss frosken! Forvandlingens kunst" førte til meget gode besøkstall, og at det ble vist færre temporære utstillinger i 2007 enn i 2006.

3. Nedgangen i tall etter 2005 skyldes bl.a. endrede rutiner for registrering av besøkende samt at satsingen på barn/unge er flyttet ut av egne gallerier og til skolene i Nordland, Troms og Finnmark. I tillegg har institusjonen fra og med 2007 gjort forsøk med gratis inngang i helger og høytider, og disse besøkende er ikke registrert.

Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design

Som landets fremste institusjon for samling, bevaring, dokumentasjon, forskning og formidling av billedkunst, kunsthåndverk, design og arkitektur, skal Nasjonalmuseet sikre at flest mulig får tilgang til, forståelse for og opplevelse av visuell kunst av god kvalitet og målrettet arbeide for å bedre dokumentasjon, sikring og bevaring av samlingene.

2007 var det fjerde ordinære driftsåret for Nasjonalmuseet. Ved utgangen av 2007 hadde Nasjonalmuseet 189 fast ansatte og disponerte 155 årsverk.

Nasjonalmuseet disponerte fire utstillingsarenaer i Oslo i fjor: Bankplassen 4, St. Olavs gate 1, Universitetsgt. 13 og Kunsthallen på Tullinløkka. Ved disse visningsstedene ble det, i tillegg til samlingsutstillingene, vist til sammen 14 skiftende utstillinger. Et omfattende formidlingsprogram var tilknyttet utstillingene og besto bl.a. av foredrag, forskningsseminarer, omvisninger for ulike målgrupper, kunstnermøter, kataloger/formidlingsbrosjyrer og lydverksted. Utover aktiviteten i Oslo turnerte 26 utstillinger innenfor det landsdekkende formidlingsprogrammet (23 i Norge og 3 i utlandet). 15 av vandreutstillingene var tilknyttet det nasjonale skolenettverket og hadde om lag 32 536 besøkende. Totalt 9 vandreutstillinger ble avsluttet i 2007, mens 6 nye var under produksjon. Foruten produksjon og turnévirksomhet, har det innenfor det landsdekkende programmet vært gjennomført en rekke kompetansehevende tiltak, herunder seminarer for lærere, formidlingsmedarbeidere og produksjonsmiljø både i fylkene og ved Nasjonalmuseet.

Det samlede besøkstallet for Nasjonalmuseet i 2007 var 586 437. Visningsstedene i Oslo hadde 523 827 besøkende, sammenliknet med 541 521 året før. Det landsdekkende programmet hadde 62 610 besøkende i 2007, mot 77 088 i 2006. Nedgangen forklares med at det ble vist færre temporære utstillinger i 2007 enn i 2006.

Ombyggingen av den tidligere bankbygningen på Bankplassen 3 i tilknytning til en ny paviljong tegnet av Sverre Fehn ble fullført i 2007, og Nasjonalmuseet overtok bygget i desember samme år. Det nye arkitekturmuseet åpnet for publikum 6. mars 2008.

Museet rapporterer om en samling på totalt 172 836 gjenstander. Av disse kom 1 003 gjenstander til i 2007. Samlet innkjøp av kunst i fjor utgjorde 8,6 mill. kroner, mot 11,4 mill. kroner i 2006.

Nasjonalmuseet arbeidet på ulike måter for å bedre dokumentasjonen av samlingene i 2007. Bl.a. ble kvalitetssikring av dataene i samlingsdatabasene startet opp, og det ble arbeidet målrettet med å ta igjen restanser innen inventarisering, registrering, ordning av samlingsarkiver og konservering av samlingene. Arbeidet med å digitalisere samlingene er godt i gang, men det gjenstår fortsatt betydelige restanser når det gjelder å bygge opp et fullstendig, digitalt fotoarkiv. Kunstmodulen i samlingsdatabasen Primus var under utvikling i hele 2007. Målet er å konvertere data fra nåværende databaser til én ny, felles samlingsdatabase.

Nasjonalmuseets bygningsmessige situasjon er svært utilfredsstillende med tanke på de nasjonale verdiene institusjonen forvalter. Forholdene i de nåværende bygningene gjør det vanskelig for museet å ivareta oppgavene knyttet til sikring, bevaring og formidling på en god måte. I 2007 har sikring og bevaring av samlingene hatt gjennomgående høy prioritet, og det har blitt gjennomført en rekke tiltak for å bedre museets sikrings- og bevaringsforhold. Bl.a. ble det inngått en avtale med sikte på å stille til disposisjon om lag 3 000 kvm. nye magasinlokaler, hvor museet midlertidig kan oppbevare deler av sine samlinger fram til et nybygg står klart. Museet flytter inn i magasinlokalene høsten 2008. I tillegg har museet satt i gang tiltak for å bedre klima-, brann- og tyverisikringen i eksisterende museumslokaler. Selv om tiltakene representerer forbedringer, er de bygningsmessige utfordringene av en slik art at museet kun kan få tilfredsstillende formidlings-, sikrings- og bevaringsforhold når planene om et nytt museumsanlegg realiseres. Arbeidet med å konkretisere museets utbyggingsprosjekt har pågått gjennom hele 2007.

Kunst i offentlige rom (KORO)

KORO skal sikre at kunst av høy kvalitet preger offentlige bygg og rom. Gjennom arbeidet innenfor hovedområdene – kunstproduksjon, kunstforvaltning og kunstformidling – bidrar institusjonen til at kunst når flest mulig i Norge. Dette skjer bl.a. gjennom forvaltningen av tre ulike ordninger som skal sikre at det skapes kunst i statlige bygg, for statsinstitusjoner i leiebygg samt i kommunale- og fylkeskommunale bygg og offentlige uterom.

KORO markerte sitt 30-årsjubileum i 2007. Siden etableringen har KORO produsert over 5 800 kunstverk i statlige bygg over hele landet, i tillegg til å gi tilskudd til over 602 fylkeskommunale og kommunale bygg/uterom.

KORO engasjerte ca. 140 kunstneriske konsulenter og 114 kunstnere i 2007.

I 2007 hadde KORO 247 prosjekter gående. Av disse prosjektene var 82 i statlige bygg, herav 10

prosjekter under innkjøpsordningen for leiebygg/eldre statsbygg. 166 prosjekter var i kommunale og fylkeskommunale bygg, herav 31 i offentlige uterom. De fleste kunstprosjektene omfatter mer enn ett kunstverk, og antallet varierer mellom 1-100 verk per prosjekt. Samlede utbetalinger til kunstprosjekter i regi av institusjonen i 2007 var 28 mill. kroner. Dette utgjør en reduksjon på ca. 12 pst. fra året før, noe som har sammenheng med at utbetalinger til kunstprosjekter varierer fra år til år, avhengig av fasen det konkrete prosjektet befinner seg i.

Aktivitetsøkningen har vært størst innen ordningen for fylkeskommunale og kommunale bygg/offentlige uterom med 44 nye prosjekter. Samtidig hadde KORO arbeidsintensive faser i en rekke pågående prosjekter. KORO ferdigstilte minnestedet over ofre etter tsunamikatastrofen i Sørøst-Asia. Prosjektet hadde et budsjett på 5,45 mill. kroner. Flere av de store arbeidene knyttet til operahusprosjektet ble også ferdigstilt i 2007.

Det ble i 2007 registrert 20 avsluttede prosjekter under ordningen for statlige bygg, 10 under ordningen for kommunale og fylkeskommunale bygg og 10 prosjekter for kunst i offentlige uterom. Under ordningen for innkjøp av kunst til statlige leiebygg og eldre statsbygg var rammen på 3,6 mill. kroner. Av 28 søknader under denne ordningen ble 10 innvilget støtte.

Kunstverkene som KORO produserer i statlige bygg, blir forvaltet gjennom skriftlige avtaler som inngås med brukeretatene og ved registrering i institusjonens database og billedarkiv. I forbindelse med omorganisering og flytting av statlige virksomheter, er det en stor utfordring å følge opp kunstens tilstand og plassering. Forvaltning av kunsten vil være et prioritert område innenfor ressursene institusjonen disponerer. Omorganisering av statlige virksomheter har, og vil i økende grad ha, stor innvirkning på KOROs virksomhet og arbeidsform.

Norsk Form

Stiftelsen Norsk Form er en formidlings- og prosjektinstitusjon som skal være arena for tverrfaglighet, innovasjon, debatt og nettverksbygging for fagfeltene design, arkitektur, by- og stedsutvikling. Norsk Form skal øke forståelsen for arkitektur og design og arbeide for kvalitet og nytenkning i utviklingen av omgivelser og produkter. Dette avspeiles i den store bredden av samarbeidspartnere Norsk Form hadde i 2007, herunder departementer, kommuner, offentlige etater, privat næringsliv, utdanningsinstitusjoner, frivillige organisasjoner etc. Norsk Form la vekt på formidlingsarbeid for både smale faggrupper og et bredt publikum, inkludert barn og unge, gjennom seminarer, publikasjoner, utstillinger, konferanser, konkurranser og nettverksbygging.

Etter samlokaliseringen av Norsk Form og Norsk Designråd i Norsk Design- og Arkitektursenter (DogA) har man arbeidet videre med å utvide samspillet mellom kultur og næring, og å skape flere muligheter for et økt aktivitetsnivå og synergieffekter på feltene arkitektur og design. DogA-magasinet ble lansert som et nytt, felles tidsskrift for partene i huset. Det var en publikumsrekord til senteret med nærmere 50 000 besøkende til aktiviteter i regi av de to samlokaliserte institusjonene.

Norsk Form administrerte og koordinerte bruken av Villa Stenersen som et senter for arkitektur, design og estetikk, der både publikum og fagmiljøene har adgang. Det ble avholdt omvisninger, foredrag og seminarer i villaen. Det ble tatt imot skoleklasser gjennom Den kulturelle skolesekken. Norsk Form administrerte Utenriksdepartementets tilskuddsordning for presentasjon av norsk arkitektur og design i utlandet. I tillegg forvaltet institusjonen Kultur- og kirkedepartementets tildeling av regionale designmidler der syv av totalt 60 søkere ble innvilget midler.

Nordisk kunstnarsenter Dalsåsen

På bakgrunn av de endringer som er gjort i det nordiske kultursamarbeidet, har stiftelsen Nordisk kunstnarsenter Dalsåsen fra og med 2008 endret sine vedtekter slik at stiftelsen ikke lenger er tilknyttet Nordisk Ministerråd. Stiftelsen har likevel beholdt sitt nordiske perspektiv og vil også i framtiden ha et nordisk styre.

Kap. 3322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Ymse inntekter	102	217	100
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	65		
18	Refusjon av sykepenger	102		
	Sum kap. 3322	269	217	100

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder i hovedsak inntekter knyttet til prosjekter i regi av Kunst i offentlige rom (KORO), jf. kap. 322, post 01.

Kap. 323 Musikkformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	136 823	139 406	156 942
55	Norsk kulturfond		93 743	114 969
70	Nasjonale institusjoner	172 038	185 436	199 394
71	Region-/landsdelsinstitusjoner	134 706	156 790	174 992
72	Knutepunktinstitusjoner	39 169	52 120	60 795
74	Landsdelsmusikere i Nord-Norge	16 649	14 163	16 163
78	Ymse faste tiltak	61 417	68 755	83 815
	Sum kap. 323	560 802	710 413	807 070

Kapitlet omfatter den statlige virksomheten Rikskonsertene, avsetning til musikk under Norsk kulturfond, tilskudd til to nasjonale symfoniorkestre, fem region-/landsdelsorkestre og elleve festspill/festivaler med status som knutepunktinstitusjoner. Kapitlet omfatter også tilskudd til faste tiltak på musikkområdet. I tillegg bevilges det midler til musikkformål over kap. 320 Allmenne kulturformål, post 74 Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd.

Mål for 2009

Det legges til grunn følgende mål:

1. gjøre musikk av høy kunstnerisk kvalitet tilgjengelig for flest mulig
2. fremme kunstnerisk utvikling og fornyelse.

I St.meld. nr. 21 (2007–2008) *Samspill - Et løft for rytmisk musikk* er det lagt fram forslag om nye mål for tilskudd til rytmisk musikk. De foreslåtte målene gjelder for tiltak for rytmisk musikk under kap. 323, post 55 og for enkelte tiltak under kap. 320, post 74. Målet er å:

3. legge til rette for og utvikle et mangfold av norsk rytmisk musikk som er anerkjent for høy kvalitet, preget av musikalsk bredde, mangfold og nyskaping og som når et stort publikum i Norge og internasjonalt.

Dette skal nås gjennom:

- et godt konserttilbud over hele landet
- god tilgang på innspilt musikk av høy kvalitet
- styrket kompetanseutvikling og kvalitet.

I tillegg til ovennevnte mål vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretakelse av likestilling og mangfoldsperspektiv – som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2009

Budsjettforslaget for 2009 innebærer en økning på 119,6 mill. kroner totalt til musikkformål. Med budsjettforslaget for 2009 vil musikkformål samlet ha fått en økning på 312 mill. kroner i løpet av årene 2006-2009.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter for Rikskonsertene.

Rikskonsertene har i samarbeid med fylkeskommunene ansvaret for skolekonsertordningen. Alle kommuner får tilbud om skolekonserter for sine grunnskoleelever. I tråd med St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skulesekk for framtida*, Innst. S. nr. 200 (2007-2008), tar departementet sikte på at skolekonsertordningen i sin helhet skal finansieres over statsbudsjettet, og at bevilgningen til skolekonserter av spilleoverskuddet fra Norsk Tipping skal utfases i løpet av 2009 og 2010. I denne forbindelse og som kompensasjon for pris- og lønnsstigning, er bevilgningen til Rikskonsertene økt med 17,5 mill. kroner.

Rikskonsertene er også produsent og leverandør av konserter innenfor alle musikksjangrer til konsertarrangører over hele landet. Rikskonsertene, som skal legge til rette for kunstnerisk og formidlingsmessig utvikling og nyskaping, bestiller årlig en rekke nye verk fra skapende kunstnere og engasjerer et stort antall musikere fra alle deler av landet og fra utlandet. INTRO-programmene lanserer unge norske utøvere innenfor klassisk musikk, jazz og folkemusikk. Som et ledd i arbeidet med å sikre et godt musikktilbud i hele landet, tar departementet sikte på å gjennomgå Rikskonsertenes virksomhet, jf. St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samstemt – Et løft for rytmisk musikk* og Innst. S. nr. 295 (2007-2008) samt Løkenutvalgets sluttrapport, jf. programkategoriomtalen. Rikskonsertene utfører også internasjonale representasjons-, rådgivnings- og operative oppgaver innen musikkfeltet, i samarbeid med Utenriksdepartementet og NORAD. Det gjennomføres bl.a. programmer i det sørlige Afrika, Palestina, Nepal og India. En gjennomgang av det statlig støttede arbeidet med å profilere norsk musikk i utlandet, jf. St.meld. nr. 21 (2007–2008) vil også omfatte Rikskonsertenes bidrag.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Rikskonsertene får i merinntekter under kap. 3323, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr 1.

Post 55 Norsk kulturfond

Bevilgningen under denne posten gjelder tilskudd ført opp i tabellen nedenfor.

I tråd med St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk* og Stortingets behandling av meldingen, jf. Innst. S. nr. 295 (2007-2008), er innkjøpsordningen for musikk videreført (tidligere innkjøpsordning for fonogram), og det er fra 2009 opprettet tre sjangerovergripende ordninger for rytmisk musikk: tilskuddsordning for arrangører, tilskuddsordning for musikere og tilskuddsordning for utstyr. Bevilgning til tilskuddsordningen for utstyr er foreslått under kap 320, post 74.

Tilskuddsordning for arrangører

Formålet med ordningen er å sikre drift og programmering av klubber, scener og festivaler for rytmisk musikk. Målgruppen er konsertarrangører og scener, inkludert regionale kulturhus med et rytmisk konserttilbud. Virksomheter med et helårig tilbud skal prioriteres.

Som første trinn i etablering av en helhetlig arrangørstøtte for festivaler, klubber og andre arrangører, er det i 2009 lagt inn en egen avsetning til klubber og scener. For 2009 vises festivaler for rytmisk musikk til tilskuddsordningen for musikkfestivaler. Tilskuddsordningen for musikkfestivaler er økt med 2 mill. kroner.

Tilskuddsordningen etableres med 10 mill. kroner for 2009, basert på en styrking på 4,7 mill. kroner og omdisponering av midler som i 2008 ble bevilget under denne posten til Turné- og arrangørstøtte for rock og populærmusikk, tilskudd til forsøk med klubbstøtte under kap. 320, post 74, fra Norsk jazzforum til medlemsklubber og av midler fra post 78 som tidligere ble bevilget til og fordelt av Rådet for folkemusikk og folkedans til Landslaget for Spelemenn/Den Norske Folkemusikkscena. Rådet for folkemusikk og folkedans og Norsk jazzforum skal fra 2009 ikke gi tilskudd til klubber og scener av statlige midler.

Tilskuddsordningen for arrangører skal forvaltes av Norsk kulturråd. Det skal legges til rette for fortløpende behandling av tilskudd til tiltak av ad hoc karakter. Kriterier for slike tilskudd skal utarbeides i samråd med sjangerorganisasjonene. For å sikre økonomisk forutsigbarhet, kan det gis tilsagn om tilskudd for mer enn ett år.

Tilskuddsordning for musikere

Formålet med ordningen er økt turnévirksomhet og konsertproduksjon samt å styrke rammevilkårene for musikere, særlig for utøvere innen pop og rock. Målgruppen er profesjonelle utøvere. Som supplement til eksisterende talentutviklingstiltak innen jazz og folkemusikk, skal tiltak som kan styrke talentutviklingen innen pop og rock tillegges vekt. I påvente av en samordning av ulike statlige tilskudd for å fremme norsk musikk i utlandet, skal det også gis tilskudd til utenlandsturneer for musikere innenfor pop og rock under denne ordningen.

Det foreslås 10 mill. kroner for 2009 til etablering av ordningen basert på en styrking på 2,1 mill. kroner og omdisponering av midler som for 2008 ble fordelt under Turné- og arrangørstøtte for rock og populærmusikk under denne posten.

Tilskuddsordningen for musikere skal forvaltes av Norsk kulturråd. Det skal legges til rette for fortløpende behandling av søknader om tilskudd til tiltak av ad hoc karakter. Tilskuddsordningen for musikere og tilskuddsordningen for musikkensembler må ses i sammenheng ved tildeling av tilskudd.

Tilskuddsordningen for musikkensembler vil bli videreført. Det er foreslått en økning av ordningen med 3 mill. kroner for 2009. Det kan gis tilskudd til folkemusikk og folkedans innenfor ordningen.

Innkjøpsordningen for musikk (tidligere innkjøpsordningen for fonogram) videreføres som en selektiv innkjøpsordning for musikk. Formålet med ordningen er å øke kjennskapen til og spredningen av norsk musikk. Ordningen forvaltes av Norsk kulturråd og omfatter innkjøp og distribusjon av fonogrammer og digitalt publisert musikk. Avsetningen til formålet er foreslått økt med 3 mill. kroner for å øke antallet innkjøpte fonogram og for å utvikle et system for innkjøp og distribusjon av digitale musikkfiler tilpasset bibliotekenes formidling.

Departementet tar sikte på å gjennomgå tilskuddsordningen for kirkemusikk, jf. omtale av Løkenutvalgets sluttrapport under programkategori 08.20 Kulturformål.

Tabellen under viser avsetningen til de ulike ordningene og til andre formål.

Fordeling av bevilgningen:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Tilskuddsordning for arrangører		10 000
Tilskuddsordning for musikere		10 000
Tilskuddsordning for musikkfestivaler	27 562	29 562
Tilskuddsordning for musikkensembler	15 189	18 189
Tilskuddsordning for kirkemusikk	5 328	5 562
Innkjøpsordning for musikk	13 412	16 412
Turné- og arrangørstøtte for rock og populærmusikk	9 031	
Andre formål	23 221	25 244
Sum	93 743	114 969

Avsetningen under Andre formål omfatter prosjektstøtte til musikktiltak, herunder bl.a. bestillingsverk og midler til forsøksordning for profesjonalisering av kor som er styrket med 1 mill. kroner i 2009, som er siste år for forsøket. Forsøksordningen skal gi departementet et grunnlag for å vurdere videre satsing på kor, herunder søknader om fast driftsstøtte. Den særskilte avsetningen i forbindelse med Mangfoldsåret 2008 på 3,1 mill. kroner er foreslått videreført for 2009.

Post 70 Nasjonale institusjoner

Bevilgningen under denne posten omfatter tilskudd til Oslo-Filharmonien og til Stiftelsen Harmonien i Bergen. Staten dekker hele det offentlige driftstilskuddet til disse to orkestrene.

Tilskuddet til Oslo-Filharmonien er økt med 8,7 mill. kroner. Særskilt tilskudd til husleie som tidligere ble gitt over post 78, er fra 2009 lagt inn i driftstilskuddet til Oslo-Filharmonien, jf. omtale under post 78.

Tilskuddet til Stiftelsen Harmonien i Bergen er økt med 5,3 mill. kroner. Tilskudd til utvekslings-

konserter mellom symfoniorkestrene som tidligere ble bevilget under post 78, er fra 2009 fordelt mellom Harmonien i Bergen, Trondheim Symfoniorkester og Stavanger Symfoniorkester, jf. omtale under post 71 og 78.

Orkesterselskapene har plikt til å la NRK sende, gjøre opptak av og produsere konserter på samme vilkår som tidligere.

Fordeling av bevilgningen:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Oslo-Filharmonien	99 265	107 921
Stiftelsen Harmonien	86 171	91 473
Sum	185 436	199 394

Post 71 Region-/landsdelsinstitusjoner

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til de institusjonene som er ført opp i tabellen nedenfor.

Trondheim Symfoniorkester og Stavanger Symfoniorkester har plikt til å la NRK sende, gjøre opptak av og produsere konserter etter samme vilkår som tidligere.

Tilskuddet til Trondheim Symfoniorkester og til Stavanger Symfoniorkester er økt med hhv. 5,3 og 7,3 mill. kroner for bl.a. å fullføre de treårige opptrappingsplanene. Satsingen forutsetter gode og praktiske løsninger for bruk av orkestrene. Tilskudd til utvekslingskonserter mellom symfoniorkestrene som tidligere ble bevilget under post 78, er fra 2009 fordelt mellom Harmonien i Bergen, Trondheim Symfoniorkester og Stavanger Symfoniorkester, jf. omtale under post 70 og 78. Det vises til omtale av planer om fusjon mellom Stiftelsen Musikkteatret og Trondheim Symfoniorkester, jf. kap. 324 post 73.

Tilskuddet til Kristiansand Symfoniorkester er økt med 3,4 mill. kroner. Tilskuddet til Det Norske Blåseensemble er økt med 1,2 mill. kroner. Departementet forutsetter at de regionale tilskuddspartene iht. inngått avtale, øker sin andel av tilskuddet til ensemblet tilsvarende, jf. forslag til vedtak V, nr. 1.

Tilskuddet til Tromsø Symfoniorkester er økt med 1 mill. kroner. Det er en forutsetning for det økte tilskuddet at orkesteret samorganiseres med de øvrige ensemblene i det planlagte NordNorsk Symfoniorkester, Arctic Symphony Orchestra, jf. omtale under post 78.

Fordeling av bevilgningen:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Trondheim Symfoniorkester	48 447	53 748
Stavanger Symfoniorkester	45 898	53 199
Stiftelsen KSO - Kristiansand Symfoniorkester	33 063	36 463
Tromsø Symfoniorkester	12 396	13 396
Det Norske Blåseensemble anno 1734	16 986	18 186
Sum	156 790	174 992

Post 72 Knutepunktinstitusjoner

Bevilgningen under denne posten omfatter de institusjonene som er ført opp i tabellen nedenfor.

Iht. St.meld nr. 10 (2007-200) *Knutepunkt – Kriterium for knutepunktstatus og vurdering av gjennomføring av knutepunktoppdraget* og Stortingets behandling av meldingen, jf. Inst. S. nr. 168 (2007-2008), skal det innføres periodisk evaluering av oppnådde resultater i knutepunktinstitusjonene hvert fjerde år. Departementet vil i dialog med virksomhetene og regionale tilskuddsparter utarbeide tidsplan og opplegg for slik evaluering.

Tilskuddet til Festspillene i Bergen er økt med 1,5 mill. kroner, tilskuddet til Stiftelsen Horisont/

Mela og til Førde Internasjonale Folkemusikkfestival er økt med hhv. 1 og 0,8 mill. kroner. Tilskuddene til Notodden Blues Festival, Ultima, Molde International Jazz Festival og Festspillene i Nord-Norge er økt med 0,5 mill. kroner. Riddu Riđđu Searvi er gitt status som knutepunktinstitusjon fra 2009.

Det er foreslått 7,8 mill. kroner til Stiftelsen Olavsfestdagene for 2009. På grunn av et betydelig underskudd for 2008 er det ved ferdigstillingen av arbeidet med proposisjonen ikke avklart hva som skjer med festivalen i 2009.

Fordeling av bevilgningen:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Festspillene i Bergen	15 530	17 030
Festspillene i Nord-Norge	10 835	11 335
Olavsfestdagene i Trondheim	6 309	7 809
Molde International Jazz Festival	4 567	5 067
Førde Internasjonale Folkemusikkfestival	3 228	4 000
Ultima - Oslo Contemporary Music Festival	3 789	4 289
Festspillene i Elverum	1 732	2 000
Notodden Blues Festival	1 565	2 065
Øyafestivalen	1 565	1 700
Stiftelsen Horisont/Mela	3 000	4 000
Riddu Riđđu Festivála		1 500
Sum	52 120	60 795

Post 74 Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge

Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge omfatter Musikk i Nordland, Musikk i Troms, Musikk i Finnmark og Nordnorsk Jazzsenter. Staten dekker 75 pst. og regionen 25 pst. av det offentlige tilskuddet til Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge.

Tilskuddet til Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge er økt med 2 mill. kroner. Det er en forutsetning for tilskuddet at de relevante delene av Landsdelsmusikerordningen blir skilt ut og slått sammen med de øvrige enhetene i NordNorsk Symfoniorkester som er under planlegging. Det vises til omtale av NordNorsk Symfoniorkester under post 78.

Post 78 Ymse faste tiltak

Under denne posten er det ført opp midler til ulike faste tiltak på musikkområdet.

En arbeidsgruppe med deltakere fra Tromsø Symfoniorkester, Musikk i Nordland, Bodø Sinfonietta, Forsvarets Musikkorps Nord-Norge, Musikernes Fellesorganisasjon og Troms fylkeskommune arbeider med planer for NordNorsk Symfoniorkester, Arctic Orchestra, basert på de profesjonelle musikermiljøene i Nord-Norge: Tromsø Symfoniorkester, Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge, Bodø Sinfonietta og Forsvarets Musikkkorps Nord-Norge, supplert med frilansmusikere etter behov. Orkesteret skal framføre symfonisk musikk på ulike steder, først og fremst i Nord-Norge. For 2009 er det avsatt 6,5 mill. kroner til orkesteret. Tilskudd til Tromsø Symfoniorkester under post 71, til Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge under post 74 og til Bodø Sinfonietta under post 78, som alle er viktige elementer i satsningen på NordNorsk Symfoniorkester, er økt med hhv. 1, 2 og 1,5 mill. kroner. Det er en forutsetning for de økte bevilgningene at Tromsø Symfoniorkester, Bodø Sinfonietta og de relevante delene av Landsdelmusikerordningen blir slått sammen i en organisatorisk enhet, NordNorsk Symfoniorkester, Arctic Orchestra. Enhetene som inngår i NordNorsk Symfoniorkester skal videreføre og videreutvikle dagens virksomhet i de periodene av året som NordNorsk Symfoniorkester ikke er samlet.

Statlig tilskudd til jazzklubber som tidligere ble fordelt av Norsk Jazzforum til medlemsklubber, skal fra 2009 fordeles under tilskuddsordning for arrangører, jf. omtale under post 55.

Tilskuddet til Rådet for folkemusikk og folkedans er økt med tilnærmet 2,1 mill. kroner til styrking av den tekniske og arkivfaglige kompetansen i Norsk Senter for folkemusikk og folkedans og til igangsetting av prosjektet "Bygda dansar" i ett nytt fylke. Den Norske Folkemusikkscena mottok for 2008 statstilskudd gjennom Rådet for folkemusikk og folkedans. Dette tilskuddet er omdisponert til ny tilskuddsordning for arrangører, og Den Norske Folkemusikkscena skal fra 2009 bli vurdert under denne ordningen. Tilskuddet til Rådet for folkemusikk og folkedans er tilsvarende redusert. Økningen omfatter også tilskudd til folkedanssatsingen i Noregs Ungdomslag med 0,4 mill. kroner som fra 2009 blir kanalisert gjennom Rådet for folkemusikk og folkedans, jf. Kap. 320, post 74.

I tråd med St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk* vil departementet bevilge driftsmidler til Rock City Namsos. Det foreslås en økning i tilskuddet med 2,5 mill. kroner til 3,5 mill. kroner. Rock City Namsos har som mål å bidra til profesjonalisering av bransjen og det planlegges også formidling av rockens historie. Det er forutsatt betydelig regional medfinansiering.

Følgende tilskudd er økt:
- Det Norske Kammerorkester: 0,5 mill. kroner
- Dissimilis: 0,25 mill. kroner
- Vestfold Festspillene: 0,25 mill. kroner
- Kammermusikkfestivalen i Stavanger (ICMF): 0,2 mill. kroner
- Nasjonal Jazzscene: 1 mill. kroner
- Norsk musikkråd: 1,1 mill. kroner
- Norsk Jazzarkiv: 0,2 mill. kroner
- Norsk visearkiv: 0,2 mill. kroner
- Oslo Kammermusikk Festival: 0,2 mill. kroner
- Riksscenen – scene for nasjonal og internasjonal folkemusikk, joik og folkedans: 2 mill. kroner til styrking av produksjoner og drift
- Risør Kammermusikkfest: 0,2 mill. kroner
- Trondheim Jazzorkester: 0,36 mill. kroner
- Trondheim Kammermusikkfestival: 0,2 mill. kroner
- TrondheimSolistene: 0,5 mill. kroner til styrking av Juniorsolistene.

Husleietilskudd til Oslo-Filharmonien er lagt inn som en del av det vanlige driftstilskuddet til institusjonen fra 2009, jf. omtale under post 70. Tilskuddet til utvekslingskonserter mellom symfoniorkestrene er fra 2009 fordelt mellom Stiftelsen Harmonien i Bergen, Trondheim Symfoniorkester og Stavanger Symfoniorkester, jf. omtale under post 70 og 71.

Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til i 2009 under denne posten følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 2.

Det er under kap. 326, post 01 foreslått tilskudd til realisering av prosjektet Musikkarv - vern og publisering av den klassiske norske musikkarven.

Rapport 2007

Mål

For 2007 ble det lagt til grunn følgende mål:
- legge til rette for at alle kan få tilgang til et stabilt mangfold av ulike kunst- og kulturtilbud av kunstnerisk og faglig kvalitet
- styrke norsk musikk.

Rapport

Resultatrapporten omfatter aktivitets- og økonomiske resultater for de institusjonene som er omfattet av mål- og resultatstyringen, dvs. Rikskonsertene, orkestre med status som nasjonale institusjoner, region-/landsdelsinstitusjoner og festspill/festivaler med status som knutepunktinstitusjoner. Aktivitetstallene for 2007 er levert av Rikskonsertene og Norsk teater- og orkesterforening på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet.

Rikskonsertene

I 2007 gjennomførte Rikskonsertene 10 114 konserter fordelt på 332 offentlige konserter, 9 100 skolekonserter og 682 barnehagekonserter. Det samlede besøket var på 1 306 335 tilhørere. Repertoaret omfattet klassisk musikk, jazz, viser, pop, rock, norsk folkemusikk og verdensmusikk. En rekke produksjoner representerte møter mellom flere sjangrer. Et fast tilbud av familiekonserter ble introdusert.

Rikskonsertenes skolekonsertordning ble landsomfattende fra 2006 og involverer ca. 800 musikere på turné hvert år. Alle kommuner i landet, unntatt Os, mottar to konserter per år til alle sine grunnskoler. Rikskonsertene har det helhetlige ansvaret for ordningen. På grunnlag av avtaler mellom Rikskonsertene og den enkelte fylkeskommune produseres ca. 60 pst. av konsertene regionalt.

2007 var startåret for Hele Norge synger, Rikskonsertenes treårige profilprosjekt. I 2007 ble det avholdt 47 konserter i 9 kommuner fra Mo i Rana i nord til Lyngdal i sør for totalt 20 455 publikummere.

Formidlingen av offentlige konserter er basert på samarbeid med konsertmottakere over hele landet.

Tiltak rettet mot barn og unge har et stadig økende omfang i Rikskonsertenes internasjonale virksomhet, både i form av utvekslingsprosjekter i samarbeid med Utenriksdepartementet og i ulike nettverk.

Tabell 8.9 Antall konserter per fylke fordelt etter type konserter:

	2005			2006			2007		
Fylke	Skole-kons.	Barne-hage-kons.	Off. kons.	Skole-kons.	Barne-hage-kons.	Off. kons.	Skole-kons.	Barne-hage-kons.	Off. kons.
Østfold	321	20	10	355		13	426	16	9
Akershus	760		6	808		12	833		11
Oslo	610		43	554		52	579		65
Hedmark	243	20	5	208	23	7	339	19	5
Oppland	378	138	12	350	139	12	338	157	7
Buskerud	417	8	20	468	20	34	490	62	23
Vestfold	395		22	384		23	407		14
Telemark	312	84	23	330	86	23	343	102	15
Aust-Agder	234	80	17	253	60	20	215	83	19
Vest-Agder	374	20	12	345	20	10	351	22	12
Rogaland	372	74	27	484	142	35	800	89	28
Hordaland	1 103		17	1 083		28	1073		21
Sogn og Fjordane	262	60	4	268	60	9	336	64	7
Møre og Romsdal	567		16	605		11	586		14
Sør-Trøndelag	477	50	6	464	40	23	493	4	28
Nord-Trøndelag	247	60		316	60	3	270	62	5
Nordland	831		18	659		18	572	2	19
Troms	422		12	463		22	457		15
Finnmark	218		3	212		5	188		14
Svalbard	5		1	5			4		1
Sum	8 548	614	274	8 614	650	360	9100	682	332

Kilde: Rikskonsertene.

Tilskuddsinstitusjonene

Av de syv orkestrene hadde Oslo-Filharmonien, Stiftelsen Harmonien og Stavanger Symfoniorkester negativt årsresultat i 2007, bl.a. som følge av økte pensjonskostnader, og Oslo-Filharmonien har også negativ egenkapital per 31.12.2007, tabell 8.10. Av knutepunktinstitusjonene har Olavsfestdagene i Trondheim og Festspillene i Elverum negativt årsresultat og negativ egenkapital.

I 2007 spilte orkestrene 721 konserter for et totalt publikum på i overkant av 406 000, noe som er en økning sammenlignet med de totale tallene for 2006 og 2005, tabell 8.11. Publikum på billetterte arrangement utgjorde tilnærmet 316 000, tabell 8.12.

Festivaler og festspill har i større grad enn orkestrene åpne arrangementer der det bare kan gis anslag over publikumsbesøk. For å gi et mest mulig korrekt bilde av publikumstallet, har departementet i tabell 8.13 for knutepunktinstitusjonene valgt å oppgi samlet publikumstall for arrangementer der det utstedes billetter. Totalt antall publikum på 183 304 inkluderer også publikum med fribilletter og sponsorbilletter, dvs. billetter som inngår i markedsføring eller er betalt på annet vis.

Festivalene og festspillene hadde samlet 982 arrangementer i 2007. Arrangementene kan omfatte andre sjangrer enn musikk, bl.a. teater og dans.

Institusjonene avgir også en utvidet rapport om sin virksomhet til departementet, som inngår i en samlet vurdering av institusjonens måloppnåelse.

Tabell 8.10 Økonomiske nøkkeltall for tilskuddsinstitusjonene i 2007:

Institusjon	Statlig drifts-tilskudd	Reg. drifts-tilskudd	Andre inn-tekter	Drifts-kost-nader	Drifts-res.	Års-resultat	Egen kap. per 31.12.07	Antall års-verk
Oslo-Filharmonien	90 378		33 355	124 492	-759	-21	-6 312	116
Stiftelsen Harmonien	81 660		23 012	109 079	-4 407	-2 989	14 055	112
Trondheim Symfoniorkester	44 532	19 084	5 011	69 811	-1 184	61	6 596	89
Stavanger Symfoniorkester	41 848	17 936	13 746	74 919	-1 389	- 983	771	84
Kr.sand Symfoniorkester [1]	30 981	13 278	3 612	48 033	-163	1	2 262	60
Tromsø Symfoniorkester	11 885	5 094	465	16 841	602	624	22	25
Det Norske Blåseensemble [1]	15 510	6 647	976	23 213	-80	30	2 476	32
Festspillene i Bergen	12 972	9 054	19 008	40 801	233	523	3 105	13
Festspillene i Nord-Norge	7 318	3 136	4 663	15 122	-5	314	4 591	5
Molde Int. Jazz Festival	4 379	2 921	16 300	23 219	381	1 035	5 363	5
Førde Int. Folke-musikkfestival	2 616	1 775	2 984	7 371	4	45	826	3
Olavsfestdagene i Trondheim[2]	5 090	3 393	14 480	23 240	-276	-287	-812	8
Ultima – Oslo Contemporary Music Festival	3 633	2 422	4 054	10 005	104	224	377	5
Festspillene i Elverum	1 661	1 088	3 202	6 346	-394	-377	-177	2
Notodden Blues Festival	1 500	995	14 366	15 554	1 307	1 368	4 515	4
Sum	355 963	86 823	159 234	608 046	-6 026	-432	37 658	563

[1] Inkl. tilskudd til drift fra Forsvarsdepartementet.
[2] Momskorrigeringer for 2005 og 2006 på 310 730 kroner er ført direkte mot egenkapital i 2007.
Kilde: Institusjonenes årsregnskap 2007 og budsjettsøknader for 2009.

Tabell 8.11 Antall konserter og publikum i orkesterselskapene 2005-2007:

	Totalt antall konserter			Totalt antall publikum		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Oslo-Filharmonien [1]	108	96	90	87 275	93 120	99 175
Stiftelsen Harmonien	108	121	109	90 086	81 759	105 574
Trondheim Symfoniorkester	85	93	88	54 447	58 260	51 627
Stavanger Symfoniorkester	98	94	128	77 366	64 739	72 755
Kristiansand Symfoniorkester	125	137	159	35 023	29 484	43 740
Det Norske Blåseensemble	76	56	81	20 515	18 024	21 891
Tromsø Symfoniorkester	64	52	66	7 210	13 721	11 358
Totalt	664	649	721	371 922	359 107	406 120

[1] For Oslo-Filharmonien oppgis antall publikum på billetterte arrangement i 2005. Totalt antall publikum var 195 975, som følge av særskilte gratiskonserter det året.
Kilde: Norsk teater- og orkesterforening.

Tabell 8.12 Spesifikasjon av publikumstallene i orkesterselskapene 2007:

	Antall publikum på billetterte arrangement	Antall publikum med ordinære billetter	Antall publikum med fri- og sponsorbilletter
Oslo-Filharmonien	98 475	93 982	4 493
Stiftelsen Harmonien	93 557	87 623	5 934
Trondheim Symfoniorkester	37 441	33 222	4 219
Stavanger Symfoniorkester	36 031	33 609	2 422
Kristiansand Symfoniorkester	35 248	32 290	2 958
Det Norske Blåseensemble	8 911	8 531	380
Tromsø Symfoniorkester	5 889	4 492	1 397
Totalt	315 552	293 749	21 803

Kilde: Norsk teater - og orkesterforening.

Tabell 8.13 Antall arrangementer og publikum i knutepunktinstitusjonene 2005-2007:

	Totalt antall arrangement			Antall publikum på billetterte arrangementer		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Festspillene i Bergen	249	194	275	34 629	40 233	33 401
Festspillene i Nord-Norge	157	149	150	14 203	15 320	16 023
Olavsfestdagene i Trondheim	140	135	116	43 445	43 117	46 179
Molde Int. Jazz Festival	141	141	136	28 074	27 801	29 889
Førde Int. Folkemusikkfestival	88	102	98	12 650	14 295	13 000
Ultima – Oslo Contemp. Music Festival		47	82		9 392	11 662
Festspillene i Elverum		36	45		10 306	10 150
Notodden Blues Festival			80			23 000
Totalt	775	804	982	133 001	160 464	183 304

Kilde: Norsk teater - og orkesterforening. For Notodden Blues Festival er budsjettsøknad for 2009 kilde.

Kap. 3323 Musikkformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Ymse inntekter	28 145	31 038	32 404
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	671		
18	Refusjon av sykepenger	385		
	Sum kap. 3323	29 201	31 038	32 404

Post 01 Inntekter ved Rikskonsertene

Posten gjelder Rikskonsertenes inntekter fra offentlige konserter, skolekonserter, barnehagekonserter og prosjektvirksomhet m.m., kap. 323, post 01.

Kap. 324 Scenekunstformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	113 554	106 744	58 430
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*			59 624
55	Norsk kulturfond		56 910	61 485
70	Nasjonale institusjoner	618 275	688 861	748 171
71	Region-/landsdelsinstitusjoner	233 013	255 175	278 175
72	Knutepunktinstitusjoner		2 550	2 662
73	Region- og distriktsopera	26 596	32 640	43 640
75	Dans	26 406	36 923	43 491
78	Ymse faste tiltak	41 378	45 582	61 472
	Sum kap. 324	1 059 222	1 225 385	1 357 150

Kapitlet omfatter den statlige virksomheten Riksteatret, avsetning til scenekunst under Norsk kulturfond, fire nasjonale institusjoner, tretten region-/landsdelsinstitusjoner, en knutepunktinstitusjon, ti region- og distriktsoperatiltak, Dansens Hus og en rekke faste tiltak. I tillegg bevilges det midler til scenekunstformål over kap. 320 Allmenne kulturformål, post 74 Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd.

Mål for 2009

St.meld. nr. 32 (2007-2008) Bak kulissene ble lagt fram i juni 2008, jf. programkategoriomtalen. I meldingen foreslås det at målet for scenekunstfeltet skal være et scenekunsttilbud av høy kunstnerisk kvalitet, som er mangfoldig, nyskapende og utfordrende og som når hele befolkningen og ivaretar kulturarven.

Det legges til grunn følgende mål:

1. et profesjonelt tilbud av teater-, opera-, og danseforestillinger og andre sceneuttrykk over hele landet
2. høy kvalitet gjennom utvikling og fornyelse.

I tillegg til ovennevnte mål, vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretakelse av likestilling og mangfoldsperspektiv – som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2009

Budsjettforslaget for 2009 innebærer en økning på 142,4 mill. kroner totalt til scenekunstformål. Med budsjettforslaget for 2009 vil scenekunstformål samlet ha fått en økning på 451 mill. kroner i løpet av årene 2006-2009. Den Norske Opera & Ballett har alene fått en økning på 147 mill. kroner disse årene.

Riksteatret

Riksteatret viser et bredt repertoar med 10-12 oppsetninger årlig på 70 faste spillesteder over hele landet. Repertoaret omfatter teaterforestillinger, herunder figurteater og forestillinger for barn og unge samt danseforestillinger. Riksteatrets produksjoner er dels egenproduserte og dels oppsetninger som er produsert i samarbeid med eller innkjøpt fra andre teatre og frie grupper.

Bevilgningen er økt for å utvide antallet spillesteder og til økte diettkostnader.

Riksteatret er det eneste teatret som er organisert som statsinstitusjon. Det er ønskelig å sikre teatret forutsigbarhet og større økonomisk handle-

frihet i form av utvidet budsjettmessig fleksibilitet. Departementet foreslår derfor at utgifter og inntekter knyttet til Riksteatrets turnévirksomhet, som i dag budsjetteres under hhv. kap. 324, post 01 og kap. 3324, post 01 skilles ut og budsjetteres under hhv. kap. 324, ny post 21 Spesielle driftsutgifter og kap 3324, ny post 02 Billett- og salgsinntekter m.m.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke utgifter for Riksteatret utenom turnévirksomheten samt visse fellestiltak.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Riksteatret får i merinntekter under kap. 3324, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke utgifter til Riksteatrets turnévirksomhet.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Riksteatret får i merinntekter under kap. 3324, post 02 Billett- og salgsinntekter. Videre kan ubrukte merinntekter regnes med ved utregning av overførbart beløp på posten, jf. forslag til vedtak II, nr. 2.

Riksteatrets billett- og salgsinntekter har de senere årene vært høyere enn budsjettert. Inntektene foreslås derfor økt med 4 mill. kroner, jf. kap. 3324, post 02. Budsjettrammen under kap. 324, post 21 er økt tilsvarende.

Post 55 Norsk kulturfond

Bevilgningen under denne posten gjelder tilskudd ført opp i tabellen nedenfor.

Midler som ble lagt inn i forbindelse med Mangfoldsåret 2008 er videreført for 2009. I tillegg er tilskuddsordningen for fri scenekunst økt med 3 mill. kroner, tilskuddsordningen for dans er økt med 2 mill. kroner, og tilskuddsordningen for ny norsk dramatikk og annen scenetekst er økt med 0,3 mill. kroner. Tilskuddsordningen for gjestespill er økt med 1 mill. kroner.

Tilskudd til basisfinansiering for etablerte scenekunstgrupper under kap. 320, post 74 er økt til 12 mill. kroner. Økningen på 5,7 mill. kroner vil også gi en betydelig avlastning for tilskuddsordningene for dans og for fri scenekunst.

Tilskuddsordningen for historiske spill/friluftsspill er overført til kap. 320 Allmenne kulturformål, post 74 Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd.

Andre formål omfatter tilskuddsordningen for koreografi, tilskuddsordningen for refusjon av dramatikerhonorar samt midler til annen prosjektstøtte.

Fordeling av bevilgningen:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Tilskuddsordningen for fri scenekunst	23 111	26 111
Tilskuddsordningen for dans	18 313	20 313
Tilskuddsordningen for ny norsk dramatikk og annen scenetekst	3 621	3 921
Tilskuddsordningen for gjestespill	3 608	4 608
Andre formål	8 257	6 532
Sum	56 910	61 485

Post 70 Nasjonale institusjoner

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til de institusjonene som er ført opp i tabellen nedenfor. Staten dekker hele det offentlige driftstilskuddet til disse institusjonene.

Tilskuddet til Den Norske Opera & Ballett er økt med 40,2 mill. kroner til styrking av kunstnerisk virksomhet i henhold til opptrappingsplanen og til kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold. 1 mill. kroner er satt av til en stipendiatordning for sangsolister og repetitører, i samarbeid mellom Den Norske Opera & Ballett, Norges musikkhøgskole og Kunsthøgskolen i Oslo, hvorav 100 000 kroner stilles til disposisjon for Norges musikkhøgskole til hospitantordning for repetitører. I budsjettforslaget er det i tillegg videreført 11,5 mill. kroner som utgjorde netto engangsutgifter i 2008 til åpning av nytt operahus, flyttekostnader mv.

Tilskuddet til Nationaltheatret er totalt økt med 8,9 mill. kroner, bl.a. med 2 mill. kroner til teatrets

alternerende festivaler, Ibsenfestivalen og Samtidsfestivalen. Festivalmidlene skal også dekke administrative kostnader knyttet til Ibsenprisen, jf. kap. 326, post 76. Tilskuddet til Det Norske Teatret er økt med 6,3 mill. kroner.

I driftstilskuddet for 2008 ble det lagt inn 3 mill. kroner til både Nationaltheatret og Det Norske Teatret som bidrag til å dekke kostnader ved å lånefinansiere nødvendige utbedrings- og investeringsbehov. Disse midlene er videreført for 2009, og det er lagt inn ytterligere 1 mill. kroner til dette formålet. Departementet forutsetter at Nationaltheatret og Det Norske Teatret årlig disponerer minimum 5 mill. kroner til kostnader ved å lånefinansiere utbedringer og investeringer.

Det vises til St. meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene*, kap. 9.5 om Scenekunstens spillesteder – vedlikehold og fornyelse. Departementet vil i tråd med meldingen kreve at de tre teatrene som har status som nasjonale institusjoner inngår avtale med ekstern forvalter/rådgiver for å sikre planmessig og løpende vedlikehold og fornyelse av bygninger og teknisk utstyr. Når det gjelder Den Norske Opera & Ballett er det Statsbygg som eier den nye operabygningen og har ansvaret for vedlikeholdet, mens kostnadene blir belastet Den Norske Opera & Ballett gjennom husleien. Den Norske Opera & Ballett har ansvaret for vedlikehold og fornyelse av bl.a. brukerutstyr og skal sikre nødvendige regnskapsmessige avsetninger til sine formål.

Fordeling av bevilgningen:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Den Nationale Scene	85 623	89 390
Den Norske Opera & Ballett	346 138	386 368
Det Norske Teatret	121 721	128 077
Nationaltheatret	135 379	144 336
Sum	688 861	748 171

Post 71 Region-/landsdelsinstitusjoner

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til de institusjonene som er ført opp i tabellen nedenfor.

Tilskuddet til alle region- og landsdelsinstitusjonene er styrket for 2009. Nord-Trøndelag Teater er økt med 1,5 mill. kroner for å utvikle samarbeid og en klarere ansvarsdeling mellom Trøndelag Teater og Nord-Trøndelag Teater, herunder å utvikle Nord-Trøndelag Teaters turnering til å omfatte hele Trøndelag, jf. St. meld. nr. 32 (2007-2008) Bak kulissene. Det er en forutsetning at teatret blir organisert som eget rettssubjekt fra 2009, og at Sør- og Nord-Trøndelag fylker blir enige om styringsform for de to teatrene. Tilskuddet til Rogaland Teater er styrket til oppbygging av kompetansesenter med manusbank for barne- og ungdomsteatervirksomhet. Tilskuddet til Hedmark Teater er økt med 2 mill. kroner til utvikling av scenekunst i Hedmark og Oppland. Det er en forutsetning for utbetaling av tilskuddet at etableringen av Teater Innlandet nå gjennomføres med medvirkning fra de to fylkeskommunene. Tilskuddet til Teater Ibsen er økt med 1,5 mill. kroner til utvidet virksomhet i Vestfold. Det er viktig at teatrets turnévirksomhet i Telemark videreføres og utvikles.

Teatret Vårt og Molde International Jazz Festival har behov for bedre lokaler for teater- og konsertvirksomheten og planlegger derfor å leie nye lokaler i Molde. Den valgte løsningen omfatter samlokalisering med det kommunale biblioteket, Kunstnersenteret Møre og Romsdal og Bjørnsonfestivalen. Det planlegges å ferdigstille bygget slik at det kan åpnes for publikum sommeren 2010. Departementet vil i behandlingen av de årlige tilskuddene til Teatret Vårt og Molde International Jazz Festival ta hensyn til økt budsjettbehov som følge av flytting.

Fordeling av bevilgningen:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Agder Teater	16 133	17 633
Carte Blanche	17 753	19 253
Haugesund Teater	6 162	7 162
Hedmark Teater	10 688	12 688
Hordaland Teater	7 787	8 787
Hålogaland Teater	36 598	38 598
Nordland Teater	18 907	19 907
Nord-Trøndelag Teater	5 842	7 342
Rogaland Teater	38 893	42 893
Sogn og Fjordane Teater	13 261	14 261
Teater Ibsen	17 805	19 305
Teatret Vårt	14 931	16 431
Trøndelag Teater	50 415	53 915
Sum	255 175	278 175

Post 72 Knutepunktinstitusjoner

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til Peer Gynt-stemnet. Det er lagt inn et tilskudd på 2,6 mill. kroner til Peer Gynt-stemnet for 2009.

Iht. St.meld nr. 10 (2007-200) *Knutepunkt – Kriterium for knutepunktstatus* og vurdering av gjennomføring av knutepunktoppdraget og Stortingets behandling av meldingen, jf. Inst. S. nr. 168 (2007-2008), skal det innføres periodisk evaluering av oppnådde resultater i knutepunktinstitusjonene hvert fjerde år. Departementet vil i dialog med virksomhetene og regionale tilskuddsparter utarbeide tidsplan og opplegg for slik evaluering.

Post 73 Region- og distriktsopera

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til de operatiltakene som er ført opp i tabellen nedenfor.

Tilskuddet til alle region- og distriktsoperatiltakene er økt for 2009. Tilskuddet til Den Nye Opera er økt med 5,5 mill. kroner, herunder innlemming av 2,2 mill kroner til Ad Opera-prosjektet. Den Nye Opera er et konstruktivt samarbeid mellom de store institusjonene på musikk- og scenekunstfeltet i Bergen. Departementet har merket seg den høye kvaliteten som preger produksjonene til Den Nye Opera. Dessuten legger departementet til grunn at fordelingen mellom fylkeskommune og kommune blir avklart.

Departementet er orientert om planer om å avvikle Musikkteatret i Trondheim som stiftelse og å fusjonere med Trondheim Symfoniorkester. Departementet ser positivt på konsolideringsarbeidet mellom de statlige støttede institusjonene i Trondheim. Som nytt tiltak er Opera Østfold gitt et tilskudd på 1 mill. kroner.

Det er en forutsetning for det statlige driftstilskuddet til operatiltakene at det ordinære offentlige driftstilskuddet fordeles mellom de offentlige tilskuddspartene med 70 pst. på staten og 30 pst. på regionen, jf. forslag til vedtak V, nr. 4.

Fordeling av bevilgningen:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Musikkteater i Bodø	1 245	1 745
Musikkteatret i Trondheim	3 713	4 213
Opera Nord	1 451	1 951
Opera Nordfjord	1 891	2 391
Opera Sør	3 076	3 576
Operaen i Kristiansund	10 524	11 524
Ringsakeroperaen	1 961	2 461
Steinvikholm Musikkteater	1 959	2 459
Den Nye Opera	6 820	12 320
Opera Østfold		1 000
Sum	32 640	43 640

Post 75 Dans

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til de tiltakene som er ført opp i tabellen nedenfor.

Det er lagt inn en økning på 2 mill. kroner til Dansens Hus.

Tilskuddet til CODA Oslo International Dance Festival er overført fra kap. 320 Allmenne kulturformål, post 74 Tiltak under Norsk kulturråd og økt med 0,7 mill. kroner.

Det er lagt inn 1,5 mill. kroner til Rom for Dans til bl.a. videreføring av utviklingsprosjekter for barn og unge under veiledning av profesjonelle dansere.

Tilskuddet til Stellaris DansTeater er økt med 1 mill. kroner til styrking av virksomheten.

Tilskudd til Danseinformasjonen og PRODA profesjonell dansetrening (tidligere Gratis Daglig Trening) er økt med 0,5 mill. kroner hver.

Fordeling av bevilgningen:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Bårdar Danseteater, turné med avgangsklassen	332	347
Dansens Hus	28 151	30 151
PRODA profesjonell dansetrening	1 425	1 925
Oslo Danse Ensemble	1 207	1 260
Danseinformasjonen	2 869	3 369
Stellaris DansTeater	2 939	3 939
Rom for Dans		1 500
CODA Oslo Int. Dance Festival		1 000
Sum	36 923	43 491

Post 78 Ymse faste tiltak

Posten omfatter midler til ulike faste tiltak.

I tråd med St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skulesekk for framtida,* jf. Innst. S. nr. 200 (2007-2008), tar departementet sikte på at ansvaret for produksjon og formidling av scenekunstproduksjoner for barn og unge i sin helhet skal finansieres over statsbudsjettet, og midlene fra spilleoverskud-

det fra Norsk Tipping skal utfases i løpet av 2009 og 2010. På scenekunstfeltet samles nå ansvaret for dette i Norsk Scenekunstbruk ved at de arbeidsoppgavene som før lå til Norsk kulturråd vedrørende produksjon også ivaretas av Scenekunstbruket. Tilskuddet til Norsk Scenekunstbruk er totalt økt med 4,6 mill. kroner for også å styrke formidlingen av fri scenekunst, herunder å innlemme Finnmark i ordningen.

Tilskudd til Akershus Teater og Brageteatret er økt med 1 mill. kroner hver til utvikling av scenekunst i hhv. Akershus og Buskerud, jf. St.meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene*.

Tilskuddet til Nettverk for Scenekunst er avviklet og midlene er fordelt mellom de tre teatrene i nettverket Black Box Teater, BIT Teatergarasjen og Teater Avant Garden. Tilskuddene til Black Box Teater og Teater Avant Garden er økt med 1,5 mill. kroner hver. Tilskuddet til BIT Teatergarasjen er økt med 2,1 mill. kroner, inkludert midler til de alternerende festivalene Oktoberdans og Meteor. Departementet legger til grunn at de programmerende scenene selv tar ansvar for å skape rom innenfor sine budsjetter for tiltak som kan fremme forsøk og utvikling i egen virksomhet, og disse teatrene skal som hovedregel derfor ikke kunne søke Norsk kulturråd om tilskudd.

Det særskilte tilskuddet til Vestlandske Teatersenter er lagt inn i tilskuddet til Norsk Teaterråd. Det samlede tilskuddet til Vestlandske Teatersenter skal videreføres på minst samme nivå som tidligere. Ansvaret for å fordele midler til historiske spill/friluftsspill er overført til Norsk Teaterråd. Ordningen er økt med 0,9 mill. kroner, jf. kap. 320 Allmenne kulturformål, post 74 Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd.

Tilskuddet til Teater Manu – Norsk tegnspråkteater er økt med 1,5 mill. kroner.

Tilskuddet til Norsk Revyfaglig Senter/Norsk Revyfestival er overført fra kap. 320 Allmenne kulturformål, post 74 Tiltak under Norsk kulturråd og økt til 2 mill. kroner totalt.

Tilskuddet til Grenland Friteater er økt med 0,5 mill. kroner.

Tilskuddet til Norsk Skuespillersenter er økt med 0,5 mill. kroner for å utrede tiltak for arbeidsledige skuespillere og dansere.

Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til i 2009 under denne posten følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 2.

Rapport 2007

Mål

For 2007 ble det lagt til grunn følgende mål:

– å legge til rette for at alle kan få tilgang til et stabilt mangfold av ulike kunst- og kulturtilbud av høy kunstnerisk og faglig kvalitet.

Rapport

Rapporten omfatter aktivitets-, publikums- og økonomiresultater for de scenekunstinstitusjonene som er omfattet av mål- og resultatstyringen, dvs. Riksteatret, Den Norske Opera & Ballett, Carte Blanche og teatre med status som nasjonale institusjoner og region-/landsdelsinstitusjoner. Aktivitetstallene for 2007 er levert av Riksteatret og Norsk teater- og orkesterforening på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet.

Riksteatret

I 2007 spilte Riksteatret 492 forestillinger på turné samt 110 forestillinger/prøveforestillinger i Oslo. Forestillingene var fordelt på 11 produksjoner med et samlet publikum på 156 923. Seks av årets oppsetninger var egenproduserte, tre var produsert i samarbeid med et annet teater, mens 2 var produsert av frie grupper.

Riksteatret legger vekt på tett samarbeid med arrangørene for å sikre profesjonaliteten i formidlingsarbeidet og derved styrke publikumsoppslutningen. Etterspørselen etter Riksteatrets tilbud viser at det blir stadig mer attraktivt å være arrangør for teatret.

Tabell 8.14 Antall forestillinger per fylke fordelt etter type produksjoner:

	2005			2006			2007		
Fylke	Egen-prod.	Samarb.-prod.	Andres prod.	Egen-prod.	Samarb.-prod.	Andres prod.	Egen-prod.	Samarb.-prod.	Andres prod.
Østfold	8	1	1	5	2	1	5	2	1
Akershus	7	1	2	5	2	1	7	2	1
Hedmark	16	1	7	16	9	2	15	4	3
Oppland	22	2	6	20	11	4	19	7	4
Buskerud	19	3	5	16	9	5	20	8	4
Vestfold	23	4	3	14	7	8	14	5	4
Telemark	20	3	4	15	8	6	17	9	4
Aust-Agder	17	2	3	12	7	6	15	5	2
Vest-Agder	15	2	2	13	8	2	15	5	4
Rogaland	21	4	4	18	10	8	20	8	4
Hordaland	6	1		5	2	1	6	4	1
Sogn og Fjordane	18	3	4	13	9	3	12	7	10
Møre og Romsdal	24	4	6	19	11	7	15	48	10
Sør-Trøndelag	13	1	1	10	6		16	6	6
Nord-Trøndelag	24		9	17	8	4	23	8	6
Nordland	27	5	2	20	12	3	17	9	13
Troms	15	1	4	12	8	6	9	7	8
Finnmark	15		5	10	7		11	1	6
Sum[1]	310	38	68	240	136	67	256	145	91

[1] I 2007 kommer i tillegg 110 prøvevisninger/ordinære forestillinger i Oslo.
Kilde: Riksteatret.

Tilskuddsinstitusjonene

For den enkelte institusjon kan aktiviteten, publikumsoppslutningen og det økonomiske resultatet variere betydelig fra et år til annet.

10 av 16 institusjoner fikk positivt årsresultat i 2007. Alle institusjoner hadde ved utgangen av 2007 positiv egenkapital, jf. tabell 8.15. Det Norske Teatret har etter flere år med positive resultater negativt årsresultat på 2,8 mill. kroner og et udekket tap på 1,4 mill. kroner. Trøndelag Teater hadde negativt årsresultat på 5 mill. kroner som dekkes av egenkapital. Departementet vil følge opp disse teatrene særskilt. Sogn og Fjordane Teater og Teater Ibsen hadde negativt årsresultat og begge teatrene har svært lav egenkapital. Teatrene bør sikre at tilstrekkelige midler til fri egenkapital blir avsatt som sikkerhet mot uforutsette kostnads- og inntektssvingninger. Det forventes derfor at teatrene har særskilt fokus på å avsette tilstrekkelige midler til fri egenkapital som sikkerhet mot uforutsette kostnads- og inntektssvingninger.

Produksjonsaktiviteten var noe lavere enn i 2006, og det ble vist i alt 6 462 forestillinger fordelt på 357 produksjoner, jf. tabell 8.16.

Publikumsoppslutningen i 2007 var stabil i forhold til 2006, og noe høyere enn i 2005. Totalt var det om lag 1 352 000 besøkende, jf. tabell 8.16. Publikum på billetterte arrangement utgjorde tilnærmet 1 290 000.

For 2007 rapporteres det om et publikumsbesøk på turnéforestillinger på 290 740 fordelt på 1 744 forestillinger, jf. tabell 8.18. Riksteatret stod for 30 pst. av institusjonenes turnétilbud og 49,3 pst. av publikumsbesøket i 2007 mens region-/landsdelsinstitusjonene stod for 70 pst. av turnéforestillingene og 50,7 pst. av publikumsbesøket på disse forestillingene.

For å gjøre opera og ballett tilgjengelig for et bredt publikum, har Den Norske Opera & Ballett inngått en transmisjonsavtale med NRK som inne-

bærer inntil to helaftens TV-produksjoner og inntil seks helaftens radioproduksjoner per kalenderår. To forestillinger ble tatt opp av NRK/TV med et seertall på 380 000. Fire forestillinger ble tatt opp av NRK Radio, som hadde 160 000 lyttere.

Institusjonene avgir en utvidet rapport om sin virksomhet til departementet som inngår i en samlet vurdering av institusjonenes måloppnåelse.

Tabell 8.15 Økonomiske nøkkeltall for tilskuddsinstitusjonene i 2007:

(i 1 000 kr)

Institusjon	Statlig driftstilskudd	Reg. driftstilskudd	Andre inntekter	Driftskostnader	Driftsres.	Årsresultat	Egenkap. per 31.12.07	Antall årsverk
Agder Teater [1]	14 509	7 187	5 067	27 647	-884	-488	4 329	39
Carte Blanche	16 733	7 171	1 708	25 472	140	421	2 501	27
Den Nationale Scene	81 134		14 327	95 771	-310	515	6 793	139
Den Norske Opera & Ballett	296 394		48 522	339 975	4 941	3 215	8 032	504
Det Norske Teatret	113 826		42 891	160 470	-3 753	-2 836	25 669	213
Haugesund Teater	5 908	2 532	9 350	17 483	307	387	1 723	20
Hedmark Teater	9 289	4 640	2 327	16 518	-262	-154	1 249	24
Hordaland Teater	7 466	3 200	1 740	10 763	1 643	1 669	1 363	9
Hålogaland Teater	33 172	14 217	8 683	53 308	2 764	3 474	7 630	63
Nationaltheatret	126 921		49 927	174 578	2 270	2 094	21 223	235
Nordland Teater	17 169	7 358	4 774	28 226	1 075	22	2 757	32
Rogaland Teater	37 290	17 897	26 834	80 383	1 638	3 122	31 552	102
Sogn og Fjordane Teater	12 714	5 452	1 547	19 986	-273	-226	609	28
Teater Ibsen	16 112	6 905	4 097	27 991	-877	-761	639	31
Teatret Vårt	14 315	6 136	4 624	24 126	949	943	2 715	28
Trøndelag Teater	48 336	20 716	20 932	95 782	-5 798	-5 009	9 531	177
Sum	851 288	103 411	247 350	1 198 479	3 570	6 388	128 315	1 671

[1] Agder Teater driver også kulturhuset for Kristiansand kommune. Tallene for Agder Teater gjelder bare teaterdriften så nær som årsresultat, egenkapital og årsverk, hvor kulturhusdriften er inkludert.

Kilde: Institusjonenes årsregnskap for 2007 og budsjettsøknader for 2009.

Tabell 8.16 Hovedtall for virksomheten ved Riksteatret og tilskuddsinstitusjonene 2005-2007:

	Totalt antall oppsetninger			Totalt antall forestillinger			Totalt antall publikum		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Agder Teater	26	24	43	332	346	285	62 191	53 157	39 120
Carte Blanche	6	9	9	73	69	98	15 541	20 709	20 027
Den Nationale Scene	26	39	19	596	635	572	120 546	113 701	100 085
Den Norske Opera & Ballett	34	40	29	206	192	191	157 755	138 913	135 761
Det Norske Teatret	53	54	20	945	948	977	193 618	199 852	190 026
Haugesund Teater	43	41	38	140	217	213	19 492	39 027	41 570
Hedmark Teater	13	13	18	240	229	163	19 249	22 431	17 568
Hordaland Teater	9	10	13	297	279	268	38 322	43 221	41 025
Hålogaland Teater	8	7	19	214	122	328	26 898	30 580	65 963
National-theatret	71	80	51	978	1 037	709	204 094	244 333	198 442
Nordland Teater	18	16	16	228	291	259	19 487	28 386	29 214
Riksteatret [1]	11	10	11	512	512	602	103 045	97 254	156 923
Rogaland Teater	14	13	19	574	633	706	89 050	116 522	129 370
Sogn og Fjordane Teater	10	9	12	110	284	157	13 591	20 855	16 936
Teater Ibsen	9	16	9	232	309	213	27 831	31 622	21 011
Teatret Vårt	15	6	10	220	353	276	31 436	37 923	39 451
Trøndelag Teater	21	21	29	611	618	488	100 555	142 780	114 053
Sum	387	408	365	6508	7 074	6 505	1 242 701	1 381 266	1 356 545
Sum justert for gjestespill[2]	381	402	357	6 428	7 016	6 462	1 227 754	1 358 512	1 351 913

[1] Tallene for Riksteatret inkluderer prøvevisninger samt ordinære forestillinger i Oslo og oppsetninger som ble formidlet fra andre teatre/frie grupper.

[2] Når teatrene gjestespiller hos hverandre, rapporterer begge institusjoner om tilknyttede resultater. I 2007 dreide dette seg om til sammen 8 oppsetninger med 43 forestillinger og et publikumstall på 4 632.

Kilde: Norsk teater- og orkesterforening.

Tabell 8.17 Spesifikasjon av publikumstallene ved Riksteatret og tilskuddsinstitusjonene 2007:

	Antall publikum billetterte arrangement	Antall publikum ordinære billetter	Antall publikum fri- og sponsor-billetter
Agder Teater	38 072	33 045	5 027
Carte Blanche	12 564	11 444	1 120
Den Nationale Scene	99 628	86 199	13 429
Den Norske Opera & Ballett	134 511	122 704	11 807
Det Norske Teatret	154 130	137 730	16 400
Haugesund Teater	41 570	37 754	3 816
Hedmark Teater	11 087	9 476	1 611
Hordaland Teater	41 025	39 125	1 900
Hålogaland Teater	63 722	59 074	4 648
Nationaltheatret	198 442	177 075	21 367
Nordland Teater	26 056	20 980	5 076
Riksteatret	152 064	139 463	12 601
Rogaland Teater	126 712	115 374	11 338
Sogn og Fjordane Teater	16 519	15 739	780
Teater Ibsen	21 011	20 113	898
Teatret Vårt	39 451	36 250	3 201
Trøndelag Teater	113 368	100 937	12 431
Sum	1 289 932	1 162 482	127 450

Kilde: Norsk teater- og orkesterforening.

Tabell 8.18 Scenekunstinstitusjonenes turnévirksomhet i Norge 2005-2007:

	Antall forestillinger			Publikumsbesøk		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Agder Teater	110	54	56	11 299	4 717	4 875
Carte Blanche	15	20	48	4 074	7 463	8 441
Den Nationale Scene	38	14	5	20 504	1 038	386
Den Norske Opera & Ballett	25	35	45	17 268	14 658	17 589
Det Norske Teatret	74	58	21	17 104	20 353	1 629
Haugesund Teater	17	39	186	1 357	4 324	4 397
Hedmark Teater	212	191	117	13 124	17 831	14 269
Hordaland Teater	198	102	64	19 608	10 875	8 723
Hålogaland Teater	59	35	128	6 873	3 740	20 984
Nationaltheatret	42	83	31	5 632	17 760	8 526
Nordland Teater	117	147	154	9 163	15 515	16 232
Riksteatret	433	443	492	81 589	77 733	129 482
Rogaland Teater	67	70	6	8 706	7 244	3 231
Sogn og Fjordane Teater	77	263	135	10 433	19 169	13 800
Teater Ibsen	162	249	108	15 913	26 841	9 578
Teatret Vårt	46	178	148	12 638	21 197	28 598
Trøndelag Teater	14	4		4 052	2 208	
Sum	1 706	1 985	1 744	259 337	272 666	290 740

Kilde: Norsk teater- og orkesterforening.

Kap. 3324 Scenekunstformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Ymse inntekter	26 183	16 000	100
02	Billett- og salgsinntekter m.m.			19 900
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	41		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	307		
18	Refusjon av sykepenger	1 485		
	Sum kap. 3324	28 016	16 000	20 000

Post 01 Ymse inntekter

Posten omfatter ymse inntekter.

Post 02 Billett- og salgsinntekter

Inntektene gjelder salg av billetter og program m.m., jf. kap. 324, post 21. Inntektene har i de senere år vært høyere enn budsjettert. Inntektene foreslås derfor økt med 4 mill. kroner. Bevilgningen under kap. 324, post 21 er økt tilsvarende.

Kap. 325 Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter, *kan nyttes under post 73*	64 469	62 855	65 291
21	Spesielle driftsutgifter	37 150	25 000	35 000
73	Prosjekt- og utviklingstiltak, *kan nyttes under post 01*	25 793	26 902	26 902
78	Ymse tiltak			3 000
	Sum kap. 325	127 412	114 757	130 193

Kapitlet omfatter drifts- og prosjektmidler til det felles faglig-administrative samordnings- og utviklingsorganet for arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet, ABM-utvikling - Statens senter for arkiv, bibliotek og museum (ABM-utvikling).

Mål for 2009

Det legges til grunn følgende mål:

1. bidra til at arkiv, bibliotek og museum blir styrket som aktive og aktuelle samfunnsinstitusjoner
2. fremme læring, kunnskaps- og kulturformidling
3. fremme utvikling av digitalt innhold og tjenester
4. fremme utvikling og sikring av samlinger
5. fremme samhandling og nytenkning innenfor organisasjons- og nettverksbygging.

I tillegg til ovennevnte mål vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretakelse av likestilling og mangfoldsperspektiv - som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke lønns- og driftsutgifter til ABM-utvikling.

ABM-utvikling ble etablert i 2003 for å fremme en helhetlig tenkning rundt arkiv, bibliotek og museum. Statens bibliotektilsyn, Riksbibliotektjenesten og Norsk museumsutvikling gikk inn i virksomheten. ABM-utvikling driver aktivt, strategisk utviklingsarbeid for å samordne, effektivisere og styrke arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet. Målet er at institusjonene og sektorene skal settes bedre i stand til å løse faglige oppgaver og til å møte nye utfordringer i samfunnet samt arbeide med hele spekteret av funksjoner innenfor arkiv, bibliotek og museum. ABM-utvikling arbeider dessuten på tvers av faglige sektorgrenser og ivaretar departementsovergripende samarbeidsoppgaver i tilknytning til arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet.

ABM-utvikling arbeider til enhver tid med interne og eksterne prosjekter som reflekterer hovedsatsingsområdene. Prosjektmidler tildeles etter søknad eller til prosjekter initiert av ABM-utvikling. ABM-utvikling forvalter også faste tilskuddsordninger på kap. 326, 328 og 329 samt midler knyttet til oppdragsvirksomhet.

Direktoratet for forvaltning og IKT (DIFI) gjennomførte våren 2008 en evaluering av ABM-utvikling, jf. programkategoriomtalen.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som ABM-utvikling får i merinntekter under kap. 3325, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under denne posten skal dekke oppdragsvirksomhet ved ABM-utvikling. Bevilgningen kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter. Inntektene under kap. 3325, post 02 har de senere årene vært høyere enn budsjettert. Inntektene foreslås derfor økt til 35 mill. kroner. Rammen under kap. 325, post 21 er økt tilsvarende.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som ABM-utvikling får i merinntekter under kap. 3325, post 02 Inntekter ved oppdrag, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 73 Prosjekt- og utviklingstiltak

Denne posten skal dekke et variert spekter av samarbeids- og prosjekttiltak innenfor arkiv-, bibliotek- og museumsområdet.

Prosjektmidler er en viktig forutsetning for at ABM-utvikling skal fungere etter hensikten. Mid-

lene kan brukes både til egeninitierte prosjekter og til å støtte tiltak i regi av andre aktører.

Hoveddelen av midlene blir utlyst av ABM-utvikling. En forutsetning for støtte er at midlene går til prosjekter som er nyskapende og har overføringsverdi til større grupper av institusjoner.

Områder som vil bli særlig prioritert, er samarbeid mellom arkiv, bibliotek og museer, nye former for samarbeid innenfor de enkelte sektorene og på tvers av forvaltningsgrenser, formidling i form av kompetanseoppbygging, nye metoder og bruk av nye medier, bevaring, herunder kompetanseoppbygging og samarbeidstiltak innenfor sikring og bevaring, ny bruk av digital teknologi i bevaring, tilgjengeliggjøring og formidling av kunnskaps- og opplevelseskilder, utvikling av metoder for bevaring, tilgjengeliggjøring og formidling av digitalt skapt informasjon, dokumentasjon og formidling av minoritetskulturer og det multikulturelle samfunn. Videre kan det gis støtte til vitensentre. Vitensentre er interaktive tilbud til barn og unge som skal gi mulighet til læring gjennom eksperimenter og erfaring.

Post 78 Ymse tiltak

ABM-utviklings utredning "Bibliotekreform 2014", foreslår en reform av biblioteksektoren. Reformen knyttes til konkrete tiltak innenfor målområdene innhold og tjenester, struktur og organisering, kompetanse og forskning. Regjeringen vil som en oppfølging av bibliotekutredningen legge fram en stortingsmelding om bibliotek. Det kan bli aktuelt å initiere ulike prosjekter som et ledd i oppfølgingen av meldingen, og det er satt av 3 mill. kroner til dette under denne posten.

Rapport 2007

Mål

For 2007 ble det lagt til grunn følgende mål:

– sikre den materielle og immaterielle kulturarven fra fortid og samtid som uerstattelig kilde til innsikt, identitet og opplevelse.

Rapport

For ABM-utviklings del innebærer dette å bidra til at arkiv, bibliotek og museum blir styrket som aktive og aktuelle samfunnsinstitusjoner.

I 2007 hadde ABM-utvikling et budsjett til drift samt prosjekt- og utviklingstiltak på 90,3 mill. kroner. I tillegg forvaltet ABM-utvikling faste tilskuddsordninger på til sammen 65 mill. kroner, spillemidler for 1 mill. kroner og 37,1 mill. kroner knyttet til oppdragsvirksomhet (Nordbok-sekretariat og konsortieavtaler).

ABM-utvikling fordelte i 2007 38,6 mill. kroner i prosjektmidler. Midlene ble fordelt slik:

	(i mill. kr)
Prosjekt for hele abm-sektoren	8,5
Prosjekt for arkivsektoren	3,8
Prosjekt for arkiv- og museumssektoren	0,5
Prosjekt for biblioteksektoren	12,1
Prosjekt for museumssektoren	10,6
Prosjekt Kulturnett.no	3,1
	38,6

For å nå målet om å styrke arkiv, bibliotek og museum som aktuelle samfunnsinstitusjoner, har ABM-utvikling utpekt fire prioriterte arbeidsområder:

Fremme læring, kunnskaps- og kulturformidling

ABM-utvikling støttet en rekke satsinger innen kunnskapsformidling i 2007. Tiltakene var spredt på områder som bl.a. skole, fengselsvesen, lokalmiljø, idrett, transportsektoren, forskningsmiljøer, mangfold og internasjonalt. Det ble arbeidet med tiltak for å lette tilgjengeligheten til kildene for alle brukergrupper samt å gjøre innholdet i de ulike samlingene kjent.

Det har bl.a. vært satset på prosjekter som tar opp aktuelle samtidsspørsmål og kontroversielle tema, vanskelige og marginaliserte historier og problemorientert og kritisk formidling. Utfordringen er å gjøre arkiv-, bibliotek- og museumsinstitusjonene mer aktuelle og relevante, aktive og kritiske.

Fremme utvikling av digitalt innhold og tjenester

Virksomheten ga i 2007 økonomisk støtte til tiltak som bidrar til å styrke og sikre fellesløsninger innen teknologisk infrastruktur. Parallelt med sektorvise løsninger innen digitalisering og elektroniske søk, ble det satset på fellesløsninger på tvers av sektorene. For å oppnå bedre samhandling støttet ABM-utvikling bl.a. arkivsektorens sentrale databaseløsning basert på arkivsystemet ASTA. Denne løsningen avløser mange lokale baser og åpner for direkte formidling av nytt materiale på Internett. Tilsvarende fikk museumssektoren økonomisk støtte til sitt system basert på Primus. Biblioteksektoren fikk midler til å utvikle en felles søketjeneste. ABM-søk er en søketjeneste på tvers av sektorene. En pilot for ABM-søk ble opprettet i 2007. Arbeidet med søketjenesten fortsetter i 2008.

ABM-utvikling drifter nettstedet kulturnett.no. Kulturnettet er den offisielle portalen til norsk kultur på nett og tilbyr bl.a. nyheter fra norsk kulturliv og stoff om abm-institusjonene. Kulturnett.no har i 2007 hatt fokus på å gi publikum mer kulturelt innhold og flere kulturopplevelser på nett. Kulturinstitusjoner har fått tilbud om en verktøypakke til bruk i den digitale formidlingen. Kulturnettet hadde i 2007 et snitt på 6000 brukersesjoner per dag og er i jevn vekst.

Fremme utvikling og sikring av samlinger

For å ivareta ovenstående oppgave best mulig, igangsatte ABM-utvikling en rekke prosjekter. Blant disse var en nasjonal kartlegging av arkivsituasjonen for lokal- og privatarkiv, med sikte på å få fram en situasjonsrapport om vern og formidling av privatarkiv og tradisjonsmateriale av regionalt og lokalt opphav. Kartleggingen har bl.a. vist at norske museum oppbevarer mer enn 30 000 hyllemeter privatarkiv, hovedsakelig uordnet og utilgjengelig for bruk. ABM-utvikling har satt i gang et pilotprosjekt i fire fylker for å bedre forholdene.

En landsomfattende tilstandsvurdering av samlinger i museum er under gjennomføring. Målet med denne vurderingen er å kunne gi informasjon om status og behov for registrering, sikring og bevaring både på lokalt, regionalt og nasjonalt plan. Det ble også jobbet med å utarbeide en standard for katalogisering av kulturhistoriske gjenstander. Forslaget ble sendt på høring høsten 2007 og en endelig standard, basert på høringsinnspillene, vil bli utarbeidet i 2008.

Fremme samhandling og nytenking innenfor organisasjons- og nettverksbygging

En av ABM-utviklings kjerneoppgaver er å bidra til økt samhandling og samordning mellom de tre sektorene. Synergieffekter fra tverrsektorielt samarbeid kan bidra til nytenkning innen fagfeltet. Blant flere tiltak for å fremme nytenkning og samhandling innen alle tre sektorene var innsamling av ABM-statistikk, lederutviklingstilbud for ledere i arkiv, bibliotek og museumssektoren, og et abm-nettverk for fotografi.

Kap. 3325 Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Ymse inntekter	2 245	1 600	1 670
02	Inntekter ved oppdrag	37 150	25 000	35 000
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	736		
18	Refusjon av sykepenger	627		
	Sum kap. 3325	40 758	26 600	36 670

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder inntekter ved ABM-utvikling, jf. kap. 325, post 01.

Post 02 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder oppdragsinntekter ved ABM-utvikling, jf. kap. 325, post 21. Inntektene har i de senere årene vært høyere enn budsjettert. Inntektene foreslås derfor økt til 35 mill. kroner. Bevilgningen under kap. 325, post 02 er økt tilsvarende.

Kap. 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	339 672	365 566	405 080
21	Spesielle driftsutgifter	6 163	850	887
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	23 949	19 739	20 548
55	Norsk kulturfond		125 120	139 114
73	Noregs Mållag	2 126	2 517	3 017
74	Det Norske Samlaget	9 076	11 090	13 090
75	Språkteknologi, Norsk Ordbok m.v.	13 272	14 843	16 996
76	Ibsenpris m.m.		3 129	4 267
78	Ymse faste tiltak	90 671	90 406	102 095
	Sum kap. 326	484 929	633 260	705 094

Kapitlet omfatter de statlige virksomhetene Nasjonalbiblioteket, Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek og Språkrådet. Kapitlet omfatter også avsetning til litteratur under Norsk kulturfond og tilskudd til Det Norske Samlaget, Noregs Mållag og til andre formål og institusjoner på feltet, bl.a. Norsk Forfattersentrum, Norsk barnebokinstitutt, Senter for norsk skjønn- og faglitteratur i utlandet (NORLA) og Leser søker bok.

Mål for 2009

Det legges til grunn følgende mål:

1. å sikre det norske språkets posisjon som et fullverdig, samfunnsbærende språk i Norge
2. å sikre og bevare pliktavlevert materiale og andre samlinger, og gjøre samlingene og informasjonen om disse tilgjengelige
3. å produsere og låne ut folkebiblioteklitteratur og studielitteratur i lyd- og blindeskrift

4. å fremme utvikling av digitalt innhold og tjenester
5. å sikre nyskaping, bredde og spredning av norsk fag- og skjønnlitteratur.

I tillegg til ovennevnte mål vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretakelse av likestilling og mangfoldsperspektiv – som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2009

Budsjettforslaget for 2009 innebærer en økning på 73,5 mill. kroner til språk-, litteratur- og bibliotekformål. Språk-, litteratur- og bibliotekfeltet har fått en samlet økning på 166 mill. kroner i løpet av årene 2006-2009.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter for de statlige virksomhetene Nasjonalbiblioteket, Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek og Språkrådet. I tillegg er det avsatt midler til å forberede etableringen av en norsk språkbank.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som virksomhetene får i merinntekter under kap. 3326, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Fordeling av bevilgningen:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Nasjonalbiblioteket	304 501	332 726
Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek	40 045	44 545
Språkrådet	21 020	25 309

Nasjonalbiblioteket

Nasjonalbiblioteket er en av de viktigste kildene til kunnskap om Norge, nordmenn og norske forhold, her og i utlandet. Virksomheten omfatter oppbygging, bevaring og tilgjengeliggjøring av samlinger av svært forskjellig karakter innen alle medietyper. Aktiviteten omfatter depotsamling for fjernlån og gjenbruk, arkivsamling, mikrofilming av aviser, innsamling, bevaring og formidling av lyd- og bildemedier, restaurering og konservering, digitalisering og utvikling i tilknytning til digitalt bibliotek. Nasjonalbiblioteket startet i 2006 realisering av sin strategi for digitalisering av hele samlingen.

En av Nasjonalbibliotekets viktigste oppgaver er forvaltning av lov om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokumenter av 9. juni 1989 nr. 32, som trådte i kraft 1. juli 1990. Formålet med loven er å trygge avlevering av dokumenter med allment tilgjengelig informasjon til nasjonale samlinger, slik at vitnemål om norsk kultur og samfunnsliv blir bevart og gjort tilgjengelig som kildemateriale for forskning og dokumentasjon. Tidligere omfattet pliktavlevering kun trykte dokumenter som bøker og tidsskrifter. I dag blir dette for snevert. Skal ettertiden få med seg bredden av informasjon i dagens samfunn, må man også bevare radio- og tv-opptak, plater og film, elektroniske dokumenter som CD-ROM og disketter samt Internett-dokumenter.

Til sammen foreslås bevilgningen til Nasjonalbiblioteket økt med om lag 28 mill. kroner i 2009. Av dette foreslår regjeringen å sette av 10 mill. kroner til digitaliseringsformål ved Nasjonalbiblioteket, hvorav 3 mill. kroner anvendes til oppbygging av et pop- og rockarkiv. Etableringen av et nasjonalt senter for pop og rock i Trondheim har aktualisert utfordringene ved å samle inn Norges pop- og rockhistorie. Mange aktører bør delta i arbeidet, men samtidig må det finne sted en samordning på nasjonalt nivå. Regionale aktører har lokalkunnskap og ofte stort kontaktnett og kan dermed være en ressurs for å gjøre de nasjonale pop- og rocksamlingene så komplette som mulig. Til å koordinere innsatsen og ivareta det langsiktige bevarings- og arkivansvaret er Nasjonalbiblioteket den instansen som utpeker seg med nødvendig kompetanse og teknologisk infrastruktur. Det forutsettes nært samarbeid med fagekspertisen på pop og rock ved det nasjonale senteret i Trondheim og ved regionale sentre. I St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill* heter det at alle aktører som mottar statlig støtte innenfor pop- og rockfeltet forutsettes å samarbeide med Nasjonalbiblioteket, slik at samlingene ved denne nasjonale bevaringsinstitusjonen blir så komplette som mulig.

Noe av bevilgningen til digitaliseringsformål skal for øvrig gå til realisering av prosjektet Musikkarv, som har som formål å verne og publisere den klassiske norske musikken.

Som følge av Stortingets behandling av St.meld. nr. 12 (2006-2007) *Veiviseren* ble ansvaret for innsamlings- og bevaringsfunksjonene for den norske filmarven flyttet fra Norsk filminstitutt til Nasjonalbiblioteket. Størstedelen av filmarkivavdelingen ved Norsk filminstitutt ble overført til Nasjonalbiblioteket fra 1. januar 2008. Fra årsskiftet 2008/2009 overføres den resterende delen. Budsjettforslaget tar høyde for økte lønns- og driftskostnader knyttet til dette.

Bevilgningen er videre styrket med 1 mill. kroner til Nasjonalbibliotekets arbeid med markeringer og jubileer, herunder gjennomføringen av 150-årsmarkeringen for Knut Hamsuns fødsel i 2009 og forberedelser av Bjørnson-markeringen i 2010. Til sammen 7 mill. kroner av bevilgningen til Nasjonalbiblioteket skal benyttes til dette arbeidet i 2009.

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) produserer og låner ut allmenn litteratur og studielitteratur til blinde, synshemmede og andre lesehemmede. Virksomheten ble bygd opp av Norges Blindeforbund og Vestlandske Blindeforbund og ble overtatt av staten i 1989.

Fordelingen av midler mellom Nasjonalbiblioteket og NLB kan bli noe justert som følge av at Nasjonalbiblioteket utfører oppgaver som ligger under ansvarsområdet til NLB.

Det foreslås å øke bevilgningen til NLB med 4,5 mill. kroner både for å øke tilgjengeligheten til allmenn litteratur og å styrke studenttjenesten.

Språkrådet

Språkrådet er statens fagorgan i språkspørsmål og skal særlig arbeide med å styrke det norske språkets status i nåtid og framtid og med å forvalte de to offisielle norske språknormalene. Språkstyrkingsarbeidet skal etter vedtektene omfatte både norsk språk generelt og den nynorske målformen spesielt.

I språkmeldingen som ble lagt fram i slutten av juni, legger regjeringen opp til å etablere språkpolitikk som et helhetlig, sektorovergripende politikkområde med kulturpolitisk forankring, jf. St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og meining – Ein heilskapleg norsk språkpolitikk*. I tråd med dette foreslås det i meldingen å gi Språkrådet et utvidet og dermed mer helhetlig språkpolitisk ansvars- og arbeidsområde. Meldingen foreslår å styrke Språkrådet langs tre akser. For det første skal Språkrådet ivareta funksjonen som nasjonalt samordningsorgan for utvikling og tilgjengeliggjøring av norsk terminologi. For det andre forutsetter den nye, sektorovergripende politikken at Språkrådet skal kunne engasjere seg i et mer aktivt og initierende språkstyrkingsarbeid over et bredt felt. For det tredje er det i meldingen lagt opp til å utvide Språkrådets arbeidsområde ved å gi institusjonen et språkpolitisk ansvar også for andre språk enn norsk.

For å følge opp sistnevnte punkt forutsetter meldingen at det blir nedsatt en hurtigarbeidende ekspertgruppe med mandat å konkretisere hvordan dette ansvaret skal defineres og avgrenses. Det vil ta noe tid før dette er avklart. Den utvidede virksomheten på terminologiområdet og innenfor sektorovergripende språkstyrking vil i større grad kreve nye ressurser allerede fra 2009. På begge disse områder er det viktig å komme i gang så raskt som mulig. Til sammen foreslås Språkrådets budsjett økt med 3 mill. kroner utover lønns- og prisomregning. Mesteparten av dette vil være lønnsmidler til nye stillinger, mens en mindre del av økningen forutsettes brukt som prosjektmidler. Den nærmere prioritering og innfasing av stillinger og aktiviteter vil bli drøftet med Språkrådet.

Forberedelse til etablering av en norsk språkbank

I språkmeldingen framgår det at regjeringen har som mål i de nærmeste årene å få bygd opp en norsk språkbank, dvs. en teknologisk infrastruktur i form av digitaliserte språkressurser til bruk i så vel kommersiell produktutvikling som ikke-kommersiell språkforskning. En slik språkbank er et grunnleggende tiltak for å sikre det norske språkets posisjon innenfor alle former for språkbasert teknologi, men har i tillegg til denne fundamentale språkpolitiske funksjonen også bl.a. næringspolitiske, teknologipolitiske og forskningspolitiske perspektiver. Språkbanken vil derfor bli utviklet i samråd med andre berørte departementer. Det er i språkmeldingen lagt opp til at språkbanken skal bygges opp over en periode på fem-seks år, hvoretter den vil gå over i en drifts- og vedlikeholdsfase.

I brev av 6. mai 2008 ga departementet Språkrådet i oppdrag å gå i gang med å forberede den formelle etableringen av språkbanken fra 1. januar 2009. Departementet bad Språkrådet for dette formål sette ned en arbeidsgruppe som innen 15. august bl.a. skulle skissere en plan for hvordan etableringen kunne skje. Arbeidsgruppen har hatt liten tid til rådighet, og i planen understrekes at det er behov for en grundigere kartlegging av eksiste-

rende språkressurser og en mer inngående analyse for å kunne legge til rette for en optimal sammensetning av ulike typer av språkressurser og en hensiktsmessig prioritering av hvilke ressurser som bør samles inn i ulike faser av oppbyggingsperioden. Plandokumentet foreslår likevel at språkbanken etableres som en egen virksomhet fra 1. januar 2009, og at den organiseres som et heleid statlig aksjeselskap med Kultur- og kirkedepartementet som eneeier eller majoritetseier.

Departementet har kommet til at det er behov for en grundigere behandling av spørsmålet om språkbankens organisasjons- og tilknytningsform og vil drøfte mulige alternativer nærmere med Språkrådet og andre berørte departementer. Plandokumentet reiser også en del juridiske spørsmål som ikke blir tilstrekkelig avklart, og som departementet derfor må utrede nærmere. Det er derfor ikke mulig å fremme et endelig forslag om etablering av språkbanken i dette budsjettforslaget. Departementet foreslår i stedet å avsette 2,5 mill. kroner til videre forberedelser i form av kartlegging, analyser og eventuelt kjøp av bruksretter og bearbeidelse og utvikling av aktuelle språkressurser. Avhengig av framdrift og resultater i det videre avklaringsarbeidet, vil departementet vurdere å komme tilbake til saken i revidert budsjett.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgiftene ved oppdragsvirksomhet. Bevilgningen kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som eventuelle merinntekter under kap. 3326, post 02 Inntekter ved oppdrag, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen gjelder Nasjonalbibliotekets investeringer. Bevilgningen skal i hovedsak dekke oppgraderinger og utskiftinger av den tekniske infrastrukturen, inkludert digitalt sikringsmagasin. Departementet foreslår å videreføre Nasjonalbibliotekets investeringsbudsjett på samme nivå som i 2008.

Post 55 Norsk kulturfond

Fra 2008 er midler til litteratur, som i 2007 ble bevilget under kap. 320, post 50 Norsk kulturfond, overført til kap. 326, post 55. For 2009 foreslås følgende økninger:

- innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for voksne: 3 mill. kroner
- innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge: 2 mill. kroner
- innkjøpsordningen for oversatt skjønnlitteratur for barn, unge og voksne: 2 mill. kroner
- innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa: 3,5 mill. kroner
- innkjøpsordningen for ny norsk faglitteratur for barn og unge: 1,0 mill. kroner
- støtte til tidsskrift/ymse publikasjoner: 2,5 mill. kroner
- produksjonsstøtte til tegneserier: 0,3 mill. kroner.

Departementet legger til grunn at økningene skaper rom for et prøveprosjekt med innkjøp av et utvalg e-bøker under hver av innkjøpsordningene.

Fordeling av bevilgningen

(i 1 000 kr)

	Fordeling 2008	Forslag 2009
Innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for voksne	38 860	41 860
Innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge	25 554	27 554
Innkjøpsordningen for oversatt skjønnlitteratur for barn, unge og voksne, inkludert oversetterbonus	10 657	12 657
Innkjøpsordningen for ny norsk faglitteratur for barn og unge	6 675	7 675
Produksjonsstøtte til bildebøker for barn og unge	1 356	1 416
Produksjonsstøtte til klassikere	834	871
Produksjonsstøtte til nynorsk litteratur	3 190	2 530
Produksjonsstøtte til tegneserier	1 565	1 865
Innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa	10 430	13 930
Støtte til litteraturfestivaler	1 565	1 634
Støtte til tidsskrift/ymse publikasjoner	20 156	22 656
Andre tiltak	4 278	4 466
Totalt	125 120	139 114

Fra 2009 legges det til grunn at Det Norske Samlaget ikke skal kunne søke om midler fra avsetningen til produksjonsstøtte for nynorsk litteratur, jf. omtale under kap. 326, post 74. 0,8 mill. kroner er i denne forbindelse trukket ut av avsetningen til produksjonsstøtte for nynorsk litteratur.

Post 73 Noregs Mållag

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til Noregs Mållag. Tilskuddet går til arbeidet med å styrke nynorsk skriftkultur på alle samfunnsfelt. Tilskuddet til Noregs Mållag for 2009 foreslås økt med 0,5 mill. kroner.

Post 74 Det Norske Samlaget

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til Det Norske Samlaget. Tilskuddet går til arbeidet med å styrke nynorsk språk, litteratur og kultur og skal bidra til et bredere tilbud av bøker utgitt på nynorsk. Tilskuddet omfatter også midler til produksjon av artikler om nynorsk kulturhistorie på Internett.

I 2009 foreslås det en økning i tilskuddet til Det Norske Samlaget på 2,0 mill. kroner. Departementet legger til grunn at Samlaget selv skaper rom for produksjonsstøtte til nynorsk litteratur innenfor sine budsjetter, og Samlaget skal fra 2009 derfor ikke kunne søke Norsk kulturråd om midler fra denne avsetningen, jf. omtale under kap. 326, post 55.

Post 75 Språkteknologi, Norsk Ordbok 2014 mv.

Bevilgningsforslaget under denne posten er i hovedsak knyttet til det leksikalske dokumentasjonsprosjektet Norsk Ordbok 2014. Prosjektet får tilskudd fra departementet og Universitetet i Oslo. Arbeidet med ordboken er siden 2002 trappet betydelig opp og følger en nøyaktig plan for å sikre at verket i tolv bind foreligger komplett i jubileumsåret 2014, jf. nærmere omtale i språkmeldingen, St.meld. nr. 35 (2007–2008), kap. 8.3.5. Det foreslås et tilskudd på 14,2 mill. kroner til Norsk Ordbok 2014 i 2009.

Posten dekker også tilskudd til arbeidet med en revidert, oppdatert og utvidet utgave av ordboksverket Norsk Riksmålsordbok. Tittelen på dette reviderte dokumentasjonsprosjektet er Det Norske Akademis store ordbok. Siktemålet er at den nye utgaven skal gjøres elektronisk tilgjengelig.

For å sikre en sterkere framdrift i arbeidet og dermed bidra til at prosjektet kan gjennomføres i et faglig forsvarlig omfang innen 2014, ga departementet ved årsskiftet 2007-2008 et ekstra tilskudd til prosjektet på 0,5 mill. kroner, og ved behandlingen av revidert budsjett ble tilskuddet for 2008

vedtatt økt med ytterligere 1,0 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 59 (2007–2008), s. 32. Dermed har prosjektet i 2008 hatt 1,5 mill. kroner til rådighet i tillegg til det som opprinnelig ble bevilget til formålet. For 2009 foreslår departementet at dette beløpet legges inn som en del av det faste tilskuddet under denne posten, slik at totalt tilskudd blir 2,78 mill. kroner for 2009. For øvrig viser departementet til nærmere omtale i språkmeldingen, jf. St.meld. nr. 35 (2007–2008), kap. 8.3.6.

Post 76 Ibsenpris m.m.

Den internasjonale Ibsenprisen er på 2,5 mill. kroner og skal stimulere til kritisk debatt om vesentlige samfunnsmessige og eksistensielle tema. Prisen utdeles årlig for å honorere en enkeltperson, organisasjon eller institusjon innenfor kunst og kultur som har gjort en ekstraordinær innsats i Ibsens ånd. Bevilgningen omfatter også stipendier til ulike Ibsen-prosjekter verden over, samt reisestøtte, til sammen 1,0 mill. kroner.

Kultur- og kirkedepartementet har forvaltningsansvaret for prisen. Det er oppnevnt en egen komité for tildelingen av prisen, ledet av Liv Ullmann. Prisutdelingen skjer ved Nationaltheatret i tilknytning til Ibsenfestivalen/Samtidsfestivalen, og Nationaltheatret har ansvar for utdelingsarrangementet. Bevilgningen på posten dekker også administrative kostnader, jf. også omtale under kap. 324, post 70.

Etter prisutdelingen på Nationaltheatret arrangeres det årlig en faglig konferanse i Skien hvor utdeling av de internasjonale Ibsen-stipendiene inngår som del av programmet.

Post 78 Ymse faste tiltak

Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til i 2009 under denne posten, følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 2.

Fra 2006 har Norsk barnebokinstitutt (NBI) gjennomført et treårig prøveprosjekt med forfatterutdanning innen barne- og ungdomslitteratur. Formålet har vært å gi nye forfattere og formidlere praktisk og teoretisk kunnskap om barne- og ungdomslitteraturfeltet. Det foreslås å øke tilskuddet til NBI med 1,0 mill. kroner, bl.a. for å gjøre forfatterutdanningen til et permanent og integrert tilbud ved instituttet.

Foreningen !les er en ideell paraplyorganisasjon som arbeider med litteraturformidling og stimulering av leselyst. Til videreføring og utvikling av prosjektvirksomheten foreslås det å øke tilskuddet til Foreningen !les med 0,5 mill. kroner.

Agenda X er en del av Antirasistisk senter og tilbyr minoritetsungdom i alderen 13-26 år et spekter av aktiviteter innen kunst og kultur. Det foreslås en økning på 0,2 mill. kroner til Agenda X i 2009.

Departementet legger til grunn at Norsk barnebokinstitutt, Foreningen !les og Agenda X selv tar ansvar for å skape rom innenfor sine budsjetter for tiltak som skal fremme forsøk og utvikling i egen virksomhet, og de skal som hovedregel derfor ikke kunne søke Norsk kulturråd om tilskudd.

Tilskuddet på 3 mill. kroner til fagprosjektet Henrik Ibsens skrifter videreføres i 2009. Departementet tar sikte på et samlet tilskudd på 15 mill. kroner til prosjektet fram til 2010. Universitetet i Oslo har bekreftet at fagprosjektet vil bli gjennomført etter gjeldende planer med et slikt tilskudd fra departementet.

Det er for 2009 foreslått en økning på til sammen 3,0 mill. kroner til bibliotektjeneste i fengsler. I forbindelse med opprettelse av nye soningsplasser i 2008 ble bevilgningen under denne posten økt med 1,8 mill. kroner, overført fra Justisdepartementet. Deler av bevilgningen i 2008 ble nyttet til engangsinvesteringer, og helårsvirkningen er beregnet av Justisdepartementet til 1,67 mill. kroner. Kr 130 000 er derfor konsekvensjustert ut i 2009. Bibliotektjeneste i fengsler inngår i arbeidet med rehabilitering av domfelte, og soningsfanger låner i gjennomsnitt langt flere bøker enn befolkningen for øvrig. Gjennom fengslene holder Justisdepartementet lokaler og inventar, mens Kultur- og kirkedepartementet dekker utgifter til lønn og utlånsmedier. Kultur- og kirkedepartementet ønsker å fortsette arbeidet med en generell opptrapping av tjenesten.

Norsk Forfattersentrum formidler forfattere til skolebesøk, bibliotekarrangementer, litteraturkvelder og andre arrangementer i privat og offentlig regi. De siste årene har Norsk Forfattersentrum opplevd stor vekst i etterspørselen. Tilskuddet foreslås økt med 0,5 mill. kroner i 2009.

Leser søker bok er en sammenslutning av over 20 organisasjoner som arbeider for å gjøre litteratur tilgjengelig for alle. Leser søker bok gir faglige råd og økonomisk støtte til utvikling og produksjon av tilrettelagt litteratur. For 2009 foreslås det et statstilskudd til Leser søker bok på 5 mill. kroner, en økning på over 0,8 mill. kroner.

NORLA (Senter for norsk skjønn- og faglitteratur i utlandet) er et ikke-kommersielt informasjonskontor som promoverer og formidler norsk skjønn- og faglitteratur i utlandet. Stiftelsen forvalter støtte til oversettelse av norsk fag- og skjønnlitteratur. NORLA har hatt økt aktivitetsnivå de siste årene,

og det foreslås en økning på 1,0 mill. kroner til NORLA i 2009.

Landssamanslutninga av nynorskkommunar (LNK) er en sammenslutning av kommuner, fylkeskommuner og interkommunale tiltak som har som mål å fremme nynorsk språk og kultur i offentlig virksomhet. LNK legger til rette for at medlemmene kan være aktive nynorskbrukere og arbeider for at nynorsk skal være et likestilt språk innenfor alle deler av det offentlige. I 2009 foreslås en økning på 0,5 mill. kroner til LNK.

Bjørnsonfestivalen vil ha økt aktivitet knyttet til forberedelser og gjennomføring av 100-årsmarkeringen for Bjørnstjerne Bjørnsons død i 2010. Departementet foreslår å øke tilskuddet til festivalen med 0,2 mill. kroner i 2009.

Til Kapittel, Stavanger internasjonale festival for litteratur og ytringsfrihet, foreslås det et økt tilskudd på 0,1 mill. kroner til videre satsing på film og internasjonalt samarbeid.

Det foreslås en økning på 0,1 mill. kroner hver til Bokbyen ved Skagerrak og Den norske bokbyen i Fjærland.

Den norske Forfatterforeningens ytringsfrihetspris foreslås økt med kr 100 000, slik at prisen fra 2009 blir på kr 200 000.

Fra 1. januar 2008 ble Norges Blindeforbund og Vestlandske Blindeforbund slått sammen til en organisasjon med navnet Norges Blindeforbund. Tilskuddet til de to virksomhetene foreslås videreført på samme nivå som i 2008 og utbetales samlet til Punktskrifttrykkeriet i Bergen ved Norges Blindeforbund.

Under denne posten foreslår departementet også avsatt i alt 4,0 mill. kroner til oppfølging av tiltak som er omtalt i språkmeldingen, jf. St.meld. nr. 35 (2007–2008). Fordelingen av dette beløpet vil departementet ta stilling til etter nærmere vurdering underveis i oppfølgingsarbeidet. Disse midlene til oppfølging av språkmeldingen kommer i tillegg til styrkingen av Språkrådet og de midler som er avsatt til forberedelse av norsk språkbank under post 01, jf. også økningen av tilskuddet til Det Norske Akademis store ordbok under post 75.

Av den avsatte potten på 4,0 mill. kroner er 0,5 mill. kroner øremerket til tiltak for å fremme nynorsk i mediene. Dette må ses i sammenheng med det som er uttalt i språkmeldingen om etablering av et eget fond kalt Vinjefondet med det hovedformål å styrke nynorsk journalistikk og annen publisistisk virksomhet på nynorsk. Etablering av et slik fond krever mer omfattende forberedelser. Som alternativ løsning foreslår derfor departementet i denne omgang en ordinær bevilgning. Den foreslåtte avsetningen på 0,5 mill. kroner tilsvarer avkastningen av et fond på om lag 10 mill. kroner.

Rapport 2007

Mål

For 2007 ble det lagt til grunn følgende mål:

- å legge til rette for at alle kan få tilgang til et stabilt mangfold av ulike kunst- og kulturtilbud av kunstnerisk og faglig kvalitet
- å sikre den materielle og immaterielle kulturarven fra fortid og samtid som uerstattelig kilde til innsikt, identitet og opplevelse
- å styrke og fremme norsk språk og litteratur.

Rapport

Nasjonalbiblioteket

Nasjonalbiblioteket bidrar til å styrke språklig og kulturell identitet gjennom å sikre og bevare pliktavlevert materiale og andre samlinger og ved å gjøre samlingene og informasjon om disse tilgjengelige.

I 2007 har Nasjonalbiblioteket arbeidet med utviklingen av det digitale nasjonalbiblioteket med vekt på etablering av produksjonsløyper for digitalisering og tilrettelegging for digital formidling gjennom NBdigital. Gjennom hele året har digitalisering av bøker gått i full drift, i tillegg til digitalisering av avishefter, radiomateriale, fotografier og noe lyd- og videomateriale. Totalt er det digitalisert 7,5 millioner avis- og boksider. Av bøkene som er digitalisert, er alle bøker som har falt i det fri, lagt åpent tilgjengelig via NBdigital. En ny versjon av søkesidene til NBdigital ble lansert i april 2007, og bruken av NBdigital økte med 22 pst. i forhold til 2006. I 2007 er kapasiteten i det digitale sikringsmagasinet økt fra ca. 300 til ca. 900 TBytes for å møte det behov for digital lagringskapasitet som følger av digitaliseringsprogrammet og digital avlevering. Lagringsløsningen er fleksibel og skalerbar og gir Nasjonalbiblioteket et godt grunnlag for kapasitetsutvidelse i årene som kommer.

Pliktavleveringsstatistikken for 2007 viser om lag det samme nivået for det papirbaserte materialet som tidligere år. Som ledd i satsingen på populærmusikk har Nasjonalbiblioteket økt ressursinnsatsen på feltet, noe som har resultert i en økning på 60 pst. i avleverte lydfestinger i forhold til 2006. Nedlasting av de norske nettsidene (.no) har vært gjennomført på samme måte som i 2006 og gjøres under midlertidig konsesjon fra Datatilsynet. Nasjonalbiblioteket har vært i kontakt med Datatilsynet om vilkår for en permanent konsesjon, og som en del av dette, vilkår for formidling av deler av innholdet. Åtte nettaviser er lastet ned daglig

gjennom hele året, og gjennom et pilotsamarbeid med Adresseavisen og Aftenposten er disse to avisene blitt avlevert i digital bevaringskvalitet. Formålet har vært å legge til rette for en generell modell for digital avlevering, slik at dagens mikrofilmingsprosess kan stoppes.

Nasjonalbibliotekets høye besøkstall fra 2006 har stabilisert seg, og det har vært stor stigning i bruk av samlingen på lesesalen, bruk av e-tidsskrift og større utnyttelsesgrad av terminaler. Bruken av materiale i Nasjonalbibliotekets lokaler har hatt en samlet økning på 24 pst. Utstillings- og arrangementsprogrammet har vært omfattende i 2007. Nasjonalbiblioteket ble tildelt det nasjonale ansvaret for å ivareta norske forfatterjubileer, og utstillinger og arrangementer har vært tilpasset denne satsningen, med bl.a. markeringer av Petter Dass og Sigrid Undset. I tillegg er bibliografien om Sigrid Undset ferdigstilt.

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) produserer og låner ut allmenn litteratur og studielitteratur i lyd- og blindeskrift.

I 2007 har NLB hatt vekst i både samlinger, utlån og antall lånere. Utlån av lydbøker har økt med 17 pst. og etter to år med nedgang har utlån av bøker i blindeskrift økt med 39 pst. Veksten i utlån av blindeskriftbøker relateres til økt produksjon av bøker, nye tilbud som artikler og noveller samt effektivisering av utlånsrutiner.

Utlån av studielitteratur økte med 29 pst. sammenliknet med året før. Tilveksten av studiebøker består i hovedsak av bøker produsert med talesyntese; 160 bøker produsert i 2007 mot 80 i 2006. Hovedårsaken til økningen er at NLB i 2007 har inngått en avtale med et indisk firma om digitalisering av engelskspråklige studiebøker. Dette gir lavere produksjonstid for bøkene som produseres på denne måten og frigjør studio- og innleserkapasitet for øvrige produksjoner.

I 2007 har NLB innført produksjon av Aftenposten i lydversjon fem dager i uken, bokklubbordning for blindeskriftlesere og selvbetjening via Internett for NLBs lånere. NLBs filialer i Bergen og Trondheim ble avviklet mot slutten av 2007 og ble formelt nedlagt med virkning fra 1. januar 2008. Den teknologiske utviklingen har ført til at samlokalisering samlet sett gir et bedre tilbud til NLBs lånere.

Språkrådet

Et viktig element i Språkrådets organisering er et system av fire fagråd som kom i virksomhet i 2007. Hvert fagråd består av seks eksterne medlemmer og ett medlem fra Språkrådets sekretariat. Fagrådene har hvert sitt tematiske og strategiske arbeidsområde. De er formelt underordnet styret, men har etter vedtektene anledning til å ta selvstendige initiativ innenfor eget arbeidsfelt. Fagrådene skal først og fremst sikre at virksomheten i Språkrådet har bredest mulig samfunnsforankring.

Nyopprettet stilling som informasjonssjef ble besatt i oktober 2007. Fra og med høsten 2007 har Språkrådet dermed hatt en ledergruppe bestående av direktør, administrasjonssjef, informasjonssjef og fagkoordinator.

I 2007 ble også oppbyggingen av språktjenesten for statsorgan fullført ved at sekretariatet ble tilført to nye stillinger, slik at tjenesten i alt fikk et omfang tilsvarende fem årsverk. Språktjenesten skal både fremme godt og hensiktsmessig forvaltningsspråk generelt og nynorsk forvaltningsspråk spesielt, jf. St.meld. nr. 35 (2007–2008), kap. 8.6.4.

Den første Språkdagen, som skal være en årviss dagskonferanse om et aktuelt språktema, fant sted i november 2007. Konferansen hadde over 300 deltakere, og temaet var bruk av engelsk innenfor utdannings- og forskningssektoren og i næringslivet.

I forbindelse med konferansen gjenopptok man ellers ordningen med utdeling av en årlig språkpris i regi av Språkrådet.

Språkrådet har i 2007 arrangert et språkseminar med medierepresentanter og to seminarer med film- og tv-tekstere. Fem bedrifter i Telemark ble hedret for godt navnevett i 2007. Diplomutdelingen er et ledd i en vedvarende kampanje mot unødvendig bruk av engelsk i næringslivet.

I 2007 er det arbeidet videre med å forberede etableringen av en norsk språkbank, bl.a. med utarbeidelse av avtaler for videreformidling av språkressurser. Utgangspunktet har vært de språkressursene som i 2006 ble sikret i offentlig eie etter konkursen i Nordisk Språkteknologi på Voss for noen år siden.

Språkrådet er medlem i to rådgivende utvalg for Utdanningsdirektoratet, hhv. Forum for nynorsk i skolen og et rådgivende utvalg for læremidler i skolen. Utvalgene har møttes jevnlig i 2007. Det har dessuten vært kontakt med Utdanningsdirektoratet, Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringen og Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring med sikte på å revidere godkjenningsreglene for skoleordlister og for å bidra til at det blir utviklet flere språkstimulerende ordbøker for skolen.

Språkrådet har i 2007 gjennom fagrådet for terminologi og fagspråk bidratt økonomisk til to ter-

minologiprosjekter og har vært medarrangør av den såkalte Nordterm-konferansen.

Språkrådets generelle rådgivnings- og informasjonsvirksomhet har i 2007 omfattet bl.a. utgivelse av fire nummer av publikasjonen Statsspråk, beregnet på statsansatte, og fire nummer av bladet Språknytt, som har et allment språkinteressert publikum som målgruppe.

Kap. 3326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Ymse inntekter	10 104	6 800	7 099
02	Inntekter ved oppdrag	6 163	850	887
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	183		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	427		
18	Refusjon av sykepenger	4 357		
	Sum kap. 3326	21 234	7 650	7 986

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder inntekter ved Nasjonalbiblioteket, Språkrådet og Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek, jf. kap. 326, post 01.

Post 02 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter i forbindelse med oppdragsvirksomheten ved Nasjonalbiblioteket, jf. kap. 326, post 21.

Kap. 328 Museums- og andre kulturvernformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	38 475	33 898	
21	Arkeologiske og andre oppdrag	18 109	16 863	
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	2 387	3 447	
55	Norsk kulturfond		8 838	11 227
70	Det nasjonale museumsnettverket	577 145	636 178	741 091
78	Ymse faste tiltak	38 899	47 483	54 435
	Sum kap. 328	675 015	746 707	806 753

Kapitlet omfatter tilskudd til museer i det nasjonale museumsnettverket, jf. post 70, ymse faste tiltak på museums- og kulturvernområdet, jf. post 78 og avsetninger til kulturvern under Norsk kulturråd, jf. post 55.

Budsjettforslaget for 2009 innebærer en økning på 104,9 mill. kroner til museene i det nasjonale museumsnettverket. Til museumsreformen har Regjeringen lagt inn 260 mill. kroner i perioden 2006-2009.

Fra 2009 overføres Arkeologisk museum i Stavanger til Universitetet i Stavanger under Kunnskapsdepartementets budsjett, kap. 271 Universitet. Uten denne tekniske endringen ville forslaget under kap. 328 for 2009 vært 862,4 mill. kroner dvs. en vekst på 15,5 pst.

Fra 2009 overføres tilskuddet til Trastad samlinger fra Helse- og omsorgsdepartementet til Kultur- og kirkedepartementets budsjett, kap. 328, post 70. Trastad samlinger vil inngå som en del av Sør-Troms Museum. På denne bakgrunn økes utgiftsrammen under kap. 328 Museums- og andre kulturvernformål, post 70 Det nasjonale museumsnettverket med 0,8 mill. kroner i 2009.

2009 er utpekt til å være et markeringsår for kulturminner. Kultur- og kirkedepartementet har lagt til grunn at tilskuddsmottakerne i det nasjonale museumsnettverket legger planer for deltakelse i markeringen innenfor eksisterende budsjettrammer og utnytter de mulighetene for aktivitet, profilering og samarbeid som ligger i Kulturminneåret 2009.

Mål for 2009

Det legges til grunn følgende mål:

1. museene skal være aktive og aktuelle samfunnsinstitusjoner med vekt på kritisk refleksjon og skapende innsikt
2. museene skal sørge for tilfredsstillende sikring, forvaltning og prioritering av samlingene
3. museene skal styrke utviklingen av digitalt innhold og digital formidling.

I tillegg til ovennevnte mål vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretakelse av likestilling og mangfoldsperspektiv – som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2009

Post 55 Norsk kulturfond

Under denne posten er det avsatt midler til prosjektbasert arbeid innen kulturvern. Det forutsettes at avsetningen for 2009 også skal kunne gå til kulturhistoriske film- og videoopptak, i forbindelse med at tilskuddsordningen til denne typen tiltak på kap. 320, post 74 avvikles.

Posten foreslås økt med 2,4 mill. kroner. Økningen er en del av satsingen i forbindelse med Kulturminneåret 2009.

Post 70 Det nasjonale museumsnettverket

Bevilgningen under denne posten gjelder ordinært driftstilskudd til museer i det nasjonale museumsnettverket.

Etableringen av det nasjonale museumsnettverket er et resultat av den reformen som ble skissert i St.meld. nr. 22 (1999-2000) Kjelder til kunnskap og oppleving, jf. Innst. S. nr. 46 (2000-2001). En oppdatert gjennomgang av forutsetningene for reformen og den videre utviklingen av nettverket ble gitt i St.meld. nr. 48 (2002-2003) Kulturpolitikk fram mot 2014, jf. Innst. S. nr. 155 (2003-2004). Grunnlaget for den nasjonale nettverksorganiseringen er institusjonell konsolidering på regionalt nivå. Dette innebærer at en rekke små og mellomstore museer er gått sammen i større enheter, noe som både gir en mer robust økonomisk-administrativ basis og bredere og sterkere fagmiljøer. Det er samtidig lagt vekt på å bevare og styrke det lokale engasjementet og den lokale deltakelsen i kulturvernet.

Status i konsolideringsarbeidet

Museumsreformen har i hovedsak fungert etter forutsetningene, som en viktig og nødvendig kvalitetsreform for sektoren. Stimuleringsmidlene for å fremme konsolideringsprosessene har vist seg å fungere godt. Samlet har både fylkeskommunene og kommunene økt driftsstøtten til museene i reformperioden, i enkelte fylker i betydelig grad. Dialogen mellom de enkelte aktørene og forvaltningsnivåene fungerer også tilfredsstillende. Reformen har medført en positiv trend med økt politisk interesse lokalt og regionalt. Samtidig har reformen forsterket dialogen mellom museene og har ført til mange initiativ til fellesløsninger.

Museumssektoren har gjennomgått en omfattende endring i struktur og organisasjon, og museene har i hovedsak vist stor vilje og evne til omstilling og nytenking. Det nasjonale museumsnettverket består nå av omkring 340 tidligere selvstendige museer som var knyttet til den daværende fylkeskommunale tilskuddsordningen. I tillegg er en lang rekke mindre, lokale museer integrert i de nye, konsoliderte museene. Det er i løpet av 2008 igangsatt og videreført konsolideringsprosesser i mange fylker, jf. omtale nedenfor. Hvis alle pågående prosesser resulterer i sammenslåinger, vil det nasjonale nettverket i Kultur- og kirkedepartementets budsjett i 2009 bestå av omlag 75 museumsenheter.

Budsjettøkning i 2009

Museet i Nord-Gudbrandsdalen har gjennomført en regional konsolidering der museet sammen med ni lokale museumsenheter går inn i den nye enheten Gudbrandsdalsmusea AS (Lesja Bygdemuseum, Lom Bygdemuseum, Jutulheimen Bygdemuseum, Norsk Fjellmuseum, Senter for bygdekultur v/Norsk Kulturarv, Dale-Gudbrands gard, Gudbrandsdal Krigsminnesamling og Ringebu

Prestegard). Ni kommuner har aksjer i selskapet. Tilskuddet til enheten styrkes med 1 mill. kroner.

I Møre og Romsdal har Sunnmøre Museum gjort betydelige konsolideringer de siste årene og består nå av elleve tidligere selvstendige museer. En intensjonsavtale er nylig inngått med Landbruksmuseet på Gjermundnes. Sunnmøre Museum styrkes med 1,5 mill. kroner. Atlanterhavsparken vurderes på grunnlag av sin type aktivitet som mer aktuell for regional finansiering enn som en del av det nasjonale museumsnettverket. I samråd med fylkeskommunen avvikler Kultur- og kirkedepartementet derfor sitt tilskudd til Atlanterhavsparken og øker tilskuddet til Sunnmøre Museum tilsvarende.

I Finnmark har Sør-Varanger kommune vedtatt at Sør-Varanger museum skal inngå i Varanger museum. I henhold til framdriftsplanen skal konsolideringen være en realitet fra 1. januar 2009. Varanger museum vil da bestå av tre avdelinger: Vardømuseene, Vadsø museum-Ruija kvenmuseum og Sør-Varanger museum. Varanger Museum styrkes med 1 mill. kroner.

Det pågår også konsolideringsprosesser i flere andre fylker som ikke er sluttførte når statsbudsjettet for 2009 legges fram. En konsolidering er en sammenslåing av tidligere enheter der én juridisk enhet med ett styre har det samlede ansvar for administrasjon og økonomiforvaltning i enheten.Det vil foreslås realøkninger knyttet til hver av de planlagte enhetene, men disse økningene vil ikke bli utbetalt før bindende avtaler er inngått, jf. omtale nedenfor. Hvis prosessene ikke resulterer i avtaler om konsolideringer innen 1. april 2009, vil hele eller deler av beløpet bli omdisponert innenfor posten i løpet av budsjettåret.

I Østfold arbeides det med sikte på at Halden historiske Samlinger, Fredrikstad Museum og Østfoldmuseet skal inngå i en ny samlet enhet. Framdriftsplanen tilsier at Halden historiske Samlinger og Fredrikstad Museum skal etablere en felles stiftelse innen 1. februar 2009, som så forhandler med Østfoldmuseet om konsolidering. Det settes av 3,5 mill. kroner til en ny enhet i Østfold der alle de tre nevnte museene inngår.

I Akershus tas det sikte på en sammenslåing av Akershus fylkesmuseum og Fetsund Lenser fra 1. januar 2009. Det vil bli lagt vekt på at den organisasjonsmodellen som velges legger forholdene til rette for at ytterligere museer kan innlemmes på et senere tidspunkt. Det har også vært forhandlinger med Eidsvoll 1814 og Follo museum i løpet av våren 2008. Det settes av 5 mill. kroner til en enhet hvor alle disse fire museene inngår: Akershus fylkesmuseum, Fetsund Lenser, Eidsvoll 1814 og Follo museum. Av denne summen vil 2 mill. kroner bli øremerket en styrking av Eidsvoll 1814 med tanke på forberedelser til grunnlovsjubileet i 2014.

I Hedmark har organisasjonen Musea i Hedmark og Hedmark fylkeskommune tatt initiativ til å utrede muligheten for opprettelsen av et fylkesmuseum. Ved et positivt utfall av utredningen tas det sikte på at en intensjonsavtale inngås 1. februar 2009 og at fylkesmuseet iverksettes fra 1. januar 2010. Taler derimot utredningen mot et fylkesmuseum, vil en regional løsning være på plass innen 1. juni 2009. Det settes av 4,5 mill. kroner til en ny enhet der Glomdalsmuseet, Norsk Skogmuseum, Domkirkeodden, Kvinnemuseet – museene i Glåmdal og Nordøsterdalsmuseet inngår. En ytterligere økning vil bli vurdert.

I Oppland har Mjøsmuseet og Vitensenteret Innlandet innledet drøftinger for å avklare om det er grunnlag for en samordning. Midlene fra Den kulturelle skolesekken til Vitensenteret Innlandet vil fases inn på statsbudsjettet med 0,4 mill. kroner i 2009 og utbetales til Mjøsmuseet. Hvis det inngås en forpliktende avtale i løpet av 2009, vil den nye enheten bli styrket med 1 mill. kroner.

I Vestfold går de fem museene Haugar Vestfold Kunstmuseum, Larvik Museum, Nord-Jarlsbergmuseene, Sandefjordmuseene og Slottsfjellsmuseet (tidligere Vestfold Fylkesmuseum) sammen i en ny enhet. Det er etablert et interimsstyre, og det tas sikte på å ha etablert et IKS innen 1. januar 2009. Når den nye enheten er etablert, styrkes den med 5 mill. kroner. En ytterligere økning på 2,5 mill. kroner vil bli vurdert.

I Rogaland har Stavanger Museum og Rogaland kunstmuseum inngått en intensjonsavtale om å utrede alternative modeller for konsolidering. Det settes av 2 mill. kroner til en ny enhet der disse to museene inngår.

I Sogn og Fjordane har De Heibergske Samlinger – Sogn Folkemuseum, Kystmuseet i Sogn og Fjordane, Sogn og Fjordane Kunstmuseum og Sunnfjord Museum gjort positive vedtak om å gå inn i en konsolidert enhet. Nordfjord Folkemuseum ønsker mer tid til å avklare intern organisering og eierforhold. Det settes av 5 mill. kroner til en enhet der alle fem museene inngår. Departementet legger til grunn at organiseringen av det nye museet gir rom for god integrering både av de kulturhistoriske og de kunstfaglige enhetene i fylket.

I Sør-Trøndelag har de seks museene Museet Kystens Arv, Kystmuseet i Sør-Trøndelag, Orkla Industrimuseum, Ringve, Trøndelag Folkemuseum og Trondheim kunstmuseum blitt enige om å danne en ny konsolidert enhet fra 1. januar 2009. Den nye enheten styrkes med 4,5 mill. kroner når den er etablert. En ytterligere økning vil bli vur-

dert. Det legges til grunn 30 pst. regional medfinansiering av den nye museumsenheten i Sør-Trøndelag, og departementet vil gå i dialog med lokale myndigheter om innfasing av dette.

Det nasjonale opplevelsessenteret for pop og rock, Rockheim, vil være en del av den nye konsoliderte museumsenheten i Sør-Trøndelag. Rockheim åpner august 2009 i det gamle mellageret på Brattørkaia i Trondheim. Tilskuddet til Rockheim foreslås økt med 17,5 mill. kroner i 2009. Driftstilskuddet på 22,5 mill. kroner utbetales til Ringve. Senteret vil formidle og fortelle om norsk pop- og rockhistorie. I samarbeid med flere aktører vil Norges pop- og rockhistorie bli samlet inn, arkivert og formidlet gjennom utstillinger i museet og gjennom internettsiden Virtuelle Rockheim. Rockheim.no åpner høsten 2008 og består av en tredimensjonal versjon av selve museumsbygget kalt Virtuelle Rockheim og Rockipedia. Intensjonen bak Rockipedia er at den skal bli en dynamisk kunnskapsbase som vil fungere som et verktøy for musikk- og kulturinteresserte. Hovedkilden til Rockipedia er det norske folk som kan legge inn egne biografier, tekster, videoer, bilder og liknende fra norsk pop- og rockhistorie.

Ytterligere konsolideringsinitiativ forventes i flere fylker de kommende månedene. Det settes derfor av 5,0 mill. kroner til slike initiativ som resulterer i bindende avtaler.

Flere museer har i 2009 behov for økte driftsmidler i forbindelse med åpning av nye bygg og økt aktivitet i tilknytning til disse. Dette gjelder bl.a. Ryfylkemuseet som tok i bruk nybygg høsten 2008. Tilskuddet økes med nær 0,5 mill. kroner, bl.a. til drift av nybygget. Tilskuddet til Museumssenteret i Hordaland økes med nær 1,4 mill. kroner, bl.a. til drift og stillinger i nytt magasinbygg. Salten Museum skal ha ansvar for museumsfaglig drift av det nye Hamsunsenteret som planlegges åpnet 4. august 2009, og tilskuddet til museet økes med nær 1,9 mill. kroner bl.a. til dette. Trondheim Kunstmuseum åpner sin nye avdeling, Gråmølna, for formidling av Håkon Bleken og Inger Sitters kunst og tilskuddet økes med nær 1,7 mill. kroner, bl.a. til drift og aktivitet i tilknytning til dette.

En rekke museer har gjennomført konsolideringer og har i budsjettsøknadene dokumentert et klart behov for ytterligere ressurser. I noen tilfeller dreier det seg om bevaringsansvar for et stort antall verneverdige bygninger og store gjenstandsamlinger. I andre tilfeller er det den konsoliderte enhetens personellmessige infrastruktur som åpenbart må forsterkes. Med utgangspunkt i dette foreslås følgende økninger:

- Maihaugen, øremerket Norsk Litteraturfestival - Sigrid Undset-dagene: 0,4 mill. kroner
- Blaafarveverket: 1,0 mill. kroner
- Hallingdal Museum: 0,5 mill. kroner
- Norsk Industriarbeidermuseum: 1 mill. kroner
- Telemark Museum: 1 mill. kroner
- Vest-Telemark Museum: 1 mill. kroner
- Aust-Agder kulturhistoriske senter: 0,5 mill. kroner
- Setesdalsmuseet: 0,5 mill. kroner
- Nordmøre Museum: 0,5 mill. kroner
- Romsdalsmuseet: 0,5 mill. kroner
- Nynorsk kultursentrum: 1 mill. kroner
- Henie Onstad kunstsenter: 0,7 mill. kroner
- Punkt Ø: 0,5 mill. kroner
- Stiklestadmuseene: 1,5 mill. kroner
- Nordøsterdalsmuseet (herunder Folldal gruver): 0,5 mill. kroner.

Innfasing av spillemidler fra Den kulturelle skolesekken til museer

I samsvar med planen som ble lagt fram i St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skulesekk for framtida*, skal spillemidler fra Den kulturelle skolesekken innfases på statsbudsjettet som en del av det ordinære tilskuddet til en rekke museer. Første halvdel innfases i 2009, andre halvdel i 2010. Dette gjelder følgende museer: Lillehammer Kunstmuseum (kr 250 000), Rogaland Kunstmuseum (kr 250 000), Sørlandets Kunstmuseum (kr 250 000), Trondheim Kunstmuseum (kr 250 000), Jærmuseet (kr 600 000), Norsk Teknisk Museum (kr 600 000) og Mjøsmuseet/Vitensenteret Innlandet (kr 400 000).

Videre reformarbeid

Budsjettåret 2009 er det siste året for museumsreformen som strukturreform. Det ses imidlertid positivt på om flere enheter i det nasjonale museumsnettverket finner sammen i fruktbare konsolideringer også etter 2009. Reformen har ført til mye fokus på organisasjonsutvikling, ledelse, økonomi og jus, og det vil fortsatt være behov for å legge vekt på disse feltene i kjølvannet av reformen. Kultur- og kirkedepartementet forventer samtidig, etter en reform med etablering av sterkere fagmiljøer, en vitalisert diskusjon om museenes innhold og relasjon til publikum. Hovedfokus etter 2009 vil derfor være en generell profesjonalisering og faglig kvalitetsheving av museene, med sikte på at de skal framstå som aktive og aktuelle samfunnsinstitusjoner. Det vil særlig legges vekt på integrering av samlingsarbeid og formidling, variert utstillingsvirksomhet, initiativer til forskning og utvikling av prosjekter. Det legges til grunn at museene deltar i utviklingstiltak i regi av ABM-utvikling, og at de er aktive deltakere i nasjonale museumsnettverk.

Fylkeskommunene, vertskommuner og kommuner som nyter godt av museenes kompetanse, formidling og andre tjenester, har et grunnleggende delansvar for finansieringen av museene. Forutsetningen vil normalt være at regionen skal dekke minst 40 pst. av det samlede offentlige driftstilskuddet. Det legges opp til nær kontakt mellom staten, fylkeskommunene og de aktuelle kommunene i forvaltning av museene.

Konsolideringsmidler i 2009

(i 1 000 kr)

Konsolideringsprosesser/involverte museer	Årsverk 2007	Besøk 2007	Bevilget 2008	Avsatte midler
Fredrikstad Museum/Halden historiske Samlinger/ Østfoldmuseet	58,5	103 868	14 178	3 500
Nordøsterdalsmuseet/Norsk Skogmuseum/ Glomdalsmuseet/Domkirkeodden/ Kvinnemuseet – Museene i Glåmdal	126,2	269 539	38 075	4 500
Akershus fylkesmuseum/Fetsund Lenser/Eidsvoll 1814/Follo Museum	101,6	204 021	23 368	5 000
Mjøsmuseet/Innlandet Vitensenter	17,5	97 010	4 461	1 000
Haugar Vestfold kunstmuseum/Larvik Museum/Nord-Jarlsbergmuseene/ Sandefjordmuseene/ Slottsfjellsmuseet	74,2	162 658	13 159	5 000
Stavanger Museum/Rogaland kunstmuseum	44,5	135 452	10 871	2 000
Kystmuseet i Sogn og Fjordane/ De Heibergske Samlinger - Sogn Folkemuseum/ Nordfjord Folkemuseum/ Sogn og Fjordane Kunstmuseum/ Sunnfjord Museum	46,2	88 964	14 368	5 000
Kystmuseet i Sør-Trøndelag/ Museet Kystens Arv/Orkla Industrimuseum/Ringve/ Trondheim Kunstmuseum/Trøndelag Folkemuseum	109	273 466	27 559	4 500
Til andre konsolideringer i 2009				5 000
Sum				35 500

I tillegg er det foreslått midler til vedtatte konsolideringer i Varanger Museum (1 mill. kroner), Sunnmøre Museum (1,5 mill. kroner) og Gudbrandsdalsmusea (1 mill. kroner), jf. omtale over.

Fordeling av bevilgningen, årsverk og besøkstall:

(i 1 000 kr)

Museum	Årsverk 2007	Besøk 2007	Bevilget 2008	Forslag 2009
Fredrikstad Museum	12,5	22 816	2 807	2 931
Halden historiske Samlinger	10,8	37 878	4 139	4 321
Punkt Ø	10,0	32 404	7 999	8 499
Østfoldmuseet	35,2	43 174	7 232	7 550
Akershus fylkesmuseum	60,0	92 000	7 926	8 275
Eidsvoll 1814	16,9	52 121	10 071	10 514

(i 1 000 kr)

Museum	Årsverk 2007	Besøk 2007	Bevilget 2008	Forslag 2009
Fetsund Lenser	14,3	40 000	2 503	2 613
Follo museum	10,4	19 900	2 868	2 994
Henie Onstad kunstsenter	16,7	58 293	8 030	8 730
Norsk Folkemuseum	154,5	409 517	67 849	70 832
Norsk Teknisk Museum	46,0	189 721	22 195	23 874
Oslo Museum	37,5	48 807	7 468	7 797
Norsk sjøfartsmuseum	31,5	63 555	1 174	1 226
Nordøsterdalsmuseet	14,0	49 996	2 708	3 327
Norsk Skogmuseum	44,0	121 268	13 302	13 887
Domkirkeodden	33,4	46 643	8 049	8 403
Glomdalsmuseet	27,0	36 695	10 017	10 458
Kvinnemuseet - Museene i Glåmdal	7,8	14 937	3 999	4 175
Lillehammer Kunstmuseum	11,1	30 183	6 226	6 792
Maihaugen	91,3	212 148	38 262	40 237
Mjøsmuseet	17,5	97 010	4 461	5 125
Gudbrandsdalsmusea	5,9	10 042	1 342	2 401
Randsfjordmuseene	19,7	13 004	4 749	4 958
Valdresmusea	16,9	33 330	6 849	7 150
Blaafarveværket	37,5	237 723	5 689	6 689
Drammens museum for kunst og kulturhistorie	16,8	30 335	5 192	5 420
Hallingdal museum	11,3	11 616	2 442	2 942
Kunstnerdalen Kulturmuseum	19,4	58 165	2 117	2 210
Norsk Bergverksmuseum	28,5	90 058	12 360	12 904
Eiker og Lågendalen museum	14,1	31 499	4 175	4 359
Hringariki	6,5	8 338	1 213	1 266
Haugar Vestfold Kunstmuseum	10,8	29 642	2 070	2 161
Larvik Museum	7,1	16 702	2 304	2 405
Nord-Jarlsbergmuseene	30,1	39 129	2 332	2 435
Preus museum	9,7	11 227	8 772	9 158
Sandefjordmuseene	11,4	37 485	3 666	3 827
Slottsfjellsmuseet	13,0	39 700	2 790	2 913
Norsk Industriarbeidermuseum	14,0	34 627	8 474	9 474
Telemark museum	29,6	86 711	9 038	10 038
Vest-Telemark museum	17,6	56 936	2 766	3 766
Aust-Agder kulturhistoriske senter	29,0	19 589	5 810	6 310
Grimstad bys museer	5,1	24 871	1 198	1 251
Næs Jernverksmuseum	6,9	11 931	1 853	1 935
Setesdalsmuseet	8,8	16 584	2 775	3 275
Agder naturmuseum og botanisk hage	14,0	79 692	3 038	3 172
Sørlandets Kunstmuseum	13,0	34 363	6 734	7 322
Vest-Agder-museet	46,5	72 053	12 276	12 816

(i 1 000 kr)

Museum	Årsverk 2007	Besøk 2007	Bevilget 2008	Forslag 2009
Dalane folkemuseum	6,9	19 668	2 421	2 528
Haugalandmuseene	16,0	30 687	2 667	2 784
Jærmuseet	35,9	101 518	8 802	9 891
Rogaland kunstmuseum	10,6	36 373	4 558	5 051
Ryfylkemuseet	11,0	16 558	2 875	3 402
Stavanger Museum	33,9	99 079	6 313	6 591
Baroniet Rosendal	20,2	45 584	1 082	1 130
Bymuseet i Bergen	66,8	163 965	10 844	11 321
Hardanger og Voss museum	68,5	51 192	7 439	7 766
Kunstmuseene i Bergen	81,0	204 608	13 686	14 288
Museum Vest	31,6	107 485	5 395	5 632
Museumssentret i Hordaland	31,7	24 673	6 777	8 175
Norsk Vasskraft- og Industrimuseum	28,1	8 107	2 822	2 946
Bergens Sjøfartsmuseum	9,8	23 360	2 000	2 088
Sunnhordland Museum	10,9	15 744	2 394	2 499
De Heibergske Samlinger - Sogn Folkemuseum	16,0	24 423	4 838	5 051
Kystmuseet i Sogn og Fjordane	6,3	12 795	2 835	2 960
Nordfjord Folkemuseum	9,1	20 732	2 258	2 357
Sogn og Fjordane Kunstmuseum	8,6	17 270	2 876	3 003
Sunnfjord Museum	6,2	13 744	1 561	1 630
Nordmøre museum	31,6	71 439	5 262	5 762
Nynorsk kultursentrum	12,2	16 746	9 090	10 090
Romsdalsmuseet	17,5	46 729	4 485	4 985
Kulturkvartalet	10,6	27 080	5 589	5 835
Sunnmøre Museum	39,1	70 569	7 939	11 183
Kystmuseet i Sør-Trøndelag	9,7	26 458	1 297	1 354
Museet Kystens Arv	10,2	28 100	1 281	1 337
Nordenfjeldske kunstindustrimuseum	15,4	68 516	11 123	11 612
Orkla Industrimuseum	15,7	26 140	2 395	2 500
Ringve museum	19,3	66 348	8 694	31 577
Rørosmuseet	19,0	45 789	3 586	3 744
Trondheim Kunstmuseum	11,5	55 272	5 193	7 213
Trøndelag folkemuseum	42,6	71 148	8 699	9 082
Namdal fylkesmuseum	29,3	51 599	6 926	7 231
Stiklestadmuseene	78,0	170 736	17 019	18 519
Helgeland museum	38,8	53 780	11 380	11 881
Lofotr Vikingmuseet	20,5	62 139	1 719	1 795
Museum Nord	29,5	27 753	8 013	8 366
Norsk Luftfartsmuseum	28,8	42 445	10 131	10 577
Salten Museum	43,7	54 889	8 900	10 792
Midt-Troms Museum	17,2	18 163	3 407	3 557

(i 1 000 kr)

Museum	Årsverk 2007	Besøk 2007	Bevilget 2008	Forslag 2009
Nord-Troms museum	6,8	4 261	2 382	2 487
Sør-Troms Museum	8,4	23 623	6 157	7 228
Nordnorsk Kunstmuseum	6,2	19 835	12 039	12 569
Perspektivet Museum	7,1	12 588	2 710	2 829
Museene for kystkultur og gjenreisning i Finnmark	17,4	31 429	4 356	4 548
Varanger museum	22,8	30 444	5 684	6 934
Verdensarvsenter for bergkunst - Alta Museum	14,7	62 550	2 591	2 705
Svalbard museum	3,8	27 285	1 043	1 089
Sum	2282,1	5 205 836	636 178	705 591

Post 78 Ymse faste tiltak

Bevilgningen under denne posten omfatter ymse tiltak på museums- og kulturvernområdet. Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til i 2009 under denne posten, følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 2.

Jødisk museum i Oslo åpnet høsten 2008 og det foreslås en økning på 0,5 mill. kroner til museet. Bevilgningen skal bl.a. gå til økt husleie i forbindelse med at museet overtar en større del av synagogebygget som leies til museets aktiviteter.

Ellers foreslås en økning i driftstilskuddet til Norsk Skogfinsk Museum på 0,5 mill. kroner. Videre foreslås en økning på 1 mill. kroner til Kainun institutti – Kvensk institutt. Tilskuddet til Skibladner – Oplandske Dampskibsselskap AS økes med 0,1 mill. kroner.

Kulturminneåret 2009

I Kultur- og kirkedepartementets budsjettforslag for 2009 foreslås det til sammen nær 11 mill. kroner i forbindelse med Kulturminneåret 2009. Bevilgningen kommer i tillegg til Miljøverndepartementets bevilgning. Under denne posten foreslås det 8,5 mill. kroner til følgende tiltak:

- 5,7 mill. kroner til drift av sekretariatet i Norges kulturvernforbund, prosjekter, åpnings- og sommerarrangement, avisinnstikk m.m.
- 1,5 mill. kroner i økt fast driftstilskudd til ekstraordinært vedlikehold for de tre skværriggerne Christian Radich, Statsraad Lehmkuhl og Sørlandet, fordelt med 0,5 mill. kroner til hver
- 0,3 mill. kroner i engangsstøtte til skonnerten Anna Rogde. Eventuell fast driftsstøtte vil bli vurdert i tilknytning til en eventuell konsolidering med et museum i regionen
- 1 mill. kroner til oppfølging av utredningen om tradisjonelt håndverk, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Vi viser også til at avsetningen til kulturverntiltak under Norsk kulturfond er foreslått økt med 2,4 mill. kroner i forbindelse med Kulturminneåret, jf. omtale under kap. 328, post 55.

Innfasing av spillemidler fra Den kulturelle skolesekken til vitensentre

I samsvar med planen som ble lagt fram i St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skulesekk for framtida*, skal spillemidler fra Den kulturelle skolesekken innfases på statsbudsjettet som en del av det ordinære tilskuddet til de som tidligere mottok spillemidler. Første halvdel innfases i 2009, andre halvdel i 2010. Midlene foreslås bevilget under kap. 328, post 78 til følgende vitensentre: Bergen Vitensenter (kr 400 000), Nordnorsk Vitensenter (kr 400 000), Midtnorsk Vitensenter (kr 400 000).

Rapport 2007

Mål

For 2007 ble det lagt til grunn følgende mål:

- å sikre den materielle og immaterielle kulturarven fra fortid og samtid som uerstattelig kilde til innsikt, identitet og opplevelse.

Rapport

For de fleste museer er store deler av driftsmidlene knyttet opp til lønninger, husleie, løpende vedlikehold og drift av eksisterende anlegg og samlinger.

Alle referanser til rapportering og statistikk gjelder de 104 museene i Kultur- og kirkedeparte-

mentets budsjett for 2007. Tall for hele museumssektoren er publisert av SSB og ABM-utvikling.

Museumsreformen

Museumsreformen tar utgangspunkt i St.meld. nr. 22 (1999-2000) *Kjelder til kunnskap og oppleving*, med en grundig oppdatering i St.meld. nr. 48 (2002-2003) *Kulturpolitikk fram mot 2014*. Reformens mål er å etablere sterkere fagmiljøer som vil styrke museene som aktive og aktuelle arenaer for kunnskap og opplevelse. Samfunnsrolle, brukerperspektiv, dialoginstitusjon og selvstendig handlingsrom er andre viktige grunntrekk i den museumspolitikken som ligger til grunn for reformen. De fleste av museene har vært gjennom dyptgripende endringer i perioden, stimulert av økte statlige tilskudd på ca. 175 mill. kroner i permanente driftsmidler i perioden 2002–2007.

Reformen berører struktur og organisasjon, og dermed også personale, i en sektor som i liten grad har vært vant til omstruktureringer. Det er oppnådd betydelige resultater i tråd med intensjonene i abm-meldingen og kulturmeldingen, og stimuleringsmidlene har i hovedsak fungert som forutsatt.

ABM-utvikling har etablert omfattende kontakt med øvrige forvaltningsnivåer og med museumsmiljøene, og har gjennomført møter i alle fylker hvert år. Inntrykket fra møtene i 2007 er at de nye enhetene begynner å ta form, med økt grad av målrettet, museumsfaglig diskusjon samt sterkere bevissthet om organisasjonsutvikling.

Nasjonale museumsnettverk

Etableringen av nasjonale museumsnettverk er en viktig del av museumsreformen, for bedre faglig samordning og samarbeid. Nettverkene tar utgangspunkt i temaer, funksjoner og/eller metoder. Innen utgangen av 2007 var det etablert i alt 22 nasjonale museumsnettverk:

Nettverk	Hovedansvarlig museum
Arbeiderkultur	Norsk Industriarbeidermuseum
Bergkunstnettverket	Verdensarvsenteret for bergkunst – Alta museum
Bergverknettverket	Norsk Bergverksmuseum
Byggnettverket	Ryfylkemuseet
Kystkultur	Museum Vest
Tradisjonelt håndverk	Maihaugen
Teknologi- og industrihistorie	Norsk Teknisk Museum
Herregårdsnettverket	Fredrikstad museum
Kulturlandskap	De Heibergske Samlinger – Sogn Folkemuseum
Kunstnettverket	Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
Kvinnehistorie	Kvinnemuseet – Museene i Glåmdal
Landbruksnettverket	Norsk landbruksmuseum
Litteraturnettverket	Nynorsk kultursentrum
Luftfart	Norsk Luftfartsmuseum
Magasin og bevaring	Trøndelag Folkemuseum
Medisinsk historie	Norsk Teknisk Museum
Minoriteter og kulturelt mangfold	Oslo Museum
Musikk og musikkinstrumenter	Ringve
Samisk kultur	Riddo Duottar Museat
Samtidsnettverket	Maihaugen
Sjøfartsnettverket	Norsk Sjøfartsmuseum
Skognettverket	Norsk Skogmuseum

ABM-utvikling har en koordinerende rolle i utviklingen av nettverk og vurderer løpende nye etableringer. Våren 2007 arrangerte ABM-utvikling et møte med alle museene som er tildelt ansvar for nettverkene. I følge rapport fra museene for 2007 deltar 97 av de 104 museene under Kultur- og kirkedepartementets budsjett i ett eller flere nasjonale museumsnettverk. På spørsmål om "hvor mange nettverk museet er tilknyttet" er det samlete tallet 262. Dette er en økning på 25 pst. i forhold til 2006.

Besøk, formidling og tilgjengelighet

Museene under Kultur- og kirkedepartementets budsjett hadde i 2007 et samlet besøk på ca. 5,9 millioner, som er en økning på hele 7 pst. fra 2006.

I alt 73 pst. av museene hadde åpent hele året. Antall åpningsdager og åpningstimer var omtrent på samme nivå som i 2006. Det var 79 museer som rapporterte om gratis adgang for alle besøkende, en betydelig økning fra året før. Rundt 26 pst. svarte "ja" og 56 pst. "delvis" på spørsmål om tilrettelegging for funksjonshemmede.

Den positive utviklingen i utstillingsaktiviteten fortsetter. I 2007 ble det rapportert om 1219 basisutstillinger, 76 av disse var nye. Tallet for temporære utstillinger var 880, og 703 av disse var nye i 2007. Det ble produsert 185 vandreutstillinger. Hele 76 pst. av museene bidro med gjenstander, og 67 pst. bidro med fotografier til utstillinger ved andre museer.

Utvikling av informasjonsteknologien gir utfordringer både med hensyn til formidling til publikum som besøker museet, og i forhold til publikum som bruker museenes tilbud på Internett. Utvikling av regionale kulturnett og kulturnett.no har bidratt til at museer har prioritert bruk av ressurser på hjemmesider, og 129 museer hadde egne internettutstillinger. Totalt antall besøk på museenes hjemmesider var ca. 8,6 millioner, noe som tilsvarer en økning på 45 pst. fra 2006.

I alt 93 pst. av museene registrerer samlingene elektronisk. Imidlertid er tallet for tilgjengelige samlingskataloger på Internett lavt, kun 5 pst. svarer et klart "ja" på dette spørsmålet, mens 25 pst. svarer "delvis". Tabellen nedenfor viser andelen av antall gjenstander og fotografier som er registrert digitalt blant museene i Kultur- og kirkedepartementets budsjett i 2007:

	Gjenstander totalt	Registrert i elektronisk format	Andel elektronisk registrert (i pst.)
Kunsthistoriske gjenstander	258 988	164 421	63,5
Kulturhistoriske gjenstander	2 762 406	1 080 782	39,1
Arkeologiske gjenstander	79 867	70 079	87,7
Naturhistoriske gjenstander	167 503	116 822	69,7
Fotografier	15 380 482	2 062 832	13,4

I rapporten "Kulturarven til alle" fra ABM-utvikling finnes tall for et større antall abm-institusjoner. Her antydes et tall for omfanget av digitalisert materiale på mellom 5 og 15 pst. Dette viser at det gjenstår et viktig arbeid for å digitalisere og tilgjengeliggjøre en langt større andel av denne delen av kulturarven. Utviklingen av elektronisk registrering i Primus med tilgang til samlingene på Internett og prosjektet Digitalt ABM legger et godt grunnlag for en videre prioritering av dette arbeidet.

Formidling til barn og unge og samarbeid med skolen er en sentral utfordring for museene. Det var 80 pst. av museene som rapporterte om vedtatte planer for formidlingstiltak for barn og unge. Det nasjonale tiltaket Den kulturelle skolesekken har gitt en rekke museer muligheten til å utvikle undervisningstilbud i samarbeid med grunnskolen. I rapporteringen om personer som har deltatt i organisert undervisning ved museene, er samlet antall ca. 275 000 voksne og 681 000 barn og unge. Av tallet for barn og unge deltok ca. 293 000 i tiltak knyttet til Den kulturelle skolesekken. Her er det en nedgang for voksne deltakere.

Minoriteter og kulturelt mangfold

Norge har gjennom internasjonale avtaler og konvensjoner påtatt seg forpliktelser i forhold til den samiske urbefolkningen og de nasjonale minoritetene. Noen museer arbeider bevisst med disse utfordringene, mens andre arbeider i forhold til nyere minoritetsgrupper og med å etablere kontakt med relevante miljøer. Det er fortsatt behov for en langt større innsats på feltet. For museene har dette arbeidet to hovedmål:

- å legge til rette for at minoritetene selv kan bevare, utvikle og uttrykke sine kulturer
- å få fram og formidle kunnskaper om minoritetene og det kulturelle mangfoldet til alle.

Et viktig bidrag på dette feltet er det nasjonale museumsnettverket for minoriteter og kulturelt mangfold som ble etablert i 2006. Målet med nettverket er å styrke arbeidet med minoriteter og kulturelt mangfold i museene, legge til rette for nasjonal arbeidsdeling, utvikle strategier for produksjon og spredning av kunnskaper og ta initiativ til ulike typer prosjekter. I nettverket deltar museer som arbeider med samisk kultur, med nasjonale minoriteter og med nyere minoriteter. I overkant av 20 museer deltar i nettverket, som er åpent for alle interesserte.

I 2007 ble det etablert et nasjonalt museumsnettverk for samisk kultur. Sametinget har overordnet ansvar for nettverket, med Riddo Duottar Museat som hovedansvarlig museum.

Forskning

Rundt 50 pst. av museene under Kultur- og kirkedepartementets budsjett rapporterte om vedtatte planer for forskning i 2007, mens tallet for innsamlingsplaner var 58 pst. Disse tallene er omtrent på samme nivå som året før. Dette understreker behovet for en økt bevissthet om disse oppgavene. På spørsmål om "antall større publikasjoner" rapporteres det om 228, omtrent det samme som i 2006.

For å bidra til en økt forståelse for kulturarvens og kulturvernets betydning for samfunnet, har Norsk kulturråd, Riksantikvaren og ABM-utvikling etablert et samarbeid om forskning og formidling.

Det er først og fremst de største museene som har tilrettelagt for forskningsaktivitet. Ved flere av museumsinstitusjonene under Kultur- og kirkedepartementet arbeider master- og doktorgradsstipendiater med forskningsprosjekter i tilknytning til samlingene.

Samlingsforvaltning

Formidlingen og kunnskapsutviklingen baserer seg på det materielle grunnlaget som samlingene representerer. Dette betinger at samlingene forvaltes på en god og gjennomtenkt måte, med planer for utvikling av samlingene og oversikt over samlingenes tilstand, omfang og kvalitet. Det er behov for å utvikle museenes samlingsplaner, og for å se samlingsarbeidet tettere integrert med forskningsog formidlingsarbeidet.

Ved museene under Kultur- og kirkedepartementet budsjett var det i 2007 totalt 3,2 millioner gjenstander, 4499 kulturhistoriske bygninger, 15,3 millioner fotografier og 32 000 hyllemeter arkiv. Rapporteringen viser en gjennomsnittlig tilvekst av gjenstander på ca. 3 pst. i 2007. Det er 41 pst. av samlingene som ikke er tilfredsstillende registrert. Denne sterke økningen fra året før skyldes delvis at elektronisk registrering er tatt med i kriteriene for "tilfredsstillende registrert". Dette viser at det gjenstår mye arbeid med å bedre oversikten over samlingene. Det var 69 pst. av museene som rapporterte om tiltaksplaner for å komme à jour med registreringen. Flertallet av de konsoliderte museene bruker programvaren Primus i dette arbeidet, noe som legger et godt grunnlag både for samarbeid mellom museene samt for arbeidet med søk på tvers av museenes samlinger.

Gjennom tilskuddsordningen til sikringstiltak ved museene er det i perioden 1984-2007 gitt til sammen ca. 100 mill. kroner i statlige bevilgninger. I 2007 ble om lag 6,5 mill. kroner fordelt til sikringstiltak ved museene, og 73 pst. oppgir at de har vedtatte planer for sikring. Tallene for brann og tyveri er lavere enn tidligere år; 8 museer melder om brann eller branntilløp, 10 melder om tyveri eller forsøk på tyveri.

I rapporteringen for 2007 oppgir 55 pst. av museene at de har vedtatte planer for bevaring. Den landsomfattende tilstandsregistreringen av museenes samlinger i samarbeid med de enkelte fylkeskommunene avsluttes i 2008.

Kompetanseheving

Et sentralt punkt i videre utvikling av sektoren er styrking av den museumsfaglige kompetansen. Samtidig har museumsreformen ført til økt fokus på utvikling av museene som gode organisasjoner. Det arrangeres en rekke kurs og seminarer på disse feltene, i regi av Norges Museumsforbund, museumsnettverkene og ABM-utvikling. En vesentlig del av ABM-utviklings prosjektmidler går til denne type kompetansehevende tiltak.

I samarbeid med 10-12 museer har ABM-utvikling siden 2003 drevet museumsprosjektet BRUDD, et prosjekt om vanskelige og marginale historier og om kritisk formidling. Målet er å stimulere museene til å formidle problematiske temaer og diskutere hvilke metoder som kan brukes for å få dette til. Det er også etablert et samarbeidsprosjekt med arkiv, bibliotek og museer for bruk av Hot Spot, en formidlingsmetode for å kunne reagere raskt på aktuelle problemstillinger og vise abm-institusjonene som viktige samfunnsaktører. I 2007 ble det gjennomført seks Hot Spot'er.

I samarbeid med Høgskolen i Oslo er det etablert en utdanning i museumsformidling. Målgruppen er ansatte i arkiv, bibliotek, museer og andre institusjoner som driver kulturformidling. De første kandidatene ble uteksaminert våren 2006, og et nytt kull begynte i 2007.

Høsten 2006 og våren 2007 ble det i regi av ABM-utvikling gjennomført et lederutviklingsprogram for 18 ledere innen abm-sektoren. Det er samtidig viktig at institusjonene selv ivaretar kompetansebygging av personalet i sterkere grad, kun 43 pst. rapporterer om vedtatte planer for utvikling av personalets kompetanse.

Organisering

Av de 104 institusjonene som rapporterte var 79 stiftelser, 8 aksjeselskap, 7 interkommunale selskap (IKS), 3 kommunale virksomheter, 2 foreninger, 2 BA-selskap, 2 fylkeskommunale og 1 "annet". Dette gir et bilde av en sektor i tråd med kulturmeldingens signaler om selvstendige institusjoner med lovregulert organisasjonsform.

Kap. 3328 Museums- og andre kulturvernformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Ymse inntekter	2 060	1 661	
02	Inntekter ved oppdrag	11 879	16 863	
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	231		
18	Refusjon av sykepenger	1 049		
	Sum kap. 3328	15 219	18 524	

Arkeologisk museum i Stavanger overføres fra 2009 til Kunnskapsdepartementet.

Kap. 329 Arkivformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	214 514	221 888	244 571
21	Spesielle driftsutgifter	9 373	6 840	7 141
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	4 206	5 311	6 729
78	Ymse faste tiltak	6 223	6 794	7 370
	Sum kap. 329	234 316	240 833	265 811

Kapitlet omfatter de statlige virksomhetene Arkivverket og Norsk lokalhistorisk institutt. Kapitlet omfatter ellers tilskudd til Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, Landslaget for lokal- og privatarkiv, stiftelsen Asta (standardisert datasystem for elektronisk katalogisering) og Misjonsarkivet.

Mål for 2009

Det legges til grunn følgende mål:

1. sørge for at arkiver som har vesentlig kulturell eller forskningsmessig verdi, eller som ivaretar administrative, rettslige eller velferdsmessige dokumentasjonsbehov, blir bevart og gjort tilgjengelig

2. bedre tilgangen til arkivmateriale gjennom digitalisering
3. bevare og tilgjengeliggjøre den elektroniske kulturarven.

I tillegg til ovennevnte mål vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretakelse av likestilling og mangfoldsperspektiv – som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2009

Budsjettforslaget for 2009 innebærer en økning på 25 mill. kroner til arkivformål. Arkivverkets bevilgning er økt med 63,7 mill. kroner i perioden 2006-2009.

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke lønns- og driftsutgifter for Arkivverket og Norsk lokalhistorisk institutt.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Arkivverket får i merinntekter under kap. 3329, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Arkivverket

Arkivverket ledes av Riksantikvaren og består av Riksarkivet, åtte statsarkiv og Samisk arkiv. De viktigste oppgavene til Arkivverket er å ta vare på arkivmateriale fra statlige virksomheter, gjøre materialet tilgjengelig for bruk, føre tilsyn med arkivarbeidet i staten, fylkeskommunene og kommunene og bidra til at private arkiver blir tatt vare på. Riksarkivarens myndighet er hjemlet i arkivloven.

Arkivverket oppbevarer til sammen ca. 198 000 hyllemeter med arkivmateriale. Det aller eldste er fragmenter fra før år 1000, det nyeste arkivmaterialet er et par år gammelt. Her finnes sentrale kilder for så vel Norgeshistorien som for lokalhistorie, og materiale som kan dokumentere privatpersoners rettigheter og interesser på ulike vis. En del av dokumentene er nasjonale skatter i form av diplomer tilbake til 1100-tallet, vakre kart og viktige dokumenter fra vår nyere historie. Arkivverket arbeider for å sikre at arkivmateriale blir håndtert og oppbevart forsvarlig før det avleveres til etaten, for deretter å sikre at det blir forsvarlig oppbevart og håndtert i overskuelig framtid. Riksarkivet og alle statsarkivene har lesesaler.

Riksarkivet oppbevarer arkivene etter sentrale statlige myndigheter og andre landsomfattende embeter og institusjoner. I tillegg oppbevares det en rekke private arkiver fra bedrifter, organisasjoner, institusjoner og enkeltpersoner i Riksarkivet. Statsarkivene oppbevarer arkiver etter lokale og regionale statlige myndigheter og dessuten private arkiver fra bedrifter, organisasjoner, institusjoner og enkeltpersoner. Det finnes statsarkiv i Hamar, Oslo, Kongsberg, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø. Arkivverket omfatter også Digitalarkivet, som er inngangen til edb-registrert arkivmateriale i Riksarkivet og statsarkivene.

Driftsbevilgningen til Arkivverket for 2009 foreslås økt med til sammen 22,4 mill. kroner. Økningen skal bl.a. dekke økte driftskostnader og husleie i forbindelse med nye permanente lokaler ved Riksarkivet/Statsarkivet i Oslo fra 1. mai 2009 (8,5 mill. kroner), Samisk arkiv i Samisk vitenskapsbygg i Kautokeino fra 1. april 2009 (2,2 mill. kroner) og midlertidige lokaler ved Statsarkivet i Bergen fra 1. mai 2009 (2,1 mill. kroner).

Norsk lokalhistorisk institutt

Norsk lokalhistorisk institutt har som oppgave å fremme lokal- og regionalhistorisk virksomhet i Norge. Instituttet gir råd og veiledning på alle trinn av arbeidet med by- og bygdebøker og andre lokalhistoriske skrifter. Instituttet er ansvarlig for nettstedet lokalhistorie.no. og publiserer kilder og håndbøker, litteratur- og kildeoversikter, spørrelister og andre hjelpemidler for lokalhistorikere.

Fordeling av bevilgningen:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Arkivverket	216 806	239 248
Norsk lokalhistorisk institutt	5 082	5 323

Post 21 Særskilte driftsutgifter

Bevilgningen under denne posten dekker utgiftene ved Arkivverkets oppdragsvirksomhet. Bevilgningen kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Arkivverket får i merinntekter under kap. 3329, post 02 Inntekter ved oppdrag, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen under denne posten går til inventar og utstyrsinvesteringer i Arkivverket. Det er lagt inn 1,2 mill. kroner til investeringer i utstyr ved Samisk arkiv.

Post 78 Ymse faste tiltak

Posten omfatter driftstilskudd til Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, Landslaget for lokal- og privatarkiv, stiftelsen Asta (standardisert datasystem for elektronisk katalogisering) og Misjonsarkivet. Tilskuddet til Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek er foreslått økt med 0,5 mill. kroner.

Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til i 2009 under denne posten, følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 2.

Rapport 2007

Mål

For 2007 ble det lagt til grunn følgende mål:

– sikre den materielle og immaterielle kulturarven fra fortid og samtid som uerstattelig kilde til innsikt, identitet og opplevelse.

Rapport

For Arkivverkets del innebærer dette å sørge for at arkiver som har vesentlig kulturell eller forskningsmessig verdi, eller som ivaretar administrative, rettslige eller velferdsmessige dokumentasjonsbehov, blir bevart og gjort tilgjengelig. Arkivverket skal også øke tilgjengeliggjøring av arkivmateriale gjennom digitalisering.

Avlevering av arkivmateriale

Statsorganene øver ofte et press på Arkivverket for å få avlevert papirarkiver, men tilsvarende påtrykk er sjeldne når det gjelder elektronisk arkivmateriale. Elektroniske avleveringer og deponeringer er i stor grad avhengig av at Arkivverket selv foretar kartlegging og en aktiv innkreving av materiale. Arkivverket har i 2007 jobbet aktivt mot de offentlige arkivskaperne for å få avlevert elektronisk arkivmateriale. Dette har gitt positive resultater. Arkivet mottok 36 nye og 14 korrigerte arkivuttrekk for testing og deponering i 2007. Dette var en økning fra 2006 (23 uttrekk), men fremdeles under 2005-nivå (66 uttrekk). Medregnet statsarkivene utenfor Oslo var Arkivverkets totale tilvekst av elektroniske arkiv mottatt for langtidsbevaring i 2007 på 55 uttrekk.

Når det gjelder papirbaserte arkiver har avleveringsomfanget fra statlige arkivskapere til Arkivverket blitt forsøkt stabilisert gjennom bevarings- og kassasjonsplaner, med sikte på å unngå økning i avleveringsetterslepet. En stor utfordring for arkivtjenesten i de fleste departementene er at de har både papirarkiv og elektronisk arkiv. Det har dermed ikke vært mulig å hente ut noen økonomisk gevinst ved reduksjon i bemanningen ved arkivene, snarere har en måttet øke bemanningen ved overgang til elektronisk arkiv.

Tabell 8.19 Fordeling av avleverte papirbaserte arkiver fra statsforvaltningen:

	Antall hyllemeter	
	2006	2007
Riksarkivet	965	1 801
Statsarkivene	2 582	3 017
Totalt	3 547	4 818

Tabell 8.20 Fordeling av avleverte papirbaserte arkiver med privat proveniens:

	Antall hyllemeter	
	2006	2007
Riksarkivet	927	341
Statsarkivene	235	237
Totalt	1 162	578

Bevaring av arkivmateriale

Arkivverket skal ha en sentral, koordinerende og initierende rolle i arbeidet med utforming av bevarings- og kassasjonsplaner for sektorvise eller etatsvise prosjekter for både papirbasert og elektronisk arkivmateriale. En rekke tiltak rettet mot arkivskapere i forvaltningen ble satt i verk i 2007 for å hindre disposisjoner som kan ødelegge eller redusere informasjonsverdien i bevaringsverdig materiale.

Tilgjengeliggjøring av arkivmateriale

Overgangen mellom tradisjonelle papirbaserte arkiv og elektroniske arkiv reiser mange utfordringer for Arkivverket og for arkivtjenestene i de enkelte forvaltningsledd samt for arkivskapere i privat sektor. Det får virkninger for de standarder som skal utvikles, for kompetanseutvikling innen arkivfaget, og dermed også for den veiledning som skal utøves av Arkivverket overfor offentlig forvaltning og privat sektor. I denne situasjonen har Arkivverket hatt som mål å øke den utadrettede informasjons- og veiledningsaktiviteten. Antallet inspeksjoner og kontroller gikk noe ned, fra 48 i 2006 til 38 i 2007.

Ved alle statsarkiv er det betydelig aktivitet rettet mot interkommunale arkivordninger (IKA). Det ble arbeidet for å få til en IKA-ordning i Hedmark og Oppland, men noen nyetablering fant ikke sted.

Arkivverket har fortsatt arbeidet med å gjøre arkivene bedre kjent for publikum gjennom en rekke formidlingstiltak. Det ble publisert til sammen 590 sider arkivstoff i trykte publikasjoner. Det ble gjennomført 17 nettpresentasjoner og -utstillinger. Det ble gjennomført 33 utstillinger i egne lokaler. Antall deltakere på arrangementer og omvisninger var 2 311 personer i 2007. Antall lesesalgjester økte fra 24 984 i 2006 til 25 708 i 2007, der Statsarkivet i Trondheim sto for hele økningen. Antallet skriftlige svar på forespørsler i 2007 var på 4 561.

Digitalisering

For å nå målet har Arkivverket bl.a. satset på økt tilgjengeliggjøring av arkivmateriale gjennom digitalisering. I 2007 ble 2,3 millioner mikrofilmbilder digitalisert. Det er over dobbelt så mange som året før, og flere enn planlagt. Til gjengjeld ble det mikrofilmet 65 352 eksponeringer, noe som er en kraftig nedgang fra året før. Målet om 130 000 eksponeringer ble ikke nådd på grunn av innsparinger. Det ble indeksert 2,1 millioner bilder, drøyt det dobbelte fra 2006. Riksarkivet har hatt ansvar for to prosjekter for digitalisering av lydopptak.

Gjennom Digitalarkivet gjør Riksarkivaren et vidt spekter av historiske kilder tilgjengelige for søk på Internett. Digitalarkivet er resultat av et samarbeid mellom Historisk institutt, Universitetet i Bergen og Statsarkivet i Bergen. Digitalarkivet er Arkivverkets prosjekt for utlegging av digitaliserte kilder og for formidling av informasjon fra Arkivverket. Informasjonen som legges ut, er kvalitetssikret. I 2007 hadde nettstedet oppunder 56,2 millioner søk og nærmere 89 millioner nedlastede sider. Det er en økning på 150 pst. fra året før.

Kap. 3329 Arkivformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Ymse inntekter	5 453	1 493	1 559
02	Inntekter ved oppdrag	9 353	6 840	7 141
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	60		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	579		
17	Refusjon lærlinger	46		
18	Refusjon av sykepenger	2 130		
	Sum kap. 3329	17 621	8 333	8 700

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder i hovedsak inntekter fra salg av kildepublikasjoner, fotokopier og transkripsjoner av arkivmateriale i Arkivverket, jf. kap. 329, post 01.

Post 02 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder oppdragsinntekter i Arkivverket, jf. kap. 329, post 21.

Programkategori 08.30 Film- og medieformål (kap. 334-337)

Utgifter under programkategori 08.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
334	Film- og medieformål	536 067	558 708	603 150	8,0
335	Pressestøtte	308 162	298 136	301 895	1,3
336	Informasjonsberedskap-kringkasting	1 800	1 500		-100,0
337	Kompensasjon for kopiering til privat bruk	34 815	36 312	37 910	4,4
	Sum kategori 08.30	880 844	894 656	942 955	5,4

Utgifter under programkategori 08.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01-01	Driftsutgifter	146 655	131 751	135 554	2,9
21-23	Spesielle driftsutgifter	8 662	7 000	7 308	4,4
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	293 597	320 537	355 337	10,9
70-89	Overføringer til private	431 930	435 368	444 756	2,2
	Sum kategori 08.30	880 844	894 656	942 955	5,4

Programkategorien omfatter statlige virksomheter og tilskuddsordninger m.m. på film- og medieområdet.

Departementet foreslår en bevilgning for 2009 på totalt 943 mill. kroner. Dette er en økning på 48,3 mill. kroner eller 5,4 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2008. Økningen skyldes forventet lønns- og prisvekst og midler til oppfølging av Kulturløftet.

Regjeringens overordnede målsetting på medieområdet slik det er nedfelt i Soria Moria-erklæringen, er å sikre ytringsfrihet, rettssikkerhet og et levende demokrati. For å nå målet vil regjeringen:

- stimulere til mangfold og kvalitet i norske medier
- føre en politikk som sikrer en sterk allmennkringkasting
- legge til rette for mangfold i medieeierskap
- styrke norsk filmproduksjonen
- sørge for likestilling på medieområdet
- bidra til modernisering av samfunnet gjennom digitalisering.

De overordnede målene er nærmere utdypet under pkt. 1.3.2.

Tilstandsvurdering

Internasjonale forpliktelser på medieområdet

Internasjonale regelverk, avtaler og støtteordninger gir viktige rammevilkår for regjeringens mediepolitikk. Dette gjelder både kringkastings- og filmpolitikken samt opphavsretten. Mest sentral er EØS-avtalen, som har stor betydning for mediesektoren og mediepolitikken i Norge. Avtalen har som

formål å sikre like konkurransevilkår og fri flyt av bl.a. medietjenester over landegrensene innen EØS-området. Dermed legger EØS-avtalen føringer for nasjonal lovgivning og myndighetsutøvelse på feltet og setter flere skranker for utformingen av nasjonale tilskuddsordninger. EU har også ulike støtteordninger som Norge deltar i. Disse har som formål å styrke europeisk språk og kultur. EØS-avtalen gir samtidig hvert land stor grad av frihet til å bevare og utvikle mediepolitikken i samsvar med egne tradisjoner og verdier.

EØS-avtalens tv-direktiv er gjennomført i kringkastingsloven. Et revidert direktiv ble vedtatt i desember 2007. Direktivet opprettholdes som et minimumsdirektiv og utvides til å omfatte alle audiovisuelle medietjenester uavhengig av hvordan, og på hvilke plattformer, de distribueres. Dette betyr at også ikke-lineære tjenester (for eksempel klikkefilm) omfattes.

EØS-avtalens statsstøtteregler forbyr som hovedregel offentlig støtte til næringsvirksomhet. Formålet med reglene er å sikre at markedsaktørene stilles overfor forutsigbare og like konkurranse- og rammevilkår i hele EØS-området. Forbudet er ikke absolutt og dersom legitime hensyn rettferdiggjør støtte, kan EFTAs Overvåkningsorgan (ESA) godkjenne støttetiltak som i utgangspunktet ikke er tillatt. ESA har godkjent flere norske støtteordninger innenfor mediesektoren.

Også andre internasjonale organisasjoner gir rammebetingelser for nasjonal regulering på medieområdet. Dette gjelder først og fremst FNs opphavsrettsorganisasjon WIPO, Verdens handelsorganisasjon WTO, Europarådet og UNESCO. Norge deltar dessuten i tiltak i regi av Nordisk Ministerråd for å fremme nordisk språk og kultur. UNESCO-konvensjonen om kulturelt mangfold fra 2005 omfatter også medieområdet.

Norge deltar i EUs medieprogram MEDIA 2007 (varighet 2007-2013) for fremme av den europeiske audiovisuelle industrien. Norge deltar også i EU-programmet Safer Internet Plus, som har som mål å fremme sikker bruk av Internett blant barn og ungdom. Gjennom Europarådet er Norge medlem av Det Europeiske Audiovisuelle Observatoriet samt filmstøtteordningen EURIMAGES, som gir tilskudd til europeiske samproduksjoner. Nordisk Ministerråd har gjennom flere år drevet Nordisk Film- og TV-fond, der Norge bidrar via departementet, NRK og TV 2. Siden 2006 har Ministerrådet også hatt en tilskuddsordning for dataspill - Nordisk dataspillprogram. Programmmet skal stimulere til produksjon av flere dataspill for barn og ungdom, basert på nordisk språk og kultur.

Økonomisk utvikling i presse og kringkasting de siste årene

I 2007 utgjorde dagspressens og kringkasternes økonomi om lag 1 pst. av landets BNP – eller vel 1,4 pst. av fastlands-Norges BNP. Omsetningen var på 22,7 mrd. kroner. Bransjens samlede driftsresultat var på mer enn 1,3 mrd. kroner. Reklame er den viktigste inntektskilden og utgjør noe under halvparten av omsetningen. Det betyr at mediebedriftenes økonomi i stor grad avhenger av den generelle økonomiske utviklingen.

De tre største private mediekonsernene - Schibsted, A-pressen og Edda Media - hadde samlet sett et svært godt år i 2007, ikke minst takket være et sterkt annonsemarked. Schibsteds resultat for 2007 var det beste noensinne; selskapet omsatte for 13,6 mrd. kroner, hvilket innebærer en økning på 17 pst. sammenlignet med 2006. Driftsresultat før avskrivninger var på 1,8 mrd. kroner. Nettaktivitetene fortsatte sin positive utvikling og utgjorde drøye 50 pst. av konsernets driftsresultat.

2007 ble et rekordår også for A-pressen. Omsetningen var på 4,7 mrd. kroner. Driftsresultat før avskrivninger utgjorde 527 mill. kroner mot 360 mill. kroner i 2006. Framgangen skyldes i vesentlig grad rekordresultat i lokalavisene, god resultatutvikling i trykkeriene i Russland, samt at TV 2 er konsolidert i konsernregnskapet.

Edda Media omsatte i 2007 for om lag 2,2 mrd. kroner. Driftsresultat før avskrivninger var på om lag 357 mill. kroner, hvilket betyr en økning på 33 pst. i forhold til 2006.

Dagspressens viktigste inntektskilde er annonser, uavhengig av om avisene mottar pressestøtte eller ikke. Overskuddet i avisbransjen, inklusive pressestøtte, økte med 34 pst. til vel 2 mrd. kroner fra 2006 til 2007. Det går et klart skille mellom aviser som mottar pressestøtte og aviser som ikke mottar pressestøtte. Resultatforbedringen skjedde for det meste blant aviser som ikke mottar pressestøtte. Blant avisene som mottar pressestøtte var bildet mer variert: Nummerén- og aleneavisene styrket resultatet noe i 2007, mens de riksdekkende meningsbærende avisene og øvrige nummerto-aviser fikk et svekket resultat i 2007.

NRK er den økonomisk sett dominerende aktøren blant kringkastingsvirksomhetene i Norge med om lag halvparten av den totale omsetningen i næringen. Blant de private kringkasterne går det et skille mellom nasjonale og lokale kringkastere. De nasjonale kringkasterne preges av få og store aktører. Samlet sett er privat nasjonal kringkasting i Norge en lønnsom virksomhet, især gjelder dette for fjernsyn. De siste årene har vært preget av investeringer i nye fjernsynskanaler, og overskud-

dene er som følge av dette redusert hos flere aktører. 83 pst. av de kommersielle, nasjonale kringkasternes inntekter kommer fra reklame.

24 fjernsynsselskaper hadde konsesjon til allment bakkesendt lokalfjernsyn i 2007. Sett under ett har lokalfjernsynsselskapene gått med betydelige underskudd alle år fra 2002 til 2006. Bransjen har i mange år vært preget av svak driftsøkonomi og går samlet sett med underskudd også i 2007. Totalt underskudd var på vel 31 mill. kroner, dvs. en resultatforbedring på knapt 3 mill. kroner i forhold til 2006.

De kommersielle lokalradioene har som gruppe stort sett gått med underskudd, men gikk med overskudd i 2007. For de ikke-kommersielle radioene er bildet motsatt.

Mangfold i norske medier

Nordmenn har i dag tilgang til et større antall norske og utenlandske medier enn noen gang tidligere. Dette har bl.a. sammenheng med at de fleste tradisjonelle medier har etablert mer eller mindre avanserte nettjenester og at stadig flere har tilgang til Internett via bredbånd.

Papiravisene har fortsatt en sterk posisjon i Norge selv om 2007 er det niende året på rad med opplagsnedgang. Samlet nedgang siden 1998 er 10 pst.[1] Det utgis fortsatt mange aviser i Norge, jf. tabell 8.21, og disse kommer ut på hele 183 forskjellige steder i landet. Flere steder har også konkurrerende aviser. Dette er nærmere omtalt under kap. 335 Pressestøtte, rapport for 2007.

Tabell 8.21 Antall aviser etter type:

År	1969	1987	2002	2006	2007
Alle avistyper [1]	191	216	217	228	228
Løssalgsaviser	2	2	2	2	2
Storbyaviser	4	4	4	4	4
Nummertoaviser, store byer	7	5	3	3	3
Rikspredte meningsbærende aviser	5	6	6	6	6
Lokale dagsaviser, ledende	42	56	57	56	56
Lokale dagsaviser, nummerto	24	14	3	2	2
Lokale 2-3-dagersaviser	72	86	76	79	79
Lokale ukeaviser	27	28	50	62	62
Nasjonale fådagersaviser	7	14	16	14	13

1 summene for "alle avistyper" inkluderer Aftenposten Aften som ikke inngår i tabellen for øvrig.

Kilde: "Avisåret 2007", Sigurd Høst, Høgskulen i Volda / Møreforskning Volda

Ved utgangen av 2007 hadde vi tilgang til 17 norske fjernsynskanaler i tillegg til NRKs 10 regionale sendinger og 24 lokale kanaler. En rekke nye fjernsynskanaler ble etablert i 2007. Antallet nasjonale fjernsynskanaler er dermed mer enn tredoblet i perioden 2000 til 2007. Radiotilbudet besto i 2007 av 16 radiokanaler, i tillegg til NRKs 16 regionale kanaler og 249 lokalradioer. Seks lokalradiostasjoner la ned virksomheten i løpet av årets to siste måneder[2].

225 av i alt 228 aviser hadde en nettside[3] i 2006. 119 av disse hadde en oppdatert nyhetstjeneste på nett. Samtlige nasjonale kringkastere har også avanserte nettjenester. Både NRK, TV 2, TVNorge og TV3 tilbyr programmer som tidligere er sendt på fjernsyn, i tillegg til eget innhold produsert for Internett.

1 "Avisåret 2007", Sigurd Høst, Høgskulen i Volda, Møreforskning
2 Medienorge, Universitetet i Bergen
3 »Avisåret 2007», Sigurd Høst, Høgskulen i Volda/Møreforskning Volda

De største eieraktørene innenfor trykt presse er Schibsted, Edda Media og A-pressen. Schibsted er klart størst med ca. 32 pst. av dagspresseopplaget i 2007. Til sammen kontrollerer de tre store konsernene ca 62 pst. av det totale opplaget. NRK er den klart største aktøren på fjernsyn, mens TV 2 er størst av de kommersielle kanalene. NRK er også klart størst på radio, og Modern Times Group (MTG) er den største av de kommersielle radioeierne gjennom sitt eierskap i P4. På presseområdet var den største saken i 2007 eierintegrasjonen av de store regionavisene Aftenposten, Bergens Tidende, Fædrelandsvennen og Stavanger Aftenblad. Medietilsynet vedtok i juli å gripe inn mot fusjonen med hjemmel i medieeierskapsloven. Vedtaket ble påklaget til Klagenemnda for eierskap i media, som i februar 2008 konkluderte med at fusjonen likevel kunne tillates på visse vilkår (bl.a. at Schibsted solgte seg ut av Adresseavisen og ned i Harstad Tidende Gruppen). Den største eiermessige endringen på kringkastingsområdet i 2007 var at ProSiebenSat1 kjøpte 100 pst. av aksjene i SBS Broadcast Norge AS, noe som ga det tyske selskapet kontrollen i TVNorge i tillegg til en rekke lokalradiostasjoner.

Vår nye mediehverdag

Overgang til digital teknologi har de senere årene vært et fellestrekk for hele mediesektoren. Den teknologiske utviklingen har ført til digitalisering av alle ledd, fra produksjon og distribusjon til publikums mottakerutstyr. Dette har bl.a. medført at skillene mellom de ulike mediebransjene har blitt mindre tydelige. Selskapene i mediebransjen er ikke lenger rendyrkede aktører innenfor én medienisje, men opererer gjerne innenfor flere distribusjonsplattformer som for eksempel papiravis, nettavis, nett-tv og radio på samme tid.

Tilbudet av medieinnhold til publikum blir stadig større. Flere nye medieaktører oppstår som følge av at digitaliseringen senker kostnadene ved produksjon og distribusjon. En innholdsleverandør kan ved hjelp av digital teknologi distribuere sitt innhold over flere ulike plattformer, og dermed konkurrere i flere markeder.

Folks bruk av de ulike medieformene har også endret seg. Framvekst av nye mediekanaler øker konkurransen om publikums tidsbruk. Bruk av Internett, mobiltelefoni og andre nye medier har økt kraftig de siste årene.

Ny teknologi og nye programformater åpner på en helt annen måte enn tidligere for interaktivitet, men også for andre former for publikumsdeltakelse i mediene. En konsekvens av dette er at publikum i stadig større grad deltar i programmer, for eksempel gjennom fenomener som sms-tv og reality-tv.

Framveksten av ulike sms-tjenester gir for eksempel seerne tilbud om å si sin mening i debattprogrammer, være med i avstemminger eller delta i spørrekonkurranser mv. Dette kan bidra til deltakelse og engasjement blant seerne, samtidig som det kan være en alternativ inntektskilde for kringkasterne.

Publikum involveres i stadig større grad i produksjonen av digitalt medieinnhold. Internett har blitt en arena for brukerprodusert innhold og direkte brukerdeltakelse.

Internasjonalt har nettsteder som YouTube de siste par årene åpnet for at brukerne selv kan legge ut og laste ned egenproduserte videoer. YouTube ble lansert i 2005, og har i løpet av kort tid blitt en av verdens mest populære nettsider. Det hevdes at det hver dag blir lastet ned flere enn 100 millioner videoklipp fra YouTube. Det har også vokst fram flere tilsvarende norske nettjenester, slik som for eksempel NRKs Urørt-tjeneste og VGs Snutter. Internasjonale nettsamfunn som MySpace og Facebook har i løpet av de siste par årene utgjort en av de store nettrendene, og nettsamfunnene er fortsatt svært populære. I Norge er VG Netts Nettby det største nettsamfunnet.

Bredbåndsutviklingen gjør at Internett i tiltakende grad blir en plattform for audiovisuelle tjenester. På Internett utfordres de tradisjonelle kringkasterne av andre aktører, for eksempel avishusene. Flere av de store avisene samt andre aktører tilbyr nett-tv som også inkluderer eget redaksjonelt innhold. Svært mange radiostasjoner er i dag tilgjengelige som nettradio. Nettradio gjør tilgangen til radiokanalene helt annerledes enn tradisjonell radio, hvor frekvenser legger store begrensninger på hvilke radiokanaler som kan høres hvor. Tilbudet til lytterne blir derfor mye større enn på FM og dab.

Framveksten av nye medietjenester gir publikum større muligheter til å velge tid og sted for sitt mediekonsum, for eksempel ved å laste ned innhold fra Internett, ved å benytte seg av bestillingstjenester eller ved bruk av personlige videoopptakere. Utvikling av mobile mottakere gjør det også mulig å høre radio, se fjernsyn og lese nettaviser mv. på mobiltelefonen.

Bestillingsprogram er en samlebetegnelse for et vidt spekter av tjenester der brukeren enten laster ned et program fra en katalog slik at en digital kopi i sin helhet blir liggende lagret i seerens mottakerboks før avspilling, eller at innholdet spilles av direkte fra en tjener slik at mottaker ser eller hører innholdet samtidig som tjenesteleverandøren sender det ut. Bestillingsprogram skiller seg fra

for eksempel tradisjonelle kringkastingstilbud ved at brukeren har full kontroll over det nedlastede programmet. Brukeren kan selv bestemme når hun vil se/høre programmet og kan fritt spole fram og tilbake.

Utbredelsen av bredbånd har ført til at stadig flere benytter seg av muligheten til å laste ned ulike programmer direkte fra Internett. Digitaliseringen av sendernettene, og utvikling av dekoderbokser som støtter teknologi for å bestille programmer vil i tiden framover legge til rette for økt bruk av denne typen tjenester.

Det er etter hvert et mangfold av aktører som tilbyr bestillingsprogrammer i Norge. Flere aktører har i en årrekke tilbudt film via Internett. Tradisjonelle tilgangsleverandører står på startstreken til å lansere bestillingsprogrammer på kabel og satellitt.

Mediebruk

Framveksten av nye medier og medieplattformer har medført store endringer både på mediemarkedet og i publikums mediebruk. En sentral tendens er at medietilbudet øker, ikke minst fordi digital teknologi åpner for publisering over flere plattformer. I stedet for å erstatte de tradisjonelle mediene ser det ut til at det økte tilbudet fører til økt samlet mediebruk.

I likhet med de siste årene er det på Internett vi ser den største endringen i mediebruk i 2007. Tiden brukt på Internett en gjennomsnittsdag er mer enn tredoblet siden 2000. 66 pst. av befolkningen i alderen 9-79 år brukte Internett en gjennomsnittsdag i 2007, mot 60 pst. i 2006. Internett har dermed en større andel daglige brukere enn radio. Tiden vi brukte på Internett økte i samme periode fra 53 minutter til 62 minutter per dag. Samtidig har det vært en betydelig økning i tilknytning til Internett via bredbånd i husholdningen, fra 63 pst. i 2006 til 71 pst. i 2007. Sju av ti hadde i 2007 Internett via bredbånd.

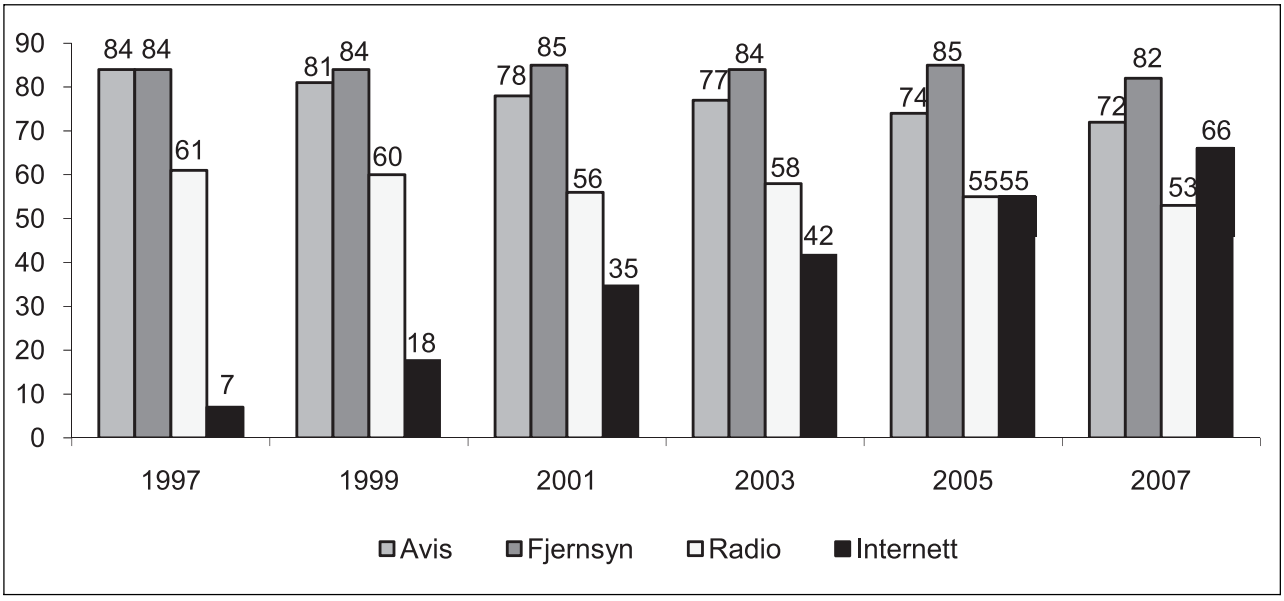

Figur 8.1 Andel som har brukt ulike massemedier en gjennomsnittsdag

Kilde: Norsk mediebarometer 2007, SSB

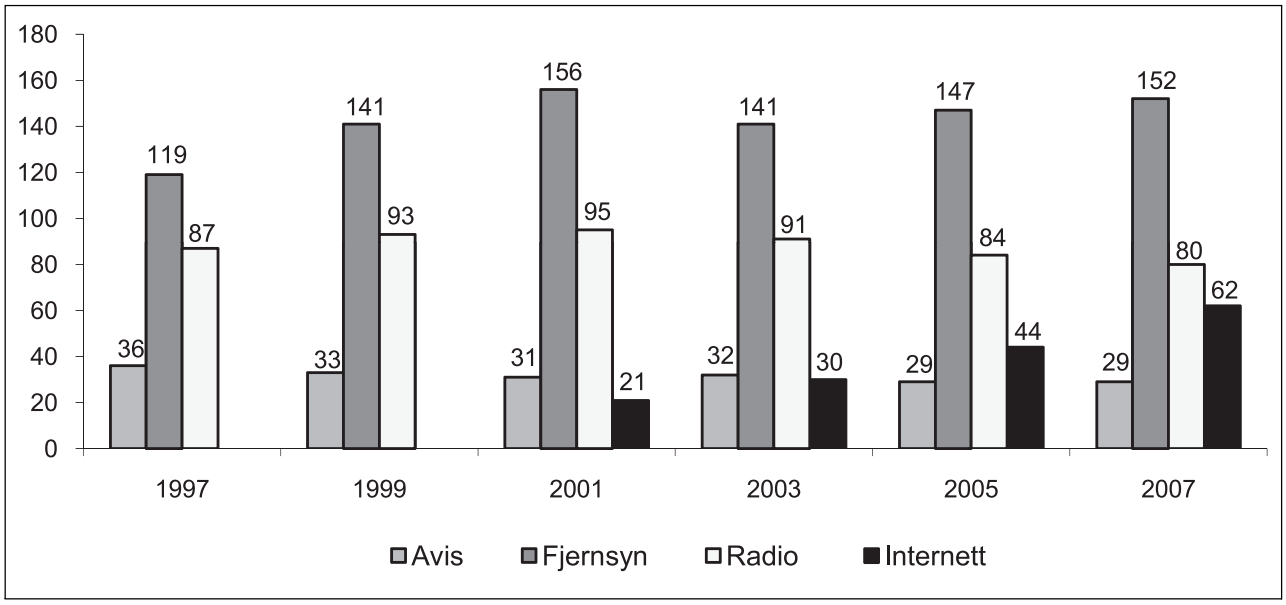

Figur 8.2 Tid brukt på ulike massemedier en gjennomsnittsdag

Kilde: Norsk mediebarometer 2007, SSB

Innenfor de tradisjonelle mediene holder mediebruken seg stort sett relativt stabil i Norge. I tidsbruk er fjernsyn fremdeles det klart dominerende massemediet, og tidsbruken har økt noe de senere årene. Fjernsynsseing utgjør hele 38 pst. av den totale tiden som brukes på massemedier. De ulike fjernsynskanalene hadde om lag samme daglige oppslutning som i 2006, til tross for at det kom til en rekke nye kanaler i 2007.

Avislesingen er også relativt stabil fra år til år. Sett over noe tid har det likevel vært en betydelig nedgang i avislesingen. Mens 84 pst. leste avis en gjennomsnittsdag i 1997 var andelen 72 pst. i 2007. Vi brukte i gjennomsnitt 29 minutter på å lese avis per dag i 2007. I forhold til 1995 er dette en nedgang på 11 minutter, eller hele 30 pst[4].

Nedgangen i avislesingen har vært særlig kraftig for løssalgsavisene VG og Dagbladet. Samtidig hadde VG og Dagbladet ifølge TNS Gallup daglig hhv. 1,3 millioner og 879 000 lesere på nett i 2007. VG samler dermed totalt ca. 2 millioner personer på nett og papir i løpet av en dag, en økning fra ca. 1,5 millioner i 2000. Begge aviser har i dag flere lesere på nett enn på papir.

Avisen er først og fremst en nyhetskilde. Men også i de andre mediene er nyheter en viktig del av innholdet. Både på fjernsyn og radio er nyhetssendingene de programmene flest får med seg i løpet av en dag. 63 pst. av fjernsynsseerne så nyheter en gjennomsnittsdag i 2007. Tilsvarende tall for radio var 55 pst. Også Internett er et viktig nyhetsmedium. 61 pst. av brukerne brukte Internett til å lese nyheter.

Unge og yngre voksne internettbrukere er de ivrigste brukerne av nyhetsstoff, og kilden er først og fremst avisenes inter[5]nettutgaver. TNS Gallups Forbruker & media-undersøkelse for perioden august 2006 – august 2007 viser at folk flest fortsatt anser fjernsyn og aviser som sine viktigste nyhetskilder. Hele 58 pst. av de spurte sa seg helt eller delvis enig i et utsagn om at fjernsynet er den viktigste nyhetskilden. Tilsvarende tall for avis var 49 pst., mens radio, Internett og blader/magasiner lå på hhv. 44 pst., 42 pst. og 12 pst. Det er likevel store aldersvariasjoner når det gjelder hvilke medier som oppfattes som viktigst for å få nyheter. Gruppen tolv til 29 år oppgir f.eks. Internett som sin klart viktigste nyhetskilde.

De digitale mediene har en stor plass i barn og unges hverdag, både på skole og i fritiden. En undersøkelse utført av Synovate i desember 2007 på oppdrag fra Medietilsynet, viser at i praksis alle i aldersgruppen åtte til 18 år bruker pc til aktiviteter som for eksempel lekser, surfing, e-post eller chatting. 98 pst. av de spurte hadde tilgang til en pc hjemme i 2007. 60 pst. hadde egen datamaskin, mot 50 pst. i 2006 og bare 38 pst. i 2003. Internett er blitt den mediekanalen som barn og ungdom bruker mest tid på i løpet av en dag. Barn blir dessuten introdusert for Internett stadig tidligere. Undersøkelsen tyder samtidig på at bevisstheten om nye utfordringer og farer er økende. Mens

4 Norsk mediebarometer 2007, SSB

5 Norsk mediebarometer 2007, SSB

halvparten av barn og ungdom i en tilsvarende undersøkelse fra 2003 mente at det meste av informasjonen på Internett var sann, ser vi i 2007-undersøkelsen at det er flere som har lært seg å være kritiske til det materialet som er lagt ut. Den nye undersøkelsen viser at kun 1 pst. tror at alt på Internett er sant, mens 31 pst. mener at det meste er sant. Dessuten involverer foreldre seg i barns internettbruk i større grad enn før. Bare 9 pst. av barna oppgir at de ikke har, eller følger noen regler for internettbruk hjemme. Reglene går oftest på at de ikke får møte fremmede personer eller legge ut personlig informasjon.

Fremdeles framgang for norske filmer

Oppslutningen om norsk film har økt i flere år, og vi må tilbake til 1970-årene for å finne tilsvarende kinobesøk på norske filmer. Tradisjonelt har et godt norsk kinoår vært avhengig av at en eller flere enkelttitler trakk besøkstallet opp. Dette har medført at oppslutningen om norske filmer har vært svært varierende fra år til år. Omleggingen av filmpolitikken i 2001 ble på mange måter et vannskille, og markerer starten på en jevn opptur for norske filmer. Etter 2001 har antallet norske filmpremierer per år steget jevnt, og besøkstallene har ligget stabilt på et høyere nivå enn tidligere. I 2007 hadde 23 norske langfilmer premiere, noe som er det høyeste antall noensinne. Markedsandelen for norske filmer er også stigende. Siden 2001 har norske filmers markedsandel holdt seg over 12 pst. med unntak av året 2002. Markedsandelen lå jevnt på ca. 16 pst. i 2006 og 2007.

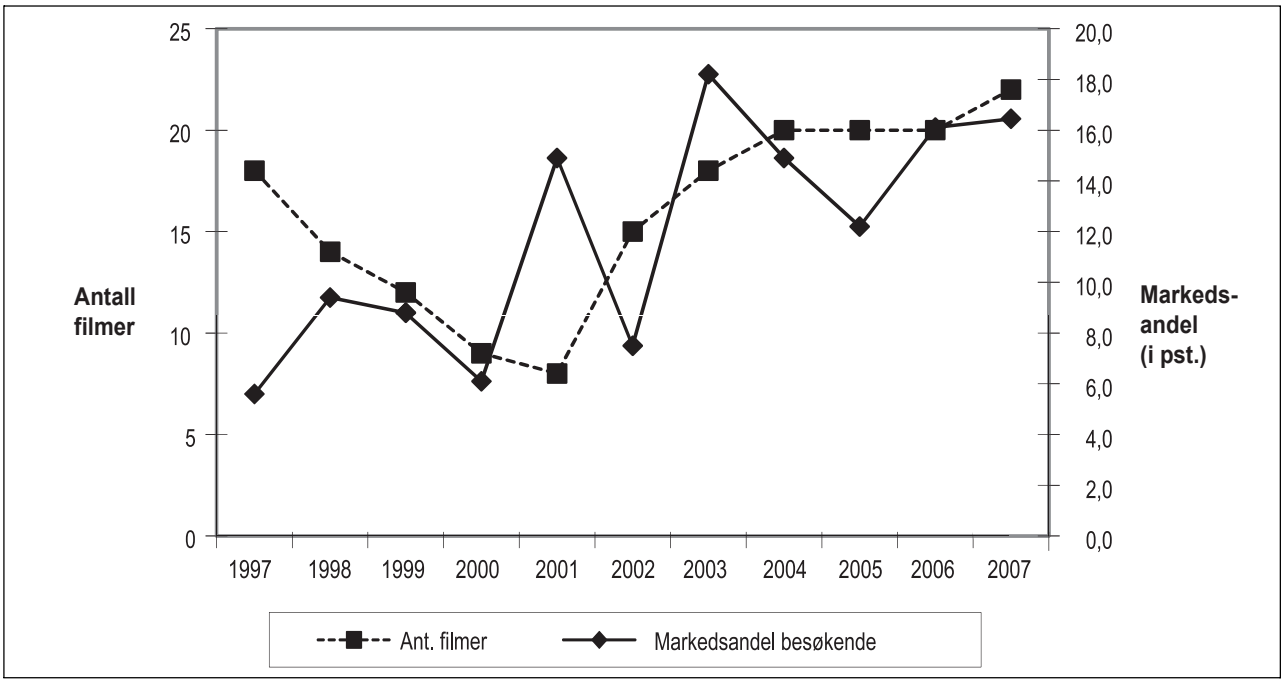

Figur 8.3 Oversikt over antall norske filmer og markedsandelen for norske filmer i ti år.

Kilde: FILM&KINO

Norske filmer gjør seg stadig bemerket på internasjonale filmfestivaler. Filmene tar hjem både priser og hederlig omtale. Særlig har det norske animasjonsmiljøet utmerket seg ved å være involvert i filmprosjekter som har vunnet Oscar for beste animerte kortfilm både i 2007 og 2008.

Norske filmer når også ut til publikum gjennom andre kanaler enn kino og DVD. I 2007 ble hele 96 norske filmer vist på NRK 1, NRK 2, TV 2 og TV 2 Zebra. Til sammen ble disse filmene sett av 11 millioner seere, noe som innebærer en økning på over 1,5 million seere i forhold til 2006, da 83 filmer ble sett av 9,4 millioner.

Antallet dramaserier som har blitt støttet av Norsk filmfond og som har blitt vist på fjernsyn har variert fra to serier i 2004 til sju i 2005, fire i 2006 og fem i 2007. For å styrke tilbudet til barn og unge satset Norsk filmfond på å støtte flere barneprosjekter i 2007, og hele tre av de fem dramaseriene som ble vist i 2007 var for barn under tolv år. Siden denne målgruppen er mindre enn målgruppen for dramaserier for voksne, har denne satsingen med-

ført at antall seere på dramaserier støttet av Norsk filmfond har gått ned fra 9,7 millioner i 2006 til 2,8 millioner i 2007.

Et av målene i St.meld. nr. 22 (2007–2008) *Veiviseren* var at norsk filmproduksjon skulle være mangfoldig, bl.a. gjennom at tilskuddsordningene skulle "tilrettelegges for variasjoner i filmenes uttrykksform og budsjetter". Figur 8.4 viser utviklingen i produksjonsbudsjettene fra 2004 til 2007.

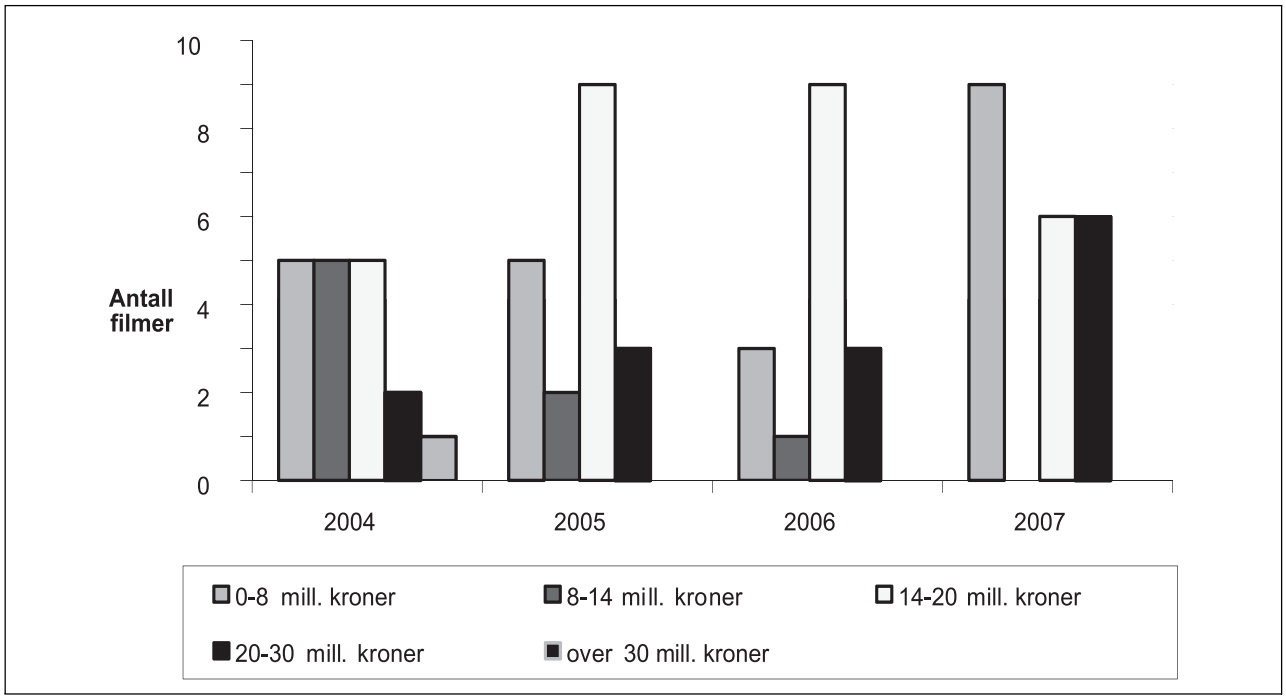

Figur 8.4 Produksjonsbudsjettene til filmer som har fått tilskudd, 2004 - 2007.

Kilde: Norsk filminstitutt

Som det framgår av figuren har det blitt større spredning på budsjettenes størrelse siden 2004. Det lages nå flere filmer med både lave og høye budsjetter, samtidig som det lages færre filmer med middels budsjett. Dette viser at det nå lages flere typer film, og mer ulike norske filmer enn tidligere.

Dataspill

Det norske markedet domineres av importerte spill – hovedsakelig fra USA, Japan og enkelte europeiske land. Markedsandelen for norskspråklige spill er anslått til under 1 pst. I Norge steg omsetningen fra spilldistributørene fra 342,9 mill. kroner i 2000 til 593,8 mill. kroner i 2007.

Den norske dataspillbransjen opplever likevel en positiv utvikling. Tall fra de norske spillutviklerne viser at deres totale omsetning har økt med 131 pst. siden 2003. I 2006 var omsetningen i overkant av 100 mill. kroner. Så lenge den norske spillbransjen har eksistert, har selskapet Funcom vært den dominerende aktøren. I 2006 sto selskapet for hele 90 pst. av den totale omsetningen. De andre selskapene er små. Denne strukturen gjør at den norske bransjen blir avhengig av utviklingen til ett selskap og dermed mer sårbar.

Bruk av dataspill har steget kraftig, men har flatet noe ut de siste årene. Spill appellerer fremdeles mest til gutter i alderen 8-15 år, men som figur 8.5 viser er også unge jenter hyppige brukere av dataspill.

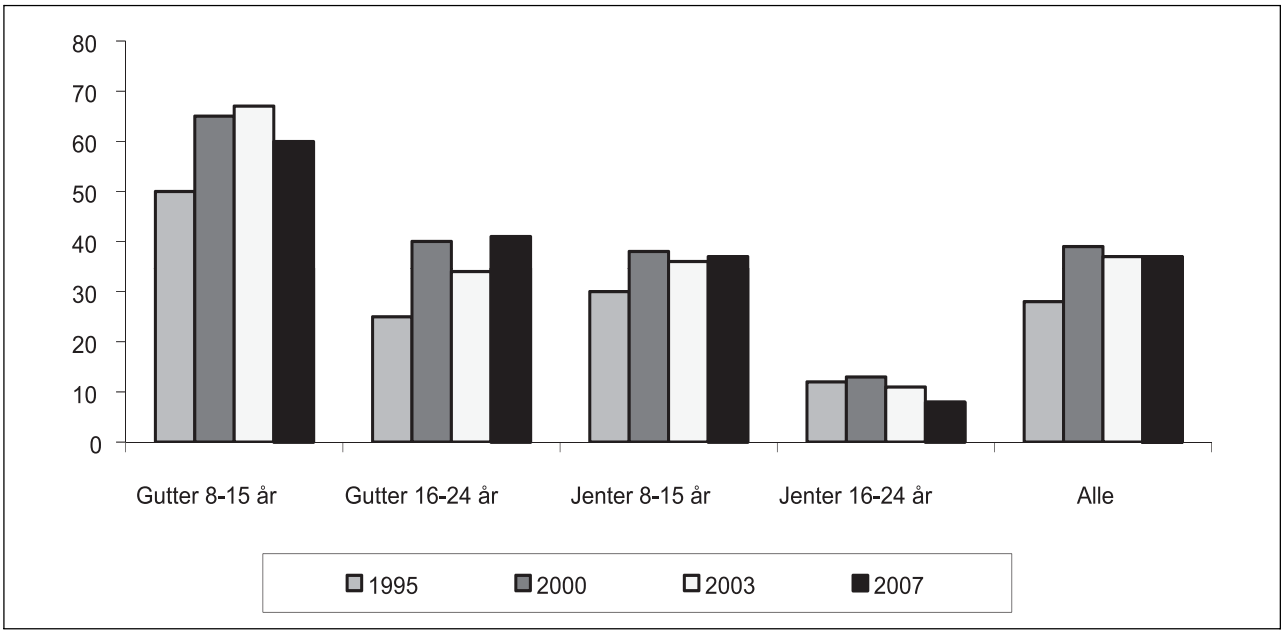

Figur 8.5 Bruk av dataspill en tilfeldig dag 1995-2007. 8-24 år. Andel i pst.

Kilde: Synovate.

Det er en tendens til at tidsbruken på dataspill øker. Dette gjelder særlig blant gutter i alderen 8-24 år. Figur 8.6 viser økningen i tidsbruk fra 1995 til 2007.

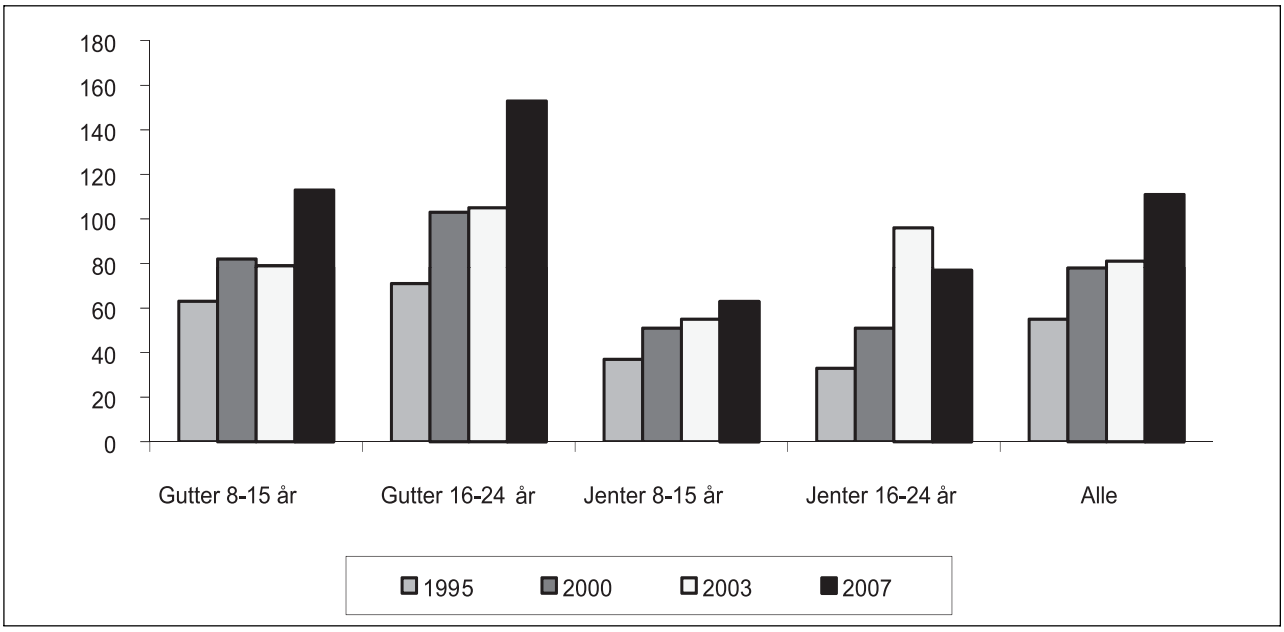

Figur 8.6 Tidsbruk dataspill en tilfeldig dag, 1995-2007. Gjennomsnittlig tid i minutter blant dem som har brukt mediet. 8-24 år.

Kilde: Synovate.

Overgang til digital distribusjon

Digitalisering av kino

Norge ligger langt framme i digitalisering av kinoene. Digitaliseringen medfører at alle kinoer som vil vise film i framtiden må investere i digitale projektorer, og at film etter hvert kun vil bli levert i digital form. Deler av utgiftene til digitaliseringen vil bli dekket av det offentlige gjennom Norsk kino- og filmfond, som administreres av de kommunale kinoenes organisasjon FILM&KINO. FILM&KINO koordinerer en felles digitalisering av så godt som alle norske kinoer.

De samlede kostnadene til digitalisering av norske kinoer er i størrelsesorden 400 mill. kroner. Disse kostnadene vil bli delt 40 pst. på distributører og 60 pst. på Norsk kino- og filmfond og kinoene. Fondet var ved utgangen av 2007 på 134,5 mill. kroner.

Digitalisering av fjernsyn

Distribusjon av fjernsynssignaler fram til forbrukerne skjer hovedsakelig på fire måter: via satellitt, kabel, bakkenett eller bredbånd. Snart er samtlige av disse digitaliserte.

Norges televisjon AS (NTV) fikk 2006 konsesjon til å bygge ut og drive et digitalt bakkenett for fjernsyn. Det digitale bakkenettet ble lansert i 2007, og innen utgangen av 2008 vil samtlige fylker ha dekning fra nettet. Avvikling av analoge fjernsynssignaler er nå gjennomført i de seks første regionene. Det er planlagt avvikling i tre nye regioner i løpet av høsten 2008, og i de resterende regioner innen utgangen av 2009. NRKs generalforsamling har fastsatt hvilke vilkår som må være oppfylt for at NRK kan avvikle sine analoge sendinger. Formålet er å sikre en mest mulig smidig teknologisk overgang og sikre seerne en digital merverdi.

Departementet har så langt i 2008 godkjent avvikling i Rogaland, Østfold, Oslo og Akershus, Vestfold, Telemark og Buskerud. Erfaringene fra avviklingen av analoge sendinger så langt er svært positive. Det er ikke rapportert om problemer av betydning som følge av avviklingen.

NTV er forpliktet til å bygge ut et nett som dekker minst 95 pst. av befolkningen, inklusive samtlige satellittskygger (dvs. områder som ikke har dekning fra satellitt). Når det digitale bakkenettet er ferdig utbygd vil hele befolkningen ha tilgang til et digitalt fjernsynstilbud på minst én plattform.

Det digitale bakkenettet erstatter det analoge nettet, og frekvensutnyttelsen vil bli kraftig forbedret som følge av digitaliseringen. Flere kringkastere kan dermed nå ut til hele befolkningen. Dette medfører at forbrukerne får et større tilbud av fjernsynskanaler på alle plattformer. NTV tilbyr betal-tv gjennom et eget selskap, RiksTV. NRKs tre fjernsynskanaler og alle radiokanalene sendes ukodet og er gratis tilgjengelige i nettet. Fram til 2010 er også TV 2, lokal-tv og en åpen kanal en del av gratistilbudet. Dette er et populært tilbud blant bakkenettkundene. Tall fra forhandlerne viser at så mange som 40 pst. av dem som til nå har kjøpt seg en mottakerboks for det digitale bakkenettet har valgt å nøye seg med gratistilbudet.

Digital teknologi åpner også for nye funksjoner. Seerne får tilgang til ekstratjenester som elektronisk programguide (EPG), supertekst-tv, og ny teknologi gir mulighet for å tilby tilrettelagte tjenester for syns- og hørselshemmede mv. Digitaliseringen gjør det også mulig å tilby bedre lyd og bildekvalitet så vel som signalkvalitet.

Digitalisering av radio

Digitaliseringen av radio gjør at de samme radiosendingene er tilgjengelige via flere ulike distribusjonsplattformer, for eksempel nettradio, DAB og det digitale bakkenettet for fjernsyn. I følge Digitalradio Norge skal til sammen 98 pst. av befolkningen i dag ha tilgang til en digital radioplattform. Digitalisering av radio gir digital merverdi i form av integrering av flere medier, nye tjenester, flere spesialkanaler og økt kanalmangfold i distriktene. Utenfor de store byene er kanaltilbudet på FM relativt begrenset.

I Norge har digitaliseringen av radio hittil vært mest orientert om DAB-teknologi (Digital Audio Broadcasting). DAB-sendernettet er under utbygging og har i dag en dekningsgrad på ca. 80 pst. av befolkningen. Kringkastere på DAB-plattformen er NRK og P4. Ca. 15 pst. av befolkningen oppgir at de har tilgang til en DAB-radio. Dette betyr at det finnes om lag 250 000 DAB-apparater i Norge i dag, ifølge tall fra TNS Gallup og NRK Forskningen.

Utfordringer og strategier

I det følgende beskrives de viktigste satsingsområdene på medieområdet i 2009.

Fortsatt satsing på norsk film

I St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren* er det lagt opp til en offensiv satsing på norsk film i tråd med Soria Moria-erklæringen og Kulturløftet. De fleste av tiltakene i meldingen ble gjennomført i 2008. Bl.a. er Norsk filminstitutt, Norsk filmfond og Norsk filmutvikling slått sammen til et samlet Norsk filminstitutt med virkning fra 1. april 2008.

2008 er et viktig år for konsolidering av det nye filminstituttet. Det ble derfor ikke innført nye tilskuddsordninger dette året.

På bakgrunn av forslagene i filmmeldingen har departementet utarbeidet utkast til nye forskrifter for tilskudd til audiovisuelle produksjoner. Utkastet er utarbeidet i nær dialog med bransjen. Utkastet til nye forskrifter er sendt på høring sommeren 2008 og til ESA for godkjenning. Målet er at de nye forskriftene skal tre i kraft 1. januar 2009.

Siden regjeringsskiftet høsten 2005 er budsjettrammen på kap. 334 Film- og medieformål økt med 157 mill. kroner, hvorav økningen til produksjon (post 50) alene utgjør 113,5 mill. kroner.

Satsingen på film øker med 47,4 mill. kroner i 2009. I dette ligger det en økning på 34,2 mill. kroner på post 50 Norsk filmfond og en økning på 10,6 mill. kroner til regional filmsatsing. Samtidig frigjøres midler ved at FILM&KINO overtar ansvaret for driftstilskuddene til cinematekene i Bergen, Trondheim og Tromsø, samt for tilskudd til teksting av norske filmer på kino for hørselshemmede. Samlet utgjør dette 2,5 mill. kroner. Total satsing på filmformål i 2009 blir 50,2 mill. kroner. Forslagene er nærmere omtalt under kap. 334 Film- og medieformål.

Økningen på kap. 334, post 50 gir rom for en styrking av rammene for produksjonstilskudd, etterhåndsstøtte, økt avsetning til dataspill og betydelig økt satsing på utenlandslansering. I tillegg gir økningen rom for innføring av nye tilskuddsordninger, som for eksempel en ordning med pakkefinansiering av langfilm og eventuelt ny refusjonsordning for utenlandske filmproduksjoner.

FILM&KINO fikk i forbindelse med St. meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren* hovedansvaret for tiltak rettet mot barn og unge. Arbeidet skal styrkes og koordineres bedre. I tråd med dette vil FILM&KINO i 2009 avsette ytterligere midler til filmsentrenes arbeid rettet mot barn og unge. Departementet vil gå nærmere i dialog med FILM&KINO om dette. I tråd med stortingsmeldingen vil FILM&KINO, gjennom inntektene fra film/dvd-avgiften, ta på seg noe mer ansvar for filmpolitikken. I 2009 vil derfor FILM&KINO også gi tilskudd til synstolkning på dvd og tilskudd til prosjektet Nasjonalt Digitalt Cinematek.

Nasjonalbiblioteket overtok fra og med 2008 ansvaret for innsamlings- og bevaringsfunksjonene fra Norsk filminstitutt. Det ble i denne forbindelse overført 12 årsverk og 11,8 mill. kroner fra Norsk filminstitutt til Nasjonalbiblioteket. Det foreslås nå at de resterende årsverkene fra den tidligere avdelingen Filmarkivet i Norsk filminstitutt overføres til Nasjonalbiblioteket. Det vises til nærmere omtale under kap. 334, post 01 og kap. 326, post 01.

Departementet la i mars 2008 fram St.meld. nr. 14 (2007-2008) *Dataspill*, trolig den første i sitt slag i verden. Dataspill har blitt et sentralt kulturuttrykk, men også ut fra et økonomisk perspektiv er mediet viktig. Meldingen skal behandles av Stortinget høsten 2008. Det er foreslått å øke rammene for tilskudd til dataspill, jf. omtalen over.

Presse

Pressestøtten skal bidra til å opprettholde et mangfold av aviser – geografisk, med ulik verdiforankring og innhold, jf. hovedinnledningen, pkt. 1.3.2.

De økonomiske virkemidlene – bl.a. pressestøtte og momsfritaket – bidrar til å opprettholde grunnlaget for at det kan komme ut et mangfold av aviser i Norge.

En særlig utfordring er at avislesingen går ned blant barn og unge. Dette kan få negative konsekvenser for avisnæringen og for demokratiet. Dersom barn og unge skal bli aktive deltakere i lokaldemokratiet, er det en forutsetning at de etablerer en vane med å holde seg orientert om lokal politikk og lokalt samfunnsliv. Her er lokalavisene en sentral informasjonskilde. Landslaget for lokalaviser har satt i gang et prosjekt kalt "Ung & engasjert". Prosjektet har til hensikt å stimulere til aktiv deltakelse i samfunnsdebatten og økning av valgdeltakelsen gjennom å rekruttere barn og ungdom til å bli faste lesere og brukere av lokalavisene. Regjeringen mener det er viktig – ikke minst langsiktig i et demokratisk perspektiv – å stimulere barn og unges samfunnsdeltakelse, og foreslår derfor å støtte prosjektet med 1 mill. kroner i 2009.

Regjeringen ønsker å sikre eksistensgrunnlaget for samiske dagsaviser. For å få realisert dette målet, foreslår regjeringen at tilskuddet til de samiske avisene styrkes med ytterligere 3 mill. kroner i 2009.

Kringkasting

Regjeringens mål er et best mulig allmennkringkastingstilbud i radio og fjernsyn. Dette betyr at NRK må sikres som reklamefri allmennkringkaster, og at rollen som kultur-, identitets- og språkformidler videreføres. Kringkastingsavgiften for 2008 utgjør kr 2 038 ekskl. merverdiavgift og kr 2 202 inkl. merverdiavgift. Departementet foreslår å øke kringkastingsavgiften med kr 124 til kr 2 162 ekskl. merverdiavgift. Dette utgjør kr 2 335 inkl. merverdiavgift (8 pst.) og innebærer en økning på om lag 6 pst.

Frekvensressurser

Overgangen fra analogt til digitalt fjernsyn gir en gevinst som innebærer at attraktive frekvensressurser vil bli ledige. Denne digitale merverdien kan utnyttes til ulike formål, bl.a. digital-tv, mobil-tv, digital lydkringkasting, trådløst bredbånd og annen mobilkommunikasjon. En arbeidsgruppe med representanter fra Kultur- og kirkedepartementet, Samferdselsdepartementet, Post- og teletilsynet og Medietilsynet har vurdert ulike alternativer for utnyttelse av de ledige frekvensene. Arbeidsgruppen la i april 2008 fram en rapport som siden har vært gjenstand for offentlig høring. Regjeringen vil bl.a. på grunnlag av rapporten og høringssvarene beslutte hvordan de ledige frekvensressursene skal utnyttes.

Lov- og rammebetingelser på medieområdet

Utviklingen av ulike former for elektronisk formidling av levende bilder gjør det nødvendig å gjennomgå film- og videogramloven. Selv om loven i prinsippet også gjelder elektronisk omsetning av video, er regelverket og kontrollsystemene utformet med tanke på fysiske eksemplarer. Bl.a. må det vurderes om denne formen for regulering er effektiv og relevant i en situasjon der levende bilder er tilgjengelig i stadig flere sammenhenger, f.eks. gjennom ulike former for elektroniske nettverk der tjenesteyteren like gjerne kan befinne seg utenfor norsk jurisdiksjon.

Den raske teknologiske utviklingen stiller krav til reguleringen av medieeierskap. I St.meld. nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital framtid* la departementet derfor til grunn at det var behov for en gjennomgang av medieeierskapsloven. Regulering av eierskap i elektroniske medier og vertikal integrasjon vil ha særlig fokus ved en kommende gjennomgang av loven.

I mars 2008 sendte departementet på høring et forslag om endringer i lov om kringkasting. Hovedinnholdet i forslaget er at Medietilsynet gis økt uavhengighet fra departementet ved behandlingen av de fleste typer enkeltsaker på kringkastingsområdet. Det foreslås at behandlingen av klager over Medietilsynets vedtak flyttes til en ny klagenemnd. Enkelte andre endringer i kringkastingsloven foreslås også, som forbud mot reklame på NRKs tekst-tv og rett til å kontrollere betal-tv-tilbyderes kunderegistre mot NRKs lisensregister

EU har vedtatt revidert tv-direktiv med utvidet virkeområde. Direktivet opprettholdes som et minimumsdirektiv og det utvides til å omfatte alle audiovisuelle medietjenester uavhengig av hvordan og på hvilke plattformer de distribueres. Dette betyr at også ikke-lineære tjenester (for eksempel klikkefilm) omfattes. Departementet tar sikte på å sende ut et høringsnotat med forslag til gjennomføring av direktivet i norsk rett tidlig i 2009.

Opphavsrett

Det er en forutsetning for et mangfoldig kulturliv at opphavsmenn, utøvende kunstnere og produsenter kan leve av sin skapende innsats. Åndsverkloven sikrer opphavsmannen økonomisk utbytte av sine åndsverk og er en viktig grunnstein i kulturpolitikken.

Loven skal balansere ulike sett av hensyn. På den ene siden skal den verne opphavsmannens grunnleggende behov for å kunne leve av sine uttrykk, på den andre siden skal loven fremme samfunnets interesse i tilgang til kulturarven. Det er samtidig i samfunnets interesse at skapende innsats vernes: vi etterspør stadig nye kulturuttrykk: bøker, filmer og musikk. Balansen i opphavsretten må opprettholdes; dette er en prioritert oppgave for regjeringen. Regjeringen støtter derfor rettighetshaverne i deres arbeid mot ulovlig fildeling og pirateri. Like viktig er det at de lovlige alternativene på Internett styrkes og videreutvikles slik at de representerer en merverdi for brukerne i forhold til det ulovlige materialet.

Åndsverkloven er teknologinøytral og gjelder både gamle og nye medier, - også Internett. Det er likevel helt klart at digitalisering og distribusjon i nettverk har gitt opphavsretten nye utfordringer som må løses. Det er i dag svært mange som utveksler film- og musikkfiler på Internett, og laster ned til eget bruk. Selv om det er lov å dele åndsverk med den nærmeste familie- og vennekrets etter åndsverklovens regler om privatbrukskopiering, er det liten tvil om at svært mye av fildelingen og nedlastingen er ulovlig. Åndsverkloven skal gjennomgås og gjøres enklere tilgjengelig for alle brukere av loven. Både språkbruk og oppbyggingen av loven skal vurderes på nytt. Det skal også vurderes enkelte endringer av regelverket på bakgrunn av utviklingen siden 2005 – den siste større lovrevisjonen da opphavsrettsdirektivet ble gjennomført. Det viktigste formålet med revisjonen er å opprettholde balansen mellom rettighetshavernes og brukernes interesser; og at denne balansen kommer klart og tydelig fram.

Hovedprioriteringer 2009

Regjeringen har i budsjettforslaget for 2009 følgende hovedprioriteringer på kap. 334 og 335:

Filmformål: 45 mill. kroner

- 34,2 mill. kroner til styrking av tilskuddene til filmproduksjon
- 10,6 mill. kroner i økte tilskudd til regional filmvirksomhet.

I tillegg er det foretatt tekniske endringer tilsvarende om lag 2,7 mill. kroner. Samtidig frigjøres 2,5 mill. kroner gjennom FILM&KINOs ansvarsovertakelse.

Pressestøtte: 3,0 mill. kroner

- 3,0 mill. kroner i økte tilskudd til samiske aviser for å sikre at målet om samiske dagsaviser kan realiseres.

Kap. 334 Film- og medieformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	146 655	131 751	135 554
21	Spesielle driftsutgifter	8 662	7 000	7 308
50	Norsk filmfond, *kan nyttes under post 71*	264 232	292 232	326 381
51	Audiovisuelle produksjoner	27 669	28 305	28 956
71	Filmtiltak m.m., *kan overføres, kan nyttes under post 50*	18 479	23 682	19 346
72	Knutepunktinstitusjoner	8 293	6 217	
73	Regional filmsatsing	17 479	20 479	37 296
75	Medieprogram, *kan overføres*	15 082	20 930	21 851
78	Ymse faste tiltak	26 009	24 503	24 458
79	Til disposisjon	3 507	3 609	2 000
	Sum kap. 334	536 067	558 708	603 150

Kapitlet omfatter driftstilskudd til de statlige virksomhetene Medietilsynet og Norsk filminstitutt. Kapitlet omfatter også tilskudd til filmproduksjon, regional filmsatsing, kontingent for å delta i internasjonale programmer og andre tiltak på film- og medieområdet.

Mål for 2009

Regjeringen har gjennom Kulturløftet forpliktet seg til å følge opp den norske filmsuksessen de senere årene. Målene for filmområdet ble gjennomgått i St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren*. Stortinget sluttet seg til disse gjennom behandlingen av Innst. S. nr. 277 (2006-2007).

Målet er et mangfold av film- og fjernsynsproduksjoner basert på norsk språk, kultur og samfunnsforhold, som er anerkjent for høy kvalitet, kunstnerisk dristighet og nyskapning, og som utfordrer og når et stort publikum i Norge og internasjonalt.

Dette skal nås gjennom:

Styrket produksjon

- gjennomsnittlig minst 25 langfilmer i året, av dette fem dokumentarer og fem barne- og ungdomsfilmer
- et sterkt produksjonsmiljø, med økt talentutvikling, profesjonalitet og kontinuitet i alle deler av produksjonen
- en økonomisk solid bransje gjennom effektive og målrettede tilskuddsordninger, økte private investeringer og økte markedsinntekter

Solid publikumsoppslutning

- minst 3 mill. besøkende på norske filmer, tilsvarende 25 pst. av kinomarkedet
- 15 pst. norsk andel av dvd-markedet og klikkefilmmarkedet

– eksport av norsk film og tv-drama doblet innen 2010

Kvalitet og mangfold

– et mangfold i uttrykksform, produksjonskostnad og målgrupper basert på sterke filmmiljøer i alle landsdeler
– 40 pst. kvinner/menn i nøkkelposisjoner innen 2010
– norske kort- og langfilmer, dokumentarer og tv-drama skal konkurrere om viktige internasjonale priser

Filmkultur for alle

– sikre den norske filmarven og gjøre den tilgjengelig på alle plattformer
– et bredt filmtilbud i fjernsyn, biblioteker og digitale kinoer i hele landet
– en sterk posisjon blant barn og unge som filmpublikum og filmskapere, både i skole og fritid

Der det ikke eksplisitt framgår av målene, er disse ikke tidsavgrenset og må således ses på som langsiktige mål. Det vil også være naturlig å måle resultater for flere av målene som gjennomsnitt over flere år.

Budsjettforslag 2009

Filmsatsingen i 2009 øker med 45 mill kroner. I tillegg er det foretatt tekniske endringer tilsvarende om lag 2,7 mill kroner. Samtidig frigjøres 2,5 mill kroner gjennom FILM&KINOs ansvarsovertakelse. Totalt utgjør dette en satsing på film i 2009 med 50 mill kroner. Økningene er nærmere omtalt under de enkelte postene under.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsmidler til Medietilsynet og Norsk filminstitutt. Enkelte utredningsoppgaver mv. kan også bli dekket over denne posten.

Som følge av Stortingets behandling av Innst. S. nr. 277 (2006-2007), jf. St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren*, ble Norsk filminstitutt etablert 1. april 2008 ved en sammenslåing av de tre tidligere virksomhetene Norsk filmfond, Norsk filmutvikling og (tidligere) Norsk filminstitutt.

Videre ble ansvaret for innsamlings- og besvaringsfunksjonene for den norske filmarven flyttet fra Norsk filminstitutt til Nasjonalbiblioteket fra 1. januar 2008. I den forbindelse fikk Nasjonalbiblioteket overført tolv årsverk. På dette tidspunktet var ikke alle detaljer i arbeids- og ansvarsdelingen avklart, og seinere avklaringer viser at ytterligere årsverk må overføres. Det foreslås at de resterende årsverkene i den tidligere avdelingen Filmarkivet overføres fra Norsk filminstitutt til Nasjonalbiblioteket med virkning fra 1. januar 2009.

I tråd med forslaget i stortingsmeldingen er oppgavene til Norsk filmkommisjon overtatt av Norsk filminstitutt, og de ansatte i Norsk filmkommisjon er overført til Norsk filminstitutt. Posten foreslås derfor styrket med 1,5 mill. kroner.

Cinemateket i Oslo er i dag en integrert del av Norsk filminstitutt. Departementet vil vurdere nærmere Cinematekets tilknytningsform og eventuelt komme tilbake til Stortinget.

Posten er også styrket med 1,75 mill. kroner til den kulturelle skolesekken.

I bevilgningen ligger også øremerkede midler til Medietilsynets informasjonstiltak overfor publikum om overgangen til digitalt fjernsyn. Overgangen avsluttes i 2009, jf. nærmere omtale under programkategori 08.30 Film- og medieformål. Bevilgningen til dette tiltaket er redusert med 1 mill. kroner. Medietilsynets driftsbevilgning er økt med 1 mill. kroner for å styrke arkivfunksjonen og modernisere IKT-systemene ved virksomheten.

Posten er redusert med om lag 2,7 mill. kroner som følge av diverse tekniske endringer.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som virksomhetene får i merinntekter under kap. 3334, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under denne posten omfatter oppdragsvirksomhet ved Norsk filminstitutt. Bevilgningen kan bare nyttes i samme omfang som det kan skaffes oppdragsinntekter.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som virksomhetene får i merinntekter under kap. 3334, post 02 Inntekter ved oppdrag, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 50 Norsk filmfond, kan nyttes under post 71

Norsk filminstitutt forvalter de statlige tilskuddsordningene til audiovisuelle produksjoner i henhold til gjeldende forskrifter.

I tråd med målene for filmområdet foreslås bevilgningen til produksjon av film økt. Det foreslås en bevilgning på 326,4 mill. kroner, en økning på 34,2 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2008.

Som et ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren*, foreslår departementet at det innenfor budsjettøkningen på kap. 334, post 50 gis rom for en styrking av rammene for produksjonstilskudd, etterhåndsstøtte, økt avsetning til utvikling av dataspill og betydelig økt satsing på utenlandslansering. I tillegg gir økningen rom for innføring av nye tilskuddsordninger, som for eksempel pakkefinansiering av langfilm og eventuelt ny refusjonsordning for utenlandske filmproduksjoner.

I tråd med forslagene i St.meld. nr. 22 (2006-2007) skal departementet fra og med 2009 fastsette hovedfordelingen av midler mellom de ulike ordningene etter forslag fra styret i Norsk filminstitutt. Fordelingen vil bli fastsatt i de årlige tildelingsbrevene til Norsk filminstitutt.

Post 51 Audiovisuelle produksjoner

I henhold til konsesjonsvilkårene for TV 2 AS for perioden 1. januar 2002–31. desember 2009 skal TV 2 AS hvert år betale et inntektsuavhengig vederlag til norske audiovisuelle produksjoner, jf. omtale under kap. 5568 post 72. I 2008 er det innbetalt et vederlag for 2007 på 28 mill. kroner.

Post 71 Filmtiltak m.m., kan overføres, kan nyttes under post 50

Bevilgningsforslaget under posten omfatter tilskudd til:

- manuskriptutvikling – midlene forvaltes av Norsk filminstitutt
- lokalkringkastingsformål – midlene forvaltes av Medietilsynet.

Bevilgningen kan også nyttes til utredningsoppgaver innenfor film- eller kringkastingssektorene.

Posten er redusert med 4 mill. kroner i 2009 som følge av at prosjektet for utvikling av teknologi for talegjenkjenning til teksting av direktesendte fjernsynsprogram er forsinket.

Post 73 Regional filmsatsing

Bevilgningen omfatter tilskudd til ulike regionale filmtiltak.

St.meld. nr. 22 (2006-2007) slår fast at den regionale filmsatsingen er en del av den samlede nasjonale filmpolitikken. Regjeringen følger opp dette med å foreslå en ytterligere styrking av posten med 10,6 mill. kroner for 2009. 0,6 mill kroner av dette skyldes at Mediefabrikken i Akershus er flyttet fra post 78. Videre er tilskuddet til Nordnorsk filmsenter AS flyttet fra post 72 Knutepunktinstitusjoner.

Departementet har sagt opp knutepunktavtalen med Nordnorsk filmsenter i 2008, jf. omtale i St.prp. nr. 1 (2007-2008). 2009 er derfor siste året Nordnorsk filmsenter AS vil motta driftsstøtte fra staten. Etter dette vil eierne dekke driftskostnadene.

De regionale filmsentrene skal benytte de statlige tilskuddene til produksjon av kortfilm og dokumentarfilm, kompetansehevende tiltak og tiltak for barn og unge. Departementet ser positivt på planene om å opprette et samisk filmsenter.

Fra og med 2008 er det innført en fireårig prøveordning med statlige tilskudd til regionale filmfond. Det er en forutsetning for de statlige tilskuddene til regionale fond at regionene bidrar med minst like mye lokale/regionale fondsmidler. De statlige midlene kan ikke nyttes til støtte av langfilmer som får produksjonstilskudd fra Norsk filminstitutt.

De statlige tilskuddene til filmsentre og filmfond skal ikke nyttes til drift.

Departementet foreslår at fordelingen på de ulike regionale tiltak i 2009 er todelt. I første omgang vil alle de regionale filmtiltakene få tildelt samme tilskudd som i 2008. FILM&KINO fikk i forbindelse med St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren* hovedansvaret for tiltak rettet mot barn og unge. Meldingen sier også at arbeidet rettet mot barn og unge i hele landet skal styrkes og koordineres bedre. I tråd med dette vil FILM&KINO i 2009 avsette ytterligere midler til filmsentrenes arbeid rettet mot barn og unge. Departementet vil drøfte dette nærmere med FILM&KINO. Økningen på posten med 10 mill. kroner vil bli sett i forhold til dialogen med FILM&KINO og deretter fordelt til de regionale filmtiltakene etter en egen søknadsrunde.

Fordeling av midlene til regional filmsatsning i 2007 og 2008

(i 1000 kr)

	2007	2008
Filmsentre		
Vestnorsk filmsenter	4 350	4 479
Midtnorsk filmsenter	1 540	2 500
Østnorsk filmsenter		1 000
Filmkraft Rogaland filmsenter		1 000
Sørnorsk filmsenter		1 000
Sum	5 890	9 979
Filmfond		
Film3	2 520	2 500
FUZZ	2 520	2 500
Midtnorsk filmfond	1 000	1 000
Filmkraft Rogaland filmfond	1 500	2 000
FilmCamp filmfond	1 009	2 500
Sum	8 549	10 500
Infrastruktur		
Medieparken	1 540	
FilmCamp	1 500	
Sum	3 040	
Sum post 73	17 479	20 479
Nordnorsk filmsenter [1]		
- produksjonstilskudd	3 428	3 428
- driftstilskudd	2 789	2 789
Mediefabrikken i Akershus [2]	600	600
Totalt	24 296	27 296

[1] Bevilget under post 72.
[2] Bevilget under post 78.

Post 75 Medieprogram, kan overføres

Bevilgningen dekker kontingenten til norsk deltakelse i EØS-avtalens Medieprogram MEDIA 2007. Programmet skal stimulere til uvikling av den europeiske audiovisuelle industrien.

Bevilgningen dekker også Norges deltakelse i programmet Safer Internet Plus, som skal legge til rette for tryggere bruk av Internett, spesielt for barn. Programmet skal også bidra til å motvirke ulovlig og skadelig innhold.

Posten er økt med forventet prisstigning. Det tas forbehold om EUs endelige budsjettvedtak og endringer i utgiftene som følge av valutasvingninger.

Post 78 Ymse faste tiltak

Denne posten dekker ulike faste tiltak innenfor film- og medieområdet, bl.a. medlemskap i internasjonale programmer. I tillegg dekker posten diverse utviklings- og forsøkstiltak innenfor området. Enkelte utredningsoppgaver på feltet mv. kan også bli dekket over denne posten.

Fra og med 2009 vil FILM&KINO overta ansvaret for tilskudd til cinematekene i Bergen, Trondheim og Tromsø. FILM&KINO overtar fra 2009 også ansvaret for tilskudd til teksting av norske filmer på kino for hørselshemmede. Som følge av disse endringene er posten redusert med 2,5 mill. kroner. FILM&KINO vil også gi tilskudd til pro-

sjektet Nasjonalt Digitalt Cinematek, samt til et prosjekt med synstolkning av norske filmer på dvd.

Posten er økt med 2,6 mill. kroner til bl.a. økte kontingenter til de internasjonale programmene og ulike forsøks- og utviklingstiltak i regi av Norsk filminstitutt.

I tillegg er tilskuddet til Medienorge foreslått økt med 0,4 mill. kroner for bl.a. å utvide statistikken til også å omfatte nye medier. Det foreslås også 0,5 mill. kroner til å arrangere Cartoon Forum 2009, et internasjonalt tegnefilmforum, som i 2009 arrangeres i Stavanger.

Tilskuddet til Mediefabrikken Akershus som tidligere ble bevilget over denne posten er flyttet til post 73 Regional filmsatsing.

Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til i 2009 under denne posten følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 2.

Post 79 Til disposisjon

Departementet må kunne disponere midler for å dekke uforutsette behov av særskilt karakter som oppstår i budsjettåret. Det foreslås at posten også skal dekke informasjonsberedskap innenfor kringkasting, jf. omtale under kap. 336.

Posten er redusert med 1,6 mill. kroner.

Rapport 2007

I St.prp. nr. 1 (2006-2007) er regjeringens overordnede målsettinger for film- og medieområdet omtalt under programkategori 08.30. For 2007 ble følgende mål lagt til grunn:

- stimulere til mangfold og kvalitet i norske medier
- føre en politikk som sikrer en sterk allmennkringkasting
- legge til rette for mangfold i medieeierskap
- styrke norsk filmproduksjon
- sørge for likestilling på medieområdet
- bidra til modernisering av samfunnet gjennom digitalisering.

Innenfor disse målsettingene ble følgende målsettinger satt for filmområdet i budsjettproposisjonen for 2007:

- sikre høy publikumsoppslutning om norske filmer
- norsk film skal ha en publikumsoppslutning på kino på minst 25 pst.
- norske audiovisuelle produksjoner – både film- og fjernsynsproduksjoner – skal ha en så høy kvalitet som mulig, og samtidig ha publikumsappell
- det skal produseres minst 20 spillefilmer i året i Norge
- det skal være en ambisjon for norsk filmproduksjon å vinne internasjonale filmpriser
- det skal satses på økt eksport av norske filmer for å styrke økonomien i produksjonsmiljøene
- satsing på økt likestilling i alle deler av filmmiljøene.

Publikumsoppslutning

Det ble i 2007 solgt 1,65 millioner billetter til norske filmer, mot 1,9 millioner i 2006, en nedgang på 0,25 millioner. I 2007 gikk imidlertid det samlede kinobesøket ned med ca. 10 pst., slik at norske filmer opprettholdt sin markedsandel på ca. 16 pst. i 2007.

Kvalitet og publikumsappell

Norsk film har befestet sin posisjon hos publikum. I en markedsundersøkelse utført av Synovate på oppdrag fra Norsk filmfond høsten 2007 svarer sju av ti nordmenn at de liker norske filmer. Målingen viser også at de færreste har dårlig inntrykk av norsk film. At besøkstallene på norske filmer stiger jevnt og holder seg på et relativt høyt nivå kan også ses som en indikasjon på at filmene holder høy kvalitet, og dermed også appellerer til et stadig større publikum.

Det var først og fremst de filmene som fikk støtte etter markedsvurdering som trakk tilskuere til kinosalene i 2007. Hele seks av de sju markedsstøttede langfilmene som hadde premiere i 2007 nådde målet om over 100 000 solgte billetter. I gjennomsnitt hadde disse filmene et besøk på 175 000, noe som er 8,7 pst. høyere enn i 2006. For de konsulentstøttede filmene var det en nedgang fra 2006 til 2007. Gjennomsnittsbesøket her var 37 000 i 2007, mot 69 000 i 2006.

Produksjonsmål

De økte rammene for tilskudd til filmproduksjon resulterte i at 23 norske langfilmer hadde premiere på kino i 2007 mot 20 i hvert av de tre foregående årene. I 2007 ble det satt av 6 mill. kroner til utvikling av 9 dataspill.

Internasjonale filmpriser

Fra 2006 til 2007 var det en markant økning i antall norske spillefilmer som ble invitert til å delta på viktige internasjonale filmfestivaler. 43 norske spillefilmer ble invitert til å delta på 138 ulike festivaler, mot 34 filmer på 85 festivaler i 2006. 37 norske

spillefilmer fikk priser ved internasjonale filmfestivaler, fem flere enn i 2006.

For kortfilmene er bildet annerledes. I 2006 deltok 71 kortfilmer på 193 festivaler, mot 73 filmer på 182 festivaler i 2007. 56 kortfilmer mottok filmpriser i 2007, mot 55 i 2006.

I 2007 ble 28 norske dokumentarfilmer invitert til å være med på 56 ulike internasjonale dokumentarfilmfestivaler, en svak økning fra året før da 22 filmer deltok på 50 festivaler. På tross av denne økningen var det en nedgang i antall festivalpriser til norske dokumentarer, fra 18 i 2006 til ti i 2007.

Eksport av norsk film

Det er en svært positiv utvikling i utenlandssalget av norsk film. En undersøkelse foretatt høsten 2007 av PriceWaterhouseCoopers viser at inntektene fra utenlandssalg har økt betydelig i perioden 2002 til 2006. Eksportverdien til norsk kinofilm er nær tredoblet i perioden fra 7,4 mill. kroner i 2002 til 19,9 mill. kroner i 2006. Eksportinntektene per film er nær fordoblet fra ca. 0,5 mill. kroner i 2002 til ca. 1,0 mill. kroner i 2006. Antall filmer med inntekter over 1 mill. kroner fra utenlandssalg har økt fra én i 2002 til åtte i 2006. Erfaringsmessig går det mer enn 12 måneder etter premiere før en film har tatt ut potensialet i utenlandssalget.

Likestilling

Likestillingssituasjonen i filmbransjen er ikke tilfredsstillende. Dette er drøftet i St.meld. nr. 22 (2006-2007) Veiviseren, hvor det er satt konkrete mål for å bedre situasjonen (40 pst. kvinner i nøkkelfunksjonene manus, regi og produksjon innen 2010). I de filmene som fikk produksjonstilskudd i 2007 var kvinneandelen følgende:

- langfilm (konsulentordning): 16 pst.
- langfilm (markedsvurdering): 23 pst.
- kortfilm: 32 pst.

I 2006 etablerte Norsk filmfond Signatur K, en egen utviklingspott for kvinnelige utøvere. Kriteriene for å motta midler fra denne potten er at prosjektet har kvinner i minst to av de tre nøkkelposisjonene manus, regi eller produsent, og at prosjektet helst skal ha kvinnelig hovedrolle. Det var nærmest en tredobling i antall søknader til denne ordningen fra 2006 til 2007.

I manuskriptstøtteordningen ved Norsk filmutvikling var det ved årets utløp 56 forfattere, hvorav 48 pst. var kvinner. Av totalt 1017 registrerte deltakere på kurs- seminarer og verkstedsaktiviteter i 2007 var 40,5 pst. kvinner.

Kap. 3334 Film- og medieformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Ymse inntekter	13 289	11 280	11 776
02	Inntekter ved oppdrag	8 662	7 000	7 308
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 265		
18	Refusjon av sykepenger	1 491		
70	Gebyr	18 911	15 500	15 500
71	Inntektsuavhengig vederlag fra TV2	27 233		
	Sum kap. 3334	70 851	33 780	34 584

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder inntekter fra salg og distribusjon av film, video og dvd, inntekter fra Cinemateket og Filmmuseet, inntekter knyttet til mediedesken i MEDIA 2007. I tillegg omfatter posten inntekter fra egenandeler ved avholdte kurs samt diverse andre inntekter ved Norsk filminstitutt og Medietilsynets inntekter knyttet til SAFT-prosjektet, jf. kap. 334, post 01.

Post 02 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter fra oppdragsvirksomheten ved Norsk filminstitutt, jf. kap. 334, post 21.

Post 70 Gebyr

Inntektene over denne posten omfatter følgende to ordninger:

- gebyr for registrering og merking av videogram, som fastsettes årlig av Stortinget, jf. § 10 i lov om film og videogram
- gebyr for forhåndskontroll av kinofilm, som fastsettes av Kultur- og kirkedepartementet, jf. § 4 i lov om film og videogram

Det foreslås at gebyret for merking og registrering av videogram settes til kr 0,60 per videogram i 2009, jf. forslag til vedtak VI, nr. 1. Samlet inntektsanslag under kap. 3334, post 70 blir etter dette 15,5 mill. kroner.

Avgift til Norsk kino- og filmfond

Norsk kino- og filmfond mottar avgifter fra kino- og videobransjen, jf. lov om film og videogram § 3. Stortinget fastsetter satsene for registrering av video som skal omsettes i næring.

I 2007 utgjorde inntektene fra avgiften 95,1 mill. kroner, hvorav 19,5 mill. kroner kom fra kinoene og 75,6 mill. kroner fra video- og dvd-omsetning.

Avgiften foreslås videreført på samme nivå som i 2008 med kr 3,50 per videogram, jf. forslag til vedtak VI, nr. 2.

Kap. 335 Pressestøtte

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
52	Norges forskningsråd	1 696		
71	Produksjonstilskudd	251 765	264 452	264 452
72	Kompensasjon for portoutgifter	14 300		
73	Anvendt medieforskning og etterutdanning	11 098	11 577	13 086
75	Tilskudd til samiske aviser	13 877	18 877	21 627
76	Tilskudd til minoritetsspråklige publikasjoner	13 755	1 487	987
77	Distribusjonstilskudd til avisene i Finnmark	1 671	1 743	1 743
	Sum kap. 335	308 162	298 136	301 895

Kapitlet omfatter midler til produksjonstilskudd til dagsaviser, medieforskning og etterutdanning, støtte til samiske aviser, støtte til minoritetsspråklige publikasjoner og distribusjonstilskudd til avisene i Finnmark.

Mål for 2009

Pressestøtten er et sentralt virkemiddel for å oppnå målene på medieområdet, jf. omtale i hovedinnledningens pkt. 1.3.2.

Målene for pressestøtten er:

1. produksjonstilskuddet skal bidra til å opprettholde et mangfold av avisutgivelser i hele landet og stimulere til lokal aviskonkurranse
2. tilskuddet til samiske aviser og samiskspråklige avissider skal legge til rette for demokratisk debatt, meningsdanning og språkutvikling i det samiske samfunnet
3. tilskuddet til minoritetsspråklige publikasjoner skal bidra til framvekst av publikasjoner for språklige minoriteter og til utvikling av redaksjonell kvalitet i disse publikasjonene
4. tilskuddet til anvendt medieforskning og etterutdanning skal legge til rette for økt kunnskap om og kvalitet i norske medier.

Pressens særskilte funksjon innebærer at staten av hensyn til pressens redaksjonelle frihet i minst mulig grad bør gripe aktivt inn i pressemønsteret. Det er derfor ikke fastsatt resultatmål på disse områdene.

Budsjettforslag 2009

Post 71 Produksjonstilskudd

Produksjonstilskudd til avisene er, i tillegg til nullsatsen for merverdiavgift, det viktigste virkemidde-

let for å opprettholde mangfoldet i avisutgivelser, både geografisk og når det gjelder innhold og verdiforankring.

Produksjonstilskuddet forvaltes av Medietilsynet. Tildeling skjer etter forskrift om produksjonstilskudd til dagsaviser, som er fastsatt av Kultur- og kirkedepartementet. Forskriften fastsetter kriterier for fordeling av støtte til nummertoaviser med opplag under 80 000, og nummerénaviser og aleneaviser med opplag under 6 000.

Et forslag til forenklinger i regelverket for produksjonstilskudd til dagsaviser ble sendt på høring sommeren 2008. Det ble ikke foreslått materielle endringer i innholdet i forskriften.

Posten foreslås videreført på samme nominelle nivå som for 2008.

Post 73 Anvendt medieforskning og etterutdanning

Bevilgningen på denne posten går til Rådet for anvendt medieforskning, tilskudd til etterutdanning i mediebransjen via Institutt for journalistikk, samt tilskudd til særskilte prosjekter i regi av Mediebedriftenes Landsforbund og Landslaget for lokalaviser.

Rådet for anvendt medieforskning fremmer forslag til fordeling av midlene til forskning. Medietilsynet fordeler midlene. Departementet forutsetter at Rådet for anvendt medieforskning fortsatt fokuserer på barn og unges mediebruk. I tillegg bør Rådet prioritere forskning på mediebruk blant personer med innvandrerbakgrunn.

Landslaget for Lokalaviser har satt i gang et prosjekt kalt "Ung & engasjert" rettet mot barn og unge. Prosjektet skal stimulere til aktiv deltakelse i samfunnsdebatten og økning av valgdeltakelsen gjennom å rekruttere barn og ungdom til å bli faste lesere og brukere av lokalavisen. Regjeringen mener det er viktig å stimulere barn og unges samfunnsdeltakelse, og foreslår å støtte prosjektet med 1 mill. kroner i 2009.

Post 75 Tilskudd til samiske aviser

I 2007 slo de samiskspråklige avisene Min Áigi og Áššu seg sammen og etablerte avisen Ávvir. Første utgave kom ut i februar 2008 og i august utvidet avisen til daglig utgivelse (dvs. fem utgaver per uke). Ságat økte i april 2008 antall utgivelser fra tre til fire per uke. Avisen har opplyst at den fra 1. oktober 2008 vil ha fem ukentlige utgivelser.

Regjeringen legger til grunn at samiske dagsaviser vil kunne ha en langt bedre funksjon som informasjonskilde og debattfora i det samiske samfunnet enn fådagersaviser. Posten ble økt med 5 mill. kroner i 2008 for å legge til rette for økt utgivelseshyppighet i de samiske avisene.

Regjeringen mener det er behov for ytterligere opptrapping av tilskuddet til samiske aviser for å få realisert målet om samiske dagsaviser. Regjeringen ønsker å sikre eksistensgrunnlaget for samiske dagsaviser, og foreslår derfor å øke tilskuddet til de samiske avisene med ytterligere 3 mill. kroner for 2009.

Departementet og Sametinget har gjennom konsultasjoner blitt enige om å overføre forvaltningen av tilskuddet til Nuorttanaste til Sametinget. Tilskuddet foreslås derfor bevilget under kap. 320, post 53 Samiske kulturformål. Tilskuddet foreslås også økt med 0,2 mill. kroner til totalt 0,45 mill. kroner.

Post 76 Tilskudd til minoritetsspråklige publikasjoner

Posten omfatter bevilgninger til tilskudd til minoritetsspråklige publikasjoner, regulert i forskrift fastsatt av Kultur- og kirkedepartementet. Midlene fordeles av Medietilsynet i tråd med fastsatt forskrift.

I 2007 mottok tre publikasjoner (på bosnisk og kinesisk) til sammen om lag 1 mill. kroner i tilskudd. Tre publikasjoner gikk ut av ordningen som følge av at de ikke tilfredsstilte Medietilsynets regler for opplagskontroll. I 2007 ble det også gjennomført opplæringstiltak ovenfor minoritetsspråklige miljøer for å stimulere til etablering av nye publikasjoner.

Bevilgningen for 2009 foreslås redusert med 0,5 mill. kroner fordi det er færre publikasjoner i ordningen.

Post 77 Distribusjonstilskudd til avisene i Finnmark

Bevilgningen omfatter det særskilte distribusjonstilskuddet til avisene i Finnmark. Bevilgningen foreslås videreført på samme nominelle nivå som for 2008. Ni aviser omfattes av ordningen.

Kringkasting

Hovedmålet på kringkastingsområdet er et sterkt allmennkringkastingstilbud i Norge. NRK er vår viktigste allmennkringkaster, og må derfor sikres stabile og forutsigbare rammevilkår.

Kringkastingsavgiften for 2009 foreslås økt med kr 124 fra kr 2 038 til kr 2 162 ekskl. merverdiavgift, jf. forslag til vedtak VI, nr. 3. Kringkastingsavgiften for 2009 blir etter dette kr 2 335 inkl. merverdiavgift. Forslaget innebærer en økning på om lag 6 pst.

For NRK skaper den pågående digitaliseringen av kringkastingsmediet et behov for omfattende omstillinger og betydelig økt konkurranse fra kommersielle konkurrenter. Departementet vil understreke betydningen av stabile rammevilkår i en slik situasjon. NRKs ambisjoner for 2009 er god bredde i innholdstilbudet, videreføring av den positive utviklingen på Internett, bevare posisjonen i et utfordrende TV-marked og videreføring av et godt og variert radioinnhold. NRK vil dessuten tilby publikum en inngang til NRK-innhold i form av en egen "avspiller" på nrk.no og styrke innholdsproduksjonen til de tradisjonelle kanalene.

Siden 1998 er det lagt til grunn at kringkastingsavgiften bør økes tilsvarende forventet pris- og lønnsvekst. Eventuelle økninger utover dette må vurderes og begrunnes særskilt. Den foreslåtte økningen av kringkastingsavgiften skal dels kompensere for NRKs forventede pris- og lønnsvekst i 2009 og dels for en økning av pensjonsforpliktelsene som følge av overgang til ny regnskapsstandard.

NRK gjennomførte i 2007 en omlegging av regnskapet i tråd med kravene i ny norsk regnskapsstandard for beregning av pensjonskostnader (NRS6). Dette medfører en årlig økning av pensjonsforpliktelsene på 70-80 mill. kroner sammenliknet med tidligere standard. NRKs regnskap for 2007 ble som følge av dette svekket med tilsvarende beløp i forhold til budsjett. Det regnskapsmessige underskuddet ble belastet NRKs egenkapital. Også for 2008 er det ventet at NRK vil gjøre opp regnskapet med underskudd. På grunn av den ekstraordinære situasjonen som overgangen til ny regnskapsstandard har skapt, har generalforsamlingen akseptert at selskapet også i inneværende år går med underskudd og at dette belastes egenkapitalen. Det er en forutsetning at NRK fra og med regnskapsåret 2009 håndterer sine pensjonsforpliktelser innenfor de rammer Stortinget gjennom sitt avgiftsvedtak setter for selskapet.

Når departementet foreslår at kringkastingsavgiften økes med kr 124, er kr 44 av dette begrunnet med de økte pensjonsforpliktelsene. De resterende kr 80 per lisens skal kompensere NRK for forventet lønns- og prisvekst. NRK legger til grunn at virksomheten vil oppleve en pris- og lønnsvekst på 185 mill. kroner i 2009 (før budsjetterte effektiviseringer og kutt). NRKs beregninger baserer seg på en generell prisvekst for 2009 på 3 pst. og en vekst i personalkostnader på 5 pst. Selv om lønnsoppgjørene i NRK de senere årene har vært forholdsvis moderate sett i forhold til sammenlignbare virksomheter, har lønns- og personalkostnadenes andel av NRKs samlede utgifter økt fra om lag 50 pst. i 2002 til nærmere 60 pst. NRK må for regnskapsåret 2009 tilpasse driftsutgiftene til inntektene.

I budsjettproposisjonen for 2008 ble det lagt inn en forutsetning om at kr 20 av lisensøkningen skulle kompensere for engangskostnader knyttet til investering i programbank. Det er tatt hensyn til dette i forslaget for 2009.

Departementet ser det som et grunnleggende prinsipp at kringkastingsavgiften ikke skal finansiere aktiviteter som faller utenfor NRKs samfunnsoppdrag. Dette følger for øvrig også av EØS-avtalens statsstøtteregler. Den første linjen i tabell 8.22 nedenfor viser NRKs bruttokostnader ved å produsere allmennkringkastingstilbudet. Nettokostnadene framkommer ved at eventuelle andre inntekter enn kringkastingsavgiften trekkes fra bruttokostnadene. Inntekter fra kringkastingsavgiften skal tilsvare NRKs nettokostnader. Eventuelle avvik vil forekomme dersom NRKs kostnader overeller undervurderes, eller at antall avgiftsbetalere varierer fra år til år.

Tabell 8.22 Tall for NRK AS i perioden 2002-2009 (tallene for 2008-2009 er budsjetterte tall):

(i mill. kr)

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Brutto kostnader allmennkringkasting	3 362	3 365	3 527	3 618	3 801	4 092	4 326	4 472
Andre inntekter fra allmennkringkastingsoppdrag	-56	-60	-186	-56	-77	-66	-66	-65
Kommersielle inntekter	-104	-112	-105	-115	-144	-127	-137	-144
Utbytte fra datterselskaper								
Netto kostnader allmennkringkasting	3 200	3 192	3 234	3 446	3 579	3 899	4 123	4266
Kringkastingsavgift [1]	-3 204	-3 217	-3 334	-3 455	-3 581	3 739	3 988	4192
Overskudd (-)/ underskudd (+)	-4	-25	-100	-9	-2	160	135	74
Resultat i pst. av brutto kostnader	0,1	0,8	3,1	0,3	0,1	3,9	3,1	1,7

[1] Inntekter fra kringkastingsavgiften og tilleggsavgifter, inkasso m.v.

Rapport 2007

Mål

I St.prp. nr. 1 (2006-2007) er regjeringens overordnede målsettinger for film- og medieområdet omtalt under programkategori 08.30. For 2007 ble følgende mål lagt til grunn:

- stimulere til mangfold og kvalitet i norske medier
- føre en politikk som sikrer en sterk allmennkringkasting
- legge til rette for mangfold i medieeierskap
- styrke norsk filmproduksjon
- sørge for likestilling på medieområdet
- bidra til modernisering av samfunnet gjennom digitalisering.

Innenfor disse målene er følgende målsettinger fastsatt for presse i budsjettproposisjonen for 2007:

- pressestøtten skal bidra til å opprettholde mangfoldet i avisutgivelser, både i verdiforankring, geografi og innhold
- pressestøtten skal sørge for at det blir utgitt dagsaviser, samiske aviser og publikasjoner på minoritetsspråk
- det er et viktig mål å opprettholde grunnlaget for at det blir utgitt lokalaviser og regionale aviser som både kan fungere som lokale/regionale informasjonsmedier, og som samtidig er alternativer til de store riksavisene.

Ved utgangen av 2007 ble det utgitt 228 forskjellige aviser i Norge på 183 forskjellige steder. Begge tallene er uendret i forhold til 2006. Fem steder har konkurrerende dagsaviser, på åtte steder konkurrerer en fådagersavis med en dagsavis, og sju steder har to konkurrerende fådagersaviser[6].

Avisenes samlede opplag er anslått til 2 844 000 i 2007. Det er en nedgang på 24 000 (0,8 pst.) i forhold til 2006. 2007 er dermed det niende året på rad med opplagsnedgang. Samlet nedgang siden 1998 er 10 pst. I likhet med tidligere år var det løssalgsavisene VG og Dagbladet som sto for den største nedgangen også i 2007.

Medietilsynet gjennomfører årlige undersøkelser av den økonomiske situasjonen i dagspressen. Tallene for 2007 omfatter 208 aviser, av totalt 228. I alt 136 aviser mottok produksjonstilskudd. De avisene som mottok produksjonstilskudd hadde i 2007 et samlet underskudd før tilskudd på 160 mill. kroner, en forverring av resultatene fra 2006 med 18 mill. kroner. Etter støtte utgjorde overskuddet 102 mill. kroner, en reduksjon på 20 mill. kroner sammenliknet med 2006. Fordelt på ulike avistyper viser regnskapstallene at nummerén- og aleneaviser styrket resultatene noe i 2007, mens de riksdekkende meningsbærende avisene og øvrige nummertoaviser fikk et svekket resultat.

De samiske avisene hadde et samlet opplag på 4 829 eksemplarer i 2007, en økning fra 4 675 eksemplarer i 2006. De samiske avisene mottok til

[6] Kilde: "Avisåret 2007", Sigurd Høst, Høgskulen i Volda, Møreforskning Volda.

sammen 13 mill. kroner i produksjonstilskudd over kap. 335 post 75. I tillegg mottok publikasjonen Nuorttanaste et øremerket tilskudd på kr 250 000. Lokalavisa Nordsalten mottok i 2007 kr 139 000 i tilskudd til produksjon av avissider på lulesamisk.

Om lag 1 mill. kroner ble i 2007 fordelt på tre minoritetsspråklige publikasjoner i 2007. Disse ble utgitt på kinesisk og på bosnisk. Fire publikasjoner på urdu som tidligere har fått støtte gikk ut av ordningen som følge av at de ikke oppfylte kravene til opplagskontroll.

I 2007 ble det også bevilget totalt 12,3 mill. kroner i øremerket tilskudd til elleve ulike publikasjoner over post 76. Denne ordningen ble fra 2007 forvaltet av Norsk kulturråd. Midlene er fra og med 2008 bevilget over kap. 320, post 55 Norsk kulturfond.

Ni aviser i Finnmark mottok til sammen om lag 1,7 mill. kroner i distribusjonstilskudd i 2007.

Rapportering for Norsk rikskringkasting AS:

NRK AS hadde i 2007 til sammen 3 951 mill. kroner i inntekter. Fordelingen framgår av tabell 8.23.

Antall lisensbetalere viser en økning på 32 000 fra desember 2006 til desember 2007, og antallet lisensbetalere var ved utgangen av 2007 på 1 825 000. NRK legger til grunn at det er ca. 11 pst. av husstandene som ikke betaler kringkastingsavgift, men som like fullt er avgiftspliktige.

Regnskapet for NRK AS (morselskapet) viser et resultat i 2007 på -159 mill. kroner, og konsernet fikk et resultat på -212 mill. kroner.

Kringkastingsavgiften ble i statsbudsjettet for 2008 vedtatt økt med kr 90, jf. Budsjettinnst. S. nr. 2 (2007-2008). Departementets forutsetning for økning av avgiften for 2008 var at økningen skulle kompensere for forventet pris- og lønnsvekst. Den skulle også bidra til å dekke utgifter knyttet til teknologiskiftet fra analog til digital distribusjon, herunder ny barnekanal, nyheter hver time 24/7, styrking av distriktskontorene, økt innkjøp av innhold, ny dab-kanal, økt nettsatsing, dobling av sendetiden for NRK Fjernsynet m.v.

Medietilsynet har ansvar for å føre tilsyn med om NRK etterlever allmennkringkastingsforpliktelsene. Tilsynet utarbeider årlig en allmennkringkastingsrapport. Denne rapporten danner grunnlaget for den vurderingen generalforsamlingen foretar av om NRK oppfyller av allmennkringkastingsoppdraget. Fra og med 2006 er dette et fast punkt i den årlige ordinære generalforsamlingen, jf. departementets redegjørelse i St.meld. nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital framtid*, pkt. 10.2. Departementet gir i den årlige budsjettproposisjonen Stortinget en redegjørelse for Medietilsynets merknader i allmennkringkastingsrapporten samt hvordan generalforsamlingen har fulgt opp dette.

Ifølge allmennkringkastingsrapporten for 2007 er Medietilsynets generelle betraktning at NRK gjennom sitt programtilbud langt på vei ivaretar de overordnede krav til virksomheten på en tilfredsstillende måte. Ved vurderingen av NRKs allmennkringkastingsoppdrag i 2007 er det tilbudet på NRK1, NRK2, P1, P2 og P3 som er tatt med i betraktningen, da det var disse kanalene som utgjorde NRKs kjernevirksomhet i 2007. NRK Super/NRK3, som ble lansert i desember 2007, er altså ikke medregnet.

Medietilsynet konkluderer med at NRK innfrir kravet om tematisk og sjangermessig bredde både i radio og fjernsyn. Tilsynet har imidlertid enkelte merknader til NRKs tilbud. Dette gjelder bl.a. at kravet om en andel på 25 pst. nynorsk i radio og fjernsyn ikke er innfridd, og at andelen er særlig lav i fjernsyn. En annen merknad er knyttet til NRKs tilbud til brede og smale grupper. Tilsynet konkluderer med at NRK har et tilbud til brede og smale grupper, men at NRK likevel ikke innfrir kravet helt siden de spesifikke kravene til enkelte publikumsgrupper ikke innfris fullt ut.

Ifølge Medietilsynets rapport kan NRK i hovedsak framvise et tilfredsstillende tilbud også når det gjelder de spesifikke kravene til sendingene, men tilsynet har enkelte merknader. Tilsynet mener NRK bryter programforpliktelsene på følgende punkter:

- *Daglige sendinger for den samiske befolkning:* Medietilsynet konkluderer med at NRK innfrir kravet i radio, men ikke i fjernsyn ettersom tilbudet ikke inkluderer helgene.
- *Jevnlige programmer til barn og unge på samisk:* Medietilsynet konkluderer med at NRK innfrir kravet for barn i fjernsyn og for unge i radio. NRK innfrir imidlertid ikke kravet for barn i radio og for unge i fjernsyn.
- *Daglige norskspråklige programmer til barn under 12 år:* Medietilsynet konkluderer med at NRK innfrir kravet i fjernsyn, men ikke i radio, ettersom tilbudet ikke inkluderer et radiotilbud for barn på søndager, et radiotilbud til barn i aldersgruppen 8-12 år på hverdager og et tilbud til barn under 8 år i helgene.
- *Jevnlige norskspråklige programmer for unge:* NRK har et bredt og allsidig fjernsynstilbud til ungdom. På radio er ungdomstilbudet i sin helhet lagt til P3, med målgruppe 15-30 år. Medietilsynet mener det er i strid med intensjonen bak vedtektsbestemmelsen å ikke ha et radiotilbud til ungdom i alderen 12-14 år.
- *Daglige egenproduserte distriktssendinger:* Medietilsynet konkluderer med at NRK ikke innfrir

kravet i fjernsyn, ettersom tilbudet ikke inkluderer helgedager. Kravet innfris heller ikke i radio, siden tilbudet ikke inkluderer søndager.

Medietilsynets allmennkringkastingsrapport om NRK for 2007 ble behandlet på NRKs generalforsamling i juni 2008. Generalforsamlingen uttrykte generell tilfredshet med at NRK oppfyller forpliktelsene, men noterte seg Medietilsynets merknader og la til grunn at NRK følger disse opp på en tilfredsstillende måte.

Tabell 8.23 NRKs inntekter i 2007:

		(i mill. kr)
	NRK AS	Konsern
Inntekter fra kringkastingsavgiften	3 739	3 739
Annen driftsinntekt	212	270
Totalt	3 951	4 009

Kap. 336 Informasjonsberedskap-kringkasting

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Informasjonsberedskap	1 800	1 500	
	Sum kap. 336	1 800	1 500	

For 2009 er midler til informasjonsberedskap foreslått bevilget under kap. 334, post 79 Til disposisjon.

Rapport 2007

Gjennom en forskriftsendring våren 2007 ble det slått fast at NRK selv skal dekke kostnadene til informasjonsberedskap, jf. forskrift om virksomheten i Norsk rikskringkasting under beredskap og i krig av 6. oktober 1989 nr. 4154.

Bevilgningen for 2007 ble således disponert i sin helhet av TV 2. Midlene ble nyttet til investering i diverse utstyr og sendermateriell som skal bidra til å styrke TV 2s beredskap i en krisesituasjon. De statlige midlene dekker ikke driftskostnader eller kompetanseoppbygging. Dette må virksomheten dekke selv. Det er en forutsetning for bevilgningen til TV 2 at virksomheten har en fungerende beredskapsorganisasjon og at arbeidet med planlegging for kriser skjer i samarbeid med NRK.

Kap. 337 Kompensasjon for kopiering til privat bruk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Kompensasjon	34 815	36 312	37 910
	Sum kap. 337	34 815	36 312	37 910

Mål for 2009

Åndsverkloven gir adgang til å kopiere åndsverk til privat bruk. Loven krever at rettighetshaverne kompenseres. Bevilgningen over kap. 337 skal gi kompensasjon til rettighetshavere for privat kopiering av lydopptak og film.

Budsjettforslag 2009

Post 70 Kompensasjon

Posten gjelder kompensasjonsordning for kopiering av åndsverk til privat bruk. Ordningen skal gi kompensasjon til rettighetshaverne for lovlig kopiering til privat bruk. Kompensasjonsordningen her må sees i sammenheng med kompensasjonsordningen til kollektive formål gjennom Fond for lyd og bilde.

Rapport 2007

Ordningen ble innført i 2005. Fordelingen skjer som et tilskudd til rettighetshaverorganisasjonen Norwaco. Norwaco representerer 34 organisasjoner for rettighetshavere. De 34 medlemsorganisasjonene omfatter ca. 37 000 individuelle rettighetshavere, dvs. opphavsmenn, utøvende kunstnere og produsenter. Norwaco fordeler tilskuddet til sine medlemsorganisasjoner etter en avtalt fordelingsnøkkel. Medlemsorganisasjonene fordeler deretter videre til sine enkelte medlemmer. Beløpet fordeles også til retttighetshavere innen EØS-området, i kraft av gjensidighetsavtaler.

Norwaco innhenter statistikk og opplysninger som er relevante for fordelingen mellom rettighetshavergrupper, og har gjennomført interne forhandlinger. Til bruk for fordelingen har det blitt utført årlige undersøkelser over omfanget av hvilke åndsverk som faktisk kopieres og fra hvilke kilder. Undersøkelsen høsten 2007 kartla omfanget av kopiering av bl.a. musikk, lydbøker, radioprogram, musikkvideoer, film/tv-serier samt andre tv-program og lydproduksjoner. Ifølge denne undersøkelsen var kopieringsomfanget noe redusert i forhold til året før.

Programkategori 08.40 Den norske kirke (kap. 340–342)

Programkategorien omfatter de statlige bevilgningene til Den norske kirke, som i det vesentlige gjelder driftsbevilgninger til de regionale og sentralkirkelige organene, til prestetjenesten, biskopene og Det praktisk-teologiske seminar. Kategorien omfatter også tilskudd til kirkelig virksomhet, bl.a. til kirkens trosopplæring, Sjømannskirken og døvemenighetene, foruten utgifter til det bygningsmessige vedlikeholdet av Nidaros domkirke og driften av Erkebispegården. Også Opplysningsvesenets fond hører inn under kategorien.

Utgifter under programkategori 08.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
340	Kirkelig administrasjon	519 476	508 522	537 384	5,7
341	Presteskapet	785 704	764 985	819 955	7,2
342	Nidaros domkirke m.m.	47 686	43 977	51 298	16,6
	Sum kategori 08.40	1 352 866	1 317 484	1 408 637	6,9

Utgifter under programkategori 08.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01-01	Driftsutgifter	977 711	940 981	1 018 481	8,2
21-23	Spesielle driftsutgifter	34 080	21 653	31 606	46,0
70-89	Overføringer til private	341 075	354 850	358 550	1,0
	Sum kategori 08.40	1 352 866	1 317 484	1 408 637	6,9

Departementet foreslår en bevilgning på i alt 1 408,6 mill. kroner for 2009. Dette er en økning på 91,2 mill. kroner eller 6,9 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2008.

Kirke og samfunn

Tilstandsvurdering

I Gulatingloven, som er den eldste nordiske lovboken vi kjenner, heter det at "[…] me skal halda uppe alle dei kyrkjor og den kristendom som Olav den Heilage og Grimkjell biskop fastsette på Mostratinget." Gulatingloven illustrerer at kristendommen i Norge ble innført gjennom lovvedtak og kongemakt. Forholdet mellom statsmakt og kirke har vekslet gjennom historien, men lovfestingen av det kongelige kirkestyret har bestått fram til i dag.

10. april 2008 ble det inngått avtale mellom de politiske partiene på Stortinget om å endre de grunnlovsbestemte relasjonene mellom staten og Den norske kirke. Etter avtalen skal det gjøres endringer i alle de sju grunnlovsparagrafene som omhandler statskirkeordningen. Avtalen, som gjelder ut stortingsperioden 2009–2013, lå til grunn for St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke*, som behandlet spørsmålet om videreføring, avvikling eller reform av statskirkeordningen, jf. Innst. S. nr. 287 (2007-2008). Gjennomføringen av

det brede forliket i Stortinget vil representere de mest omfattende endringene i statskirkeordningens konstitusjonelle rammeverk siden 1814. Endringene vil gi løsere bånd mellom stat og kirke, men har samtidig som mål å videreføre og styrke Den norske kirke som folkekirke. Et hovedelement i den politiske avtalen er at det skal igangsettes en kirkelig demokratireform som gir kirkens valgte organer en sterkere demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene. Ved en slik reform vil det være grunnlag for at biskoper og proster ikke lenger utnevnes i kirkelig statsråd, men av kirkelig valgte organer.

Endringene i statskirkeordningen er nær knyttet til sentrale utviklingstrekk i det norske samfunnet. De siste tiårene har samfunnet i økende grad vært preget av et kulturelt, religiøst og livssynsmessig mangfold. I takt med denne utviklingen har generelle prinsipper om tros- og livssynsfrihet og statens forpliktelse til likebehandling av alle tros- og livssynssamfunn fått økende betydning. Dette danner en vesentlig bakgrunn for de aktuelle endringene i statskirkeordningen. Samtidig er hensynet til kontinuitet viktig. Kirkemedlemmenes tilhørighet til Den norske kirke og kirkens kultur- og tradisjonsbærende rolle i samfunnet skal ikke svekkes. Den politiske avtalen om statskirkeordningen innebærer at Den norske kirke fortsatt skal ha en særskilt forankring i Grunnloven, kirkens organisering og virksomhet skal fortsatt reguleres gjennom en egen kirkelov med hovedfinansiering over offentlige budsjetter, og staten skal som nå ha arbeidsgiveransvaret for biskoper, proster og prester. Den sentrale og regionale kirkelige administrasjonen vil fortsatt være en del av statsforvaltningen.

Med hensyn til oppslutning står Den norske kirke i en særstilling blant andre tros- og livssynssamfunn i Norge. I underkant av 3,9 millioner personer var ved årsskiftet 2007/2008 registrert som medlemmer eller tilhørende Den norske kirke. Dette tilsvarer rundt 82 pst. av befolkningen. Målt i forhold til befolkningsøkningen i landet gikk andelen kirkemedlemmer i 2007 ned med en prosentenhet i forhold til 2006. 8 300 personer meldte seg ut av kirken i 2007, en økning på 2 pst. i forhold til året før. 960 personer meldte seg inn i Den norske kirke.

Det ble i 2007 registrert 42 900 dåp, 42 500 konfirmerte og 38 800 gravferder i Den norske kirke. Andelen døpte av alle fødte var 73,5 pst., som er noe lavere enn i 2006. Andelen konfirmerte i forhold til alle 15-åringer og andelen som fikk kirkelig gravferd var noe høyere enn foregående år, hhv. 67 og 93 pst. I 2007 ble det utført noe over 10 000 ekteskapsvigsler i Den norske kirke, noe som representerer en økning på 8 pst. sammenliknet med året før. Andelen kirkelige vigsler i forhold til alle vigsler tilsvarte 44 pst., som er det samme som i 2006.

I 2007 ble det avholdt 67 560 gudstjenester, med et samlet deltakertall på 6,4 millioner. I 2007 ble det avholdt 1 500 færre gudstjenester enn i 2006, og deltakertallet i 2007 var 150 000 lavere enn i 2006. Den gjennomsnittlige gudstjenestedeltakelsen ved hver gudstjeneste var dermed omtrent den samme i 2007 som i 2006 (nær 100 ved hver gudstjeneste).

Den samlede aktiviteten i Den norske kirke er omfattende og mangfoldig. I tillegg til gudstjenester og kirkelige handlinger er det i menighetene en rekke tiltak innen trosopplæring, barne- og ungdomsarbeid, diakonale tiltak, musikk- og kulturaktiviteter, ulike former for misjons- og foreningsarbeid m.m. I 2007 rapporterte menighetene bl.a. om virksomhet i ca. 2 000 kor, med til sammen 45 000 kormedlemmer. Det ble avholdt ca. 7 500 konserter eller kulturarrangementer i kirker og menighetshus, med et samlet besøkstall på 750 000.

Oppslutningen om Den norske kirke varierer fra sted til sted. I Oslo var medlemsandelen 63,3 pst. i 2007, mens den i landet for øvrig var 84,3 pst. Gudstjenestedeltakelsen var høyest i Stavanger bispedømme med gjennomsnittlig 136 deltakere per gudstjeneste, mens den var lavest i Hamar, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bispedømmer, jf. figur 8.7.

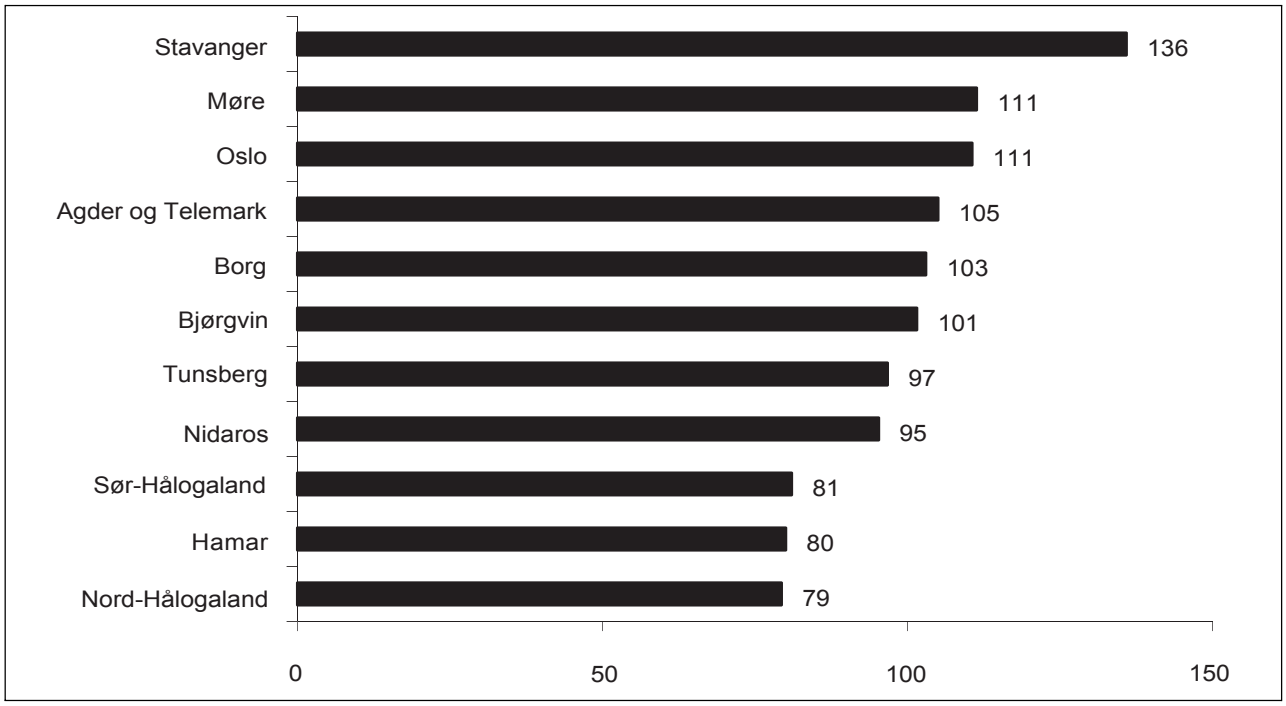

Figur 8.7 Gjennomsnittlig deltakelse ved gudstjenester på søn- og helligdager, etter bispedømme

Kilde: 2008 © Statistisk sentralbyrå

Utfordringer og strategier

Den norske kirke skal opprettholdes og videreutvikles som en åpen og inkluderende folkekirke. Dette er et viktig mål ikke bare for gjennomføringen av endringene i statskirkeordningen, men for alle deler av kirkens virksomhet. Begrepet "folkekirke" knytter seg ikke bare til kirkens historiske særstilling i Norge og det forhold at et stort flertall i befolkningen tilhører Den norske kirke, men også til Den norske kirkes selvforståelse som trossamfunn. I uttalelsen fra Kirkemøtet 2004 om "Den norske kirkes identitet og oppdrag" heter det bl.a.:

> "Som folkekirke forholder Den norske kirke seg til allmenne livserfaringer i samfunnet, og søker gjennom kirkelige handlinger, i sitt gudstjenesteliv, og i øvrig virksomhet å reflektere menneskelivet i dets mangfold. Som folkekirke ønsker Den norske kirke fortsatt å være til stede i alle lokalsamfunn. Den ønsker med sin virksomhet å være integrert i lokalsamfunnets liv og hendelser, og at kristen tro og livstolkning skal prege både dagligliv og høytid."

Utviklingen på tre viktige reformområder vil i årene framover ha særlig betydning for å videreutvikle Den norske kirke. Demokratireformen, trosopplæringsreformen og gudstjenestereformen er reformer som er iverksatt bl.a. for å bidra til større engasjement og økt deltakelse blant kirkens medlemmer. Demokratireformen skal stimulere bredden av kirkemedlemmene til å involvere seg og i større grad ta del i kirkelige valg og dermed i styringen av kirken. Det folkekirkelige perspektivet er også bærende for trosopplæringsreformen. Skal Den norske kirke holde fram som folkekirke, er kirken avhengig av å samle deltakelse og oppslutning blant nye generasjoner. En systematisk og bred trosopplæring blant alle døpte er avgjørende for en slik utvikling.

Det var Ungdommens kirkemøte som utfordret Kirkemøtet til å igangsette arbeidet med å reformere gudstjenesteordningen i kirken. Gudstjenestereformen, som Kirkemøtet gjorde vedtak om i 2003, skal gi rom for større grad av fleksibilitet og valgfrihet, mer involvering fra flere deltakere og sterkere stedlig forankring av gudstjenestelivet.

Demokratireformen

I samråd med Kirkerådet oppnevnte departementet i februar 2008 en arbeidsgruppe med oppgave å foreslå tiltak som kan styrke demokratiet i Den norske kirke, med vekt på tiltak som kan styrke oppslutningen ved menighetsrådsvalgene, den demokratiske legitimiteten til kirkens ulike organer og prosessene rundt framtidig utvelgelse av proster og biskoper. Arbeidsgruppens innstilling "Styrket demokrati i Den norske kirke" ble avgitt i

mai 2008 (Bakkevigutvalget). I den politiske avtalen 10. april 2008 om endringer i statskirkeordningen er det vist til at en demokratireform i Den norske kirke skal gjennomføres med utgangspunkt i denne innstillingen.

Arbeidsgruppen har bl.a. lagt vekt på at en demokratireform skal åpne for reelle alternativer ved de kirkelige valgene og økt bruk av direktevalg til bispedømmeråd og Kirkemøte. Det anbefales at de kirkelige valgene legges samtidig med stortings- eller kommunevalgene. Det foreslås at to alternative modeller for valg til Kirkemøtet og bispedømmerådene utprøves i 2009 og i 2011, dvs. med to års mellomrom og samme dag som stortingsvalget i 2009 og kommune- og fylkestingsvalgene i 2011. Den ene modellen innebærer direkte valg av alle leke medlemmer, mens den andre innebærer en kombinasjon av direkte og indirekte valg. Det er videre foreslått å øke antallet leke medlemmer i Kirkemøtet. For å sikre velgerne reelle valgmuligheter foreslås det at valgene gjennomføres som preferansevalg, dvs. at velgerne gis anledning til å rangere kandidatene. I tillegg er det foreslått ulike tiltak for å forbedre presentasjonen av kandidatene og for å gi stemmeberettigete i kirken anledning til å fremme egne kandidater. Innstillingen fra arbeidsgruppen ble sendt på høring til samtlige menighetsråd og fellesråd med høringsfrist 1. september 2008. En sammenfatning av høringen vil bli presentert for Kirkemøtet 2008 i november, som vil behandle Bakkevigutvalgets innstilling. Med grunnlag i høringen og Kirkemøtets vedtak i saken vil det bli fremmet en lovproposisjon med forslag til endringer i kirkeloven. Det er tatt sikte på at proposisjonen fremmes på nyåret 2009. I forbindelse med lovproposisjonen vil økonomiske og administrative sider ved saken bli gjennomgått nærmere.

Trosopplæringsreformen

Reform av trosopplæringen i Den norske kirke ble iverksatt fra 2004, med bakgrunn i Innst. S. nr. 200 (2002-2003) og St.meld. nr. 7 (2002-2003). Tidsperspektivet for gjennomføringen av reformen er ti år. De første fem årene ble bestemt som en forsøks- og utviklingsfase, med utprøving og innhenting av erfaringer fra et bredt tilfang av opplæringsprosjekter i menigheter over hele landet. 2008 er siste året i forsøksperioden. Trosopplæringsreformen og dens videre gjennomføring de neste årene er nærmere omtalt under kap. 340, post 75.

Gudstjenestereformen

Kirkerådet sendte 1. september 2008 forslag til ny gudstjenesteordning ut til prøving og høring i et utvalg menigheter. Høringen omfatter ny ordning for gudstjenesten, ny tekstbok og ny salmebok. Høringsfristen er satt til 1. februar 2009. Det er tatt sikte på at saken skal komme til behandling av Kirkemøtet 2009. Gjennom reformarbeidet, som har pågått i regi av Kirkerådet gjennom flere år med deltakelse fra en rekke fagkomiteer og fagpersoner, er det bl.a. utviklet nytt liturgimateriale for høymessen. Det er foreslått å legge ansvaret for utformingen av den konkrete liturgien ved det enkelte gudstjenestested til vedkommende menighetsråd, noe som innebærer at menighetene får stor frihet til selv å utforme gudstjenesteordningen og gudstjenestelivet på stedet. Den stedlige gudstjenesteliturgien skal likevel utformes innenfor et grunnmønster som sikrer gjenkjennelighet og kontinuitet. Gudstjenestereformens mål er bl.a. å involvere flere deltakere og å skape et mer inkluderende språk i gudstjenesten.

Diakoni

Fornyelse av kirkens ordninger og rettslige rammeverk er ikke i seg selv tilstrekkelig for å videreutvikle og fornye Den norske kirke. For kirkens medlemmer er det kirkens tilstedeværelse i lokalsamfunnet, de kirkelige tjenestene som tilbys på stedet, de personlige møtene med presten, andre kirkelig tilsatte og med menigheten ellers, som i det daglige og over tid avgjør om kirken oppleves å være et inkluderende, tillitskapende og troverdig kirkesamfunn. Den diakonale dimensjonen i kirkens oppdrag og hvordan denne kommer til uttrykk både i møte med enkeltmennesker og med de nasjonale og globale utfordringene, handler om kirkens identitet som kirke og formidler av verdier som toleranse, solidaritet og omsorg for vår neste. I den nye planen for diakoni i Den norske kirke, som Kirkemøtet 2007 gjorde vedtak om, heter det:

> ”Diakoni er kyrkja si omsorgsteneste. Den er evangeliet i handling og blir uttrykt gjennom nestekjærleik, inkluderande fellesskap, vern om skaparverket og kampen for rettferd.”

Planen speiler nye utfordringer både i det norske samfunnet og i verdenssamfunnet: Utfordringene i det flerkulturelle og flerreligiøse samfunnet, utfordringene ved nye familie-, samlivs- og relasjonsmønstre, utfordringene fra rettferds- og fattigdomsproblematikken og utfordringene fra de menneskeskapte klimaendringene. Om miljøspørsmå-

let heter det i planen at kirken har et tredelt oppdrag: Kirken skal være "en profetisk røst i samfunnet", den skal være konsekvent og selvkritisk i egen hverdag og praksis, og den skal være kreativ og oppfinnsom i arbeidet med å finne bærekraftige løsninger for framtiden.

Kirkens økonomi og organisasjon

Tilstandsvurdering

Det brede forliket i Stortinget om statskirkeordningen innebærer en videreføring av dagens finansieringsordninger for Den norske kirke med offentlig finansiering over kommunebudsjettene og statsbudsjettet. Kommunene har etter dagens lovgivning det finansielle ansvaret for drift og vedlikehold av kirker, kirkegårder og andre lokalkirkelige utgifter, mens staten finansierer prestetjenesten og de regionale og sentralkirkelige organer.

I 2007 ble det over kommunebudsjettene bevilget rundt 2 mrd. kroner til den lokale kirke, mens overføringene til kirkelige formål over statsbudsjettet var på rundt 1,3 mrd. kroner. Det er de kirkelige fellesrådene i hver kommune som har ansvaret for å forvalte de kommunale bevilgningene til kirken. Fellesrådene er dessuten mottakere av statens tilskudd til kirkelige formål i menighetene, deriblant tilskudd til trosopplæring og diakoni.

Kirkeregnskapene 2006 og 2007

Fellesrådenes økonomiske situasjon uttrykker langt på vei den økonomiske situasjonen for Den norske kirke. For fellesrådene er utviklingen i de kommunale overføringene av størst betydning. Utviklingen i fellesrådenes økonomi i 2007 sammenholdt med fellesrådenes regnskaper for 2006, er vist i tabell 8.24 slik disse er rapportert til Statistisk sentralbyrå.

Tabell 8.24 De kirkelige fellesrådenes inntekter og utgifter i 2006 og 2007 (i 1000 kr)

	2006	2007
Driftsinntekter	2 787 000	3 046 000
Investeringsinntekter	302 000	560 000
Driftsutgifter	2 704 000	2 905 000
Investeringsutgifter	381 000	662 000
Netto driftsresultat [1]	74 000	147 000
Netto driftsresultat, andel av driftsinntekter	2,7 pst.	4,8 pst
Kommunale overføringer, drift [2]	1 927 000	2 061 000
Statlige overføringer, drift	240 000	265 000

[1] Inkl. driftsinntekter og -utgifter samt finansinntekter og -utgifter, som i 2007 var hhv. 41 mill. kroner og 35 mill. kroner. Refusjonsbeløp for merverdiavgift på investeringsutgifter, ca. 78 mill. kroner, føres som inntekt i driftsregnskapet og inngår dermed i driftsresultatet.

[2] Inkl. verdien av finansielle overføringer fra kommunene, verdien av kommunal tjenesteyting og nettoutgifter for kirkegårdsdrift ført i kommuneregnskapet. Enkelte steder føres driftsutgifter og -inntekter ved kirkegårdsdriften i kommuneregnskapet. Nettoutgiftene ved dette, som var 39,5 mill. kroner i 2006 og 35,5 mill. kroner i 2007, er inkludert her og i de øvrige radene i tabellen som refererer til driftsregnskapet.

Det framgår av tabellen at fellesrådenes samlede inntekter økte med 517 mill. kroner, dvs. 16,7 pst., fra 2006 til 2007.

Driftsinntektene økte med 259 mill. kroner eller 9,3 pst. Tilsvarende tall i 2006 var 120 mill. kroner og 4,5 pst. Investeringsinntektene i 2007 økte med 258 mill. kroner. Av investeringsinntektene på 560 mill. kroner utgjorde overføringene fra kommunene 508 mill. kroner. Tilsvarende tall i 2006 var 302 mill. kroner og 215 mill. kroner.

Fellesrådenes samlede utgifter økte med 482 mill. kroner fra 2006 til 2007, dvs. med 15,6 pst.

Økningen i driftsutgiftene var på 203 mill. kroner eller 7,5 pst. Tilsvarende tall for 2006 var 163 mill. kroner og 6,4 pst. Investeringsutgiftene økte med 283 mill. kroner (86,4 pst.) Av de samlede investeringsutgiftene i 2007 var 419 mill. kroner relatert til kirkebyggene, mens tilsvarende tall for 2006 var 231 mill. kroner.

Netto driftsresultat, som viser driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, var for fellesråd-

ene på 74 mill. kroner i 2006 og 147 mill. kroner i 2007. Netto driftsresultat angir hvor mye som kan avsettes til finansiering av investeringsutgifter og framtidig drift, og gir et uttrykk for fellesrådenes økonomiske handlefrihet. I 2007 ble 56 mill. kroner overført fra driftsregnskapet til dekning av utgifter i investeringsregnskapet, mot 35 mill. kroner i 2006.

Overføringene fra kommunene er den viktigste finansieringskilden for fellesrådene. I 2006 økte de kommunale overføringene for finansiering av fellesrådenes driftsutgifter med 4,7 pst., mens lønns- og prisutviklingen for kommunesektoren fra 2005 til 2006 var 3,8 pst. Veksten i de kommunale overføringene fra 2006 til 2007 var på 7 pst., mens lønns- og prisveksten for kommunesektoren fra 2006 til 2007 er beregnet til 4,2 pst.[7] I 2007 utgjorde de kommunale overføringene 68 pst. av fellesrådenes driftsinntekter, som var omtrent det samme som i 2006.

Veksten i de kommunale overføringene har de senere år vært lavest for fellesrådene i de minste kommunene. I 2007 økte de kommunale overføringene mest for disse (9,1 pst.).

De statlige overføringene til fellesrådene økte fra 240 mill. kroner i 2006 til 265 mill. kroner i 2007 (10,4 pst.). Her inngår bl.a. tilskuddet til diakoni og undervisning, jf. kap. 340, post 71, det generelle driftstilskuddet til fellesrådene, jf. kap. 340, post 72, og tilskuddet til trosopplæring, jf. kap. 340, post 75. De statlige overføringene tilsvarte 8,7 pst. av fellesrådenes driftsinntekter i 2007.

Sett under ett og sammenliknet med 2006 var det en betydelig vekst i fellesrådenes inntekter i 2007. Overføringene fra kommunene i 2007 lå godt over den beregnede lønns- og prisveksten for kommunesektoren. Blant fellesrådene var det fellesrådene i de minste kommunene som hadde den gunstigste utvikling med hensyn til de kommunale overføringene. Fellesrådenes netto driftsresultat i 2007 var vesentlig bedre enn i 2006. Investeringsutgiftene, særlig til kirkebyggene, økte betydelig fra 2006 til 2007.

Kirkeforvaltning og organisasjonsutvikling

Organisasjonsstrukturen i Den norske kirke er basert på den geografisk bestemte soknestrukturen. Soknene er grunnenhetene i Den norske kirke. Det enkelte sokn har en rettslig og økonomisk selvstendighet, men kan ikke løsrives fra Den norske kirke. Soknene er historisk knyttet til kirkebyggenes lokalisering og sokneinndelingen gjenspeiler utviklingen av bosettingsmønsteret i landet. Det enkelte kirkemedlem sokner til sin kirke ut fra sin bostedsadresse. I hvert sokn er det et valgt menighetsråd. I kommuner med flere sokn er det et valgt kirkelig fellesråd som bl.a. forvalter soknenes kirker og kirkegårder.

Det er stor variasjon i soknenes medlems- og befolkningsgrunnlag. 1. januar 2008 var det 1 278 sokn i Den norske kirke. Ca. en tredjedel av soknene (423 sokn) har færre enn 1 000 kirkemedlemmer. Ca. 20 pst. av soknene har flere enn 5 000 medlemmer. Mange av de minste soknene er lokalisert i områder med spredt bebyggelse, dvs. i kyst- og landkommuner. I mange kommuner med relativt få innbyggere er det ofte flere sokn, med tilhørende kirkebygg og kirkegårder.

Omfanget av kirkeforvaltningen påvirkes av antallet kirker, antallet sokn og menighetsråd. Det er knyttet særlige utfordringer til kirkeforvaltningen i små kommuner med flere sokn. Gjennom de senere år er det lagt til rette for forsøks- og utviklingsarbeid som skal prøve ut nye samarbeidsformer på tvers av sokne- og kommunegrenser. Den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA har utformet modeller for interkommunalt kirkesamarbeid, i stor grad basert på erfaringer fra kommunesektoren. I perioden 2003–2006 er det gitt tilskudd over statsbudsjettet til 32 utviklingsprosjekter på ca. 60 steder. Også i byer og i større kommuner er det igangsatt organisasjonsutviklingsprosjekter og forsøk, bl.a. med samordnet ledelse innen et prosti. I St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke* er det gitt en bred omtale av forsøks- og utviklingsarbeidet på området.

I 2004 ble det gitt nye bestemmelser om prestetjenesten. Prestetjenesten er nå organisert med prostiet som tjenestedistrikt (prostereformen). Det er i dag noe over 100 prostier. Tidligere tjenestegjorde prestene innenfor et prestegjeld, som er et mindre geografisk område enn prostiet. Færre og større tjenestedistrikter innebærer at prestene inngår i et bredere og tettere arbeidsfellesskap, der det er lagt til rette for mer samarbeid og større grad av spesialisering. Prostens rolle som leder av den lokale prestetjenesten er styrket gjennom reformen.

De sentrale og regionale organene i Den norske kirke, dvs. Kirkemøtet/Kirkerådet, biskopene og bispedømmerådene, skal ivareta felleskirkelige oppgaver og fremme samarbeidet innen Den norske kirke. På sentralt og regionalt nivå i kirken er det på flere områder (diakoni, kirkelig undervisning, kirkemusikk, misjon, økumenikk mv.) bygget opp fagmiljøer og fagpersoner som understøtter arbeidet i menighetene.

[7] Rapport fra Det tekniske beregningsutvalget for kommunal- og fylkeskommunal økonomi, april 2008.

Også i tilknytning til de forvaltningsmessige oppgavene er det utviklet sentralkirkelige tiltak og systemer som skal lette den lokale kirkeforvaltning. Den nasjonale kirkebyggdatabasen er eksempel på et slikt tiltak. Det samme er utviklingen av kirkens medlemsregister. Dagens register har vært preget av til dels tungvinte rapporteringsrutiner, feilkilder og foreldet teknologi. Kirkerådet har nylig inngått kontrakt om et nytt medlemsregister som er planlagt tatt i bruk sommeren 2009.

Utfordringer og strategier

Spørsmålet om større endringer i kirkens finansielle ordninger ble utførlig drøftet i St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke*. I tråd med den politiske avtalen 10. april 2008 er hovedsynspunktet i meldingen at dagens finansieringsordninger for Den norske kirke, herunder den økonomiske ansvarsfordelingen mellom staten og kommunene, bør videreføres. Også dagens ordning for kirkegårdenes økonomi og forvaltning ble i meldingen anbefalt videreført, i tråd med avtalen 10. april 2008. St.meld. nr. 17 (2007-2008) drøfter dessuten behovet for å tilpasse de rettslige, økonomiske og organisatoriske rammene for prestetjenesten bedre med kirkens økonomi og ordninger. I tråd med avtalen 10. april 2008 er det i meldingen lagt til grunn at slik samordning skal baseres på at prester, biskoper og proster fortsatt skal være statstjenestemenn. I meldingen er det videre vist til at det i forbindelse med kirkens organisering ofte reises spørsmål om det er grunnlag for å utvikle flere sider ved Den norske kirkes rettslige stilling eller rettsevne. I avtalen 10. april 2008 er det lagt til grunn at kirkens organisering og virksomhet fortsatt skal reguleres ved en egen kirkelov, uten at kirken defineres som et eget rettssubjekt.

Den politiske avtalen 10. april 2008, St.meld. nr. 17 (2007-2008) og Innst. S. nr. 287 (2007-2008) vil ligge til grunn for videreutviklingen av kirkens økonomi og kirkens organisering i årene framover. Demokratireformen med nye valgordninger kan i seg selv ses som en utvikling av kirkens organisering og styringsordning. Et styrket og velfungerende kirkelig demokrati krever samtidig en godt fungerende kirkelig administrasjon på alle nivåer og et godt samspill og samarbeid mellom de ulike forvaltningsnivåene. For kirkens organisering og forvaltning er det en hovedutfordring å oppnå en bedre organisering av oppgavene på lokalt nivå. Det pågående arbeidet med å utprøve nye organisasjons- og samarbeidsformer mellom menighetsråd og fellesråd vil fortsette, bl.a. ved at det stimuleres til forsøks- og utviklingstiltak. På sentralt og regionalt hold i kirken må det videreutvikles kompetanse og kapasitet til å gi veiledning til lokale utviklingsprosjekter, til å ta initiativ til endrings- og omstillingsprosesser og til å systematisere, formidle og utveksle erfaringer og praktiske løsningsmodeller. Dette forsøks- og utviklingsarbeidet må ellers ses i nær sammenheng med det øvrige reformarbeidet i kirken, ikke minst trosopplæringsreformen og prostereformen som i seg selv har betydning for kirkens lokale organisasjonsutvikling.

Demokratireformen, organisasjonsutvikling og forsøks- og utviklingsarbeid skal underbygge Den norske kirke som lokalkirke og folkekirke. Finansieringsordningene for kirken innebærer en nær relasjon mellom kommune og kirke. Styrkingen av kommuneøkonomien de seneste år ses som det viktigste bidraget for en styrket kirkeøkonomi, ved siden av lokal organisasjonsutvikling, samarbeid og samordning på tvers av sokne- og kommunegrenser.

Lokalsamfunnets ansvar for bygging, drift og vedlikehold av kirkene har lange historiske røtter. Mange av våre kirker representerer kulturhistoriske verdier av nasjonal betydning. De senere år er det etablert flere nasjonale tiltak med formål å stimulere og tilrettelegge for en bedre forvaltning av kirkebyggene. Av særlig betydning er rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg og den nylig innførte tilskuddsordningen fra Opplysningsvesenets fond, foruten tiltak for en bedre bygningsforvaltning, økt brann- og innbruddssikkerhet, effektiv og tilpasset energibruk og bedre dokumentasjon om den enkelte kirke.

Hovedprioriteringer 2009

Budsjettforslaget for 2009 inneholder følgende hovedprioriteringer:

- 25 mill. kroner i økning til trosopplæring
- 7,5 årsverk, dvs. ca. 5 mill. kroner, til Kirkerådet og bispedømmerådene til demokratireformen
- 2,4 mill. kroner i økning til presteskapet med bakgrunn i prostereformen
- 800 mill. kroner i økt investeringsramme under rentekompensasjonsordningen for kirker
- videreføring av tilskuddsordningen fra Opplysningsvesenets fond til istandsetting av middelalderkirker og andre automatisk fredete kirker
- 5 mill. kroner for å styrke kirke og kultur, under kap. 320, post 01
- 2 mill. kroner til drift av nytt medlemsregister for Den norske kirke
- 0,4 mill. kroner i økning til Sjømannskirken
- til etablering av en særskilt sørsamisk menighet foreslås bevilget 0,5 mill. kroner

– til driften av Nidaros pilegrimsgård er det foreslått et statstilskudd på 1,1 mill. kroner
– i tråd med statens kirkelige oppgaveansvar foreslås det statlige tilskuddet til de kirkelige fellesrådene avviklet

Kap. 340 Kirkelig administrasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	151 676	137 432	152 879
21	Spesielle driftsutgifter	26 725	16 240	25 955
71	Tilskudd til kirkelige formål	169 903	181 350	190 050
72	Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene	70 200	40 000	10 000
73	Tilskudd til virksomheten ved Nidaros domkirke	3 000	3 000	3 000
74	Tilskudd til Oslo domkirke	1 000	1 000	1 000
75	Trosopplæring, *kan overføres, kan nyttes under post 01*	92 722	125 000	150 000
76	Tilskudd til forsøks- og utviklingstiltak i kirken, *kan overføres*	3 940	4 000	4 000
79	Til disposisjon, *kan overføres*	310	500	500
	Sum kap. 340	519 476	508 522	537 384

Kapitlet omfatter driftsutgifter til Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene, foruten tilskudd til kirkelige formål, bl.a. tilskudd til Sjømannskirken og døvemenighetene. Midler til reform av kirkens trosopplæring er budsjettert under kapitlet, jf. post 75.

I forhold til 2008 er det foretatt følgende tekniske endring:
– kr 715 000 er overført fra kap. 342, post 01 til kap. 340, post 01 som følge av at departementets rådgivningsoppgaver innen kirkebygg er overført til Kirkerådet.

Mål for 2009

Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke, som inviterer mennesker i alle aldre og livssituasjoner til tro og fellesskap. Kirken skal bidra til å styrke lokalsamfunn, målbære menneskeverdet og utfordre til solidaritet. Bevilgningene under kapitlet skal understøtte Kirkemøtets mål for Den norske kirke som en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

Det legges til grunn følgende mål for bevilgningene til Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene i 2009:

1. det skal forberedes og gjennomføres en demokratireform i Den norske kirke i samsvar med de forutsetninger som er lagt til grunn i den politiske avtalen 10. april 2008 om forholdet mellom staten og Den norske kirke, jf. St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke* og Innst. S. nr. 287 (2007-2008). Gjennom nye valgordninger m.m. skal kirkens organer få en sterkere demokratisk legitimitet og forankring blant kirkemedlemmene
2. trosopplæringsreformen skal videreføres i samsvar med de retningslinjer og forutsetninger som er lagt til grunn i St.meld. nr. 7 (2002-2003) *Trusopplæring i ei ny tid,* jf. Innst. S. nr. 200 (2002-2003). Målet er et systematisk og sammenhengende tilbud om trosopplæring for alle døpte fram til fylte 18 år. Tilbudet skal være lokalt forankret, tilpasset ulike alderstrinn og tilrettelagt slik at det når ut til bredden av alle døpte
3. kirkens gudstjenesteliv skal fornyes etter de mål som Kirkemøtet og Kirkerådet fastsetter. Gudstjenestereformen skal bl.a. gi større rom for fleksibilitet og valgfrihet i menighetene, mer involvering fra flere deltakere og sterkere stedlig forankring av gudstjenestelivet

4. det skal legges til rette for lokalt forsøks- og utviklingsarbeid, bl.a. gjennom økt samarbeid på tvers av menighets- og kommunegrenser, slik at kirkens organisering og forvaltning er funksjonell, kostnadseffektiv og brukerorientert. Tilsvarende mål gjelder for Kirkerådets og bispedømmerådenes egen organisasjon og forvaltning.

For bevilgningene til andre kirkelige formål vises det til den enkelte tilskuddspost, jf. postene 71-79.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke driftsutgiftene for landets elleve bispedømmeråd og biskoper, utgiftene til Kirkemøtet og Bispemøtet. Liturgisk senter, lokalisert til Erkebispegården i Trondheim, finansieres også over posten.

Bakkevigutvalgets innstilling "Styrket demokrati i Den norske kirke" skal behandles av Kirkemøtet i november 2008, jf. kategoriomtalen foran om demokratireformen. Kirkerådets forberedende arbeid med denne saken i 2008 er dekket fra Opplysningsvesenets fond med 1,6 mill. kroner. For Kirkerådets videre arbeid med reformen er det i budsjettforslaget for 2009 innarbeidet midler til to nye årsverk. Tilsvarende er det for bispedømmerådene innarbeidet midler til et halvt årsverk hver. Bispedømmerådenes meroppgaver i forbindelse med demokratireformen er knyttet til forberedelse og administrasjon av valgene til Kirkemøtet, foruten rådgivnings- og informasjonsoppgaver ved menighetsrådsvalget. I forbindelse med lovproposisjonen om saken vil økonomiske og administrative sider ved saken bli gjennomgått nærmere.

Kirkerådet har i 2008 inngått kontrakt om et nytt kirkelig medlemsregister, som er planlagt å være i drift fra sommeren 2009. Det er innarbeidet 2 mill. kroner til driften av registeret i 2009. Investeringsutgiftene for det nye registeret dekkes fra Opplysningsvesenets fond, jf. omtalen under Opplysningsvesenets fond.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3340, post 01, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under denne posten dekker utgiftene til ulike prosjekter og tiltak i regi av de kirkelige rådene som finansieres ved eksterne midler. Bevilgningen kan bare nyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter. Bevilgningsforslaget er økt med 9,7 mill. kroner som følge av tilsvarende økte inntekter under kap. 3340, post 02.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3340, post 02, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 71 Tilskudd til kirkelige formål

Bevilgningen under denne posten gjelder tilskudd til de formål som er ført opp i tabellen:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Sjømannskirken	59 900	62 900
Døvekirkene	8 800	9 200
Kristent Arbeid Blant Blinde	300	300
Stiftelsen Kirkeforskning	5 200	5 400
Diakoni, undervisning og kirkemusikk	103 250	107 800
Kirkens ressurssenter mot vold og overgrep	1 900	1 950
Samisk bibeloversettelse	1 350	1 400
Nidaros pilegrimsgård	650	1 100
Sum	181 350	190 050

Tilskudd til Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet

På vegne av Den norske kirke ivaretar Sjømannskirken den kirkelige betjeningen av nordmenn i utlandet. Dette er bakgrunnen for statstilskuddet til Sjømannskirken. Statstilskuddet skal dekke personalkostnader for prest, assistent og husmor ved utestasjonene og en andel av Sjømannskirkens administrasjonskostnader i Norge.

Det statlige tilskuddet til Sjømannskirken i 2008 ga dekning for 109 årsverk, hvorav 8 årsverk ved den hjemlige administrasjonen. Tilskuddet var kr 550 000 per årsverk. Arbeidet ved den enkelte stasjon (sjømannskirke) er fortsatt det sentrale i Sjømannskirkens virksomhet, samtidig som den ambulerende tjenesten i ulike regioner har fått økt betydning i senere år. I 2007 har Sjømannskirken 31 faste stasjoner og 19 ambulerende besøkstjenester som dekker ca. 80 land.

Foruten en prisjustert videreføring av tilskuddet for 2008, foreslås en økning på 0,4 mill. kroner i 2009. Om økningen bør tilføres administrasjonen hjemme, den ambulerende tjenesten eller andre deler av arbeidet, vil departementet drøfte med Sjømannskirken. Det er i budsjettforslaget lagt til grunn samme antall årsverk som i 2008 (109 årsverk). Tilskuddet per årsverk i 2009 utgjør dermed kr 577 000. I tillegg til statstilskuddet blir Sjømannskirkens virksomhet finansiert bl.a. gjennom bidrag fra lag og foreninger, tilskudd fra oljeselskaper og rederinæringen, gavebidrag og innsamlingsaksjoner. Sjømannskirken har ved utgangen av 2007 inngått 127 tjenesteavtaler med norske rederier, offshoreselskaper, bedrifter og institusjoner. Personalkostnadene dekkes av organisasjonens hovedkasse. Sjømannskirkens hovedregnskap viste i 2007 samlede utgifter på 132 mill. kroner. I tillegg kommer utgifter ved utestasjonene.

Tilskudd til døvekirkene

Det kirkelige arbeidet for døve skjer med utgangspunkt i døvemenighetene i Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim og Møre. I tillegg er det menighetsutvalg for døve i Tromsø, Vestfold og Agder. Bestemmelsene i kirkeloven som regulerer kommunenes økonomiske ansvar overfor kirken gjelder ikke for døvemenighetene. Døvemenighetenes økonomi er i hovedsak basert på statstilskuddet. Døvekirkenes fellesråd, som er et fellesråd for alle døvemenighetene, forestår forvaltningen av statstilskuddet. Døvemenighetene og fellesrådet lønner i alt åtte årsverk. Disse kommer i tillegg til elleve døveprester, en diakon og en kateket, som budsjetteres under kap. 341, post 01.

Det statlige tilskuddet til døvekirkene var i 2008 på 8,8 mill. kroner. Forslaget til statstilskudd for 2009 er på 9,2 mill. kroner. Statstilskuddet skal bidra til å holde oppe gudstjeneste- og menighetslivet i døvemenighetene. Statstilskuddet skal også finansiere administrativ bistand for menighetsrådene og Døvekirkenes fellesråd, foruten drift av menighetenes kirkebygg. Det er døvekirker i Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim og eget kirkerom for døve integrert i Kroken kirke i Tromsø. Med bakgrunn i kirkenes istandsettingsbehov, vil en del av statstilskuddet nyttes til istandsettingstiltak. Statstilskuddet skal ellers dekke utgiftene til renter og avdrag for byggelån på 8 mill. kroner som ble tatt opp i 2006 i forbindelse med at døvemenigheten fikk egne lokaler i den nye Kroken kirke. Det er Døvekirkenes fellesråd som i samråd med departementet og døvemenighetene fastsetter fordelingen av tilskuddet på de enkelte tiltakene hvert år.

Tilskudd til Kristent Arbeid Blant Blinde

Tilskuddet til Kristent Arbeid Blant Blinde (KABB) gis som generell driftsstøtte til utgivelse av kristen litteratur m.v. for blinde og svaksynte. For 2009 foreslås det en driftsstøtte på kr 300 000. Til bibliotekdrift mottar KABB statstilskudd fra Kultur- og kirkedepartementet over kap. 326.

Tilskudd til Stiftelsen Kirkeforskning

Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) ble opprettet etter vedtak av Kirkemøtet i 1993 for å drive forsknings-, utrednings- og utviklingsarbeid innenfor fagfeltene kirke, religion og livssyn. Ved siden av det statlige driftstilskuddet finansieres virksomheten ved oppdragsvirksomhet og gjennom samarbeidsavtaler med andre kirkelige institusjoner. Samlede inntekter for KIFO i 2007 var på 6,7 mill. kroner, hvorav statstilskuddet utgjorde 4,9 mill. kroner. For 2009 foreslås et statstilskudd på 5,4 mill. kroner.

Tilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk

Målsettingen med tilskuddet er å stimulere til innsats innen kirkelig undervisning og diakoni i menighetene. Det er bispedømmene som disponerer tilskuddet under posten, som i hovedsak anvendes som tilskudd til de kirkelige fellesrådene til dekning av lønnsutgifter for kateketer og diakoner. I 2008 ytes det fra denne posten tilskudd til ca. 135 kateketstillinger og 155 diakonstillinger. En mindre del av tilskuddet skal bidra til å styrke det kirkemusikalske arbeidet ved landets domkirker.

Minst 1 mill. kroner av bevilgningen skal nyttes til formålet. Bevilgningsforslaget under posten representerer en prisjustert videreføring av bevilgningen i 2008.

Tilskudd til Kirkens ressurssenter mot vold og overgrep

Målsettingen med det statlige tilskuddet er å sikre ressurssenteret et forsvarlig driftsgrunnlag. Ressurssenteret mottar også årlige driftstilskudd fra Kirkerådet, dvs. fra Kirkemøtets andel av tilskuddet fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak. Statstilskuddet ble økt fra 1,35 mill. kroner i 2007 til 1,9 mill. kroner i 2008, jf. Innst. S. nr. 12 (2007-2008).

Tilskudd til samisk bibeloversettelse

Fra denne posten har det gjennom flere år vært gitt tilskudd til Det norske Bibelselskap til oversettelse av bibelske tekster til lule-, sør- og nordsamisk. I hovedsak går tilskuddet til oversettelse av Det gamle testamente til nordsamisk, et arbeid som ble påbegynt i 1998 og var forventet å gå over ti år. Av økonomiske grunner er oversettelsesarbeidet forskjøvet i tid. For 2009 foreslås en bevilgning på 1,4 mill. kroner.

Nidaros pilegrimsgård

Nidaros pilegrimsgård, lokalisert i Forsvarets tidligere lokaler i Nidarosdomens nærhet, ble åpnet 8. mai 2008. Pilegrimsgården tar i mot pilegrimer som kommer til Nidaros og drives som et ressurs-, kompetanse- og retreatsenter. Etableringen av Nidaros pilegrimsgård innebærer en styrking av Trondheim og Nidaros som et kirkelig tyngdepunkt, og vil være viktig for å videreutvikle pilegrimstradisjonene både ved Nidaros domkirke og i landet for øvrig. Pilegrimsgården er etablert som en stiftelse, der Nidaros bispedømmeråd sammen med flere andre kirkelige og offentlige instanser er stiftere. Gården skal driftes gjennom offentlige tilskudd og brukerbetalinger. Behovet for offentlige tilskudd er anslått til rundt 1,8 mill. kroner i året, som dekkes gjennom et statstilskudd på 60 pst. og tilskudd fra Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune med 20 pst. hver.

I samarbeid med Sør-Trøndelag fylkeskommune og Trondheim kommune har departementet igangsatt et utredningsprosjekt med oppgave å utforme forslag til en strategisk plattform for fornyelse og utvikling av pilegrimstradisjonene i Norge. Prosjektet har et nasjonalt og internasjonalt fokus, med utgangspunkt i Nidarosdomen som pilegrimsmål. Prosjektets mål er å skape bred deltakelse og interesse for pilegrimsvandring og legge grunnlag for en nasjonal satsing på området.

Post 72 Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene

Siden iverksettelsen av kirkeloven i 1997 har det under denne posten vært gitt et årlig driftstilskudd til de kirkelige fellesrådene. Tilskuddet er blitt redusert de senere årene og tilsvarte i 2007 ca. 1,5 pst. av fellesrådenes samlede driftsinntekter. Driftstilskuddet til fellesrådene i 2008 er på 20 mill. kroner, som i snitt representerer et tilskudd på rundt kr 45 000 til hvert fellesråd. Størst tilskudd i 2008 fikk fellesrådene i Oslo og Bergen (hhv. kr 195 000 og kr 110 000). Fellesrådene i de minste kommunene fikk tildelt kr 43 000. I tråd med statens kirkelige oppgaveansvar foreslås tilskuddet avviklet.

Det har fra denne posten gjennom flere år vært avsatt midler til sentrale tiltak til fordel for kirkebyggene og kirkenes forvaltning. Etableringen av en felles forsikringsordning for kirkebyggene og en særskilt kirkebyggdatabase har vært særlig utgiftskrevende. I tillegg har det vært bevilget årlige tilskudd til brann- og sikringstiltak for kirkene, til energiøkonomiseringstiltak og til dokumentasjonsarbeid overfor kirkene i regi av Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU). Over denne posten har staten dessuten dekket en felles ansvars- og ulykkesforsikring for menighetsråd og fellesråd.

I årene 2004-2008 er det over statsbudsjettet bevilget rundt 55 mill. kroner til den sentrale forsikringsordningen for kirkene. Ordningen ble iverksatt fra 2005 i regi av KA, som er tilskuddsmottaker. Ved utgangen av 2007 var 1 219 av landets 1 620 kirker omfattet av forsikringsordningen. Ca. 80 pst. av fellesrådene er meldt inn under ordningen. Forsikringsordningen har medført at fellesrådenes forsikringspremier for kirkebyggene er redusert med ca. 50 pst. Statens finansielle bidrag har vært nødvendig for å få etablert ordningen og gi den et forsvarlig driftsgrunnlag ved oppstart. Premieinnbetalingene har i flere år vært høyere enn utbetalingene, noe som har gitt årlige overskudd i ordningen. Ved utgangen av 2007 var det i ordningen en innestående kapitalbeholdning på 48 mill. kroner. Det foreslås at statens tilskudd til ordningen opphører fra 2009.

Kirkebyggdatabasen er et verktøy for fellesrådene i den daglige bygningsforvaltningen. Dokumentasjonen som er samlet i databasen, inngår i grunnlaget for den sentrale forsikringsavtalen, for planlegging og gjennomføring av sikringstiltak, til-

tak for energiøkonomisering m.m. Utviklingen av kirkebyggdatabasen, som KA har ansvaret for, gjennomføres i nær kontakt med bl.a. Riksantikvaren og NIKU.

Gjennom de seneste årene har det vært gjennomført flere undersøkelser og tiltak for å kartlegge behov for brann- og innbruddsforebyggende tiltak ved kirkene. Bl.a. er det avdekket feil eller mangler ved mange av kirkenes elektriske anlegg og lynvernanlegg. Utbedring av feil og mangler er på vanlig måte et lokalt finansieringsansvar. Departementet ser det som viktig at staten, utover det som gis til istandsetting av kirker, opprettholder særlige tilskudd til fellestiltak innen kirkebyggfeltet, dvs. tiltak av betydning for kirkenes forvaltning, vedlikehold og dokumentasjon som det verken er rasjonalt eller mulig at den enkelte kirkeeier forestår gjennomføringen av.

Gjennom de senere årene har KA bygget opp betydelig kapasitet og kompetanse innen kirkebyggfeltet. KA er arrangør av nasjonale kirkebyggkonferanser og bistår kirkeverger og andre i konkrete spørsmål om forvaltningen av kirkebyggene. Det er etablert et nært samarbeid mellom KA, Riksantikvaren, NIKU og andre fagmiljøer på området. Departementet foreslår at det fra 2009 gis et samlet tilskudd til nasjonale tiltak for kirkebyggene, med KA som tilskuddsmottaker slik som nå. Det vil ligge til KA å prioritere bruken av midlene på tiltak, i samråd med departementet og fagmiljøene på området. Det samlede tilskuddet foreslås satt til 9 mill. kroner i 2009.

Det særskilte tilskuddet på 1 mill. kroner til NIKU foreslås opprettholdt i 2009. Midlene skal i hovedsak nyttes til videreføring av det forskningsog dokumentasjonsarbeidet overfor kirkene som tidligere ble gjennomført innen rammen av bokprosjektet "Norges kirker".

Departementet kan ikke se at det er naturlig at statsbudsjettet i framtiden dekker fellesrådenes og menighetsrådenes utgifter til en felles ansvars- og ulykkesforsikring. Omfanget, kostnadene og deltakelsen i en slik forsikringsordning bør være en sak mellom KA og organisasjonens medlemmer.

I tabellen er vist fordelingen av bevilgningen på formål i 2008 og forslag for 2009:

Fordeling av bevilgningen på tiltak:

(i 1 000 kr)

	2008	2009
Driftstilskudd til de kirkelige fellesrådene	20 000	
Tilskudd til sentral forsikringsordning, kirkebygg	9 000	
Kirkebyggdatabasen	5 000	
Brann- og innbruddsforebyggende tiltak, kirkebygg	2 850	
Energiøkonomiseringstiltak, kirkebygg	1 500	
Ansvars- og ulykkesforsikring for de kirkelige fellesrådene	650	
Tilskudd til sentrale tiltak innen kirkebyggfeltet i regi av KA		9 000
Tilskudd innen kirkebyggfeltet til Norsk institutt for kulturminneforskning	1 000	1 000
Sum	40 000	10 000

Istandsetting av kirkebygg

Det er kommunene som har det økonomiske ansvaret for bygging, drift og vedlikehold av kirkene. Som følge av at mange av landets 1 620 kirker har et betydelig etterslep i vedlikeholdet, ble det i statsbudsjettet for 2005 innført en rentekompensasjonsordning for å stimulere til istandsetting av kirkene. Etter ordningen kompenserer staten for renteutgiftene ved investeringer til istandsetting av kirker, inventar og utsmykking innenfor en bestemt investeringsramme. Den samlede investeringsrammen under ordningen er på 1,3 mrd. kroner. Av den totale rammen er ca. 80 pst. tildelt fredete og verneverdige kirker, som har prioritet under ordningen. Gjennomsnittlig størrelse på istandsettingsprosjekter er på 3,7 mill. kroner. I alt 364 kirker, fordelt på 184 kommuner, har mottatt tilsagn om rentekompensasjon.

Investeringsrammen på 1,3 mrd. kroner er fullt utnyttet. Det foreslås at rammen fra 2009 utvides med 800 mill. kroner. Rentekompensasjonsordningen budsjetteres under Kommunal- og regionaldepartementet, jf. kap. 582, post 61.

Ved siden av rentekompensasjonsordningen ble det fra 1. juli 2007 etablert en tilskuddsordning for de eldste kirkene, med finansiering fra Opplysningsvesenets fond. Mens rentekompensasjonsordningen er forbeholdt istandsetting av kirker bygget etter 1650, er tilskuddsordningen fra Opplysningsvesenets fond forbeholdt middelalderkirkene og andre kirker som er bygget før 1650. Stavkirkene omfattes av et eget istandsettingsprogram under Riksantikvaren. Siden tilskuddsordningen fra Opplysningsvesenets fond ble etablert, er det fram til september 2008 søkt om tilskudd for 16 kirker med et samlet søknadsbeløp på ca. 10 mill. kroner.

Post 73 Tilskudd til virksomheten ved Nidaros domkirke og post 74 Tilskudd til virksomheten ved Oslo domkirke

Tilskuddet under disse postene skal gå til den kirkelige virksomheten ved Nidaros domkirke og Oslo domkirke, dvs. til tiltak som vedkommende kommuner ikke har et lovfestet ansvar for. Statstilskuddene har bakgrunn i Nidarosdomens karakter som nasjonalhelligdom og i at Oslo domkirke har enkelte riksdekkende oppgaver. Målsettingen med begge tilskuddene er å styrke den kirkelige og musikalske aktiviteten ved domkirkene. Det er hhv. Nidaros og Oslo bispedømmeråd som forvalter tilskuddene. Tilskuddet under postene foreslås videreført på samme nivå som i 2008, dvs. med 3 mill. kroner til Nidaros domkirke og 1 mill. kroner til Oslo domkirke.

Post 75 Trosopplæring, kan overføres, kan nyttes under post 01

Reform av trosopplæringen i Den norske kirke ble igangsatt fra 2004 med bakgrunn i Innst. S. nr. 200 (2002-2003) og St.meld. nr. 7 (2002-2003) *Trusopplæring i ei ny tid*. Reformens mål er at kirken kan tilby en systematisk og sammenhengende trosopplæring til alle døpte fram til fylte 18 år.

Tidsperspektivet for reformens gjennomføring er ti år. De første fem årene ble bestemt gjennomført som en forsøks- og utviklingsfase, organisert som et prosjekt under Kirkerådet. Formålet med den femårige prosjektperioden var å utprøve opplæringstilbud og innhente erfaringer fra et bredt utvalg forsøks- eller prosjektmenigheter. 2008 er siste året i prosjektperioden. Fra 2009 går reformen inn i en gjennomføringsfase.

Prosjektperiodens avslutning – evalueringsrapport

En bred redegjørelse for reformens forsøksperiode ble gitt i St.prp. nr. 1 for 2008, jf. kap. 340 "Rapport 2006" og avsnittet "Trosopplæringsreformen – statusrapport". Av statusrapporten framgår at det i årene 2004-2007 er etablert nær 160 forsøksprosjekter i 350 menigheter, dvs. i rundt en tredjedel av alle menighetene i landet. Nær 80 pst. av de bevilgede midlene til reformen er tildelt de lokale forsøksprosjektene. De øvrige midlene er benyttet til regionale og nasjonale metode- og utviklingsprosjekter, mentorordning, kompetansenettverk, forskning og evaluering, informasjonstiltak, drift av reformens prosjektledelse m.m. En oversikt over budsjettfordelingen på tiltak, med en nærmere omtale av disse, framgår av statusrapporten i St.prp. nr. 1 for 2008.

Trosopplæringsreformen er en erfaringsbasert reform. Videreføring av reformen etter prosjektperioden skal baseres på de erfaringer og evalueringer som gjøres. Reformen har vært under kontinuerlig evaluering av eksterne forskere og det er stilt krav om regelmessig rapportering fra prosjektmenighetene. En sammenfattende evalueringsrapport fra prosjektperioden ble avgitt i august 2008. Om prosjektperiodens organisering og omfang heter det i rapporten:

> "De lokale forsøkene, som omfattet mange tusen tiltak, bortimot 300 ansatte og flere tusen frivillige, ble pålagt en omfattende rapportering og fikk knyttet til seg faste mentorer. I tillegg til de lokale forsøkene ble det etter hvert bygget ut et kompetansenettverk og gitt midler til i alt 78 regionale og nasjonale utviklingsprosjekter. Samtidig ble det bevilget over 375 mill. kroner til gjennomføring av forsøksfasen for årene 2004-2008, hvorav over 288 mill. kroner gikk til lokale forsøk. Vår vurdering er at Trosopplæringsreformen som prosjekt i all hovedsak har vært godt organisert, og at det var riktig å velge en prosjektorganisering som reformstrategi i forsøksfasen."

Evalueringsrapporten gjennomgår bl.a. det teologiske og pedagogiske innholdet i reformen, den lokale organisering og lokale forsøksresultater, reformens støttefunksjoner (mentorordning, kompetansenettverk, metodeutviklingsprosjekter) og overgang fra forsøksfase til varig reform. Av rapportens omtale av lokale forsøksresultater, som bl.a. omhandler oppslutning, framgår at mange av tiltakene er rettet mot alderskullene rundt 4, 6, 11 og 15 år. Med forbehold om mulige feilkilder, opp-

gir rapporten at den gjennomsnittlige oppslutningsprosenten i et representativt utvalg av alle typer utadrettede opplæringstiltak, målt som andel av døpte i de årskull tiltakene retter seg mot, var på 24,5 i 2006. Andelen økte til 28,8 pst. i 2007.

I evalueringsrapportens oppsummering heter det:

> "Vi konstaterer at det er gjennomført et stort mangfold av aktiviteter og at disse har lagt grunnlaget for lokal utprøving, erfaringsinnhenting og læring. Det har foregått en lokal teologisk refleksjon om dåp og opplæring og blitt utviklet en ny tenkning om læring som legger vekt på at læring skjer i et praksisfellesskap. Gudstjenestens sentrale plass og synet på barn og unge som subjekter, deltakere og sentrale aktører representerer kanskje de mest vesentlige endringer i forsøksfasen. På den annen side er det avdekket at reformen så langt mangler en nærmere bestemmelse av hva som skal være trosopplæringens kunnskapsinnhold. Vi mener også at erfaringsmaterialet fra forsøkene så langt ikke kan si noe om hvordan en systematisk trosopplæring for hele aldersgruppen bør se ut.
>
> Med utgangspunkt i tre hypoteser spurte vi hva som hadde skapt endringene i forsøksfasen. Vi synes å erfare at forsøksmenighetene langt på vei har vært preget av læringsprosesser der systematisk utprøving av ulike typer tiltak har preget virksomheten. Vi fant at forsøksmenighetene tilpasset seg de sentrale rammebetingelsene, men at de i mindre grad har vært utsatt for likedanningsprosesser på innholdssiden. Endelig konstaterte vi at forsøksmenighetene langt på vei videreførte, forankret og videreutviklet trosopplæringen med grunnlag i egne, lokale tradisjoner for tros- og dåpsopplæring."

Evalueringsrapporten konkluderer slik:

> "Selv om vår konklusjon er at prosjektledelsen i for liten grad har vektlagt en utprøvende forsøksstrategi og nå står overfor betydelig utfordringer knyttet til å aggregere forsøkserfaringene over i en varig reform, ser det ut til at forsøksfasen har vitalisert Den norske kirkes barne- og ungdomsarbeid på en måte som savner sidestykke. Utfordringene nå er knyttet til de oppgavene som må løses for å implementere en varig reform. Et godt grunnlag for denne implementeringen er at ikke bare forsøksmenighetene, men også ikke-forsøksmenighetene i 2009 har et langt bedre utgangspunkt for å bygge ut en systematisk trosopplæring for alle døpte fra 0-18 år enn de hadde i 2003 da Trosopplæringsreformen ble igangsatt."

Reformens videreføring

Hovedutfordringene i årene framover er å bygge ut reformen slik at den kan gjennomføres i alle menigheter. Breddeperspektivet i reformen og reformens lokale forankring, som er understreket som retningsgivende prinsipper både i Innst. S. nr. 200 (2002-2003) og i St.meld nr. 7 (2002-2003), skal ivaretas. Både de erfaringene som er gjort og evalueringen av forsøksperioden gir viktige bidrag for reformens videre gjennomføring. Det gjelder bl.a. utformingen av de strukturelle rammene for reformen (reformens støttefunksjoner, tilskudds- og fordelingssystemer m.m.), hvilke krav til læringsmål og -innhold som skal fastsettes og dimensjoneringen av opplæringstilbud.

Den gjennomsnittlige oppslutningsprosenten for de ulike tiltakene, og variasjonsbredden i oppslutningen, krever videre oppmerksomhet mot breddeperspektivet i reformen og gjennomdrøfting av hvilke tiltak som fremmer bredde i oppslutningen. Reformen er ikke varig innarbeidet i menighetene og har virket i relativt kort tid. Dette tilsier varsomhet i tolkningen av oppslutningsprosenter fra forsøksperioden.

Trosopplæring berører kjernen i kirkens arbeid. Med bakgrunn i reformens karakter legger departementet til grunn at Kirkerådet (Kirkemøtet) bør gis et særlig ansvar for reformens videre gjennomføring og utforming, på samme måte som Kirkerådet har hatt et særlig ansvar for reformens forsøksperiode. Grunnlaget for reformens gjennomføring vil være de mål, prinsipper og retningslinjer som er trukket opp i Innst. S. nr. 200 (2002-2003) og St.meld. nr. 7 (2002-2003), foruten de budsjettmessige forutsetningene for reformen som til enhver tid gjelder.

Trosopplæringsreformen kommer til behandling i Kirkemøtet 2008. Til Kirkemøtets behandling foreligger anbefalinger fra Kirkerådet om reformens videreføring. Kirkerådet anbefaler at nye menigheter innlemmes i reformen områdevis, dvs. at reformen gjennomføres samtidig i alle menigheter i et nærmere bestemt geografisk område. Hvor mange områder og menigheter som hvert år kan innlemmes i reformen, bestemmes av de årlige bevilgningene til reformen. I utgangspunktet er prostiene sett som et egnet geografisk område for slik gjennomføring. Gjennomføringsmodellen innebærer ikke at prostiet blir et nytt forvaltningsnivå i kirken, men at det ses som et egnet område for samarbeid om opplæringstilbud mellom de menigheter (menighetsråd og fellesråd) som geo-

grafisk hører inn under prostiet. Dette vil kunne forsterke og stimulere også annet samarbeid på tvers av sokne- og kommunegrenser. Slikt samarbeid er et generelt mål for utviklingen av den lokale kirkeforvaltningen. Det er lagt opp til at Kirkerådet i samråd med bispedømmerådene forestår utvelgelse av de områder der reformen skal gjennomføres. Et begrenset forsøk med en slik modell ble igangsatt i 2008.

Som grunnlag for budsjett-tildelingen til de menighetene som innlemmes i reformen, anbefaler Kirkerådet en matematisk fordelingsnøkkel basert på antallet døpte i alderen 0–18 år, kombinert med et utjevningstilskudd som kan korrigere for skjevheter ved en ren matematisk fordeling. Kirkerådets utgangspunkt for en slik fordeling er at reformen ved full gjennomføring er tilført 250 mill. kroner oppjustert med prisveksten fra 2003, med henvisning til at måltallet på 250 mill. kroner lå til grunn for stortingsbehandlingen av reformen i 2003. Kirkerådet anbefaler at tilskuddet som prosjektmenighetene mottar i dag, videreføres fram til det tidspunktet reformen gjennomføres i det området (prostiet) menigheten er lokalisert. Tildelingen vil fra da av være basert på de fordelingssystemer som generelt gjelder for reformen.

Kirkerådet legger vekt på at alle erfaringer fra reformen skal dokumenteres, systematiseres og tilbys alle menigheter som et felles referanse- eller ressursgrunnlag. Særskilte rapporteringssystemer og -verktøy som er utviklet i prosjektperioden bør derfor videreføres. De nærmeste årene ser Kirkerådet det som viktig å videreføre reformens strukturelle støttefunksjoner i form av kompetansenettverk, mentorordning m.m. Også metode- og materiellutvikling, forskning og fagutvikling, regelmessige evalueringer, informasjonstiltak og kommunikasjon av reformen til offentligheten, foreldre og foresatte, barn og unge, må ivaretas under reformens videreføring. Et gjennomgående hensyn er å ivareta kjønnsperspektivet i reformen slik at den ikke favoriserer ett av kjønnene, og at reformen fortsatt legger vekt på tilrettelagt trosopplæring for barn og unge med særskilte behov. Trosopplæringen i samiskspråklige områder skal på samme måte ha prioritet under reformens videreføring. Kirkerådet framholder at samarbeidet med barne- og ungdomsorganisasjoner må videreføres og styrkes i det videre reformarbeidet.

Kirkemøtet 2008 vil få til behandling et første utkast til nytt planverk for trosopplæringen i Den norske kirke. Planutkastet vil deretter bli sendt på høring før Kirkemøtet 2009 får det til endelig behandling. Et slikt planverk skal bl.a. reflektere hva det forventes at barn og unge har fått av erfaringer, holdninger, kunnskaper og ferdigheter etter gjennomgått opplæring.

Kirkerådets anbefalinger innebærer en nasjonal styring med rammene for trosopplæringen, bl.a. gjennom et planverk fastsatt av Kirkemøtet, nasjonalt fastsatte fordelingssystemer og rapporteringskrav. Den nasjonale ledelsen skal støtte opp om og underbygge menighetenes selvstendige ansvar for trosopplæringen, i samsvar med forutsetningen om at trosopplæringsreformen er en nasjonal reform med lokal forankring. I Kirkerådets anbefaling er understreket behovet for å samordne trosopplæringsreformen med andre reformer og viktige utviklingsprosesser på kirkens område, så som demokratireformen, gudstjenestereformen og forsøks- og utviklingsarbeidet innen den lokale kirkeforvaltning og -organisering.

Et hovedhensyn i Kirkerådets anbefalinger er å ivareta kontinuitet og stabilitet fra forsøksperioden. Det som er oppnådd i reformens forsøksperiode skal utvikles videre. Reformens støttestrukturer beholdes, menighetene vil ha tilgang til ekstern veiledning, kompetansenettverk. pedagogiske opplegg m.m., og reformen vil fortsatt være underlagt en nasjonal ledelse.

Etter Kirkerådets anbefalinger vil personell i menighetene som er tilsatt under reformens forsøksperiode, ha trygghet for videreføring av ansettelsesforholdet med oppgaver innen trosopplæringsfeltet. Kvalifikasjonskrav til stillinger innen trosopplæringen, ansattes og frivilliges behov for etterutdanning og kompetanseutvikling, rekrutteringsspørsmål m.m., er saksfelt som Kirkerådet og Kirkemøtet vil arbeide videre med i samarbeid bl.a. med tjenestemannsorganisasjonene, den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA og utdanningsinstitusjonene.

Budsjettforslag 2009

Siden trosopplæringsreformen ble igangsatt i 2004, er bevilgningene til reformen trappet opp med rundt 25 mill. kroner hvert år. Departementet foreslår samme bevilgningsøkning i 2009. Reformen vil dermed ha et budsjettgrunnlag på 150 mill. kroner fra post 75 i 2009. I tillegg kommer 1,5 mill. kroner som i 2003 ble bevilget under kap. 341, post 01 og som siden er videreført under denne posten.

I forbindelse med Kirkerådets og Kirkemøtets arbeid med å utforme konkrete rammer og planverk for reformens videreføring, vil departementet understreke at reformens videreføring må innordnes de til enhver tid gjeldende budsjettforutsetningene og være i samsvar med de mål og prinsipielle forutsetninger som er trukket opp i Innst. S. nr. 200 (2002-2003) og St.meld. nr. 7 (2002- 2003). Den

konkrete innretningen av reformens gjennomføring vil departementet drøfte med Kirkerådet etter at Kirkemøtet har behandlet saken. Det samme gjelder utformingen av tilskudds- og fordelingssystemer, fordelingen av bevilgningen på støttefunksjoner, forskningsoppdrag, evalueringer m.m. Departementet vil dessuten drøfte med Kirkerådet hvilke krav som bør stilles for at opplæringstilbudet kan bestemmes som systematisk og sammenhengende, på hvilken måte oppslutningen skal måles og dokumenteres, og hvordan krav til læringsmål skal etterprøves. I St.prp. nr. 1 vil departementet hvert år rapportere om reformens framdrift.

I reformens forsøksperiode har reformen vært forvaltet av et sentralt prosjektsekretariat. Kirkerådet anbefaler at bispedømmerådene ansvarliggjøres i reformens gjennomføringsfase med oppgave bl.a. å forestå utvelgelse og oppfølging av de menighetene der reformen innføres. Ressursbehovet ved bispedømmerådene for denne oppgaven er i 2009 anslått til rundt et halvt årsverk hver.

Det sentrale prosjektsekretariatet for reformens forsøksperiode vil bli avviklet ved utgangen av 2008. Kirkerådets oppgaver med reformens gjennomføring tilsier at de fem faste stillingene i sekretariatet videreføres som ordinære stillinger i Kirkerådet. Prosjektperiodens avslutning i 2008 innebærer at det i 2009 vil påløpe et relativt omfattende arbeid med oppsummering, systematisering og dokumentasjon av forsøksperioden. De fire midlertidige stillingene i sekretariatet foreslås derfor videreført ut 2009.

Lønn og driftsmidler til Kirkerådet og bispedømmerådene i forbindelse med reformen inngår i bevilgningsforslaget for 2009 under post 75. Utgiftene vil bli utgiftsført under post 01.

Post 76 Tilskudd til forsøks- og utviklingstiltak i kirken, kan overføres

Bevilgningsforslaget under posten gjelder tilskudd til lokalt forsøks- og utviklingsarbeid. Formålet med bevilgningen er å legge til rette for lokalt forsøks- og utviklingsarbeid som kan gi en mer funksjonell og kostnadseffektiv organisering, økt samarbeid på tvers av menighets- og kommunegrenser og en mer samordnet lokal ledelse av kirkens virksomhet. Tilskuddet under posten forvaltes av Kirkerådet i samarbeid med den kirkelige arbeidsgiver og interesseorganisasjonen KA.

Bevilgningen i 2008 var på 4 mill. kroner, som i det vesentlige er nyttet til lokale organisasjonsutviklingsprosjekter. 1 mill. kroner av bevilgningen er benyttet til kompetanseutviklingstiltak for kirkelig ansatte og for medlemmer av menighetsråd og fellesråd.

Kirkeforvaltningen i de minste kommunene står overfor særlige utfordringer. Tilskuddet skal i særlig grad innrettes mot de deler av kirkeforvaltningen som er svakest utbygd, med vekt på forsøk som prøver ut nye samarbeidsformer mellom fellesråd i små kommuner.

Kirkeloven § 5 åpner for at departementet kan godkjenne forsøk med en annen organisering, oppgavefordeling og sammensetning av soknets organer enn det som følger av kirkelovens bestemmelser når dette kan fremme en mer hensiktsmessig organisering av kirkeforvaltningen. Forsøksbestemmelsen innebærer at det kan høstes erfaringer fra mer vidtrekkende forsøk, samarbeids- og organisasjonsformer enn det kirkeloven ellers gir anledning til. Tilskuddet under posten vil kunne anvendes til slike forsøk. Innen denne type forsøks- og utviklingsarbeid, som gjelder kirkens lokale organisering og oppgaveløsning, er det på sentralt og regionalt nivå i kirken behov for å bygge opp kompetanse og kapasitet til å initiere og veilede lokale utviklings- og omstillingsprosesser, forestå evalueringer og å systematisere og formidle praktiske erfaringer og løsningsmodeller. Tilskuddet skal for en del kunne nyttes til slik rådgivning, evaluering og erfaringsspredning. Som i 2008 og tidligere år er 1 mill. kroner av bevilgningen avsatt til kompetanseutviklingstiltak for kirkelig ansatte og medlemmer av fellesråd og menighetsråd.

Tilskuddet foreslås videreført på samme nivå som i 2008, dvs. med 4 mill. kroner.

Post 79 Til disposisjon, kan overføres

Bevilgningen blir disponert til mindre tiltak eller prosjekter som det gjennom året oppstår behov for å gi tilskudd til.

Rapport 2007

Mål

I St.prp. nr. 1 (2006-2007) ble det trukket opp følgende mål for bevilgningene til Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene:

- gjennomføre Kirkemøtets vedtak og ivareta felleskirkelige oppgaver for øvrig
- utvikle kirkens trosopplæring og støtte det miljøskapende og forebyggende arbeidet blant barn og unge
- styrke kirkens diakonale og sosiale arbeid
- fremme samarbeid mellom kirkens organer, overfor frivillige organisasjoner og mellom kirke og samfunn

- bidra til dialog og samhandling med andre kirke-, tros- og livssynssamfunn
- stimulere til utfoldelse av kunst og kultur innen kirken
- legge til rette for økt deltakelse og styrking av det kirkelige demokratiet
- påse at egen virksomhet har en organisering, kompetanse og kapasitet som er brukerorientert og tilpasset oppgavene.

Rapport

Hovedtema under Kirkemøtet 2007 var miljø, forbruk og rettferd, under tittelen "Truet liv – troens svar", jf. også proposisjonens vedlegg 5 Miljøomtale. Andre saker som ble behandlet under Kirkemøtet 2007 var bl.a. plan for diakoni i Den norske kirke, kirkelov og kirkeordning, tilsetting og vigsling i Den norske kirke av homofile i partnerskap og forslaget til ny ekteskapslov.

Kirkerådets hovedoppgave er å gjennomføre Kirkemøtets vedtak og ivareta felleskirkelige oppgaver for øvrig. Arbeidet med gudstjenestereformen var et viktig innsatsområde for Kirkerådet i 2007. Ny liturgi for gravferd og vigsel ble vedtatt i 2002 og 2003. Forslag til ny ordning for hovedgudstjenesten i Den norske kirke, forslag til ny salmebok og ny tekstbok skal behandles på Kirkemøtet i 2009.

Utvikling av liturgier og salmer på de samiske språkene er en del av gudstjenestereformen. Målsettingen er et gjennomarbeidet gudstjenestemateriell på de tre hovedspråkene sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk. Ved årsskiftet 2006/2007 forelå høymesseliturgi på sørsamisk for første gang. Nordsamisk liturgiutvalg sluttførte i 2007 arbeidet med å tilrettelegge liturgiene fra 1978 til ny nordsamisk rettskrivning.

2007 utgjorde fjerde året av den femårige forsøks- og utviklingsfasen som innleder trosopplæringsreformen. Reformen er nærmere omtalt under kap. 340, post 75. I Nord-Hålogaland bispedømme ble det i 2007 igangsatt en omfattende og langsiktig satsing på Ung i kirken, også i de samiske områdene. Også i de øvrige bispedømmene var Ung i kirken et satsingsområde i 2007. Det er opprettet ungdomsting i alle bispedømmer. Ungdommens kirkemøte i 2007 drøftet bl.a. kirkens miljøengasjement, diakoniplanen i Den norske kirke og lærenemdas uttalelse i homofilisaken ut fra et ungdomsperspektiv.

Flere av bispedømmerådene melder i sin årsrapport for 2007 om et betydelig diakonalt arbeid i menighetene hvor mange frivillige er engasjert. Det satses også på samvirke mellom menighetsdiakonien og mer spesialiserte diakonale tiltak, samarbeid med andre institusjoner og på systematisk planarbeid. Bispedømmerådene har i 2007 som i tidligere år bistått menighetene gjennom rådgivning, kursvirksomhet m.m. Ny plan for diakoni i Den norske kirke ble vedtatt på Kirkemøtet i 2007 og gir et fornyet grunnlag for kirkens diakoni.

I regi av Kirkerådet ble det i 2007 gjennomført en tverrfaglig samarbeidskonferanse for rådgivergrupper på bispedømmekontorene. Flere bispedømmeråd holdt tverrfaglige kurs og kontaktmøter med de kristelige organisasjonene og fellesrådene.

Bispevisitaser ses som et særlig egnet redskap for å utvikle kontakt og samarbeid i bispedømmet. For den enkelte menighet går det flere år mellom hver visitas. Ved siden av visitasene, tar bispedømmerådene initiativet til en rekke andre samarbeids- og møteformer. Som eksempel kan nevnes Møre bispedømmes satsing i 2007 på menighetsbladet, med bl.a. kursing og nettverksbygging for redaktører.

I 2007 undertegnet Islamsk råd i Norge og Mellomkirkelig råd en felleserklæring om trosfrihet og retten til å konvertere fra en religion til en annen. Avtalen innebærer en gjensidig anerkjennelse av religionsfriheten. Mellomkirkelig råd er en pådriver for religionsdialog i menighetene, bl.a. gjennom ROM (Religion Og Menigheter)-prosjektet, som ble startet i 2006 og er et samarbeidsprosjekt med kirkelige organisasjoner. Et viktig mål med prosjektet er at religionsdialogen skal være forankret i menighetene. I bispedømmenes årsrapport for 2007 meldes det at kontakten med andre kirker og tros- og livssynssamfunn er mest omfattende i de store byene, men at det også andre steder foregår samarbeid, mest med andre kirkesamfunn. I Trondheim er samtalene i Forum for muslimsk-kristen dialog videreført i 2007. I nord drives et aktivt religionssamarbeid østover gjennom Samarbeidsrådet for Kristne Kirker i Barentsregionen, som biskopen i Nord-Hålogaland leder.

Flere bispedømmer melder i sin rapport for 2007 om en sterkere kultursatsing i kirken. Utviklingen ses i sammenheng med kirkens kulturmelding "Kunsten å være kirke" fra 2005. Det er mange steder etablert et praktisk samarbeid på kulturfeltet mellom kirke, kommune og ulike kulturinstitusjoner, noe som bl.a. har medført flere utstillinger, festivaler, konserter og seminarer.

Som en forsøksordning ble det i 2007 gjennomført valg på menighetsråd i menigheter der halvparten av rådet står på valg etter to år. Forsøksordningen omfatter vel 200 menighetsråd. Evalueringen av ordningen foreligger ikke ennå.

Den sentrale kirkeadministrasjon i Kirkerådet og den regionale administrasjon i bispedømmene

har omfattende oppgaver med stor spennvidde, der forvaltningsoppgaver av personalpolitisk og praktisk-økonomisk karakter trekker betydelige ressurser, noe som fordrer oppmerksomhet på oppgaveprioritering, oppgaveorganisering og effektivisering gjennom ny teknologi m.m. I 2007 er det ved flere av bispedømmekontorene innført nye elektroniske løsninger, som bl.a. nytt lønns- og personalsystem (SAP) og ny elektronisk fakturabehandling. Kirkerådet og seks av bispedømmekontorene er sertifisert som miljøfyrtårn.

Kirkerådet har i 2007 og 2008 forberedt anbud for et nytt medlemsregister i Den norske kirke. Kontrakt om utvikling av nytt system for registeret ble inngått i juni 2008.

Kap. 3340 Kirkelig administrasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Ymse inntekter	14 415	10 285	10 738
02	Inntekter ved oppdrag	26 712	16 240	25 955
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	82		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	595		
18	Refusjon av sykepenger	1 492		
	Sum kap. 3340	43 296	26 525	36 693

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder bl.a. inntekter fra salg av materiell som Kirkerådet og bispedømmerådene produserer, og inntekter fra Opplysningsvesenets fond til dekning av administrative utgifter til felleskirkelige tiltak i regi av Kirkerådet og bispedømmerådene, jf. kap. 340, post 01.

Post 02 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter fra tidsbegrensede prosjekter og tiltak i regi av de kirkelige rådene som helt eller delvis finansieres av private eller offentlige institusjoner. Posten gjelder dessuten inntekter fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak i regi av Kirkerådet og bispedømmerådene, jf. kap. 340, post 21. Med bakgrunn i regnskapstallene fra de senere år er bevilgningsforslaget for 2009 økt med 9,7 mill. kroner i forhold til 2008, jf. kap. 340, post 21.

Kap. 341 Presteskapet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	778 349	759 572	814 304
21	Spesielle driftsutgifter	7 355	5 413	5 651
	Sum kap. 341	785 704	764 985	819 955

Kapitlet omfatter bevilgninger til prestetjenesten og til driften av Det praktisk-teologiske seminar, inkludert Kirkelig utdanningssenter i nord. Under kapitlet hører også bevilgninger til Bispemøtet.

Mål for 2009

Presteskapet

Bevilgningene til prestetjenesten har som mål at alle menigheter i Den norske kirke skal ha fast geistlig betjening, slik at tjenesten er nærværende i alle lokalsamfunn. Alle sokn skal være betjent av en eller flere prester. Prestenes oppgave er å holde gudstjenester og forrette ved kirkelige handlinger, delta i dåps- og konfirmasjonsopplæring, utøve sjelesorg, forestå syke- og hjemmebesøk, og ellers utføre forkynnende og menighetsbyggende arbeid.

Ovennevnte mål skal nås gjennom:

1. prestetjenesten skal være tilpasset lokale forhold og utfordringer
2. prestene skal stimuleres til å utvikle kunnskaper, ferdigheter, holdninger og motivasjon for tjenesten
3. det skal motiveres og legges til rette for at flere kvinner søker tjeneste som menighetsprester og innehar lederstillinger i kirken
4. prestene skal ha gode arbeidsvilkår
5. bispedømmerådet, biskopen og prostene skal sørge for god ledelse av prestetjenesten og tilrettelegge for et positivt samvirke mellom prestene, kirkens valgte organer og andre kirkelige tilsatte.

Det praktisk-teologiske seminar

Et mål med bevilgningen til Det praktisk-teologiske seminar er at seminaret gir grunnutdanning av teologiske kandidater i praktisk-teologi. Også etterutdanning av prester inngår i dette målet. Formålet med grunn- og etterutdanningen i praktisk teologi er at deltakerne tilegner seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som gir motivasjon og forutsetninger for prestetjeneste i Den norske kirke.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under posten skal dekke lønn og andre driftsutgifter for prestetjenesten. I tillegg dekkes driften av Det praktisk-teologiske seminar og Kirkelig utdanningssenter i nord. Av bevilgningen dekkes også administrative utgifter til Bispemøtet og utgifter knyttet til kurs, innførings- og etterutdanningsprogrammer mv.

De senere års bevilgningsøkninger under posten har vært knyttet til prostereformen, som i hovedsak vil være innført i alle prostier innen utgangen av 2008. I enkelte prostier er det særlige betjeningsmessige utfordringer som følge av vanskelig rekruttering, store geografiske avstander eller et høyt befolkningstall per prestestilling. For å styrke grunnlaget for prostereformen slike steder, er det i budsjettforslaget for 2009 innarbeidet en økning på 2,4 mill. kroner, som svarer til ca. fem nye årsverk. For øvrig representerer bevilgningsforslaget en lønns- og prisjustert videreføring av bevilgningsnivået fra 2008.

Med bakgrunn i de rekrutteringsutfordringer som prestetjenesten står overfor i årene framover, har Stiftelsen Kirkeforskning igangsatt et prosjekt med formål å undersøke hvilke faktorer som påvirker rekrutteringen til tjenesten. Systematisert kunnskap på dette området vil gi grunnlag for å sette inn målrettede tiltak for en styrket rekruttering til prestetjenesten på kortere og lengre sikt.

Departementet har under utarbeidelse forskrift for etablering av en særskilt samisk menighet i sørsamisk område. Det sørsamiske språkområdet omfatter Nidaros bispedømme og deler av Sør-Hålogaland og Hamar bispedømmer. Det er innarbeidet 0,5 mill. kroner til menigheten, som vil høre inn under Nidaros biskop og bispedømmeråd.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3341, post 01, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Post 21 gjelder lønn og driftsmidler til stillinger som finansieres av andre enn staten. I hovedsak gjelder posten utgifter til sykehjemsprester i Oslo. Utgiftene refunderes fra Oslo kommune. Bevilgningen kan bare nyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter. Disse budsjetteres under kap. 3341, post 02.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3341, post 02, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Rapport 2007

Mål

I St.prp. nr. 1 (2006-2007) ble det trukket opp følgende mål for bevilgningene til prestetjenesten og presteskapet:

- sikre menighetene og det enkelte kirkemedlem regelmessig geistlig betjening
- tilpasse prestetjenesten til lokale forhold og utfordringer
- utvikle kunnskaper, ferdigheter, holdninger og motivasjon for tjenesten hos den enkelte prest
- motivere og tilrettelegge for flere kvinner til tjeneste som menighetsprester og i lederstillinger i kirken
- styrke ledelsen av prestetjenesten, samordningen mellom prestene og kirkens valgte organer

og samvirket mellom prestene og andre kirkelig tilsatte
- sikre gode arbeidsvilkår for prestene

Rapport

Prestetjenesten skal sikre menighetene et regelmessig gudstjenesteliv og kirkens medlemmer tilgang til kirkelige handlinger. I 2007 var det ca. 1 360 faste prestestillinger, noe som tilsvarer i overkant av én prestestilling i hvert sokn og ca. 2 800 kirkemedlemmer per prestestilling. Prestene forrettet i 2007 til sammen 67 500 gudstjenester, 10 500 vigsler og 39 000 kirkelige gravferder. I gjennomsnitt forrettet hver prest 86 gudstjenester og kirkelige handlinger i 2007, mot 88 i 2006.

Bispedømmene rapporterte i 2007 om færre søkere til prestestillinger og svakere tilgang til vikarer. Også aldersfordelingen i presteskapet, med en relativ stor andel eldre prester, innebærer at rekrutteringsspørsmålet aktualiseres i årene framover. I 2008 er det gitt tilskudd til KIFO-prosjektet "Rekruttering til presteyrket – faktagrunnlag og analyse av sammenhenger", som skal gi kunnskap om faktorer som påvirker rekrutteringssituasjonen. I Nidaros og Borg bispedømmer er det fra 2007 igangsatt forsøk som skal motivere prester over 60 år til å forbli i stillingene til oppnådd aldersgrense.

Boplikten for prestene er begrunnet i behovet for nærhet mellom prest og menighet. I 2007 hadde ca. 80 pst. av prestene tjenestebolig med boplikt. Tjenesteboligene er dels eiet av Opplysningsvesenets fond, dels av kommunene. For de kommunale boligene mottar kommunene utgiftsdekning fra staten etter nærmere regler. Regelverket ble fornyet i 2007.

Prosteformen ble påbegynt i 2004 og innebærer en omlegging av prestenes tjenestedistrikt fra prestegjeldet til prostiet med en eller flere menigheter som særskilt arbeidsområde. Reformen legger til rette for å tilpasse prestetjenesten til lokale forhold og utfordringer. Ved utgangen av 2007 var de fleste prester omfattet av reformen.

Mulighet for refleksjon og utvikling av kunnskaper, ferdigheter og holdninger er viktig både for å motivere og rekruttere prester til tjeneste. I alle bispedømmer er det utviklet planer for kompetanseutvikling. Den norske kirkes presteforening og de tre teologiske lærestedene har samarbeidet om å tilby et erfaringsbasert masterprogram i praktisk teologi. Masterprogrammet ble første gang tilbudt i 2007.

Kvinneandelen i presteskapet passerte 20 pst. i 2007. Til sammenligning lå den i 1998 på i underkant av 12 pst. Det er store variasjoner mellom bispedømmene. Oslo, Nidaros, Sør-Hålogaland, Hamar og Borg har en relativ høy kvinneandel på mellom 23 og 33 pst. Kvinneandelen i Bjørgvin, Møre, Stavanger og Agder og Telemark var på mellom 11 og 14 pst. i 2007, men andelen har hatt en ikke ubetydelig økning de siste årene. Agder og Telemark bispedømme har systematisk arbeidet med rekruttering av kvinner. Kvinneandelen der økte med nærmere 4 prosentpoeng fra 2006 til 2007. I 2007 var kvinneandelen blant prostene på 20 pst. 1 2008 er det fire kvinner i bispekollegiet. Andelen kvinnelige sokneprester var 17,4 pst. i 2007, mens andelen kvinnelige kapellaner var 33,5 pst.

Prostereformen legger vekt på prostenes rolle som mellomledere. Fortsatt skal prosten gjøre tjeneste som menighetsprest, men fritas for sokneprestoppgaver for å frigjøre tid til ledelse. I 2005 var 33 pst. av prostene fritatt fra funksjonen som sokneprest. I 2007 var andelen steget til 67 pst. I fire av de elleve bispedømmene var alle prostene i 2007 fritatt fra funksjonen som sokneprest.

Bispedømmene melder om systematiske tiltak for å sikre prestene gode arbeidsvilkår, bl.a. gjennom arbeidsveiledning, arbeidsplaner og regelmessige medarbeidersamtaler. Prestenes sykefravær var i 2007 på 4,4 pst., det samme som for 2006. Til sammenligning var sykefraværet i staten på 5,6 pst. for 3. kvartal 2007. Alle bispedømmene har inngått avtale om inkluderende arbeidsliv.

Døvepresttjenesten

I bevilgningene til prestetjenesten inngår den geistlige betjeningen av døve. Døvepresttjenesten er organisert under Oslo biskop og døveprosten, som tilrettelegger for gudstjenestetilbud m.m. for døve og tegnspråklige over hele landet. I 2007 var det 14 faste årsverk innen døvepresttjenesten, fordelt på elleve faste prestestillinger, to kateketer og en diakon.

Det praktisk-teologiske seminar og Kirkelig utdanningssenter i nord

Det praktisk-teologiske seminar og Kirkelig utdanningssenter i nord (KUN) skal gi praktisk-teologisk grunnutdanning for teologiske kandidater. Institusjonene gir også etter- og videreutdanning. Seminaret har innrettet deler av sin fagutvikling mot trosopplæring og gudstjenesteliv, mens KUN vektlegger stedegen identitet, samisk kultur og tverrfaglig samarbeid. Det arbeides med å utskille KUN som selvstendig institusjon. Studenttilgangen ved seminaret har gått noe ned de siste årene, mens den ved KUN har holdt seg stabil. Seminaret

hadde 21 studenter i 2007, mens det ved deltidsstudiet ved KUN ble avlagt 19 eksamener. Tilsvarende tall i 2006 var 23 ved seminaret og 18 ved KUN.

Kap. 3341 Presteskapet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Ymse inntekter	13 945	12 578	13 131
02	Inntekter ved oppdrag	7 239	5 413	5 651
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	67		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	5 471		
18	Refusjon av sykepenger	17 426		
	Sum kap. 3341	44 148	17 991	18 782

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder bl.a. refusjoner for utgifter til ulike typer samlinger, etterutdanningstiltak m.v. som bispedømmene arrangerer for prestene, og refusjoner for utgifter til stillinger som enkelte bispedømmeråd har opprettet i samarbeid med kirkelige fellesråd og andre institusjoner eller organisasjoner, jf. kap. 341, post 01.

Post 02 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder bl.a. inntekter i forbindelse med sykehjemsprestetjenesten i Oslo kommune og inntekter ved kurs og andre arrangementer, jf. kap. 341, post 21.

Kap. 342 Nidaros domkirke m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	47 686	43 977	51 298
	Sum kap. 342	47 686	43 977	51 298

Kapitlet omfatter bevilgninger til Nidaros domkirkes restaureringsarbeider, som har ansvaret for Nidaros domkirke og Erkebispegården i Trondheim. Kapitlet omfatter også bevilgninger til vedlikehold av utenlandske krigsgraver i Norge.

I forhold til 2008 er det foretatt følgende tekniske endring:

– kr 715 000 er overført fra kap. 342, post 01 til kap. 340, post 01 som følge av at departementets rådgivningsoppgaver innen kirkebygg er overført til Kirkerådet.

Mål for 2009

Nidaros domkirkes restaureringsarbeider

Nidaros domkirkes restaureringsarbeider (NDR) er et forvaltningsorgan med hovedoppgave å forvalte Nidaros domkirke og Erkebispegården i samarbeid med brukerne, de berørte kirkelige instanser og antikvariske myndigheter. Målet er at bygningene skal bevares, utvikles og formidles som levende kulturminner og kirkelige byggverk. Det skal nås gjennom:

1. NDR skal ivareta et planmessig vedlikehold av Nidarosdomen og Erkebispegården, basert på

forskning og anerkjente konserveringsmetoder, og gjennom en effektiv organisasjon med høy faglig kompetanse
2. NDR skal forestå formidling av bygningenes historie
3. NDR skal videreutvikles som et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein.

Utenlandske krigsgraver i Norge

De utenlandske krigsgravene i Norge skal vedlikeholdes og ivaretas på forsvarlig måte.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under posten skal dekke utgifter til antikvarisk vedlikehold av Nidaros domkirke og forvaltning og drift av Erkebispegården. Det er Nidaros domkirkes restaureringsarbeider som forvalter anleggene. Det meste av bevilgningen under kapitlet gjelder driftsutgiftene for NDR.

Inntektene for NDR har økt i senere år. Inntektsforutsetningene ble økt med 3,5 mill. kroner i sammenheng med revidert budsjett for 2008, jf. Innst. S. nr. 270 (2007-2008), St.prp. nr. 59 (2007-2008) og omtalen nedenfor under kap. 3342, post 01. Bevilgningsforslaget for 2009 innebærer i hovedsak en videreføring av bevilgningsnivået i 2008.

Norge ivaretar ansvaret for vedlikeholdet av de ca. 28 000 utenlandske krigsgravene fra andre verdenskrig som finnes i landet. Rundt 12 700 sovjetere som falt i Norge under siste verdenskrig, er gravlagt her, hvorav ca. 2 700 er registrert ved navn. De fleste av de sovjetiske falne er gravlagt på Tjøtta internasjonale krigskirkegård i Alstahaug kommune. På bakgrunn av tyske arkiver og dokumentasjon fra krigen som nå gjøres offentlig tilgjengelig, er det åpnet mulighet for å få kunnskap om identiteten til ukjente sovjetiske falne, bl.a. de som er gravlagt på Tjøtta krigskirkegård. Departementet vil ta initiativ til et slikt identifiseringsarbeid. Utgiftene vil bli dekket under post 01.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3342, postene 01 og 04, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Rapport 2007

Mål

I St.prp. nr. 1 (2006-2007) ble det trukket opp følgende mål for bevilgningen til Nidaros domkirkes restaureringsarbeider:

- målet for statens ansvar overfor Nidaros domkirke og Erkebispegården er å sikre at bygningene bevares, utvikles og formidles som levende byggverk.

Rapport

I samsvar med målet skal NDR ivareta et planmessig vedlikehold av Nidarosdomen og Erkebispegården og forestå formidlingen av Domkirkens og Erkebispegårdens historie til allmennheten. NDR skal ellers være et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein.

NDR har drifts- og forvaltningsansvar for et areal på ca. 34 000 kvm, hvorav bygningsarealet utgjør i underkant av 17 000 kvm. Oppgaver og driftsplaner evalueres og tilpasses fortløpende med bakgrunn i tilstandsrapporter og registreringer. Det antikvariske vedlikeholdet pågår etter en langsiktig restaureringsplan. Som i 2005 og 2006 har innsatsen ved Domkirken i 2007 i særlig grad handlet om restaurering av korets søndre fasade. Innsatsen på dette området tilsvarte i underkant av 1 900 dagsverk, eller ca. halvparten av håndverkstimene ved NDR. I 2007 ble det igangsatt tilstandsregistreringer ved flere av bygningene som NDR forvalter. I Artilleribygningen, en fredet trebygning i Erkebispegården, er det registrert betydelige sopp- og råteskader. Et større istandsettingsprosjekt er under forberedelse.

Det var en beskjeden økning i besøket til Nidarosdomen i 2007. Riksregalieutstillingen som ble åpnet i 2006, hadde en markant økning, mens museet hadde en tilbakegang. I 2007 ble det i Nidarosdomen registrert 313 000 besøkende, mot 291 000 i 2006. Ved Rikregalieutstillingen ble det registrert 77 000 besøkende (18 000 i 2006), mens museet hadde 42 000 besøkende i 2007 (79 000 året før). Det er et mål for formidlingen å utvikle og tilrettelegge tilbud for ulike målgrupper, enten dette handler om regulær omvisning, opplæringstilbud for skoleklasser eller tilrettelegging av utstillinger. Besøkssenteret, som ble åpnet i 2006, har vært viktig for formidlingstilbudet og blitt godt mottatt av publikum. I besøkssenteret er det etablert kafé- og butikkvirksomhet. Butikkomsetningen økte med 36 pst. fra 2006 til 2007.

Det legges stor vekt på å holde oppe og videreutvikle håndverksmiljøet ved NDR, noe som er avgjørende at NDR skal fylle sin oppgave som nasjonalt kompetansesenter. I samarbeid med Høgskolen i Sør-Trøndelag ble det i 2007 utviklet en universitetsgrad i teknisk bygningsvern og restaurering. Fra 2008 vil det for første gang tilbys en fireårig bachelorutdanning på området. NDR mottar økende forespørsel om eksterne oppdrag.

Verkstedenheten ved NDR hadde i 2007 eksterne oppdrag i et omfang som tilsvarte rundt 10 pst. av den samlede innsatsen, målt i tidsbruk.

I 2007 var det 48 faste stillinger ved NDR. Hvert år engasjeres det rundt 50 guider og verter i forbindelse med formidlingsvirksomheten. Totalt ble det benyttet 59 årsverk i 2007, inklusive engasjementer og vikariater. Av de fast ansatte er 18 kvinner og 30 menn.

Utenlandske krigsgraver i Norge

Forvaltningen av utenlandske krigsgraver i Norge skjer på grunnlag av avtaler med de berørte land og i nært samarbeid bl.a. med disse landenes myndigheter. Krigskirkegårdene på Tjøtta og i Botn driftes av departementets krigsgravtjeneste. Vedlikeholdet på de øvrige vel 100 steder der det er krigsgraver, ivaretas oftest etter avtale med de stedlige kirkegårdsmyndighetene. Departementets krigsgravtjeneste fører regelmessig tilsyn med krigsgravene gjennom inspeksjonsreiser.

Kap. 3342 Nidaros domkirke m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Ymse inntekter	15 360	11 183	15 175
04	Leieinntekter m.m.	2 871	2 196	2 293
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	195		
18	Refusjon av sykepenger	341		
	Sum kap. 3342	18 767	13 379	17 468

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder i hovedsak salgs- og billettinntekter og refusjon for oppgaver som Nidaros domkirkes restaureringsarbeider utfører for andre, jf. kap. 342, post 01.

Salgs- og billettinntektene ved Nidaros domkirke og Erkebispegården, samt refusjoner for eksterne oppgaver som NDR utfører for andre, har økt i senere år. Som følge av dette ble bevilgningen under posten økt med 3,5 mill. kroner i revidert budsjett for 2008, jf. Innst. S. nr. 270 (2007-2008) og St.prp. nr. 59 (2007-2008). Bevilgningsforslaget for 2009 innebærer en videreføring av bevilgningsnivået i 2008.

Post 04 Leieinntekter m.m.

Posten gjelder i hovedsak inntekter fra utleie i Erkebispegården, jf. kap. 342, post 01.

Opplysningsvesenets fond

Opplysningsvesenets fond ble opprettet ved lov i 1821. Fondet omfatter den gjenværende del av kirkegodset som en gang tjente til prestenes underhold. Store deler av kirkegodset er avhendet, men fondet har fortsatt et stort antall eiendommer fordelt på de fleste av landets kommuner. Eiendommene omfatter presteboliger, prestegårder, jord- og skogbrukseiendommer og festetomter. I tillegg kommer en betydelig finanskapital etter salg av eiendom, som særlig er kommet til i årene etter 1990. Siden 1990 er det solgt eiendommer for nær 770 mill. kroner.

Opplysningsvesenets fond eier 439 preste- og bispeboliger, hvorav 105 er fredet. I tillegg kommer mer enn 200 andre fredete bygninger og et titalls fredete hageanlegg. Skog- og utmarksområdene utgjør 859 000 dekar, hvorav 57 pst. er produktiv skog. Under fondet hører rundt 16 500 festetomter regulert i rundt 9 000 festekontrakter. Rundt halvparten av fondets verdier i festetomter gjelder bortfeste til boligformål. Ellers er tomter bortfestet til offentlige formål og næringsformål.

Samlet markedsverdi av eiendommene er beregnet til rundt 4,6 mrd. kroner, fordelt med 1,4 mrd. kroner på presteboliger, 1,8 mrd. kroner på festetomter, 800 mill. kroner på jord- og skogbruk og 600 mill. kroner på kontoreiendommer og utviklingsprosjekter. Finanskapitalens markedsverdi var nær 2 mrd. kroner ved årsskiftet 2007/2008. Samlet verdi av fondets eiendeler er beregnet til 6,6 mrd. kroner ved siste årsskifte. Dette

representerer en økning på 360 mill. kroner, tilsvarende 5,8 pst., fra året før. Økningen har vært innenfor finansielle eiendeler, presteboliger og utviklingsprosjekter.

Det er inngått tjenesteavtaler innenfor eiendomsforvaltningen med Statskog og NORSKOG. Innen finansforvaltningen kjøpes tjenester fra nasjonale og internasjonale finansinstitusjoner og meglerhus.

Forvaltningen av fondet skjer av et forvaltningsorgan med eget styre oppnevnt av departementet. Departementet har det overordnede forvaltningsansvaret for fondet. Fondet er et eget rettssubjekt som eier de formuesobjekter det består av. Den framtidige eiendomsretten til fondet er omtalt i St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Om Staten og Den norske kirke,* der det vises til at "spørsmålet om den framtidige eiendomsretten til fondet må vurderes dersom statskirkeordningen avvikles og at dette spørsmålet da vil bli avklart politisk".

Grunnloven § 106 og loven om Opplysningsvesenets fond setter visse rammer for anvendelsen av fondsmidlene. Sentrale retningslinjer for forvaltningen er nedfelt i ulike stortingsdokumenter, jf. særlig St.meld. nr. 64 (1984-1985) og Ot.prp. nr. 68 (1995-1996). Prinsipper og retningslinjer for forvaltningen er ellers fastsatt av departementet og fondets styre, jf omtale i St.meld. nr. 14 (2000-2001) *Børs og katedral* og i St.meld. nr. 40 (2004-2005) *Om økonomien i Den norske kirke*.

Rapport 2007

Fondets årsresultat i 2007 var på 214 mill. kroner, inklusive salg av eiendom, mot 328,9 mill. kroner i 2006,. Årsresultatet var på 115,9 mill. kroner i 2007 når eiendomssalg holdes utenfor. Tilsvarende resultat i 2006 var på 136,4 mill. kroner.

Netto inntekter fra eiendomssalg var på 98 mill. kroner i 2007. Av dette gjaldt 68 mill. kroner innløsning av festetomter, 6 mill. kroner salg av enkelttomter og tilkomst av ekspropriasjonserstatninger m.v., 5 mill. salg av presteboliger, 3,5 mill. kroner jordbrukseiendom, 4,7 mill. kroner skogsarealer og 11 mill. kroner arealer til bolig- og næringstomter. Inntekter fra eiendomssalg var 94 mill. kroner lavere i 2007 enn året før som følge av færre solgte eiendommer innenfor skog og utmark, festetomter og jordbruk.

Driftsresultatet innen eiendomsforvaltningen, inklusiv salg av eiendom, var på 56 mill. kroner i 2007, mot 139,6 mill. kroner i 2006. Driftsresultatet var negativt med 42 mill. kroner når inntekter ved salg av eiendom holdes utenfor. Det var en bedring fra 2006 på 10,7 mill. kroner, tilsvarende 19 pst. Det negative resultatet skyldes i hovedsak presteboligene, som har store driftsutgifter og lave inntekter som følge av prestenes tariffbestemte husleie. Løpende inntekter (driftsinntekter) fra fondets eiendommer økte i 2007 med 19 mill. kroner, tilsvarende 24 pst., til 98 mill. kroner. Økte festeavgifter på forretningstomter, bedre tømmerpriser og større avvirkning fra skogen bidro til resultatet.

Finansforvaltningen ga det viktigste bidraget til fondets årsresultat for 2007. Et skiftende finansmarked annet halvår 2007 ga lavere finansinntekter i 2007 enn i 2006. Finansinntektene omfatter renteinntekter, valutagevinst, utbytte og gevinster ved salg av verdipapirer. I 2007 var disse inntektene 158 mill. kroner, mot 189 mill. kroner i 2006. Salgsgevinster og utbytte på verdipapirer utgjorde den største finansielle inntektsposten med 126 mill. kroner. Markedsavkastningen på porteføljen var 7,3 pst. med en sammenlignende indeks (referanseindeks) på 11,9 pst. Tilsvarende tall for 2006 var 15,9 pst. og 11 pst. I perioden 2003–2007 har fondet oppnådd en samlet avkastning på 91 pst. mot sammenlignende indeks for samme periode på 80 pst.

Ved årsskiftet 2007/2008 var den bokførte verdien av finansielle anleggsmidler og investeringer 1 855 mill. kroner. Verdien ut over bokførte størrelser (kursreserve) var på 233 mill. kroner. Finansielle eiendeler fordelte seg med rundt 30 pst. på obligasjoner, 25 pst. på finansielle eiendomsandeler og 21,5 pst. på aksjer, mens resterende plasseringer var i likvider, hedgefond og private equity (investeringer i ikke-børsnoterte selskaper). Egenkapitalinstrumenter utgjorde ved årsskiftet rundt 60 pst. av verdipapirporteføljen og renteinstrumenter rundt 40 pst. av denne.

I overensstemmelse med de etiske kriteriene for finansforvaltningen hadde fondet i 2007 plassert rundt 150 mill. kroner, tilsvarende 8 pst. av samlede finansielle investeringer, i virksomheter, fond og prosjekter med formål å bidra til utvikling i fattige områder, en mer bærekraftig ressursbruk og ulike miljøforbedringer.

Administrasjons- og forvaltningskostnadene for fondet var i 2007 på 91 mill. kroner, som omfatter forvaltningsorganets utgifter på 33 mill. kroner og betaling til tjenesteleverandører som Statskog, NORSKOG og finansforvaltere. Beløpet økte med 8 mill. kroner fra 2006. Eksterne utgifter ved finansforvaltningen var 19 mill. kroner i 2007, tilsvarende 0,9 pst. av den finansielle verdipapirporteføljen.

Fondet brukte rundt 80 mill. kroner på presteboligene i 2007, omtrent det samme som i 2006. Av dette var 44 mill. kroner drifts- og vedlikeholdskostnader og 36 mill. kroner investeringer. I femårsperioden 2003-2007 har 201 boliger gjennom-

gått større oppgraderinger og rehabiliteringer, av disse 53 boliger i 2007. Det ble brukt 18 mill. kroner til vedlikehold og restaurering av fredete og verneverdige bygninger i 2007.

Innbetalte festeavgifter økte med 13,3 mill. kroner i 2007. Økningen refererer seg i hovedsak til tomter til næringsformål. Det ble gjennomført 493 innløsninger av festetomter i 2007, som er 143 færre enn i 2006. Det ble foretatt innløsninger for 68 mill. kroner, som er 31 mill. kroner lavere enn året før.

Driftsresultatet innenfor skog- og utmarksforvaltningen, eksklusive salg av arealer, var positivt med 3,2 mill. kroner i 2007, mens tilsvarende størrelse tidligere år i overveiende grad har vært negativ. Driftsinntektene økte med 29 pst. Årsaken var økte tømmerpriser, større avvirkning og bedre avsetningsmuligheter. Det ble solgt arealer for 4,7 mill. kroner i 2007, mot 20,6 mill. kroner i 2006.

Driftsresultatet innen jordbruksforvaltningen, inklusive salg av arealer til jordbruksformål, var på 2,5 mill. kroner i 2007. Når salgsinntektene holdes utenfor, var resultatet negativt med 1 mill. kroner. Salgsinntektene utgjorde 3,5 mill. kroner i 2007, mens det i 2006 ble solgt arealer for 13,6 mill. kroner.

Tabell 8.25 Resultat for Opplysningsvesenets fond 2006 og 2007:

(i 1 000 kr)

	2006	2007
Salgsinntekt eiendom	192 454	98 183
Andre salgsinntekter	8 483	9 957
Annen driftsinntekt	79 435	98 614
Av- og nedskrivning varige driftsmidler	-9 555	-11 409
Refusjon forvaltningsorganet	-29 983	-32 865
Annen driftskostnad	-101 163	-106 365
Driftsresultat, inkl. salg av eiendommer	139 671	56 115
Renteinntekter og aksjeutbytte	68 713	86 491
Gevinster og tap verdipapirer	114 701	59 248
Nedskrivning av andre finansielle omløpsmidler	9 348	
Annen finanskostnad	-3 507	12 275
Netto finansintekter	189 255	158 014
Årsresultat	328 926	214 129
Disponering av årsresultatet:		
Avsetning av netto salgsinntekter til kapitalfondet	192 454	98 183
Finansielt utbytte til Den norske kirke	37 697	44 825
Inntektsføring tidligere avsatt til kirkelige formål		-25 500
Til / fra disposisjonsfond	98 775	96 621
Sum disponert	328 926	214 129

Bokført verdi av kapitalfondet økte med 98 mill. kroner i 2007 etter avsetning av inntekter ved salg av eiendom. Kapitalfondet har etter dette en bokført verdi på 1,95 mrd. kroner per 31.12.2007. Kapitalfondet representerer fondets bundne (urørlige) egenkapital.

Disposisjonsfondet utgjorde ved årsskiftet 242 mill. kroner, dvs. 11 pst. av den bokførte egenkapitalen og 3,6 pst. av den beregnede verdien av fondets eiendeler. Av disposisjonsfondet er 25,5 mill. kroner øremerket tilskudd til kirkelige formål for 2008. Deler av disposisjonsfondet er også bestemt for bruk til istandsetting av eldre kirker og nytt kirkelig medlemsregister, jf. omtale nedenfor.

Av årsresultatet for 2007 er rundt 45 mill. kroner disponert som finansielt utbytte til Den norske kirke. Beløpet fordeler seg med rundt 26 mill. kroner som tilskudd til kirkelige formål og 18,5 mill.

kroner som netto tilskudd til kommunale presteboliger.

Indirekte tilskudd, beregnet som differansen mellom prestenes husleie og en kalkulert markedsleie, verdien av rentesubsidierte lån og IT-tjenester overfor kirkelige virksomheter, utgjorde 40 mill. kroner i 2007.

Opplysningsvesenets fond utarbeider hvert år en årsrapport med utfyllende informasjon om fondets årsregnskap og disponeringer. Denne sendes Riksrevisjonen som reviderer fondets regnskap.

Utfordringer, strategier og mål

Opplysningsvesenets fonds verdier skal forvaltes til beste for Den norske kirke på en forretningsmessig og etisk forsvarlig måte. Fondets avkastning skal i henhold til loven om fondet først dekke fondets egne utgifter og kan så legges til kapitalen eller anvendes til kirkelige formål. Forvaltningen av fondets eiendommer og finanskapital skal sikre verdiene og sette fondet i stand til å ivareta sine oppgaver.

Inntektene fra finansforvaltningen er avgjørende for fondets finansielle evne. Fluktuasjoner i finansmarkedene kan gi varierende inntjening over år. Den usikre utviklingen i nasjonal og internasjonal økonomi framover vil tilsvarende gi usikkerhet omkring fondets avkastning innen finansforvaltningen, og dermed også for fondets samlede avkastning, finansielle situasjon og framtidige bæreevne. Aktiv porteføljestyring er en viktig forutsetning for å redusere risiko og oppnå positiv avkastning. En betydelig del av fondets finansielle portefølje er investert i likvide verdipapirer, dvs. papirer som omsettes på børs og som kan realiseres på kort sikt, bl.a. for å sikre handlefrihet i et marked preget av svingninger.

Fondet vil fortsatt foreta finansielle investeringer i virksomheter, fond og prosjekter med formål å bidra til utvikling i fattige områder, en mer bærekraftig ressursbruk og ulike miljøforbedringer. Andelen av slike plasseringer var på 8 pst. i 2007. Det er tatt sikte på å øke andelen i 2008/2009.

Fondet skal tilstrebe en rasjonell og lønnsom struktur i eiendomsmassen, bl.a. for å sikre inntekter også i et svakt eiendomsmarked. Eiendomsutvikling er etablert som eget forretningsområde og har som mål å bidra til verdiskaping gjennom utvikling av fondets jord- og skogbrukseiendommer. Omregulering fra landbruks-, natur- og friluftsområde til bolig-, industri- og fritidsformål kan gi økte salgsinntekter framover. Hittil er det identifisert 80 prosjekter med potensial for omregulering og utbygging eller salg.

Målsettingen innen skog- og utmarksforvaltningen er å oppnå stabil avkastning, langsiktig verdioppbygging og bærekraftig forvaltning. Inntekter fra utleie av fiskerettigheter og jaktterreng, salg av grus, mineraler og pyntegrønt utgjør en relativt liten, men økende del av fondets inntekter på området. Fondets skoger har en miljømessig positiv side som tillegges vekt ved forvaltningen. Netto tilvekst til skogen binder årlig ca. 80 000 tonn CO^2. Fondet skal ha en viktig rolle innen skogvern. I samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning er det identifisert 70 000 dekar verneverdig skog på 45 av fondets skogeiendommer.

Prosessen med vurdering av salg av prestegårder (forpaktningsbruk) er avsluttet. Fondet har besluttet å beholde 35 prestegårder, primært av kirke- og kulturhistoriske årsaker. Interessen for å forpakte bruk er avtagende. Sterkere krav til rasjonalisering og tendensen mot stadig større bruk inngår i fondets vurdering av hvorvidt en eiendom kan fortsette som selvstendig bruk.

Fondet har 128 jordleiebruk, hvor jorden vanligvis er bortleid som tilleggsjord til nabobruk. Fondet har økt oppmerksomhet på alternativ anvendelse av arealene. Det er igangsatt et prosjekt hvor alternativ anvendelse utredes, noe som vil danne grunnlag for beslutning om eventuell avhendelse av arealer. Det er igangsatt 24 prosjekter innen eiendomsutvikling på jordleiebrukene.

Det er over 100 vassdrag på fondets eiendommer, de fleste relativt små. For å bidra til fornybar energi, og spesielt vannkraft, er utbygging av småskala vannkraftverk på fondets eiendommer et forretningsområde under utvikling.

Fondet har et stort antall festekontrakter. Halvparten av verdien av festetomtene gjelder boligformål. Forvaltningen på området berøres av tomtefesteinstruksen fastsatt ved kgl.res. 14. september 2007. Instruksen er vurdert slik at det trengs en endring i § 5 i loven om fondet for at instruksen kan gjøres gjeldende for fondet. Det vises til Ot.prp. nr. 60 (2007-2008) og Innst. O. nr. 79 (2008–2009) og omtalen av saken der.

En hovedoppgave for fondet er å holde presteboliger. Et stort antall presteboliger er rehabilitert de siste årene og det er investert betydelige beløp i rehabiliterings- og istandsettingstiltak. Innsatsen for å innhente etterslepet i istandsettings- og vedlikeholdsbehovet for presteboligene er planlagt å fortsette.

Under Opplysningsvesenets fond hører rundt 1 500 bygninger, hvorav 320 er fredete. Fondet er en av landets største eiere av kulturhistoriske eiendommer. Eiendommene gjenspeiler norsk kirke- og prestegårdshistorie gjennom flere hundre år og medfører betydelige investeringsforpliktelser. Fon-

det deltar i prosjektet "Statens kulturhistoriske eiendommer (SKE)" ved at bygninger med kulturhistorisk verdi på fondets utmarkseiendommer blir registrert i SKE. Fondets innsats på området vil fortsette.

Tilskudd til eldre kirker

I 2007 ble det etablert en tilskuddsordning med midler fra Opplysningsvesenets fond til istandsetting av middelalderkirker og andre automatisk fredete kirker, dvs. kirker bygget før 1650. Ordningen omfatter nær 200 kirker. Det kan søkes om tilskudd på inntil 30 pst. av istandsettingskostnadene. Ordningen innebærer at deler av fondets avkastning over tid forbeholdes dette formålet. Til nå er det søkt om tilskudd på 10 mill. kroner fordelt på 16 kirker. Tilskuddet utbetales etter at prosjektene er ferdigstilt. Beløp som avsettes for tildelinger det enkelte år skal tilpasses utviklingen i fondets avkastning og finansielle situasjon.

Tilskudd til felleskirkelige tiltak

Kirkerådet disponerer et årlig tilskudd fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak. Disponeringen av midlene skjer i henhold til retningslinjer gitt av Kirkemøtet. Den norske kirkes kontingenter til økumeniske organisasjoner dekkes av tilskuddet. I 2007 ble en tredjedel av beløpet brukt til sentrale tiltak i regi av Kirkerådet. Det er budsjettert med et tilskudd til felleskirkelige tiltak på 25,5 mill. kroner i 2009, som er det samme som foregående år.

Nytt kirkelig medlemsregister

Dagens medlemsregister for Den norske kirke ble utviklet og satt i drift for rundt ti år siden. Registeret bygger på en foreldet teknologi, med til dels tungvinte manuelle driftsprosesser, noe som bl.a. har resultert i forsinkede oppdateringer og enkelte feil i registeret. Det gjeldende systemet tilfredsstiller ikke dagens krav til håndtering og oppbevaring av personopplysninger. Kirkerådet har i 2008 inngått kontrakt om et nytt medlemsregister som er planlagt satt i drift fra sommeren 2009. Det nye registeret innebærer overgang fra papirbasert til fortløpende elektronisk registrering av data. Den nye registerløsningen skal bl.a. bidra til å eliminere feilkilder. Investeringskostnadene er kostnadsberegnet til vel 20 mill. kroner, som dekkes fra Opplysningsvesenets fond. Investeringene i dagens medlemsregister ble finansiert på tilsvarende måte. De årlige driftsutgiftene ved det nye registeret er anslått til 9 mill. kroner, mens dagens registerløsning i snitt har hatt årlige driftsutgifter på rundt 3 mill. kroner, som dekkes fra kap. 340, post 01. Til dekning av merutgifter til driften av det nye registeret er det under kap. 340, post 01 budsjettert med 2 mill. kroner i 2009.

Del III
Andre saker

9 Fornyelse-, organisasjons- og strukturendringer i statsforvaltningen

Den landsomfattende museumsreformen er den største forenklings- og moderniseringsprosessen under Kultur- og kirkedepartementets ansvarsområde. Departementet tar sikte på at museumsreformen som organisatorisk reform, varslet i ABM-meldingen, skal være gjennomført i statsbudsjettet for 2009. Det har allerede avtegnet seg et museumslandskap som er langt mindre fragmentert enn tidligere. Antallet selvstendige museer som direkte eller indirekte har nytt godt av statlige driftsmidler over kulturbudsjettet, var på sitt høyeste nærmere 350, mens den omfattende samorganiseringen som hittil er gjennomført, har brakt antallet ned i ca. 96 museumsinstitusjoner. Det forventes dessuten at en rekke nye konsolideringer vil bli gjennomført i løpet av 2009. Hovedutfordringen i det videre arbeidet vil bli å vektlegge reformens faglige og kvalitative tyngdepunkt, der konsoliderte enheter skal stå bedre rustet til å forvalte og formidle samlinger til beste for brukere og samfunn.

Midler til kulturformål under Kultur- og kirkedepartementets budsjett er hovedfinansieringskilden for kunst- og kulturlivet i Norge. Fordeling av midlene skjer i hovedsak etter et todelt system der tilskudd til institusjoner og faste tiltak bevilges av Stortinget etter forslag fra departementet gjennom de årlige budsjettproposisjonene, mens det er Norsk kulturråd som gjennom fordeling av tilskudd fra Norsk kulturfond er hovedfinansieringskilden for "det frie" kunst- og kulturlivet utenfor institusjonene.

Tilskuddsbevilgninger under Kultur- og kirkedepartementets budsjett fordeles dels fra departementet, dels fra underliggende instanser og dels fra ikke-statlige virksomheter og organisasjoner. Departementet nedsatte i oktober 2007 et utvalg ledet av Lene Løken, med mandat til å gjennomgå tildeling av statstilskudd til kulturformål. Utvalget leverte i juni 2008 sin sluttrapport til Kultur- og kirkedepartementet. Løken-utvalgets rapport er sendt ut på en bred høringsrunde med frist 1. september.

Det er viktig å sørge for at kulturmidlene forvaltes og beslutninger fattes på en effektiv og ubyråkratisk måte slik at mest mulig av kulturmidlene kommer kulturlivet til gode. Dessuten må ordningene på feltet være innrettet i henhold til sektorens behov, og statlige tilskudd til samme formål bør i størst mulig grad komme fra én statlig kilde. Utøvelse av kunstnerisk skjønn og beslutning om anvendelse av midler skal skje så nær mottaker som mulig. Videre må prinsippet om likebehandling av likeartede søknader/tiltak/prosjekter/institusjoner ivaretas. Krav til søknader og rapporter om bruk av bevilgede midler skal ikke gjøre søknads- og oppfølgingsarbeid mer omfattende enn det som følger av økonomiregelverket for staten.

For at systemet for bevilgninger til kulturformål skal fungere best mulig, vil det bli foretatt en gjennomgang. I St.prp. nr. 1 (2006-2007) la departementet som en hovedregel til grunn at institusjoner og virksomheter med fast årlig tilskudd ikke skal søke tilskudd fra Norsk kulturfond. Inntil konklusjonene er trukket av nevnte gjennomgang legger departementet til grunn at Norsk kulturråd likevel i spesielle tilfelle kan gi tilskudd til virksomheter som mottar fast årlig tilskudd under kap. 320, post 74 og tiltak som er budsjettmessig plassert på post 78 under kapitlene 320 Allmenne kulturformål, 322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom, 323 Musikkformål, 324 Scenekunstformål, 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål, 328 Museums- og andre kulturvernformål og 329 Arkivformål samt kap. 324 Scenekunstformål, post 75 Dans med unntak av Dansens Hus.

Departementet la 23. mars 2007 fram St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren*. Stortinget sluttet seg til forslagene under behandlingen av Innst. S. nr. 277 (2006-2007). På bakgrunn av dette ble de tidligere virksomhetene Norsk filminstitutt, Norsk filmfond og Norsk filmutvikling slått sammen til en ny virksomhet – Norsk filminstitutt – fra 1. april 2008. Departementet forventer at sammenslåingen vil ha synergieffekter som frigjør ressurser fra administrasjon til filmformål og derved en mer samordnet og effektiv bruk av ressurser innenfor filmsektoren. Det vises for øvrig til omtale under programkategori 08.30 Film- og medieformål.

Som følge av stortingsmeldingen arbeides det også med å fastsette nye forskrifter for tilskudd til filmformål. Dagens tilskuddsordninger på filmområdet er godkjent av ESA fram til 31. desember 2008. De nye forskriftene er sendt på høring, og

må notifiseres av ESA før de kan iverksettes. Det tas sikte på iverksettelse fra 1. januar 2009.

Departementet mener at sterke hensyn taler for at Medietilsynet bør gis økt uavhengighet fra departementet. Imidlertid er det også sterke grunner som tilsier at mulighetene for politisk styring ikke bør avskjæres på generelt grunnlag. Et høringsnotat om forslag til endringer i kringkastingsloven vedrørende økt uavhengighet for Medietilsynet, forbud mot reklame på NRKs tekst-tv-sider, hjemmel for kontroll av abonnentregistre mot NRKs register over lisensbetalere, forhåndsgodkjenning av NRKs nye medietjenester mv. har vært på høring. Departementet vil fremme et lovforslag om disse emnene. Departementet vil i den kommende proposisjonen bl.a. drøfte i hvilke sakstyper Medietilsynet eventuelt bør få uavhengighet fra departementet. Det vil også bli drøftet om departementets omgjørings- og instruksjonsrett eventuelt skal avskjæres helt eller delvis. Det vil også bli drøftet hvilket organ som bør være klageinstans for Medietilsynets vedtak.

NTV AS fikk i 2006 konsesjon for etablering og drift av et digitalt bakkenett for fjernsyn. Fjernsynssendingene i det digitale bakkenettet startet 1. september 2007 i Rogaland, og har deretter blitt introdusert region for region i resten av landet. Hele landet skal etter planen ha tilgang til sendinger i det digitale bakkenettet innen utgangen av 2008. NRKs generalforsamling har i vedtak av 15. juni 2006 akseptert at NRK avvikler sine analoge sendinger i perioden 2008–2009 forutsatt at en rekke vilkår er oppfylt, herunder krav om at hele befolkningen må ha tilbud om digitale fjernsynssendinger, merverdi for seerne, informasjon, kundestøtte, teknisk assistanse og beredskap. Etter generalforsamlingsvedtaket skal NRK be om samtykke fra departementet før avviklingen av analoge sendinger i hver region. Departementet godkjenner avvikling dersom NRKs rapportering har sannsynliggjort at forutsetningene for å tillate avvikling av analoge bakkesendinger er oppfylt. Avvikling av eksisterende analoge sendinger skjer nå regionvis fram til avvikling i siste region, planlagt til utgangen av 2009.

Overgangen fra analog til digital kringkasting av fjernsynssignaler vil berøre ca. 500 000 husstander som hittil har benyttet det analoge bakkenettet som primærnett for mottak av fjernsyn og et større antall husstander som benytter bakkenettet til sine biapparater.

Kirken er organisert i nær 1 300 sokn og er nær knyttet til kommunestrukturen. Prestetjenesten er organisert i elleve bispedømmer og vel 100 prostier. Fornyelse, organisasjons- og strukturendringer i Den norske kirke vil i tiden framover være basert på St.meld. nr. 17 (2007-2008) S*taten og Den norske kirke*, som bygger på den politiske avtalen 10. april 2008 mellom partiene på Stortinget om det framtidige forholdet mellom staten og Den norske kirke. Det vises til nærmere omtale foran under programkategori 08.40 Den norske kirke. I St.meld. nr. 17 ble det gitt en oversikt over forsøks- og utviklingsarbeid som de senere årene har pågått for å utvikle en mer funksjonell kirkeforvaltning. Dette forsøks- og utviklingsarbeidet skal fortsette, med formål bl.a. å stimulere til organisasjonsutvikling og samarbeid på tvers av sokne- og kommunegrenser.

En arbeidsgruppe har nylig fremmet forslag til tiltak som kan styrke og fornye demokratiet i Den norske kirke. Et vesentlig element i forslagene gjelder valgordningene for Kirkemøtet og bispedømmerådene, med bl.a. økt bruk av direktevalg.

Gjennom de senere år er det gjennomført flere prosjekter for å forenkle den årlige rapporteringen fra menighetene, fellesrådene og bispedømmene av tjenestedata, økonomiske data og personellstatistikk. I samarbeid med de kirkelige organene arbeider departementet med systematisk anvendelse av slike data for styringsformål.

Et nytt elektronisk medlemsregister for Den norske kirke vil bli tatt i bruk i 2009. På sikt skal det vurderes om data fra kirkebøkene (med opplysninger om konfirmasjon, vigsel, gravferd m.m.) kan overføres til en elektronisk plattform og være en del av medlemsregisteret.

For å styrke utviklingen av frivillig sektor legger regjeringen vekt på å bidra til å redusere det administrative arbeidet i organisasjonene slik at sektoren kan frigjøre mer tid til frivillig arbeid. Stortinget vedtok våren 2007 lov om register for frivillig virksomhet, jf. Ot.prp. nr. 55 (2006-2007). Registeret skal bl.a. være en opplysningsbank som kan bidra til forenkling i samhandlingen mellom frivillig virksomhet og offentlige myndigheter. Ansvaret for utvikling, etablering og drift av registeret er lagt til Brønnøysundregistrene. Utvikling og etablering av registeret vil sluttføres i løpet av 2008, og registeret vil være i drift fra 01.01.2009.

10 Likestilling

Likestillingsloven pålegger offentlige myndigheter en målrettet og planmessig pådriverrolle for likestilling på alle samfunnsområder. Alle departementer har et selvstendig ansvar for å fremme likestilling som en integrert del av politikken på sine fagområder.

Nedenfor følger likestillingsvurdering for enkelte områder under departementets ansvarsområde.

Kjønns- og likestillingsperspektivet i budsjettet

Kulturområdet

Kultur- og kirkedepartementet har siden 2006 endret rapporteringsrutinene for å få bedre oversikt over likestillingsdimensjonen når det gjelder aktiviteten i kulturinstitusjoner og fordeling av stipend og andre støtteordninger. Nedenfor følger oversikt over hovedtallene.

Underliggende virksomheter på kulturområdet

De underliggende virksomhetene på kulturområdet rapporterte følgende tall for 2007 (tall i parentes gjelder 2006):

(i pst.)

		Totalt	Lederstillinger		Øvrige stillinger	
Virksomhet	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Norsk kulturråd	62 (65)	38 (35)	71 (64)	29 (36)	58 (66)	42 (34)
Rikskonsertene	55 (48)	45 (52)	50 (42)	50 (58)	57 (50)	43 (50)
Riksteatret	51 (45)	49 (55)	62 (47)	38 (53)	48 (45)	52 (55)
Kunst i offentlige rom – KORO	85 (71)	15 (29)	50 (50)	50 (50)	90 (75)	10 (25)
Nasjonalbiblioteket	60 (58)	40 (42)	65 (56)	35 (44)	59 (58)	41 (42)
Norsk lokal-historisk institutt	38 (40)	62 (60)		100 (100)	44 (44)	56 (56)
Norsk lyd- og blindeskrift-bibliotek	60 (57)	40 (43)	25 (41)	75 (59)	64 (58)	36 (42)
Språkrådet	55 (48)	45 (52)	50 (50)	50 (50)	55 (52)	45 (48)
ABM-utvikling	61 (62)	39 (38)	43 (38)	57 (62)	63 (65)	37 (35)
Arkeologisk museum i Stvgr.	71 (69)	29 (31)	29 (29)	71 (71)	75 (73)	25 (27)
Bunad- og folkedraktrådet	83 (83)	17 (17)	100 (100)		80 (80)	20 (20)
Arkivverket	56 (57)	44 (43)	36 (29)	64 (71)	57 (60)	43 (40)

Kilde: Virksomhetenes årsrapporter for 2007.

Garantiinntekter og kunstnerstipend

Fordelingen av nye tildelte stipend og garantiinntekter under kap. 321 viser for 2007 følgende kjønnsprofil (tall i parentes gjelder 2006):

Stipend	Antall tildelte	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
Arbeidsstipend	106	49 (47)	51 (53)
Arbeidsstipend yngre kunstnere	84	51 (57)	49 (43)
Reise-/studiestipend	206	53 (54)	47 (46)
Vikarstipend	17	59 (56)	41 (44)
Etableringsstipend	77	58 (59)	42 (41)
Materialstipend	124	62 (57)	38 (43)
Utdanningsstipend	230	68 (70)	32 (30)
Stipend eldre fortjente kunstnere	18	44 (45)	56 (55)
Garantiinntekt	38	58 (48)	42 (52)
Totalt	900	58 (58)	42 (42)

Kilde: Statens kunstnerstipend – årsmelding 2007.

Fordelingen av midler som ble tildelt til nye stipend og garantiinntekter i 2007 viser følgende mønster (tall i parentes gjelder 2006):

Stipend	Beløp (i kroner)	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
Arbeidsstipend	17 861 000	49 (47)	51 (53)
Arbeidsstipend yngre kunstnere	14 154 000	51 (57)	49 (43)
Reise-/studiestipend	5 128 600	52 (51)	48 (49)
Vikarstipend	850 000	64 (62)	36 (38)
Etableringsstipend	3 048 500	59 (57)	41 (43)
Materialstipend	3 465 900	62 (62)	38 (38)
Utdanningsstipend	13 512 188	69 (71)	31 (29)
Stipend eldre fortjente kunstnere	360 000	44 (45)	56 (55)
Garantiinntekt	3 260 219	48 (48)	52 (52)
Totalt	61 640 407	56 (57)	44 (43)

Kilde: Kilde: Statens kunstnerstipend – årsmelding 2007.

Innkjøpsordningene i Norsk kulturråd

Kulturrådets innkjøpsordninger for litteratur kan gjøres rede for i et likestillingsperspektiv. Opplysningene under viser prosentadel kvinnelige og mannlige forfattere representert i innkjøpte titler i Kulturrådets innkjøpsordninger for skjønnlitteratur og sakprosa i perioden 2005-2007:

(i pst.)

	Skjønnlitteratur for voksne		Skjønnlitteratur for barn/unge		Fagbøker for barn/unge		Sakprosa for voksne	
År	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
2005	27	73	52	48	40	60	22	78
2006	28	72	49	51	63	37	14	86
2007	30	70	53	47	65	35	20	80

Kilde: Norsk kulturråd.

Fond for lyd og bilde

I Fondet for lyd og bilde kan likestillingsdimensjonen belyses ved å se på medlemmer og varamedlemmer i fagutvalgene. For 2007 viser fagutvalgene følgende kjønnsprofil (tall i parentes gjelder 2006):

	Antall			(i pst.)	
	I alt	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Sum	36	18	18	50 (53)	50 (47)
Fonogramproduksjon	8	4	4	50 (63)	50 (37)
Musikk	8	3	5	37 (37)	63 (63)
Scene	8	4	4	50 (37)	50 (63)
Tekst	6	3	3	50 (83)	50 (17)
Video/film	6	4	2	67 (50)	33 (50)

Kilde: Fond for lyd og bilde.

Kunst i offentlige rom – KORO

Kjernen i KOROs virksomhet er å skape kunst ved å gjennomføre utsmykkingsprosjekter i statlige bygg og virksomheter. KORO gir også tilskudd til og kvalitetssikrer utsmykkingsprosjekter hvor kommune eller fylkeskommune er tilskuddspart.

I KOROs virksomhet kan likestillingsperspektivet gjøres rede for ved å se på kjønnsfordelingen blant kunstneriske konsulenter og kunstnere. KORO hadde i 2007 247 aktive prosjekter. Kjønnsfordelingen blant kunstneriske konsulenter var slik:

År	Antall	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
2006	154	65	35
2007	141	67	33

Kilde: KORO.

Blant de kunstnere som i 2005-2007 mottok utbetaling i statlige prosjekter var fordelingen på antall kunstnere og utbetalt beløp slik:

År	Antall	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)	Beløp (i 1000 kr)	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
2005	91	52	48	14 370	45	55
2006	110	54	46	15 196	40	60
2007	133	50	50	15 716	37	63

Kilde: KORO.

Teatrene og Den Norske Opera

Fra og med 2006 har departementet mottatt rapport fra scenekunstinstitusjonene på kap. 324, post 01, 70 og 71 om hvordan årsverk fordeler seg på kjønn i ulike stillingskategorier. For 2007 er kjønnsfordelingen på 1 750 rapporterte årsverk slik (tall i parentes gjelder 2006):

	Antall	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
Samlete årsverk	1 750	48 (47)	52 (53)
Teatersjef/operasjef/ballettsjef	19	26 (32)	74 (68)
Adm. leder	17	59 (55)	41 (45)
Kunstnerisk personale	691	46 (46)	54 (54)
Administrativt og teknisk personale	1 023	50 (48)	50 (52)

Kilde: Institusjonenes rapportering til KKD for 2007.

Styresammensetningen for de samme scenekunstinstitusjonene viser følgende kjønnsfordeling i 2007 (tall i parentes gjelder 2006):

(i pst.)

	Kvinner	Menn
Styreleder	44 (39)	56 (61)
Styremedlemmer	45 (44)	55 (56)
Varamedlemmer	61 (58)	39 (42)

Kilde: Institusjonenes rapportering til KKD for 2007.

Orkestrene m.m.

Oversikten gjelder orkestrene og Det Norske Blåseensemble under kap. 323. 2006 var det første rapporteringsåret der opplysningene ble registrert på denne måten. De rapporterte årsverkene for 2007 fordeler seg slik (tall i parentes gjelder 2006):

	Antall	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
Samlete årsverk	530	39 (39)	61 (61)
Daglig leder	7		(100)
Sjefsdirigent	8	13	87 (100)
Musikere	443	39 (38)	61 (62)
Kunstnerisk administrativt personale	11	(12)	100 (88)
Administrativt personale	61	50 (50)	50 (50)

Kilde: Institusjonenes rapportering til KKD for 2007.

Styresammensetningen i 2007 for alle institusjonene som fikk støtte under kap. 323, post 70, 71 og 72, viser følgende tall i prosent (tall i parentes gjelder 2006):

(i pst.)

	Kvinner	Menn
Styreleder	33 (29)	67 (71)
Styremedlemmer	43 (42)	57 (58)
Varamedlemmer	50 (54)	50 (46)

Kilde: Institusjonenes rapportering til KKD for 2007.

Museene

Oversikten viser likestillingssituasjonen i 2007 blant de museer som får tilskudd under kap. 328 post 01 og 70, Henie Onstad Kunstsenter[1] og Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design (tall i parentes gjelder 2006[2]):

Stillingskategori	Antall	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
Samlete årsverk	2 423	53 (51)	47 (49)
Daglig leder[3]	121	42 (37)	58 (63)
Vitenskaplig/faglig personale	1 074	60 (58)	40 (42)
Administrativt personale	465	76 (75)	24 (25)
Teknisk personale	763	32 (30)	68 (70)

1 Tilskuddet til Henie Onstad Kunstsenter ble i 2008 flyttet til kap. 328, post 70.

2 Prosentene for 2006 på museumsfeltet er justert med ett prosentpoeng på flere kategorier jamført med tabell i St.prp. nr. 1 (2007–2008). Departementet har mottatt oppdaterte opplysninger for dette rapportåret.

3 Noen museer fører opp flere som daglige ledere, derfor er antallet større enn antallet institusjoner i det nasjonale nettverket.

Kilde: Institusjonenes rapportering til KKD for 2007.

De samme museenes styrer viser for 2007 følgende kjønnsfordeling (tall i parentes gjelder 2006):

(i pst.)

	Kvinner	Menn
Styreleder	21 (23)	79 (77)
Styremedlemmer	44 (41)	56 (59)
Varamedlemmer	49 (48)	51 (52)

Kilde: Institusjonenes rapportering til KKD for 2007.

Blant de museene som stiller ut og erverver kunst, får departementet oversikt over hvordan kvinnelige og mannlige kunstnere er representert i utstillinger og nyervervelse. Tall i parentes gjelder 2006, som var det første rapporteringsåret disse opplysningene ble registrert:

(i pst.)

Kunstnere representert i:	Kvinner	Menn
Faste utstillinger	20 (22)	80 (78)
Temporære utstillinger	39 (34)	61 (66)
Innkjøp/gaver	50 (34)	50 (66)

Kilde: Institusjonenes rapportering til KKD for 2007.

Filmområdet

Underliggende virksomheter på film- og medieområdet

Virksomhetene rapporterte følgende tall for 2007:

(i pst.)

	Totalt		Lederstillinger		Øvrige stillinger	
Virksomhet	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Norsk filmfond	57	43	100		53	47
Norsk filminstitutt	51	49	55	45	51	49
Norsk filmutvikling	80	20	100		77	23
Medietilsynet	54	46	40	60	56	44

Totaltallene for virksomhetene innenfor film- og medieformål viser en overvekt av kvinner. Innenfor filmområdet dominerer kvinnene også på ledernivå, men her er Medietilsynet et unntak.

Filmbransjen

De statlige institusjonene på filmområdet har hatt fokus på å kartlegge graden av likestilling innenfor norsk filmproduksjon og filmbransje de siste årene. Undersøkelser har vist at det er stor forskjell på representasjonen av menn og kvinner i norsk filmbransje. Studien "Tallenes tale" (Kulturmeglerne 2006) viste at menn hadde 80 pst. av de såkalte nøkkelposisjonene produsent, manuskript og regi. Kvinneandelen var særlig lav blant produsentene.

Norsk filminstitutt utarbeider hvert år en oversikt over kjønnsfordelingen i nøkkelposisjoner i norsk filmproduksjon.

Andelen kvinner i nøkkelroller i filmproduksjoner med støtte fra Norsk filmfond var i 2007:

(i pst.)

	Manusforfatter	Regissør	Produsent
Kortfilmer	38	45	46
Dokumentarfilmer	53	53	47
Langfilmer	33	17	

Tabellen viser at det er en relativt god kjønnsfordeling når det gjelder kortfilm og dokumentarfilm. Menn er fremdeles dominerende i nøkkelposisjoner innen spillefilm. Regjeringen har i St.meld. nr. 22 (2006–2007) *Veiviseren* satt som mål at kvinneandelen i nøkkelposisjoner (manuskript, regi og produsent) skal være minst 40 pst. innen 2010. Dette gjelder både kort-, dokumentar- og langfilmproduksjon. Begrunnelsen er et rettferdighetsprinsipp om like muligheter for kvinner og menn og at en bedre kjønnsbalanse i norsk filmproduksjon vil øke mangfoldet og bidra til at norsk film blir ytterligere forbedret. Stortinget har ved behandlingen av meldingen sluttet seg til dette, jf. Innst. S. nr. 277 (2006-2007).

I utkastet til nye forskrifter, som ble sendt på høring sommeren 2008, er det lagt vekt på at tildelingene over tid skal bidra til å oppnå målet om likestilling i filmbransjen.

Departementet anbefaler at det innføres ytterligere kvotering hvis ikke målet om minst 40 pst. av hvert kjønn i nøkkelposisjoner i norsk filmproduksjon er nådd innen utgangen av 2010.

Idrettsområdet

Kultur- og kirkedepartementet støtter opp om likestillingsarbeidet innenfor idretten. Sentrale verdier for norsk idrett er frivillighet, demokrati, lojalitet og likeverd. Likestilling mellom kjønnene er spesielt ivaretatt i Lov for Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF). I § 2-4 heter det bl.a.:

"Ved valg/oppnevning av representanter til årsmøte/ting, samt medlemmer til styre, råd og utvalg mv. i NIF og NIFs organisasjonsledd skal det velges kandidater/representanter fra begge kjønn."

Idrettens likestillingsarbeid er også skissert i "Idrettspolitisk dokument - Tingperioden 2007-2011", kapittel II Idrettens aktivitetspolitikk, punkt 1.6 Toleranse og likeverd.

NIF har i flere sammenhenger vektlagt arbeidet med likestilling innenfor idrettsorganisasjonen. Dette har gitt seg uttrykk både i form av prioritering av aktiviteter for jenter og kvinner, og gjennom arbeid for en jevnere kjønnsfordeling blant trenere og tillitsvalgte.

På anleggsområdet benyttes alle typer anlegg av begge kjønn. Det er anleggseier, i første rekke kommunene, som fordeler trenings- og brukstid. Gjennom regjeringens anleggspolitiske program 2003-2006 ble det satt inn ekstra spillemidler til utbygging av rideanlegg, samt gitt ekstra tilskudd til bl.a. idrettshaller og kunstgressbaner i pressområdene. Dette er anleggstyper som i stor grad benyttes av jenter. Departementet har gjennomført et prosjekt som omhandler jenters ønsker og behov i forhold til utforming av og tilgang til idrettsanlegg.

Den norske kirke

I strategiplanen, som Kirkemøtet har vedtatt for Den norske kirke for perioden 2005-2008, er "kjønn og likestilling" integrert som ett av flere tverrgående perspektiver som skal innarbeides på alle nivå og arbeidsfelter i kirken. Det arbeides for et likestilt fellesskap av kvinner og menn i kirken, med mål om å fremme en jevn kjønnsfordeling i kirkens råds- og embetsstruktur.

Underliggende virksomheter på kirkeområdet

De underliggende virksomhetene på kirkeområdet rapporterte følgende tall for 2007:

(i pst.)

	Totalt		Lederstillinger		Øvrige stillinger	
Virksomhet	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Bispdømme-kontorene	61	39	29	71	66	34
Kirkerådet	51	49	40	60	54	46
Nidaros Domkirkes Restaureringsarb.	44	56	27	73	50	50
Opplysn.vesenetsfond	50	50	38	62	53	47
Det praktisk teologiske seminar	38	62	56	44	33	67
Svalbard kirke	33	67		100	50	50

Av 84 faste medlemmer i bispedømmerådene for perioden 2006 til 2009 er 43 kvinner og 41 menn. Dette inkluderer de elleve biskopene, hvorav fire er kvinner og syv menn. Av Kirkerådets 15 faste valgte medlemmer er seks kvinner og ni menn. Ca. 20 pst. av prestene i Den norske kirke er kvinner. Kvinneandelen i presteskapet har vært stigende de siste årene. 19 pst. av prostene er kvinner. I 2005 var denne prosentandelen 12,5. Kjønnsfordelingen i presteskapet er nærmere omtalt under kap. 341.

Når det gjelder andre kirkelig ansatte, er andelen kvinner hhv. 34 pst. for kirkemusikere, 66,5 pst. for kateketer og 71 pst. for diakoner. Andelen kvinner i stillinger som kirkeverge /daglig leder er 40,5 pst.

Trosopplæringsreformen

Målet med trosopplæringsreformen er å utvikle et systematisk og bredt anlagt opplæringstilbud for alle døpte barn i Den norske kirke. Kirkerådet er gitt i oppdrag å foreta en kjønns- og likestillingsvurdering av reformen og midlene som bevilges. Likestillingsmålet for reformen er at midlene skal komme alle til gode, uten skjevfordeling. Reformen må da sikres mot strukturell og geografisk ujevnhet, og mot indirekte favorisering av et av kjønnene.

Likestillingsperspektivet vil bli ivaretatt ved reformens videreføring i 2009 og årene framover.

Frivillighetsområdet

Undersøkelser viser at i de fleste organisasjonstyper deltar menn mer enn kvinner. Det finnes imidlertid for lite systematisert kunnskap om kjønnsforskjeller innenfor de ulike deler av frivillig sektor, og denne problemstillingen vil være en del av Regjeringens forskningsprogram innenfor frivillighet.

Arbeidet med likestilling i departementet

Målsetting

Det er et mål for Kultur- og kirkedepartementet å oppnå en bedre kjønnsbalanse i de ulike stillingskategoriene og dermed bidra til å utjevne lønnsforskjellene mellom kjønnene.

Kjønnsfordeling

Det er 144 fast ansatte i departementet. Kjønnsbalansen totalt er skjev idet kvinneandelen er 62 pst. Fordelingen av mannlige og kvinnelige ansatte varierer imidlertid mellom de ulike avdelingene.

Flere kvinner er rekruttert inn i topplederstillinger, og kjønnsfordelingen på dette nivå er nå relativt jevn. Departementet har sju toppledere hvorav tre er kvinner - en departementsråd og to ekspedisjonssjefer. Det er fire mannlige ekspedisjonssjefer. Blant nestlederne har kvinneandelen også økt. I 2007 ble ytterligere en kvinnelig nestleder utnevnt slik at det er to kvinnelige nestledere av totalt fem. Kvinneandelen blant mellomlederne er 55 pst. og uforandret fra foregående år.

De to største gruppene av medarbeidere er seniorrådgivere og rådgivere. Blant seniorrådgivere er andelen menn økt til 63 pst. mot fjorårets 55 pst. For gruppen rådgivere er situasjonen uendret. Det er ansatt dobbelt så mange kvinnelige rådgivere som mannlige. Stillingsgruppene seniorkonsulent, førstekonsulent, konsulent og førstesekretær er kvinnedominerte med unntak av én mannlig førstekonsulent.

Lønn

I gjennomsnitt tjener mannlige ansatte mer enn kvinnelige ansatte i følgende stillingskategorier:

- seksjonsledere: kr 10 100
- seniorrådgivere: kr 8 800
- rådgivere: kr 14 500

Kvinnelige førstekonsulenter avlønnes i gjennomsnitt kr 6 200 mer per år enn den ene mannlige førstekonsulenten.

Det er tilnærmet lik avlønning mellom kvinner og menn i stillingsgruppene nestleder og underdirektør.

Deltid

Det er ansatt seks kvinner i deltidsstillinger. To har 90 pst. stilling, tre har 80 pst. og én har 60 pst. stilling. Fem kvinner arbeider i redusert stilling for en periode. Én mann har delvis "Avtalefestet pensjon".

Tiltak for å fremme likestilling

Departementet vil sette i gang tre sentrale tiltak for å oppnå bedre kjønnsbalanse i ulike stillingskategorier og dermed bidra til å utjevne lønnsforskjeller mellom kjønnene.

Det er påvist lønnsforskjeller mellom mannlig og kvinnelige ansatte i tre stillingsgrupper. Det lokale forhandlingssystemet vil bli brukt bevisst for å utjevne lønnsforskjeller mellom kvinner og menn.

Et annet tiltak for å bedre kjønnsbalanse og likelønn i departementet som helhet vil være å ansette både kvinner og menn som er kvalifiserte i ulike stillingsgrupper og i alle avdelinger. I ledergruppen er kvinneandelen blant mellomlederne relativt høy. Dette vil utgjøre et godt rekrutteringsgrunnlag for framtidige toppledere i departementet.

Et tredje tiltak vil være å skape bedre interne avansementsmuligheter for å jevne ut lønnsforskjellene mellom kjønnene. Viktige virkemidler vil være å gi kvinnelige ansatte kvalifiserende arbeidsoppgaver og tilbud om etterutdanning.

11 Miljøomtale

Beskrivelse og mål

Kultur- og kirkedepartementets miljøarbeid og virkemidler omfatter følgende felter:
- Den norske kirke
- Museene
- tilskudd til idrettsanlegg og bygninger for kultur og idrett
- estetisk kvalitet i omgivelsene

Selv om en bærekraftig utvikling i første rekke avhenger av strukturer som gjør økologisk forsvarlig atferd rasjonelt for de enkelte samfunnsaktørene, er det også nødvendig å fremme engasjement og bevissthet om miljøspørsmål i befolkningen.

Problemstillingene knyttet til miljø, rettferd og solidaritet har blitt særlig aktualisert gjennom klimadebatten og rapportene fra FNs klimapanel. Kirken har hatt et engasjement for feltet gjennom tiår, men utfordres på ny gjennom de registrerte klimaendringene og det fokus problemkomplekset har fått. Det er viktig at kirken fortsetter det arbeidet som i dag begynner å bli godt etablert på lokalplan, samtidig som det holdes et fokus på området fra sentralt kirkelig hold.

Vern av våre kirkebygg og kirkegårder må også inkluderes i miljøperspektivet. Kirkene utgjør en viktig del av vår kulturarv, samtidig som de er i bruk som menighetskirker og lokale samlingspunkt. Flertallet av landets kirker er enten fredet eller vernet og skal forvaltes med dette for øye. Opplysningsvesenets fond eier og forvalter en betydelig eiendoms- og bygningsmasse, deriblant mange fredede og verneverdige bygninger. Flere gamle prestegårdseiendommer er beholdt i fondets eie ut fra kulturhistoriske hensyn.

Museenes gjenstandsbaserte bevarings- og formidlingsarbeid bidrar til å spre kunnskap om og opplevelse av sammenhenger og endringer i de natur- og kulturbaserte miljøer som omgir oss. Mange museer forvalter kulturminner i form av bygninger og anlegg, og flere kulturminner er organisert som museer. Over Kultur- og kirkedepartementets budsjett gis det nå driftstilskudd direkte til om lag 100 museer i det nasjonale museumsnettverket. Norsk kulturråds fagutvalg for kulturvern gir tilskudd til museums- og kulturverntiltak.

Kvaliteten på den fysiske formgivingen er av betydning for offentlig rom i byer og tettsteder, bygninger og produkter. God kvalitet må ivareta estetiske, funksjonelle, teknologiske, økologiske og økonomiske hensyn. Statens innsats er spredt på flere departementer. Kultur- og kirkedepartementet vil videreføre samarbeidet med andre departementer som vil bidra til å samordne statens innsats og ressursbruk.

Ved tilskudd til nasjonale kulturbygg stiller Kultur- og kirkedepartementet krav om høy arkitektonisk kvalitet. I tillegg til tilskudd over statsbudsjettet, blir det fra spillemidlene gitt tilskudd til kulturhus og andre bygg for kulturvirksomhet. I retningslinjene for disse tilskuddene stiller departementet krav om at prosjektene skal gis en god estetisk utforming i samsvar med bygningenes funksjon og med respekt for bygde og naturgitte omgivelser. Byggeprosjektene som gjennomføres av Statsbygg må tilfredsstille Statsbyggs krav til miljødokumentasjon.

Departementet vektlegger miljøforhold ved søknader om idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for anlegg til idrett og fysisk aktivitet. Søkere må redegjøre for miljøforhold ved prosjektene. Følgende temaer skal det redegjøres for: miljøstyring, materialvalg, energi, avfall, transport og naturinngrep.

Rapport 2007

Miljøspørsmål har stått på agendaen innenfor alle nivå av kirken i 2007. På Kirkemøtet og Ungdommens kirkemøte var temaet "Miljø, forbruk og rettferd" hovedtema i 2007 under tittelen "Truet liv – troens svar", hvor rapporten over de siste års aktivitet i kirken viser svært positive evalueringer og kommentarer. Kirkemøtets fokus på området gjenspeiles i aktiviteten på bispedømme-, fellesråds- og menighetsplan. "Miljø, forbruk og rettferd" er innarbeidet flere steder i de regionale og lokale strategiplanene og var hovedsatsingsområde i flere bispedømmer i 2007.

I 2006 var det kun 3 menigheter på landsplan som hadde status som såkalt "grønn menighet", mens 12 hadde blitt sertifisert som "miljøfyrtårn". I løpet av 2007 har antallet grønne menigheter økt til 31, mens antallet miljøfyrtårn har økt til 22.

Dette utgjør bare om lag 4 prosent av landets menigheter, men det sterke fokuset på området gir grunn til å tro at antallet vil øke i årene som kommer. Også flere bispedømmekontor er sertifisert som miljøfyrtårn, og i løpet av 2007 er sentralkirkelige organer kommet til. De fleste bispedømmeråd rapporterer at det er opprettet egne ressursgrupper for miljø, forbruk og rettferd.

Det at miljøspørsmålet har hatt hovedfokus i kirken i 2007, har også gjenspeilet seg på andre områder regionalt og lokalt. FNs markering av Verdens miljøverndag fant sted i Tromsø i juni under overskriften "Is som smelter – et hett tema". Biskopen i Nord-Hålogaland var bl.a. vertskap for gudstjenesten som fant sted i Ishavskatedralen 3. juni og for ungdommens miljøsamling som ble arrangert i forkant av miljøverndagen, hvor ungdomsdelegater fra hvert bispedømme, samt ungdomsorganisasjonene, internasjonale gjester og Islamsk råd, holdt samling for å drøfte verdens miljøutfordringer. Verdens miljøverndag ble også markert i flere andre bispedømmer, og alle landets menigheter ble utfordret til å feire "Skaperverkets dag" i gudstjeneste før eller etter denne dagen, hvor kirkens særlige ansvar for vern av skaperverket stod i fokus. Dette er andre gangen kirken arrangerer en slik dag.

Selv om klima og miljø lenge har stått på dagsorden, er det først de siste årene miljøperspektivet er på vei til å bli innarbeidet i alle kirkens satsingsområder. Også innenfor trosopplæringen står miljø, forbruk og rettferd sentralt. I Bjørgvin ble det i 2007 for eksempel gitt midler til et nytt regionalt prosjekt som tar sikte på å utarbeide materiell om temaet spesielt rettet inn mot barn og unge i menighetene.

Kirkebyggene og kirkegårdene er en del av vår felles kulturarv, og utgjør et viktig område innen kulturminnevernet. Det er kommunene og den lokale kirke som har ansvaret for å ivareta de verdiene som kirkene og kirkegårdene representerer. I de senere år har det vært økt fokus på å bedre vedlikeholdssituasjonen for kirkebyggene. Den statlige rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg ble etablert gjennom statsbudsjettet for 2005 og utvidet i budsjettet for 2006 og revidert budsjett for 2007. Gjennom denne ordningen er det til nå gitt støtte til istandsetting av 376 kirker. Fra 2007 ble det dessuten etablert en tilskuddsordning for istandsetting av de eldste kirkene, med finansiering fra Opplysningsvesenets fond. Med finansiering over statsbudsjettet er det videre igangsatt et program for istandsetting av landets stavkirker.

Bevaring og formidling av kulturminner har vært en sentral del av museenes virksomhet i 2007. I tillegg har mange museer hatt prosjekter og utstillinger knyttet til andre deler av miljøvernet, for eksempel Norsk Folkemuseums utstillinger "Ingen ting forsvinner – bruk, forbruk og gjenbruk" og "Hot Spot" og Norsk Teknisk Museums utstilling "Klima X", om hvordan teknologiutviklingen bærer i seg årsaker til dagens klimaendringer. Museenes engasjement i naturfaglige emner har vært med på å styrke interessen for miljøspørsmål og økologi.

I behandlingen av søknader om tilskudd til kulturbygg ble kravene til god arkitektonisk og estetisk utforming fulgt opp. Flere av prosjektene som i 2007 fikk statstilskudd gjaldt ombygging av eksisterende bygninger til kulturformål. Bygningene ble på denne måte gjenbrukt til nye formål samtidig som kulturhistoriske verdier ble bevart.

Departementet har i 2007 behandlet 218 søknader om forhåndsgodkjenning av større idrettsanlegg.

Til bruk i planarbeidet for etablering av idrettsanlegg, er det tidligere blitt utgitt to veiledere som retter seg mot byggherrer, bl.a. kommuner og idrettslag, deres rådgivere og entreprenører som skal planlegge, prosjektere og gjennomføre bygging eller rehabilitering av idrettsbygg. Veilederen "Miljøhensyn ved bygging og rehabilitering av idrettsbygg" gir en grundig gjennomgang av temaet og det er satt opp sjekklister med eksempler på miljømål. Veilederen "Miljøriktige idrettsbygg" er en enklere utgave som henviser til ulike fagmiljøer og andre steder hvor man kan finne mer informasjon og hjelpemidler.

Veilederne er et hjelpemiddel for tiltakshaver til å kunne utarbeide egne miljømål og -krav for sitt prosjekt, som grunnlag for utarbeidelse av en enkel miljøplan. Den skal også gjøre det lettere å følge opp at prosjekterende planlegger og entreprenør gjennomfører tiltak som sikrer at tiltakshavers miljømålsettinger og -krav blir overholdt i praksis.

Departementet har i 2007 utarbeidet en veileder for "Tilrettelegging av turveier, løyper og stier". Formålet med veilederen er primært å gi informasjon om utforming og om de mer tekniske krav og ønskemål knyttet til slike traseer.

Departementet har i 2008 funnet å kunne yte tilskudd på kr 100 000 per år i fire år – fra og med 2008 til og med 2011 – til prosjektet "Skiidrettens engasjement i miljø- og klimaspørsmål". Hovedbegrunnelsen for å yte tilskuddet, er prosjektets betydning for idrettens videre engasjement i miljø- og klimaspørsmålet.

Departementet har sammen med andre departementer tidligere gitt ut veilederen "Estetikk i statlige bygg og anlegg". Sentrale institusjoner på

kulturområdet i arbeidet for å bedre den estetiske kvaliteten i omgivelsene er Norsk Form og Kunst i offentlige rom, KORO.

Norsk Form ga i 2007 ut boken "Forbilder", som presenterer statlige arkitektur-, bymiljø- og byggeskikkpriser i Norge. Flere av Norsk Forms prosjekter og tiltak har vært miljørelatert, for eksempel "Uterom i tett by" og "Økodesign som strategi i bærekraftig produktutvikling". I samarbeid med NRK planlegger Norsk Form en framtidsserie om utslippsreduksjoner i forhold til utvikling av de bygde omgivelsene og industriprodukter.

KORO har mål, policy og tiltak for miljøledelse. KORO innarbeidet miljøhensyn og miljøkrav i kunstprosjekter som institusjonen har ansvaret for, bl.a. krav om begrensning av miljøbelastninger, reduksjon i bruk av helse- og miljøskadelige stoffer, miljøbevisst materialbruk, og krav om å motvirke tap eller skade på verneverdige kulturminner. KORO har også lagt vekt på miljøvennlig drift av egne lokaler.

Handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser

Kultur- og kirkedepartementet innførte miljøledelse som en del av det løpende lederansvaret i departementet f.o.m. 2003. Dette innebærer at ledere og medarbeidere i departementet forplikter seg til å ta miljøhensyn i sitt daglige virke, og at departementet benytter etablerte ordninger for kildesortering og returordning for kopi- og datautstyr i regjeringskvartalet.

I Kultur- og kirkedepartementets tildelingsbrev for 2008 til underliggende virksomheter er det forutsatt at alle virksomhetene følger opp handlingsplanen og rapporterer om oppfølgingen av miljøarbeidet i årsrapporten for 2008.

Kultur- og kirkedepartementet

t i l r å r :

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2009 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a.	Sum utgifter under kap. 300–342	kr	8 473 528 000
b.	Sum inntekter under kap. 3300–3342, 5568	kr	1 137 983

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2009, kapitlene 300–342, 3300–3342, 5568

I
Utgifter:

Kap.	Post		Kr	Kr
		Administrasjon m.m.		
300		Kultur- og kirkedepartementet		
	01	Driftsutgifter	116 484 000	116 484 000
305		Lotteri- og stiftelsestilsynet		
	01	Driftsutgifter	61 330 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	816 000	62 146 000
		Sum Administrasjon m.m.		178 630 000
		Samfunns- og frivillighetsformål		
310		Tilskudd til trossamfunn m.m.		
	70	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn, *overslagsbevilgning*	143 408 000	
	75	Tilskudd til private kirkebygg, *kan overføres*	9 804 000	
	76	Tilskudd til råd for tro og livssyn	5 049 000	158 261 000
314		Kultur og samfunn		
	71	Kultur og næringsprosjekter	5 500 000	
	72	Norsk-russisk kulturstrategi m.m.	5 000 000	
	75	Kultur i inkluderende arbeidsliv	5 000 000	
	76	Den kulturelle spaserstokken	10 440 000	25 940 000
315		Frivillighetsformål		
	70	Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner	196 345 000	
	71	Tilskudd til frivillighetssentraler	90 584 000	
	72	Tilskudd til frivillig virksomhet for barn og unge	35 000 000	
	73	Tilskudd til sekretariat for frivillige organisasjoners interessepolitiske virksomhet	3 424 000	
	74	Tilskudd til etablering av frivillighetsregister, *kan overføres*	1 132 000	
	75	Tilskudd til inkluderings- og fattigdomstiltak	4 000 000	
	77	Tilskudd til forskningsprogram på sivilsamfunn og frivillig sektor	4 654 000	
	79	Ymse frivillighetsformål	10 132 000	345 271 000
		Sum Frivillighetsformål		529 472 000

Kap.	Post		Kr	Kr
		Kulturformål		
320		Allmenne kulturformål		
	01	Driftsutgifter	53 322 000	
	51	Fond for lyd og bilde	27 222 000	
	52	Norges forskningsråd	4 476 000	
	53	Samiske kulturformål	61 993 000	
	55	Norsk kulturfond	39 901 000	
	73	Nasjonale kulturbygg, *kan overføres*	141 767 000	
	74	Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd, *kan overføres*	177 125 000	
	75	Kulturprogram, *kan overføres*	9 056 000	
	78	Ymse faste tiltak	29 794 000	
	79	Til disposisjon, *kan nyttes under post 01*	30 000 000	
	82	Nobels fredssenter	24 353 000	599 009 000
321		Kunstnerformål		
	01	Driftsutgifter	16 210 000	
	72	Stipend basert på gjennomført kunstutdanning, *overslagsbevilgning*	14 891 000	
	73	Kunstnerstipend m.m., *kan overføres*	107 244 000	
	74	Garantiinntekter, *overslagsbevilgning*	101 787 000	
	75	Vederlagsordninger	123 730 000	363 862 000
322		Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom		
	01	Driftsutgifter	13 003 000	
	50	Kunst i offentlige rom	15 739 000	
	55	Norsk kulturfond	19 829 000	
	72	Knutepunktinstitusjoner	4 745 000	
	73	Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design	233 589 000	
	75	Offentlig rom, arkitektur og design	28 969 000	
	78	Ymse faste tiltak	63 018 000	378 892 000
323		Musikkformål		
	01	Driftsutgifter	156 942 000	
	55	Norsk kulturfond	114 969 000	
	70	Nasjonale institusjoner	199 394 000	
	71	Region-/landsdelsinstitusjoner	174 992 000	
	72	Knutepunktinstitusjoner	60 795 000	
	74	Landsdelsmusikere i Nord-Norge	16 163 000	
	78	Ymse faste tiltak	83 815 000	807 070 000
324		Scenekunstformål		
	01	Driftsutgifter	58 430 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	59 624 000	
	55	Norsk kulturfond	61 485 000	

Kap.	Post		Kr	Kr
	70	Nasjonale institusjoner	748 171 000	
	71	Region-/landsdelsinstitusjoner	278 175 000	
	72	Knutepunktinstitusjoner	2 662 000	
	73	Region- og distriktsopera	43 640 000	
	75	Dans	43 491 000	
	78	Ymse faste tiltak	61 472 000	1 357 150 000
325		Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer		
	01	Driftsutgifter, *kan nyttes under post 73*	65 291 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	35 000 000	
	73	Prosjekt- og utviklingstiltak, *kan nyttes under post 01*	26 902 000	
	78	Ymse tiltak	3 000 000	130 193 000
326		Språk-, litteratur- og bibliotekformål		
	01	Driftsutgifter	405 080 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	887 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	20 548 000	
	55	Norsk kulturfond	139 114 000	
	73	Noregs Mållag	3 017 000	
	74	Det Norske Samlaget	13 090 000	
	75	Språkteknologi, Norsk Ordbok m.v.	16 996 000	
	76	Ibsenpris m.m.	4 267 000	
	78	Ymse faste tiltak	102 095 000	705 094 000
328		Museums- og andre kulturvernformål		
	55	Norsk kulturfond	11 227 000	
	70	Det nasjonale museumsnettverket	741 091 000	
	78	Ymse faste tiltak	54 435 000	806 753 000
329		Arkivformål		
	01	Driftsutgifter	244 571 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	7 141 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	6 729 000	
	78	Ymse faste tiltak	7 370 000	265 811 000
		Sum Kulturformål		5 413 834 000
		Film- og medieformål		
334		Film- og medieformål		
	01	Driftsutgifter	135 554 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	7 308 000	
	50	Norsk filmfond, *kan nyttes under post 71*	326 381 000	
	51	Audiovisuelle produksjoner	28 956 000	

Kap.	Post		Kr	Kr
	71	Filmtiltak m.m., *kan overføres, kan nyttes under post 50*	19 346 000	
	73	Regional filmsatsing	37 296 000	
	75	Medieprogram, *kan overføres*	21 851 000	
	78	Ymse faste tiltak	24 458 000	
	79	Til disposisjon	2 000 000	603 150 000
335		Pressestøtte		
	71	Produksjonstilskudd	264 452 000	
	73	Anvendt medieforskning og etterutdanning	13 086 000	
	75	Tilskudd til samiske aviser	21 627 000	
	76	Tilskudd til minoritetsspråklige publikasjoner	987 000	
	77	Distribusjonstilskudd til avisene i Finnmark	1 743 000	301 895 000
337		Kompensasjon for kopiering til privat bruk		
	70	Kompensasjon	37 910 000	37 910 000
		Sum Film- og medieformål		942 955 000
		Den norske kirke		
340		Kirkelig administrasjon		
	01	Driftsutgifter	152 879 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	25 955 000	
	71	Tilskudd til kirkelige formål	190 050 000	
	72	Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene	10 000 000	
	73	Tilskudd til virksomheten ved Nidaros domkirke	3 000 000	
	74	Tilskudd til Oslo domkirke	1 000 000	
	75	Trosopplæring, *kan overføres, kan nyttes under post 01*	150 000 000	
	76	Tilskudd til forsøks- og utviklingstiltak i kirken, *kan overføres*	4 000 000	
	79	Til disposisjon, *kan overføres*	500 000	537 384 000
341		Presteskapet		
	01	Driftsutgifter	814 304 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	5 651 000	819 955 000
342		Nidaros domkirke m.m.		
	01	Driftsutgifter	51 298 000	51 298 000
		Sum Den norske kirke		1 408 637 000
		Sum departementets utgifter		8 473 528 000

II
Inntekter:

Kap.	Post		Kr	Kr
		Administrasjon m.m.		
3300		Kultur- og kirkedepartementet		
	01	Ymse inntekter	63 000	63 000
3305		Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser		
	01	Spilleoverskudd fra Norsk Tipping AS	833 333 000	
	02	Gebyr-lotterier	4 485 000	
	03	Refusjon	42 842 000	
	04	Gebyr-stiftelser	163 000	
	07	Inntekter ved oppdrag	816 000	881 639 000
		Sum Administrasjon m.m.		881 702 000
		Kulturformål		
3320		Allmenne kulturformål		
	01	Ymse inntekter	98 000	98 000
3322		Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom		
	01	Ymse inntekter	100 000	100 000
3323		Musikkformål		
	01	Ymse inntekter	32 404 000	32 404 000
3324		Scenekunstformål		
	01	Ymse inntekter	100 000	
	02	Billett- og salgsinntekter m.m.	19 900 000	20 000 000
3325		Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer		
	01	Ymse inntekter	1 670 000	
	02	Inntekter ved oppdrag	35 000 000	36 670 000
3326		Språk-, litteratur- og bibliotekformål		
	01	Ymse inntekter	7 099 000	
	02	Inntekter ved oppdrag	887 000	7 986 000
3329		Arkivformål		
	01	Ymse inntekter	1 559 000	
	02	Inntekter ved oppdrag	7 141 000	8 700 000
		Sum Kulturformål		105 958 000
		Film- og medieformål		
3334		Film- og medieformål		
	01	Ymse inntekter	11 776 000	
	02	Inntekter ved oppdrag	7 308 000	
	70	Gebyr	15 500 000	34 584 000
		Sum Film- og medieformål		34 584 000

Kap.	Post		Kr	Kr
		Den norske kirke		
3340		Kirkelig administrasjon		
	01	Ymse inntekter	10 738 000	
	02	Inntekter ved oppdrag	25 955 000	36 693 000
3341		Presteskapet		
	01	Ymse inntekter	13 131 000	
	02	Inntekter ved oppdrag	5 651 000	18 782 000
3342		Nidaros domkirke m.m.		
	01	Ymse inntekter	15 175 000	
	04	Leieinntekter m.m.	2 293 000	17 468 000
		Sum Den norske kirke		72 943 000
		Skatter og avgifter		
5568		Sektoravgifter under Kultur- og kirkedepartementet		
	71	Årsavgift-stiftelser	13 840 000	
	72	Inntektsuavhengig vederlag TV2	28 956 000	42 796 000
		Sum Skatter og avgifter		42 796 000
		Sum departementets inntekter		1 137 983 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

III
Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kultur- og kirkedepartementet i 2009 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekt under
kap. 300 post 01	kap. 3300 post 01
kap. 305 post 01	kap. 3305 post 03
kap. 305 post 21	kap. 3305 post 07
kap. 320 post 01	kap. 3320 postene 01 og 03
kap. 322 post 01	kap. 3322 post 01
kap. 323 post 01	kap. 3323 post 01
kap. 324 post 01	kap. 3324 post 01
kap. 325 post 01	kap. 3325 post 01
kap. 325 post 21	kap. 3325 post 02
kap. 326 post 01	kap. 3326 post 01
kap. 326 post 21	kap. 3326 post 02
kap. 329 post 01	kap. 3329 post 01
kap. 329 post 21	kap. 3329 post 02
kap. 334 post 01	kap. 3334 post 01
kap. 334 post 21	kap. 3334 post 02
kap. 340 post 01	kap. 3340 post 01
kap. 340 post 21	kap. 3340 post 02
kap. 341 post 01	kap. 3341 post 01
kap. 341 post 21	kap. 3341 post 02
kap. 342 post 01	kap. 3342 postene 01 og 04

2. overskride bevilgningen under kap. 324 Scenekunstformål, post 21 Spesielle driftsutgifter med et beløp som tilsvarer alle merinntektene på kap. 3324, post 02 Billett- og salgsinntekter. Ubrukte merinntekter kan regnes med ved utregning av overførbart beløp på posten.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

IV
Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kultur- og kirkedepartementet i 2009 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitt bevilgning, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
320		Allmenne kulturformål	
	73	Nasjonale kulturbygg	647,8 mill. kroner
322		Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom	
	50	Kunst i offentlige rom	13,0 mill. kroner

V
Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Kongen i 2009 kan inngå avtaler om forsikringsansvar i forbindelse med utenlandske utstillinger innenfor en samlet ramme for nytt og gammelt ansvar som ikke må overstige 4 000 mill. kroner.

Andre fullmakter

VI
Fastsetting av fordelingsnøkler for visse tilskudd

Stortinget fastsetter følgende fordelingsnøkler for 2009:

1. Det ordinære offentlige driftstilskuddet til region-/landsdelsinstitusjoner fordeles mellom de offentlige tilskuddspartene med 70 pst. på staten og 30 pst. på regionen, jf. kap. 323 Musikkformål, post 71 Region-/landsdelsinstitusjoner og kap. 324 Scenekunstformål, post 71 Region-/landsdelsinstitusjoner.
2. Det ordinære offentlige driftstilskuddet til de nordnorske knutepunktinstitusjonene med unntak av Nordnorsk Kunstmuseum, fordeles mellom de offentlige tilskuddspartene med 70 pst. på staten og 30 pst. på regionen, jf. kap. 322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom, post 72 Knutepunktinstitusjoner, kap. 323 Musikkformål, post 72 Knutepunktinstitusjoner og kap. 334 Film- og medieformål, post 73 Regional filmsatsing.
3. Det ordinære offentlige driftstilskuddet til de øvrige knutepunktinstitusjonene fordeles mellom de offentlige tilskuddspartene med 60 pst. på staten og 40 pst. på regionen, jf. kap. 323 Musikkformål, post 72 Knutepunktinstitusjoner og kap. 328 Museums- og andre kulturvernformål, post 70 Det nasjonale museumsnettverket.
4. Det offentlige driftstilskuddet til region- og distriktsoperatiltak fordeles mellom de offentlige tilskuddspartene med 70 pst. på staten og 30 pst. på regionen, jf. kap. 324 Scenekunstformål, post 73 Region- og distriktsopera.

VII
Fastsetting av gebyrer og avgifter m.m.

Stortinget samtykker i at for 2009 skal:

1. gebyret for merking av hver kopi av et videogram for utleie eller salg være 0,60 kroner. Kultur- og kirkedepartementet kan sette ned eller frita for gebyr i visse tilfelle.
2. avgiften pr. videogram for omsetning i næring til Norsk kino- og filmfond være 3,50 kroner.
3. kringkastingsavgiften for fjernsynsmottakere være 2 162 kroner ekskl. merverdiavgift. Tilleggsavgiften ved forsinket betaling av kringkastingsavgiften og når melding ikke blir gitt etter reglene i lov av 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting § 8-1 andre ledd, skal være 15 pst. av kringkastingsavgiften.

Vedlegg 1

Oversikt over tiltak det foreslås midler til i 2009 under kap. 320, post 74 Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd

(i 1 000 kr)

Tiltak	Bevilget 2008	Forslag 2009
Allmenne kulturformål:		
Center for Afrikansk Kulturformidling	2 000	2 100
Christiansand Protestfestival	261	272
Du Store Verden!	2 500	2700
Kulturkirken Jacob	1 151	1 202
Kulturtiltak på Svalbard	146	152
Nordland Akademi for Kunst og Kultur, Melbu	1 105	1 154
Norges Døveforbund, kulturarbeid	747	780
Norske Kirkeakademiers Fellesråd	1 621	1 692
Tou Scene	541	641
Ungdommens Kulturmønstring	6 882	7 382
Union Scene		1 000
Billedkunst og kunsthåndverk:		
Atelier Nord	2 433	2 540
Bergen senter for elektronisk kunst (BEK)	1 349	1 408
Birka	802	1 000
Produksjonsnettverk for elektronisk kunst (PNEK)	541	1 000
Stiftelsen 3,14	315	329
Trondheim elektroniske kunstsenter (TEKS)	866	1 366
Musikk:		
Aktivitetsmidler til kor	1 043	1 089
Europas Blues Senter	1 340	1 399
Brak - Bergen Rock Aktører	700	1 000
Dronning Sonjas Internasjonale Musikkonkurranse og Prinsesse Astrids Musikkpris	2 089	2 181
Yehudi Menuhin Internasjonale fiolinkonkurranse		1 000
Music Export Norway/profilering av norsk musikk i utlandet	2 000	3 088
Kompetansesentra for rytmisk musikk		3 000
Norsk komponistforening - tilskudd trykking noter	276	400
Midtnorsk Jazzsenter	1 660	1 833
Nidarosdomens guttekor	444	464
Tilskudd til kjøp av musikkinstrumenter for skolekorps	7 500	10 000
Norges Ungdomskor	346	361

(i 1 000 kr)

Tiltak	Bevilget 2008	Forslag 2009
Norsk Folkemusikk- og Danselag	1 793	2 600
Norsk Ungdomssymfoniorkester	333	348
NOTAM	2 684	3 684
Ny Musikk	2 723	3 000
Ole Bull Akademiet	2 849	3 100
Oslo domkor	444	464
Regionalt kirkemusikksenter i Bodø	276	288
Samspill	592	900
Stiftelsen Cosmopolite	1500	1 600
Sørnorsk Jazzsenter	593	1 593
Tilskudd til landsomfattende musikkorganisasjoner	18 118	21 118
Tilskuddsordning for utstyr		36 500
Trondheim International Chamber Music Competition & Academy	486	700
Ungdommens musikkmesterskap	84	88
Ungdomssymfonikerne	2 000	2 200
Valdres sommersymfoni	540	800
Vestnorsk Jazzsenter	2 175	2 271
Østnorsk Jazzsenter	2 254	2 353
Scenekunst:		
ASSITEJ/Norsk Barne- og Ungdomsteaterforum	398	416
ASSITEJs barne- og ungdomsfestival	91	200
Basisfinansiering fri scenekunst	6 258	12 000
Buskerud Teater	760	793
Damini House of Culture	222	232
Danse- og teatersentrum	2 064	2 155
Det Åpne Teater	3 937	4 110
Dramatikkens Hus		2 000
Figurteatret i Nordland	4 832	5 232
Historiske spill/friluftsspill		3 000
Landsforbundet Teatrets Venner	314	328
Marked for scenekunst, Sandefjord	184	192
Nordic Black Theatre, inkl. utviklingsprosjekt for ungdom	5 000	5 300
Norsk Dramatikkfestival	481	600
Stamsund Internasjonale Teaterfestival	261	500
Studium Actoris og Folk i gata-festival	600	626
Østfold Teater	2 301	3 301
Sum:	107 805	177 125

Vedlegg 2

Oversikt over tiltak det foreslås midler til i 2009 under 78-postene

(i 1 000 kr)

Tiltak	Bevilget 2008	Forslag 2009
Kap. 320 Allmenne kulturformål:		
Akershus Festning for kunst og kultur	92	96
Ars Baltica - kontingent	21	22
Fellesrådet for kunstfagene i skolen	3 811	3 979
Finsk-norsk kulturinstitutt	104	109
Folkeakademienes Landsforbund	6 604	6 894
Foreningen Norden	3 710	3 873
Fransk-norsk kultursamarbeid	500	500
Kulturkort for ungdom	3 900	3 900
Landsrådet for norske barne- og ungdomsorganisasjoner	2 429	2 536
Nordisk informasjonskontor i Nord-Norge	647	675
Nordisk informasjonskontor i Sør-Norge	232	242
Norsk kulturforum	417	617
Norsk teater- og orkesterforening	336	400
Norske Dansekunstneres int. arbeid	49	51
Norske Festivaler	261	500
Norsk-finsk kulturfond	104	109
Norsk-islandsk kultursamarbeid	1 223	1 277
Stiftelsen Arkivet	1 125	1 175
Thor Heyerdahl-instituttet	1 043	1 089
Utviklingsprosjekt kulturaktiviteter i kriminalomsorgen	1 000	1 000
Voksenåsen - kulturvirksomhet		750
Sum:	27 608	29 794
Kap. 322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom:		
Bergen Kunsthall	3 063	4 198
Galleri Bomuldsfabriken	1 376	1 626
Kunst i Skolen	1 027	1 072
Kunstnernes Hus	6 093	6 361
Kunstnernes Informasjonskontor (KIK)	1 065	1 112
Landsforeningen Norske Malere (LNM)	904	1 444
Nettst. for unge kunstnere, Trafo.no	1 119	1 268
Nordisk kunstnarsenter Dalsåsen	948	2 629

(i 1 000 kr)

Tiltak	Bevilget 2008	Forslag 2009
Norsk Billedhoggerforenings Skulpturkontor	1 137	1 267
Norsk kritikerlag (kunstkritikk.no)		600
Norske Grafikere	1 157	1 407
Norske Kunstforeninger (NKLF)	3 815	4 315
Norske Kunsthåndverkere	6 639	7 431
Norske Tekstilkunstnere	750	1 033
Office for Contemporary Art, Norway (OCA)	8 659	10 540
RAM Galleri	1 210	1 263
Samorg. for kunstformidl. i Nord-Norge (SKINN)	844	1 381
Selskapet Kunst på Arbeidsplassen	732	764
Statens Kunstutstilling, Norske Billedkunstnere (NBK)	3 358	3 906
Stiftelsen Barnas Historie, Kunst og Kultur	3 314	3 460
Stiftelsen Fotogalleriet	895	1 084
Tegnerforbundet	1 190	1 290
Unge Kunstneres Samfund (UKS)	2 028	2 317
Vestfossen kunstlaboratorium	750	1 250
Sum:	52 073	63 018
Kap. 323 Musikkformål:		
Arne Nordheim-prisen	115	125
Artic Orchestra		6 500
BIT20 Ensemble	2 200	2 297
Bodø Sinfonietta	1 000	2 500
Cikada og Oslo Sinfonietta	2 000	2 088
Det Norske Kammerorkester	5 439	5 939
Dissimilis kultur- og kompetansesenter	1 589	1 839
Griegselskapet i Oslo/Oslo Grieg Festival	104	109
Kammermusikkfestivalen i Stavanger (ICMF)	1 200	1 400
MIC Norsk Musikkinformasjon	8 481	8 854
Nasjonal Jazzscene	6 425	7 425
Norges musikkhøgskole - praktikantplasser	912	952
Norsk Jazzarkiv	935	1 135
Norsk Jazzforum	9 234	7 689
Norsk musikkråd – drift (inkl. tilskudd til Jeunesses Musicales)	2 780	3 902
Norsk Visearkiv	1 418	1 618
Oslo Kammermusikk Festival	1 200	1 400
Riksscenen – scene for nasjonal og internasjonal folkemusikk, joik og folkedans	2 557	4 557
Risør Kammermusikkfest	1 200	1 400
Rock City Namsos	1 000	3 500
Rådet for folkemusikk og folkedans	7 146	9 296

(i 1 000 kr)

Tiltak	Bevilget 2008	Forslag 2009
Trondheim Jazzorkester	1 043	1 400
Trondheim Kammermusikkfestival	1 200	1 400
TrondheimSolistene	1 931	2 431
Ultima - husleietilskudd	1 650	1 723
Vestfold Festspillene	2 086	2 336
Sum:	64 845	83 815
Kap. 324 Teater- og operaformål:		
Akershus Teater	3 492	4 492
BIT Teatergarasjen/Bergen Internasjonale Teater	1 272	3 350
Black Box Teater	1 227	2 727
Brageteatret	4 234	5 234
Cirka Teater	585	685
Den Unge Scenen	1 500	1 850
Grenland Friteater/Porsgrunn Internasjonale Teaterfestival	4 000	4 500
Nordland Teater – husleie	1 823	1 903
Norsk forening for figurteater/UNIMA Norge	404	422
Norsk Revyfaglig Senter/Norsk Revyfestival		2 000
Norsk Scenekunstbruk	3 102	7 750
Norsk Skuespillersenter	1 043	1 543
Norsk teaterråd	8 360	10 000
Stella Polaris	1 000	1 200
Teater Manu - Norsk tegnspråkteater	9 396	10 896
Teaterhuset Avant Garden	1 069	2 569
Tegnspråktolking av teaterforestillinger	336	351
Sum:	42 843	61 472
Kap. 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål:		
Agenda X	1 000	1 200
Bibliotektjeneste for innvandrere/Det flerspråklige bibliotek	8 000	8 352
Bibliotektjeneste i fengsel	14 470	17 340
Bibliotektjeneste i statlige helseinstitusjoner	1 867	1 949
Bibliotektjeneste på Svalbard	247	258
Bjørnsonfestivalen	1 095	1 295
Bokbyen i Fjærland	213	313
Bokbyen ved Skagerrak	213	313
Døves tidsskrift	281	293
Finsk bibliotektjeneste	339	354
Foreningen !les	2 189	2 689
Forfatterforeningen (ytringsfrihetspris)	108	200
Formidling av spesiallitteratur	1 964	2 050
Henrik Ibsens skrifter	3 130	3 000

(i 1 000 kr)

Tiltak	Bevilget 2008	Forslag 2009
Kapittelfestivalen i Stavanger	526	626
KKDs premiering av barne- og ungdomsbøker	268	280
Kristelig Pressekontor	445	465
Kristent arbeid blant blinde og svaksynte	1 190	1 282
Landsforbundet for kombinert syns- og hørselshemmede/døvblinde	150	157
Landssamanslutninga av nynorskkommunar	426	926
Leser søker bok	4 172	5 000
Lyd- og videoboktiltak	665	694
Nordisk råds litteraturpris	108	113
Nord-Sør-biblioteket	411	429
Norges Blindeforbund	4 426	4 621
NORLA, Kontoret for norsk litteratur i utlandet	9 377	10 377
Norsk Barnebokforum	68	71
Norsk barnebokinstitutt	5 246	6 246
Norsk bibliotekforening	217	227
Norsk Forfattersentrum	8 242	8 742
Nynorsk Pressekontor	3 851	4 020
Offentlig utvalg for blindeskrift	639	667
Oppfølging av språkmeldingen		4 000
Riksmålsforbundet	260	271
Stadnamntenesta	3 118	3 255
Tiltak for døvblinde (Foreningen Norges døvblinde)	4 096	4 276
Videogram for døve	5 502	5 744
Sum:	88 519	102 095
Kap. 328 Museums- og andre kulturverntiltak:		
Bergen Vitensenter		468
Datatjeneste for kunst- og kulturhistoriske museer	1 083	1 131
Den europeiske kulturminnedagen, Norges Kulturvernforbund	313	327
Emanuel Vigelands museum	130	136
Falstadsenteret	500	500
Jødisk museum i Oslo	1 841	2 341
Kainun institutti – Kvensk institutt	3 533	4 533
Kulturminneåret 2009		6 000
Landslaget for lokalhistorie	307	321
Midtnorsk Vitensenter		702
Nordnorsk Vitensenter		468
Norges Husflidslag	9 598	10 019
Norges kulturvernforbund	264	276
Norges museumsforbund, inkl. Museum of the Year Award	1 224	1 278
Norsk Folkeminnelag	73	76

(i 1 000 kr)

Tiltak	Bevilget 2008	Forslag 2009
Norsk ICOM	207	216
Norsk Skogfinsk Museum	1 543	2 043
Oppfølging av utredning om tradisjonelt håndverk		1 000
Skibladner	500	600
Skværriggerne – avsetning til vedlikehold		1 500
Stiftelsen Fullriggeren Sørlandet	3 582	3 740
Stiftelsen Seilskipet Statsraad Lehmkuhl	4 535	4 735
Stiftelsen Skoleskipet Christian Radich	3 979	4 154
Tidsskriftet Museumsnytt	664	693
Tilskuddsordningen sikringstiltak ved museene	6 820	7 120
Årets norske museum	56	58
Sum:	40 752	54 435
Kap. 329 Arkivformål:		
Arbeiderbevegelsens Arkiv	5 067	5 567
Landslaget for lokal- og privatarkiv	202	211
Norsk Misjonsselskaps arkiv	1 083	1 131
Stiftelsen Asta	442	461
Sum:	6 794	7 370
Kap. 334 Film- og medieformål:		
Tilskudd til diverse filmkulturelle tiltak, forvaltes av Norsk filminstitutt	3 600	2 600
Støtte til deltakelse på kurs m.m., forvaltes av Norsk filminstitutt	1 520	1 520
Nordisk film- og TV-fond	6 305	6 319
Eurimages – Europarådets samproduksjonsfond	3 197	3 207
Det audiovisuelle observatoriet	243	480
Statistisk sentralbyrå: diverse mediebruksstatistikk	1 577	1 270
Medienorge – statistikk-database	1 142	1 575
Kultur- og kirkedepartementets nynorskpris for journalistikk	260	275
Telefonavis Blindeforbundet	500	500
Internasjonalt tegnefilmforum i Stavanger		500
Nordiske mediedager i Bergen	400	400
Radiodagene	50	50
Ulike film- og medietiltak, inkl filmvederlagsavtalen	4 109	5 762
Sum:	22 903	24 458

Vedlegg 3

Omtale av ledernes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak

Nedenfor redegjøres det for daglig leders ansettelsesvilkår i de heleide statlige foretak som ligger under Kultur- og kirkedepartementet. Med heleid statlig foretak forstås her aksjeselskap eid av staten ved Kultur- og kirkedepartementet. Med den forutsetning som er nevnt ovenfor, gis det opplysninger om daglig leders ansettelsesvilkår i Nationaltheatret AS, Norsk Tipping AS og NRK AS.

Den Norske Opera & Ballett AS – administrerende direktør Tom Remlov

Årslønn.	kr 1 207 500
Lønn i oppsigelsestiden	Rett til ventelønn ved åremålsperiodens utløp dersom han ikke straks har rett til løpende pensjon. Rett til ventelønn etter denne avtale inntrer også om tjenesteforholdet opphører fra et tidligere tidspunkt enn avtalt. Ventelønnen utgjør inntil 80 pst. av avtalt lønn. Ved eventuell overgang til stilling med lavere lønn enn ventelønnen, har han rett til å få utbetalt differansen. Ved eventuell overgang til stilling med høyre lønn, eller har oppbåret ventelønn i 2 år, opphører ventelønnen.
Pensjon	Ordinær pensjonsopptjening ihht. kollektiv pensjonsordning i Vital forsikring.

Nationaltheatret AS – teatersjef Hanne Tømta (fra 01.01.2009)

Årslønn.	kr 925 000 Inkluderer arbeid som instruktør for oppsetninger ved eget teater.
Lønn i oppsigelsestiden	Opptjening av 3 måneders ventelønn pr. år begrenset oppad til 12 måneder. Ventelønn avkortes ved overgang til annet lønnet arbeid. Ventelønn utbetales ikke hvis avgangen skyldes forhold som teatersjefen selv er ansvarlig for.
Spesielle vilkår	Fri telefon og avis.
Pensjon	Pensjonsordning i Vital forsikring med full opptjening etter 30 år.

Norsk Tipping AS

Ny administrerende direktør er p.t. under tilsetting.

NRK AS – kringkastingssjef Hans Tore Bjerkaas

Årslønn	kr 1 900 000
Lønn i oppsigelsestiden	1 år ved fratredelse etter minimum 3 års ansettelse.
Pensjon	Avtalt pensjonsalder 60 år med alderspensjon tilsvarende 70 pst. av pensjonsgrunnlaget. Ordinære opptjeningsvilkår.

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Opplysninger om abonnement, løssalg og pris får man hos:
Akademika AS
Avdeling for offentlige publikasjoner
Postboks 84 Blindern, 0314 OSLO
E-post: offpubl@akademika.no
Telefon: 22 18 81 00
Telefaks: 22 18 81 01
Grønt nummer: 800 80 960

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: OFA - 10/2008

MILJØMERKET
241 491